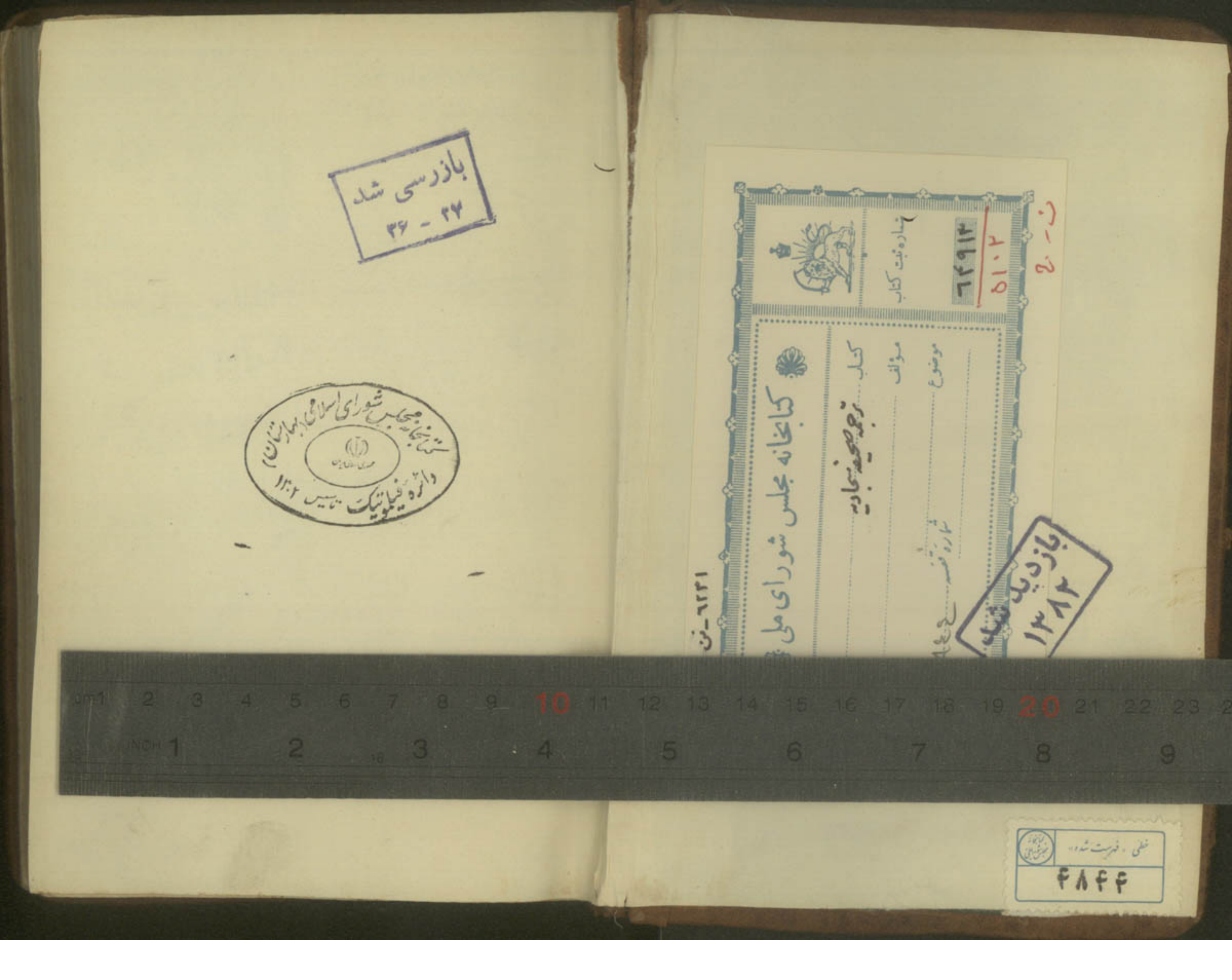

بازرسی شد
۲۴ - ۳۶
کتابخانه مجلس شورای ملی
۶۴۹۱۳
بازدید شد
۱۳۸۲
۴۸۴۴

بازرسی شد
۴۲ - ۳۶
۶۲۴۱-ن
کتابخانه مجلس شورای ملی
کتاب ترجمه صحیفه سجادیه
مؤلف
موضوع
شماره فهرست ۴۸۴۴
شماره ثبت کتاب
۶۴۹۱۴
۵۱۰۲
ن - ۵
بازدید شد
۱۳۸۲
خطی ، فهرست شده
۴۸۴۴

مالك هذا المملوك مملوك
مالك الملوك محمد الرضوی
انا العبد المذنب الراجی عفو ربه ابن سید محمد تقی
داخل کتابخانه مجد الدین شد

بسم الله الرحمن الرحيم

الدعاء الثالث والعشرون

وكان من دعائه عليه السلام اذا سأل الله العافية وشكرها دعای بیست وسیم در سؤال کردن عافیت
یعنی دور ساختن و رفع نمودن خدای تعالی از بنده بیماریها و امراض را و سپاس کردن عافیت
اللهم صل على محمد وآله والبسني عافيتك وجللني عافيتك العافية اسم وضع موضع المصدر
الحقيقي يقال عافاه الله تعالى معافاة اي نجاه من الاسقام والبلايا وجللني من جلله تجليلا
اذا غطاه وعمه والبسه اياه كما يجلل الرجل بالثوب قال الجوهري في الصحاح جلل الشيء
تجليلا اي عمه وفي النهاية الاثيرية وجلله اي غطاه فمعنى جللني والبسني واحد انما كرر
من التاكيد واختلاف اللفظ والكلام مبني على الاستعارة یعنی بار خدایا رحمت کن بر محمد وآل او
وبگردان عافیت خود را لباس من و بپوشان مرا عافیت خود یعنی مرا مشمول عافیت خود
گردان وحصني بعافيتك وحصني بحاء وصاد مهملتين روایت مشهوره اي اجعلني في حصن
عافيتك ودر بعضی نسخ بخاء معجمه نیز روایت شده والحصن بالكسر كل مكان محمي محرز لا يوصل
الى ما في جوفه یعنی داخل ساز مرا در حصن وقلعه عافیت خود یا مخصوص گردان مرا بعافیت خود

واكرمني

واكرمني بعافيتك واغنني بعافيتك وگرامی دار مرا بعافیت خود وبی نیاز
گردان مرا بعافیت خود وتصدق علي بعافيتك وهب لي عافيتك التصدق
مجاز عن التفضل ومنه الحديث ان الله تصدق عليكم بثلث اموالكم كذا قاله المطرزي في المغرب
وتصدق کن یعنی تفضل کن بر من بعافیت خود وببخش مرا عافیت خود وافرش لي عافيتك
اي اجعل لي افرشا اي بساطا والفراش ما يفرش على الارض اي يبسط ويروى
بالقطع من افرش فلان فلانا بساطا اي بسطه له وبالوصل من فرشه اياه فرشا
وبگردان عافیت خود را فراش من که گسترانیده شده باشد تا من بر او استراحت کنم
وکلام مبنی بر استعاره است واصلح لي عافيتك منصوب است بنزع خافض اي
لعافيتك وباصلاح آور مرا عافیت خود در دنیا وآخرت ولا تفرق بيني وبين عافيتك
في الدنيا والآخرة وجدایی میفکن میان من ومیان عافیت خود اللهم صل على محمد وآله وعافني
عافية كافية شافية عالية نامية عافية تولد في بدني العافية عافية الدنيا
والآخرة بار خدایا رحمت کن بر محمد وآل او وعافیت ده مرا عافیتی بس کننده شفا
دهنده بلند مرتبه نمو کننده عافیتی که تولید کند ونمایاند در بدن من عافیت را عافیت
دنیا وآخرت وامنن علي بالصحة والامن والسلامة في ديني وبدني والبصيرة

درعمل من

في قلبي والنفاذ في أموري يعني روانى در امور من وصحت البدني وسلامتي در دين [illegible]

ودرونى در كار من والخشية لك والخوف منك اگرچه بحسب لغت خوف وخشيت يكمعنى است

لكن در عرف علما ميان اين دو فرق است چه خوف عبارت بود از تالم نفس از عقاب

موهوم بسبب ارتكاب منهيات وتقصير در طاعات وخشيت حالتى است

كه حاصل شود بسبب شعور بعظمت وهيبت حق عز وجل وعلا ووقوف بر نقصان خود وقصور

حق بندگى او پس خشيت خوف خاص باشد وحاصل نيست اين معنى مگر علما را كه حال ايشان

انما يخشى الله من عباده العلماء يعني وخشيت مرتبه ايست از [illegible] هيبت وعظمت تو [illegible] ترس

مرا از تو باشد والقوة على ما أمرتني به من طاعتك والاجتناب لما نهيتني

عنه من معصيتك اللام في لما نهيتني اما [illegible] فان الاجتناب يتعدى بنفسه

تعالى فاجتنبوه اى اعتزلوا عنه كما [illegible] لاما لوف تعالى [illegible]

اللام الداخل [illegible] عرض له او بمعنى عن كما في قوله سبحانه وقال الذين كفروا للذين امنوا لو كان

خيرا ما سبقونا اليه اى عن الذين امنوا او بمعنى [illegible]

دادن مرا كه امر كرده مرا بآن از اطاعت وفرمان بردارى تو [illegible] طاعت تمام

بندگى من بهم رسد ودور گردان مرا از آنكه نهى كرده مرا از آن كه آن معصيت [illegible] ولفظ

تعمرة

مرا در پس خلعت [illegible] معصيت [illegible] كلمه ما ميكند [illegible] باشد اللهم ومن علي بالحج والعمرة

وزيارة قبر رسولك صلواتك عليه ورحمتك وبركاتك عليه وعلى آله

وآل رسولك عليهم السلام ابدا ما أبقيتني في عامي هذا وفي كل عام [illegible]

كه عليه اولى در همه حضرت سيد الساجدين صلوات الله عليه روايت نشده [illegible] عليه بود از بركات

روايت شده [illegible] رسولك عطف [illegible] زيارة قبر آل رسولك يعني [illegible]

حج وعمره وزيارت قبر رسول [illegible] كه در مدينه طيبه است رحمات وبركات تو [illegible]

كردن قبر آل رسول تو يعني ائمه طاهرين صلوات الله عليهم كه در مدينه [illegible] سلام

جاودانى مادام كه باقى گذارى مرا در اين سال ودر هر سال يعني مادام كه [illegible] بوده باشم [illegible]

حج وعمره وزيارت [illegible] واجعل ذلك مقبولا مشكورا مذكورا لديك

مذخورا عندك [illegible] محمود [illegible] ان حج وعمره وزيارت

مقبول كه ثواب بر آن مترتب شود [illegible] مذكور باشد نزد تو ذخيره

شده باشد نزد تو [illegible] وانطق بحمدك

وشكرك وذكرك وحسن الثناء عليك لساني وگويا گردان [illegible]

وياد كردن [illegible] زبان مرا واشرح لمراشد دينك قلبي [illegible]

اللاوی یعنی وکشنده گردان از برای راه راست یابنش که آن دین است والمراد الاعلی

ودریتی من الشیطان الرجیم الرجیم فعیل بمعنی المفعول وهو المرجوم ای المطرود من جناب تعالی

ومن باب رحمته او المرجوم بالکواکب ونیاه ده مرا و فرزندان مرا از دیو رانده شده از رحمت

یا رانده شده از نار کواکب صحیحی که سلطان جهت استراق سمع قصد آسمان کنند

بنار خود ومن شر السامة والهامة والعامة واللامة السامة المعنی الخاصة

اذ خصت قال الاموی اهل السمة الخاصة والاقارب والمعنی ذات السم او الذی

العورات وتحسون المعایب من فلان لسیم ذلک الامر بالضم ای لسیره ونظره

قرنت بالعامة لم یعد ان یکون المراد بها الی صمه ویحتمل منه عموم الاشراک والهامة

قال الجوهری لا یقع هذا الاسم الا علی المخوف من الاحناس وقال ابن الاثیر الهامة کل ذات

سم یقتل والجمع هوام فاما ما یسم ولا یقتل فهو السامة کالعقرب والزنبور وقد یقع الهوام علی

من الحیوان وان لم یقتل کالحشرات ومنه حدیث کعب بن عجرة اتوذیک هوامک اراد القمل

واللامة ای ذات لمم ای جنون وخبل یلموم ای یلم والعین اللامة التی تصیب بسوء

لم الغل بلمه واصلها من الممة بالشی لیزاوج قوله من شر کل سامة وعن رسول الله انه کان یعوذ

بکلمات الله التامة من شر کل سامة ومن عین کل لامة یعنی واز شر خاصان همچو خویشان

ونزدیکان

ونزدیکان یا از شر صاحبان سم و زهر که کشنده نباشند زهر آن همچو عقارب وزنبورها

ومیتواند بود که مراد جمیع این معانی باشد در این مقام بر سبیل عموم اشتراک اگر چه خلاف اصل است

وازشر جنبندگان که صاحب سم مار باشند همچو مار و بعضی از عقارب واز شر عوام مردم واز شر

یعنی بعض چشم زخم مردمان چشم بد که همچو حیات زننده اند بر مردم ومن شر کل شیطان

مرید المرید والمارد العاتی واز شر هر دیو سرکش ونافرمان رد از روی شر کل

عنید واز شر هر پادشاه ستیزه کننده از حق برگردنده ومن شر کل مترف

المترف علی صیغة اسم المفعول ای کل متنعم ذی مال علی ما فی تنزیل الکریم واذا اردنا ان

نهلک قریة امرنا مترفیها ای متمولیها ومتنعمیها بالطاعة الاحسان وکل باغ بطر

اترفته النعمة وسعة العیش ای اطغته والبطرة وقد یراد بالمترف المنهمک فی ملاذ الدنیا

وشهواتها ومنه قوله عز من قائل انهم کانوا قبل ذلک مترفین وحقیقته بالقاف المحفود ای الذی

یخدمه اصحابه ویعظمونه ویسرعون فی طاعته فیکون فعیلا بمعنی المفعول والذی له حفدة ای بنون

واولاد الاولاد والمعنی الفاعل ای حافد والمراد به کل فرد ای سریع الی الشر وسریع فی

القطیعة واصل الحفد السرعة وسیف محتذ ای سریع القطع ومنه فی الدعاء الیک نسعی ونحفد

ای نسرع فی العمل والطاعة ولعله انی ادرس بالقاف ای حاقد ومعناه کل مترف طاغ بطر

زنی حقد ای حقود علی ان یکون الفعیل فی ابنیة المبالغة و از شر هر مالدار صاحب نعمتی که
تمام کند زاید تا طغیان کند و از غایت فراخی عیش شتاب کنند در زشت کاری
و من شر کل ضعیف و شدید و از شر هر مردمان سست و سخت و من شر کل
وضیع و شریف یعنی از شر هر مرد فرومایه و بلند پایه و فرومایه
کل صغیر و کبیر یعنی از شر هر کوچک و بزرگ و من شر کل قریب و بعید از شر هر نزدیک و دور
و من شر کل من نصب لرسولک و لاهل بیته حربا من الجن و الانس
هر آنکس که بپای کرد مر رسول ترا و اهل بیت رسول ترا دشمنی و جنگ و خصومت از پری و آدمی
و من شر کل دابة انت آخذ بناصیتها انک علی صراط مستقیم الاخذ بالناصیة کنایة
عن شدة الاقتدار و قاهریة الآخذ و مقهوریة المأخوذ و از شر هر جنبنده تو گیرنده
و این کنایه است از شدت غالبیت و قاهریت هر کسی که تو مستعلی بر او و راه راست
نماینده بندگان خود اللهم صل علی محمد و آله و من ارادنی بسوء فاصرفه عنی و ا
دحره ای ابعده و اطرده یعنی بار خدایا رحمت کن بر محمد و آل او و هر که خواهد
مرا بدی و اراده بدی داشته باشد بگردان اثر او را از من و دور کن او را از من
عنی شره الدرء الدفع یعنی دور کن از من شر او را

ذلك

٣

فی نحره ای موضع القلادة یعنی باز گردان کید و مکر او را در گردن او یعنی مکر او را باز
واجعل من بین یدیه سدا حتی تعمی عنی بصره و تصم عن ذکری سمعه و تقفل دون
اخطاری قلبه لفظ دون بمعنی عند ای اجعله مقفلا عندی و له اخطاری بالبال
السیلا یعنی بگردان در دل او قفلی که در او بال خود راه ندهد و در وقتی که اراده
کند و بگردان در او و پیش روی او حجابی و مانعی تا کور سازی از من چشم او را
گوش او را و تخرس عنی لسانه و گنگ سازی از من زبان او را و تقمع رأسه
تقمیعه اذا ضربه بالمقمعة بالکسر القاف بعد المیم المکسورة و قبل المیم المفتوحة ای العمود
من حدید او خشب کالمحجن یضرب بها رأس الفیل او خشبة تضرب الانسان علی رأسه
سر او را الحرکان و عصائی که از آهن باشد یا از چوب و تذل عزه و خوار سازی
و تکسر جبروته هو فعلوت من الجبر بمعنی القهر و بشکنی قهر و غلبه او را و تذل
رقبته و خوار سازی گردن او را و این کنایه است از خواری و تفسخ کسره
الشیء و نقضه کالبیع و غیره و بشکنی بزرگی او را و توهننی من شر و شماته
و غمزه و لمزه و همزه و حسده و عداوته و حبائله و مصائده و رجله
و خیله الغمز هو لعب او سوال الاشارة بالعین او بالکلام من وراء القفا و نظرات الشیطان

خطراته التی تخطر بقلب واللمم راجعه والحبایل المصاید واحدها حباله بالکسر وهی
ما یصاد بها ای شیء کان وفی الحدیث النساء حبایل الشیطان ای مصایده
والمصاید واحدها المصیدة بالکسر ای ما یصطاد به والرجل اسم جمع للراجل
کالرکب والخیل الخیاله وفی الحدیث یا خیل الله ارکبی هذا علی حذف المضاف ای
فرسان خیل الله وایمن کردان مرا از ضرر رسانیدن او و بدی او و عیب
کفتن او و با اشاره چشم او و غیبت کردن او و طعنه زدن او و دشمنی او و دامها
او و آلت صید او و اعوان او از پیادکان وسواران او انک عزیز قدیر
بدرستی تو که غالب بر همه چیزی و توانائی بر آن وکان من دعائه علیه السلام
لابویه علیهما السلام دعای بیست و چهارم در حق پدر و مادر چون الدعاء الرابع والعشرون
بمقتضای عقل و نقل شکر منعم واجبست و بعد از نعم الهی هیچ نعمت در حق
فرزند چون نعمت پدر و مادر نیست چه پدر سبب وجود صوری اوست و بعد ازین
وسیله تربیت او بتهیه اغذیه والبسه وضروریات که سبب بقای او و بلوغ
کمال نشو و نماست و واسطه حصول کمالات نفسانی چون آداب و هنرها می
شود و مادر نیز در سببیت وجود شریک پدر است با تحمل مشقت حمل ومعاناة

خطر

خطر ولادت و اوجاع طلق و اول قوتی که سبب حیوة فرزند شده خون بدن ٥
اوست لهذا در ایات اعجاز غایات و احادیث هدایت سمات امر بطاعت
ایشان واقع شده و طاعت والدین تالی طاعت خالق داشته و از جمله رعایت
حقوق والدین دوستی خالص کمابین و تعظیم بالغ بزبان و ارکانست لهذا حضرت
سید الساجدین علیه السلم در حق ایشان دعا فرموده اللهم صل علی محمد
عبدک و رسولک و اهل بیته الطاهرین واخصصهم بافضل
صلواتک و رحمتک و برکاتک و سلامک بار خدایا رحمت کن
محمد که بنده خاص تست و فرستاده تست بر بندکان دیکر و بر اهل بیت او که
پاکند از کناهان صغیره و کبیره و مخصوص کردان ایشانرا بفاضلترین صلوات خود
و رحمت خود و برکات خود و سلام خود واخصص اللهم والدیّ بالکرامة
لدیک والصلوة منک یا ارحم الراحمین و مخصوص کردان بار خدایا
پدر و مادر مرا بنیکوئی و کرامت نزد خود و رحمت کن بر ایشان با دای بخشاینده
ترین بخشایندکان اللهم صل علی محمد و آله والهمنی علم ما یجب
لهما علیّ الهاما واجمع لی علم ذلک کله تماما الالهام مایلیق فی

الروع والقلب یعنی بارخدایا رحمت کن بر محمد و آل او و در دل من انداز و بفهمان

مرا آنچه واجبست بر من از برای پدر و مادر از ادب نگاه داشتن ایشان و حرمت

ایشان و در دل من انداز همه را و فراهم آور از برای من دانش اینها بالتمام ثم استعملنی

بما تلهمنی منه و وفقنی للنفوذ فیما تبصرنی من علمه پس بکار دار مرا

با آنچه در دل من انداخته از علم بواجبات و توفیق ده مرا در روان شدن در

آنچه مرا دیده ور کردانیده از علم بالواجبات حتی لا یفوتنی استعمال شیء علمتنیه و

لا تثقل ارکانی عن الحفوف فیما الهمتنیه الحفوف بالحاء المهملة والفاء

بمعنی الخدمة یقال فی المثل من حفنا او رفنا فلیقتصد ای من خدمنا و تعطف علینا

لفلان حاف و لا راف یعنی تا فوت نشود مرا کار داشتن چیزی را که تعلیم کرده مرا

و گران نشود اندام و جوارح من از خدمت کردن و مهربانی کردن در آنچه تو در دل

من انداخته از حقوق واجبه پدر و مادر اللهم صل علی محمد و آله کما

شرفتنا به وصل علی محمد و آله کما اوجبت لنا الحق علی الخلق بسببه بارخدایا

رحمت کن بر محمد و آل او همچنانکه بزرگواری دادی ما را باو و رحمت کن بر محمد و آل

او همچنانکه واجب ساخته از برای ما که ذوی القربائیم حق را بر خلقان خود بسبب او

از حق میتواند بود که سهم خمس باشد که بجهت ذوی القربی مقرر است

و القربی حق مبنی است از ان یا منصب امامت و خلافت بوده باشد اللهم

اجعلنی اهابهما هیبة السلطان العسوف الاهاب بروی بضم الباء و الفتح

بتعدیران ای بهیبتهما ای اخاف منهما مثل الخوف من السلطان العسوف الظلوم

و الاخذ علی غیر الطریق یعنی بارخدایا بگردان مرا که بترسم و هیبتناک باشم از پدر

همچو هیبتی و ترسی که از سلطان و پادشاه ستمکار میباشد و ابرهما بر

الام الرؤف البر بکسر الباء بمعنی الاحسان و بفتحها المحسن و فی هذا المقام

مروی قال ابن الاثیر فی نهایته فی اسماء الله تعالی البر هو العطوف علی عباده ببره

و البر و البار بمعنی و انما جاء فی اسماء الله تعالی البر دون البار و البر بالکسر الاحسان

مفعول من الرأفة و هی شده الرحمة یعنی و نیکوئی کنم با ایشان همچو نیکوئی کردن

مهربان با نیکوئی کنم همچو نیکوکار مادر بسیار مهربان و اجعل طاعتی لوالدی

و بری بهما اقر لعینی من رقدة الوسنان و اثلج لصدری من شربة

الظمآن اقر علی صیغة افعل التفضیل من قرت عینه نقیض سخنت من القر بمعنی البرد

یقال للمدعو له اقر الله عینک و للمدعو علیه اسخن الله عینک و حقیقته ابرد الله دمعک

والفرج باردة ودمعة الوجد والحزن سخينة وقد يوخذ ذلك من القرار يقال معنى اقر الله عينك بلغك امنيتك حتى ترضى نفسك وتسكن عينك ولا تستشرف الى غيرها

فعلى هذا اشخص اقر الله عينك معناه اراد الله مسكنه ونفقة اشطار سبعا والرقدة بفتح النوبة والوسنان في اللغة الناعس والمراد به هنا شديد النعاس وقد وسن الرجل

يوسن فهو وسنان واثلج على صيغة افعل التفضيل ايضا من ثلجت نفسي تثلج ثلوجا اطمانت ويقال للبليد مثلوج الفواد والظمآن العطشان والمراد به هنا شديد العطش

يعني وبكردان فرمان بردارى ايشانرا نزد من بهتر ولذيذتر از خواب كردن كسى كه اورا تنگى سخت گرفته باشد واز آشامنده تر از براى تشنه از شربت آبى كه شخصى دهند كه بسيار تشنه باشد حتى اوثر على

هواى هواهما واقدم على رضاى رضاهما واستكثر برهما بي وان قل

خشم و

مراشرتو تراشان ساى الحشارة والهوى الحب بكزنيم بر دوستى خوشتن دوستى ايشانرا ومقدم وآرم خشنودى ايشانرا بر خشنودى خود وبسيار شمارم

واستقل برى بهما وان كثر استكثر اى اعده كثيرا وكذا استقل وتا بسيار شمارم نيكوئى ايشانرا با خود واگر چه اندك باشد واندك شمارم نيكوئى خود را با ايشان اگر

حيه

٧

چه بسيار باشد اللهم خفض لهما صوتى واطب لهما كلامى خفض الصوت غضه وفى التنزيل واغضض من صوتك بار خدايا آهسته ساز آواز مرا از براى ايشان وخوش گردان از براى ايشان سخن مرا والن لهما عريكتى العريكة الطبيعة يقال

فلان لين العريكة اى سلس ويقال لانت عريكته اذا انكسرت نخوته ونرم گردان بجهت ايشان طبيعت وخوى مرا يعنى چنان شود كه من به خوبى كنم با ايشان

واعطف عليهما قلبى وبگردان دل مرا بجانب ايشان وصيرنى بهما رفيقا وعليهما شفيقا الرفيق من الرفق وبگردان دل مرا با ايشان رفيق كه مدارا كننده باشم با ايشان وبر ايشان شفيق ومهربان اللهم اشكر لهما

تربيتى واثبهما على تكرمتى واحفظ لهما ما حفظاه منى فى صغرى نسبة الشكر اليه سبحانه ومشابهة اليه باعتبار ترتب الغايات التى هى الافعال دون حصول المبادى التى هى الانفعالات وشكر الله سبحانه لعباده مغفرته

لهم ومعاملته اياهم بالاحسان والانعام والالطاف والاكرام والشكور فى اسماء الله هو الذى يزكو عنده القليل من اعمال العباد فيضاعف لهم الجزاء فى

الطاعات كثير الدرجات والصغر بكسر الصاد وفتحها الكبر بكسر الكاف وفتح الباء

الصغر في اللغة بكسر الصاد وفتحها ونسخ الصحيحة وردت بهما يعني بار خدايا تحسين كن

يعني اثر شكر که احسان وانعام است مبذول آر بجهت ایشان بجهت تربیت

کردن ایشان مرا و ثواب وفرا رخیره ده ایشانرا بر کرامی داشتن

نگاه دار بجهت ایشان انچه نگاه داشته اند ایشان مرا از من در حال صغر

سن و کوچکی اَللّٰهُمَّ وَمَا مَسَّهُمَا مِنِّي مِنْ أَذًى بار خدایا وهر انچه رسیده باشد بایشان

از جانب من از ازار ایشان ورنجها أَوْ خَلَصَ إِلَيْهِمَا عَنِّي مِنْ مَكْرُوهٍ خلص الیه الشیء

ای وصل فالیه القیاح یا بایشان رسیده از من از مکروهات وناخوشیها أَوْ ضَاعَ

قِبَلِي لَهُمَا مِنْ حَقٍّ قبل بکسر قاف وفتح باء بمعنی عند است تقال لی قبل

فلان حق ای عنده یا ضایع شده باشد نزد من حقی که مرا ایشانرا بوده باشد

فَاجْعَلْهُ حِطَّةً لِذُنُوبِهِمَا وَعُلُوًّا فِي دَرَجَاتِهِمَا وَزِيَادَةً فِي حَسَنَاتِهِمَا

يَا مُبَدِّلَ السَّيِّئَاتِ بِأَضْعَافِهَا مِنَ الْحَسَنَاتِ حطة فعلة من الحط کالجلسة

والرکبة پس بگردان انرا سبب افکندن گناهان ایشان و بلند شدن در پایهای

ایشان وافزونی در نیکویهای ایشان ای بدل سازنده بدیها الخ زیاده مرتبه

نیکوییها اَللّٰهُمَّ وَمَا تَعَدَّيَا عَلَيَّ فِيهِ مِنْ قَوْلٍ أَوْ أَسْرَفَا عَلَيَّ فِيهِ

مِنْ فِعْلٍ أَوْ ضَيَّعَاهُ لِي مِنْ حَقٍّ أَوْ قَصَّرَا بِي عَنْهُ مِنْ وَاجِبٍ فَقَدْ

وَهَبْتُهُ لَهُمَا بار خدایا وانچه که از حد در گذشته اند بر من از گفتگوی

وتجاوز نموده اند بر من در آن از کردار یا ضایع کرده اند از جهت من از حقی

یا تقصیر کرده اند بمن از انچه از حق واجب پس بتحقیق که بخشیده ام انحق را

بایشان وَجُدْتُ بِهِ عَلَيْهِمَا وَرَغِبْتُ إِلَيْكَ فِي وَضْعِ تَبِعَتِهِ

عَنْهُمَا جدت علی صیغة المتکلم من جاد بماله یجود جودا فهو جواد والتبعة بکسر الباء

الموحدة بین المفتوحتین ما یتبع الشیء من الوبال والنکال و بخشیدم انحق را

برایشان واراده رحمت نمودم از درگاه تو در برطرف ساختن وبال و عقوبت

آن حق را از ایشان فَإِنِّي لَا أَتَّهِمُهُمَا عَلَى نَفْسِي وَلَا أَسْتَبْطِئُهُمَا فِي

بِرِّي ای لا اظن انهما قصرا في تربيتي وای لا احسبهما ولا اعدهما من المبطئين في

بری یعنی بدرستیکه من ایشانرا متهم نمیدارم و گمان نمیبرم بر نفس خود که در ماده من

تقصیری کرده باشند ونمیشمارم ایشانرا از عدادانکه اهمال وتأخیری نموده

باشند در نیکوئی بامن وَلَا أَكْرَهُ مَا تَوَلَّيَاهُ فِي أَمْرِي وکراهت ندارم الخ

مشغول شده اند و بر خود گرفته اند از کار من یا رب فهما اوجب حقاً علیّ
واقدم احساناً الیّ واعظم منّةً لدیّ من ان اقاصّهما بعدلٍ
او اجازیهما علی مثلٍ قاصّ القوم وتقاصّوا ای اخذ کل منهم صاحبه عوض
ما صاحبه علیه فی حساب وغیره یعنی ای پروردگار من پس ایشان را واجب‌تر است
حق بر من و بیشتر است نیکوئی ایشان بمن و بزرگتر است منت ایشان نزد من
از آنکه مقاصه نمایم با ایشان یعنی بعوض آنچه ایشان با من کرده اند توانم نمود برابر
آن یا پاداش ایشان کنم بمثل و مانند آنچه بمن نموده اند این لی یا الهی بطول
شغلهما بتربیتی کلمه این اینجا استفهام بمعنی التعجب و اذا حرف مکافاة یعنی
کجاست مکافاة و مجازاة من ایشان را ای خداوند من بازای بسیاری مشغولی ایشان
بپروردن من و این شدة تعبهما فی حراستی و کجاست مکافاة من بسختی رنج
بردن ایشان در نگاه داشتن من و این اقتارهما علی انفسهما للتوسعة
علیّ الاقتار التضییق وقتر علی عیاله ای ضیق و در نسخه ابن ادریس اقتارهما
من الفقر یعنی بستم بر خود کردن بجهت توسعه و فراخی بر من و کجاست مجازاة من
ایشان را تنگ کردن ایشان بر نفس خود بواسطه توسعه و فراخی بر من
هیهات

٩

کلمه للبعد والتاء مفتوحة و منهم من یکسرها و روی غیرها المقام کلا الحرکتین یعنی
دور است این حالات ایشان با مکافاة و مجازاة من ایشان را ما یستوفیان
منی حقهما ولا ادرک ما یجب علیّ لهما ولا انا بقاضٍ وظیفة
خدمتهما یعنی استیفا نمیتوانند کرد ایشان از من حق خود را و ادراک
و دریافت نمیتوانم کرد آنچه واجب است بر من از برای ایشان و نمیتوانم گذارد
وظیفه خدمت ایشان را فصلّ علی محمدٍ وآله واعنّی یا خیر من استعین
به ووفّقنی یا اهدی من رغب الیه پس رحمت فرست بر محمد و آل
او و اعانت و یاری ده مرا ای بهترین آنکسی که یاری خواهند از او و توفیق ده
مرا ای راه نماینده ترین آنکه اراده رحمت کرده شود از جناب او ولا تجعلنی
فی اهل العقوق للآباء والامهات یقال عقّ والده یعقّ عقوقاً و مگردان
مرا از آنکه عاق شوند یعنی نافرمانی و سرکشی نمایند مر پدران و مادران خود
عقوق والدین از کبایر سوء است یوم تجزی کل نفسٍ بما کسبت وهم
لا یظلمون روزی که جزا داده شود هر نفسی با آنچه کسب کرده از طاعت و معصیت
و ایشان یعنی عاملان خیر و شر ستمدیده نشوند بلکه هر یک را فراخور عمل خود جزا دهند

اللهم صل على محمد وآله وذريته ذرية الرجل اولاده ويكون واحدا
وجمعا ومنه قوله تعالى هب لي من لدنك ذرية طيبة قاله المطرزي في المغرب
خدایا رحمت فرست بر محمد وآل او و اولاد او واخصص ابوي بافضل
ما خصصت به آباء عبادك المؤمنين وامهاتهم يا ارحم الراحمين
ومخصوص گردان پدر و مادر مرا بفاضلترین آنچه مخصوص گردانیده پدران
بندگان مومنین خود را و مادران ایشان را ای بخشاینده ترین بخشایندگان
اللهم لا تنسني ذكرهما في ادبار صلواتي وفي كل اناً من اناء
ليلي وفي ساعة من ساعات نهاري الآنى كالى والآن بالكسر والاناء
الساعة والجمع آناء بار خدایا فراموش مگردان مرا از یاد کردن ایشان
در اعقاب نمازهای خود در هر آنی و وقتی از اوقات و در ساعتی از ساعات
روز من اللهم صل على محمد وآله واغفر لي بدعائي لهما و
اغفر لهما ببرهما بي مغفرة حتما ای محو مالي بها بار خدایا رحمت کن بر محمد
وآل او و بیامرز مرا بدعا کردن من از برای ایشان و بیامرز ایشان را بسبب نیکوئی کردن
ایشان با من آمرزشی لازم و واجب وارض عنهما بشفاعتي لهما رضى

عزما

عزما وخشنود باشی از ایشان بشفاعت کردن من ایشان را خشنودی لازم
جازم که از روی جزم و قطع بوده باشد وبلغهما بالكرامة مواطن
السلامة و برسان ایشان را بکرامت خود بمحل امن و سلامت که آن
بهشت است اللهم وان سبقت مغفرتك لهما فشفعهما
فيّ يعني بار خدايا اگر پيشي گيرد آمرزش تو مر ايشان را پس شفاعت خواه کن
ایشان را در حق من وان سبقت مغفرتك لي فشفعني فيهما و اگر پيشي
گیرد آمرزش تو مرا پس شفاعت خواه کن مرا در حق ایشان حتى نجتمع
برافتك في دار كرامتك ومحل مغفرتك ورحمتك تا آنکه ما همه يعني
با مادر و پدر مجتمع شویم برحمت تو در سرای کرامت تو که آن بهشت جاوید است و جای
آمرزش تو و رحمت تو است انك ذو الفضل العظيم والمن القديم وانت
ارحم الراحمين بدرستی که تو صاحب فضل و عظمت و بزرگی و نعمت قدیمی و تو
بخشنده ترین بخشایندگانی وكان من دعائه عليه السلام لولده عليهم السلام
دعای بیست و پنجم که آنحضرت منور بوده اند در حق اولاد خود و فرزندان اللهم ومن
علي ببقاء ولدي بحفظ الشهيد جميعا وعني بر ولدي بالبركة في ولدي نصرتهم الاود و سكني

دعای بیست و پنجم

اللام و والدي بكسر الواو وتسكين اللام اخيار والفتاح الولد يكون واحدا

وجمعا وكذلك الولد بالضم وقد يكون الولد جمع الولد ومن على اي انعم يعني بارخدايا

ونعمت كن برمن بدر ماندن فرزندان من وبا صلاح ذريتهم لي وبامتاعي

بهم من امتعت بالشيء اي تمتعت به والمتاع كل ما ينتفع به على ما هو المستفيض عند

ائمة اللغة ولا بعد على هذا الامتاع متعدياً جعله ههنا بمعنى التمتيع العمر والبا

في بهم بمعنى مع اي تعمري معهم ومنه في التنزيل الكريم يمتعكم متاعا حسنا اي يعمركم

ويعيشكم في امن ودعة وعيشة واسعة راضية وباصلاح آوردن ايشان

بجهت من وتمتع يافتن وبهره كرفتن من ازان ايشان يا معمر ساختن مرا با ايشان

الهي امدد لي في اعمارهم وزد لي في آجالهم بار خدايا بسيار كردان

براي انتفاع من عمرهاي ايشان را وبيفزاي بجهت بهره يافتن من در اجلهاي

ايشان واجل اينجا عبارت از مدتيست كه بواسطه زندكاني بر عيني از اولاد

بشير مقرر شده واكرچه بيشتر اطلاق اجل را بر انقطاع آن مدت ميكنند وارين كلام

ميمنت فرجام معلوم ميشود كه بواسطه دعا تاخير در آجال ميشود ورب

لي صغيرهم وتربيت كن از براي من كوچكهاي ايشان را وقو لي ضعيفهم

وقوت

11

وقوت ده از براي من ضعفاي ايشان را واصحح لي ابدانهم واديانهم واخلاقهم

وصحيح دار بجهت من بدنهاي ايشان را از امراض ودينهاي ايشان را از عقايد باطله

واخلاق ايشان را از اخلاق ذميمه وعافهم في انفسهم وفي جوارحهم وفي

كل ما عنيت به من امرهم عنيت على البناء للمفعول اي اهتممت بشانه وعافيت

ده يعني دور كردان بدي را از نفس ودر اندامهاي ايشان ودر هرچه مرا اهتمام

است بدان از كارهاي ايشان وادرر لي على يدي ارزاقهم ادرر بالقطع على انه من

باب الافعال من الدر بالفتح والدر بالكسر ويروى بالوصل ايضا على انه من قولهم درت

السحاب ولسيدره اي سحابه وبيوسته كردان بخشش من ايشان را وبرد ستهاي

من بوده باشد روزي ايشان واجعلهم ابرارا اتقياء بصراء سامعين

مطيعين لك وبكردان ايشان را نيكان وبر هيزكاران بينندكان در احوال

خود شنوندكان مر اوامر ونواهي تو وفرمان برندكان مر اوامر ونواهي را از جهت امر ونهي

تو ولاوليائك محبين مناصحين جار ومجرور در محل مفعول واقع شده

بمحبين ومناصحين بر سبيل تنازع يعني ودوست دارنده ونصيحت كننده مر دوستان ترا

ولجميع اعدائك معاندين ومبغضين امين ومر همه دشمنان ترا دشمني كننده

وبعض آرنده بوده باشد این اسم فعلست بمعنی استجب یعنی بارخدایا

اجابت کن دعای مرا اَللّٰهُمَّ اُشْدُدْ بِهِمْ عَضُدِي یعنی بارخدایا

سخت گردان باین اولاد و فرزندان بازوی مرا وَاَقِمْ بِهِمْ اَوَدِي ای قوم بهم

الاود والتحریک الاعوجاج یقال اود الشي کفرح ای اعوج واقامة المعوج تقویمه

وتسویته وفي بعض النسخ اقم به بالضمیر المفرد علی انه راجع علی شد العضد ۱۲ شده

بهم عضدی و راست گردان باشان کجی مرا یعنی اصلاح ارکار مرا باشان

یا راست گردان باین یا بسبب ایشان کجی مرا وَكَثِّرْ بِهِمْ عَدَدِي و بسیار گردان

عدد مرا وَزَيِّنْ بِهِمْ مَحْضَرِي و زینت ده بایشان مجلس مرا وَاَحْيِ بِهِمْ ذِكْرِي

و زنده گردان بایشان ذکر و یاد آوردن مرا وَاكْفِنِي بِهِمْ فِي غَيْبَتِي کفایت

کن مرا بایشان در غیبت من که مرا نیکی یاد کنند وَاَعِنِّي بِهِمْ عَلَى حَاجَتِي و اعانت

و مددکاری کن مرا بایشان در حالتی که مرا حاجت و کاری بوده باشد وَاجْعَلْهُمْ

لِي مُحِبِّينَ و بگردان ایشانرا دوست دارنده مرا وَعَلَيَّ حَدِبِينَ ای مشفقین

یقال حدب علیه ای اعطف وفي حدیث علي ع احدبهم علی المسلمین ای اعطفهم واشفقهم قاله

ابن الاثیر في نهایة یعنی و بر من مشفق و مهربان گردان ایشانرا مُقْبِلِينَ مُسْتَقِيمِينَ لِي

حب

من باب التنازع وحذف المفعول الاول اي مقبلين لي مستقيمين لي روآورندگان

مرا و بر جادهٔ محبت من مستقیم باشند مُطِيعِينَ غَيْرَ عَاصِينَ وَلَا عَاقِّينَ

وَلَا مُخَالِفِينَ وَلَا خَاطِئِينَ در طاعت و فرمان من بنده باشند مرا در حالتی

که عصیان نورزند و عقوق ننمایند چه عصیان و عقوق والدین از کبایر است

و مخالفت ننمایند مرا و خطاکار نباشند وَاَعِنِّي عَلَى تَرْبِيَتِهِمْ وَتَاْدِيبِهِمْ

وَبِرِّهِمْ و یاری و اعانت ده مرا بر تربیت نمودن ایشان و ادب دادن

ایشان و نیکوئی کردن با ایشان وَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ مَعَهُمْ اَوْلَادًا

ذُكُورًا وَاجْعَلْ ذَلِكَ خَيْرًا لِي و ببخش مرا از نزد خود با ایشان فرزندان

نرینه و بگردان آنرا سبب خیر و خوبی من وَاجْعَلْهُمْ لِي عَوْنًا عَلَى مَا سَاَلْتُكَ

و بگردان ایشانرا از برای من مددکار بر آنچه سوال کردم ترا از آن وَاَعِذْنِي

وَذُرِّيَّتِي مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ و پناه ده مرا و فرزندان مرا از دیو رانده شده

از رحمت تو یا رانده شده از نار کوکب چنانچه سابقا تحقیق نموده شد فَاِنَّكَ

خَلَقْتَنَا وَاَمَرْتَنَا وَنَهَيْتَنَا وَرَغَّبْتَنَا فِي ثَوَابِ مَا اَمَرْتَنَا وَرَهَّبْتَنَا

عِقَابَهُ پس بدرستی که تو آفریدی ما را و فرمودی ما را بطاعت و باز داشتی از معاصی و رغبت

کردی ما را در ثواب آنچه فرمودی ما را بآن و ترسانیدی ما را از عقاب آنچه منع
کردی ما را از آن وجعلت لنا عدوا یکیدنا و گردانیدی دشمنی که
مکر میکند ما را سلطته منا علی ما لم تسلطنا علیه منه مسلط ساختی او را
بر جایی در آمدن بر آنچه مسلط نساختی ما را بر وی از وی اسکنته صدورنا
واجریته مجاری دمائنا یعنی جا دادی او را در سینهای
ما و روان گردانیدی او را در رهگذر خونهای ما یعنی در رگ های
ما لا یغفل ان غفلنا ولا ینسی ان نسینا غافل نمیشود اگر ما غافل
میشویم و فراموش نمیکند چیزی را اگر ما فراموش میکنیم یؤمننا عقابک و یخوفنا
بغیرک فان قیل کیف قال یخوفنا و نحن لا نشاهده ولا نسمع کلامه قلنا تخویفه
وسوسته بالخوف کما تقول نفسی تخوفنی یعنی ایمن میسازد ما را از عقوبت تو و میترساند
ما را بغیر تو ان هممنا بفاحشة شجعنا علیها الهم بالشیء اراده و قصده
کما نهی الله عز وجل عنه و ربما یختص بما یشتد قبحه من الذنوب و قوله تعالی واللاتی یأتین
الفاحشة ای الزنا والفواحش عند العرب القبائح و شجعه تشجیعا ای حمله علی الشجاعة
یعنی اگر ما اراده کنیم ناشایستی از اعمال قبیحه ما را بر آن دلیر میسازد وان هممنا بعمل

صالح

١٤

صالح ثبطنا عنه تثبیط عن الامر تثبیطا اذا اشغله عنه و عوقه و اگر قصد کنیم
بکاری نیکو باز دارد ما را از آن یتعرض لنا بالشهوات وینصب لنا
بالشبهات متعرض ما میشود ما را بعرض آرزوها و بر پای میکند و می آورد و بنای
از برای ما شبهها را یعنی باطلها که شبیه است بحق ان وعدنا کذبنا و
ان منانا اخلفنا الکذب بالتخفیف و منانا بالتشدید ای وعدنا الامانی
وخیل لنا من الامال بالایکاد و یکون منانا ای شهانا والامانی ما یتمناه الانسان
و یشبه ان الاخلاف فی المستقبل کما الکذب فی الماضی و هو ان یعد عدة ولا ینجزها اگر
وعده میدهد ما را دروغ میکند و اگر در آرزو و شهوت می اندازد ما را خلاف
میکند با ما والا تصرف عنا کیده یضلنا اصله ان لا فقلبت النون لاما وادغمت
و اگر باز نداری از ما کید او را گمراه میسازد ما را والا تقنا خباله یستزلنا
اصله ان لا الخبل والخبال الفساد و منه قوله تعالی لا یالونکم خبالا ای لا یقصرون
فی الناس فسادا و ازل واستزل یعنی ازله الشیطان ای حمله علی الزلل و هو الخطاء اگر
نگاه داری ما را از فساد او ما را بر خطا داری اللهم فاقهر سلطانه عنا
بسلطانک حتی تحبسه عنا بکثرة الدعاء لک فنصبح من کیده فی المعصومین

بِكَ اقتراي اكسر فتصح اي تقصير بار خدايا بشكن تسلط وغلبه او را از ما نعات لبيت
خود تا باز دارى او را از ما ببسيارى خواندن وطلب رحمت نمودن ما ترا تا نكوده
ما از كيد ومكر او از جمله نگاه داشتگان بسبب تو اللّهُمَّ اَعطِني كُلَّ سُؤلي
وَاقضِ لي حَوائِجي وَلا تَمنَعنِي الاِجابَةَ وَقَد ضَمِنتَها لي السؤال اما
بيال الانسان يعني بار خدايا عطا كن مرا جميع انچه سؤال كردم ضرور برآور حاجتهاى
مرا و باز مدار از اجابت نمودن خود دعوت مرا و حال آنكه ضامن شده اجابت
دعوت را از براى من حيث قلت ادعوني استجب لكم وَلا تَحجُب دُعائي عَنكَ
وَقَد اَمَرتَني بِهِ و باز مدار دعاى مرا از خود و حال آنكه فرموده مرا بدعا چنانكه آية
مذكورة والسب بر بن وَامنُن عَلَيَّ بِكُلِّ ما يُصلِحُني في دُنيايَ وَآخِرَتي
ما ذَكَرتُ مِنهُ وَما نَسيتُ اَو اَظهَرتُ اَو اَخفَيتُ اَو اَعلَنتُ اَو
اَسرَرتُ الاخفاء عند الاعلان واعلن الشيء اظهرت ولم يخفه وقال الطبرسي في
قوله تعالى يعلم السر واخفى ان السر ما حدث العبد به غيره في خفية واخفى منه ما اضمره
نفسه ولم يحدث غيره والو للتقسيم يعني منت كن بر من بهر انچه اصلاح آورد حال مرا در دنيا
وآخرت من خواه انچه بخاطر داشته باشم وانچه فراموش كرده باشم بانچه اظهار نموده باشم

يا انچه پنهان كرده‌ام وانچه آشكارا كردم يا انچه در خفيه كردم وَاجعَلني في جَميعِ ذلِكَ
مِنَ المُصلِحينَ بِسُؤالي اِيّاكَ المُنجِحينَ بِالطَّلَبِ اِلَيكَ المنجح اسم فاعل
من انجح الرجل فهو منجح بالكسر بمعنى صار و انجح و بگردان مرا در جميع اين احوال از صلاح
كنندگان حال خود بسبب سؤال كردن من ترا و از ظفر يافتگان بحاجت خود بسبب طلب
نمودن حاجات خود از جناب تو غَيرَ المَمنوعينَ بِالتَّوَكُّلِ عَلَيكَ قوله
غير بفتح الراء على انه حال عن ضمير المفعول في اجعلني و بالكسر على انه معطوف على المنجحين
والباء في قوله بالتوكل اما بمعنى مع كما في قوله تعالى تشرب بها عباد الله اي معها او بمعنى
في اي غير الممنوعين عن امنياتهم ومتبغياتهم في توكلهم عليك واما للسببية كما في
قرينتها اللاحقين اي بسبب توكلهم عليك يعني بگردان مرا از ظفر يافتگان وحالتى
كه ممنوع نشده باشيم يا از ظفر يافتگان بر ممنوعات بسبب توكل واعتماد نمودن بر تو
المُعَوَّذينَ بِالتَّعَوُّذِ بِكَ في نسخة ابن السكون وفي بعض النسخ في الاول بالمهملة وفي الثانية
بالمعجمة وفي بعضها في الاول ايضا بالمعجمة والاصل بالمهملة فيهما المعوذين بالذال المعجمة والمعوذ احسن
يعني پناه داده شدگان باشيم بپناه جستن بتو يا از عادت كرده شدگان باشيم بعادت
كردن بتو يعني عادت حاجتمندان شود كه طلب ومقصد خود را از تو درخواست نماييم

زار عبر تو الراجحين في التجارة عليك الظاهر ان على بمعنى مع كقوله تعالى
واتى المال على حبه اي مع حبه يعني سود كنندگان باشيم در بازار كالاي كه نا تو كنيم
المجاورين بعزك على جمع صيغة المفعول ما بكسر الزاء من اجاره يجيره هذا يجير
مجارا او اخفره وامنه واد خله في جواره وامانه وخفارته او بفتحها من جاره يجاره مجارا
فهذا المجار وذاك مجاري اذا جري معه وما شاه مماشاه غناية وكلاية رنينا رنا مسكان باشيم
بسبب عزيز تو يا از ديگران باشيم بآه تو از روي حفظ وحمايت تو الموسع علينا
الرزق الحلال من فضلك الواسع بجودك وكرمك از جمله كساني باشيم كه
گشاده شده باشد بر ايشان روزي حلال العفو واسع تو بمحض جود وكرم تو مستحق
با عدل تو المعزين من الذل بك عزيز شدگان باشيم از خوار بها بسبب تو والمجارين
من الظلم بعدلك والمعافين من البلاء برحمتك و نسخه ابن ادريس المجارين بالزاء
المعتوحة من المجازاة وفي نسخه ابن السكون المجارين بالراء المكسورة من الاجارة و
بخط الشهيد رحمه الله بالزاي معا اي على صيغتي المفعول والفاعل اي الذين يجازيهم على ما
من الظلم وينتصف لهم من ظالمهم بعدلك والذين لا يجازون من اعتدى عليهم وظلمهم
والمعافين بفتح الفاء والنون كالاثنين والمصطفين وتقدم حكم هذا الجمع في الدعاء الثاني

يعني

15

يعني يا داشت يا فتكان باشيم از ظلم ظالمان بعد از تو يا رنينا رنا فتكان باشيم يا ارانك
باشيم كه مجازاة ومكافات داده باشند ايشان را از ظلمي كه بر ايشان شده واشغام
كشيده شده باشد از براي ايشان از ظالمين ايشان عدل تو وعافيت يافتگان
باشيم از بلا ورنج برحمت تو والمغنين من الفقر بغناك بفتح النونين جمع المعنى كالمصطفين
انيا وتوانگر شده گان باشيم از درويشي بتوانگري تو والمعصومين من الذنوب
والزلل والخطاء بتقواك نگاه داشتگان باشيم از گناهان ولغزشها وخطا كردن
وپرهيزكاري از تو والموفقين للخير والرشد والصواب بطاعتك توفيق يافتگان
باشيم از براي خير وراه راست وصواب بفرمان برداري تو والمحال بينهم وبين
الذنوب بقدرتك و في نسخه ابن ادريس المحول بينهم من حال الشيء بينه وبين هولاي حجزاو
از انكساني باشيم كه حاجزي ومانعي بوده باشد ميانه ايشان وميان گناهان بقدرت تو
التاركين لكل معصيتك الساكنين في جوارك واز جمله كساني باشيم كه ترك كننده
باشند مر همه نا فرماني تو را آرام گيرنده باشند در همسايگي تو بقرب معنوي كه مقدس الهي
اللهم اعطنا جميع ذلك بتوفيقك ورحمتك واعذنا من عذاب السعير
بار خدايا عطا كن ما را جميع آنچه ما از تو خواستيم بتوفيق ورحمت خود وپناه ده ما را از عذاب دوزخ

دوزخ وَأَعْطِ جَمِيعَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ مِثْلَ

الَّذِي سَأَلْتُكَ لِنَفْسِي وَلِوَلَدِي فِي عَاجِلِ الدُّنْيَا وَآجِلِ الْآخِرَةِ

اضاف العاجل وكذا الاجل الى ما بعده فان اليه ببابنه يعني اعطا كن جميع مسلمانان

از مردان و زنان و مؤمنين يعني مردان مؤمن و زنان مؤمنه مثل آنچیزی که من

درخواست نمودم از برای خود واز برای فرزندان خود در عاجل که دنیا باشد و در

آجل که آخرت بوده باشد إِنَّكَ قَرِيبٌ مُجِيبٌ سَمِيعٌ عَلِيمٌ عَفُوٌّ غَفُورٌ

رَءُوفٌ رَحِيمٌ القريب هو الذي لا يبعد نداء احد عنه والمجيب هو الذي يجيب المضطر

ويغيث الملهوف اذا دعاه والسميع الذي لا يعزب عن ادراكه مسموع خفي او ظهر والعليم

هو العالم بالسرائر والخفيات وتفصيل المعلومات قبل حدوثها والعفو والعليم وجودهما

مبالغة العالم والعفو والعفو سها فراغنة المبالغة العفو والمغفرة فتقول فم اولى

يعبرون اصل للعنى فيجعلون العفو ابلغ اذا اصل العفو الطمس والمحو والغفر الستر

المقطية فالغفور هو الذي يستر ذنوب المذنبين ويغطيها بالحلم والعفو هو الذي يطمس العاصي

برافته ويمحوا السيئات برحمته وفرقه يقولون العفو ابلغ وفي العفو لا محاله ابلغ

ولذلك خص المغفرة بالله سبحانه وقالوا لا يقال غفر السلطان لفلان ويقال عفى عنه

وتعال

16

وتعالى استغفر الله ولا يقال استغفر السلطان فالله سبحانه عفو يتجاوز عن الذنوب

بصفحه ويترك عقاب المذنبين بعفوه وغفور يستر الآثام ويعامل الاثمين بالرحمة

كانهم لم يقارفوا خطيئة الرؤوف والرافة وهي شدة الرحمة والرحيم هو اسم للذات

مع اعتبار الرحمة يعني بدرستيکه تو قريبي يعني نزديكي که دور نيست خواندن شخص ترا و مجيبي

يعني اجابت كننده دعوت مضطرين وملهوفين را و سميعي يعني شنونده و پنهان

نيست از تو راز و پنهان احدي و يک نفس نزد تو جهر و اخفات و سكوت و نطق و

عليمي يعني داناي سرائر و پنهان نيست از تو مثقال ذره نه در آسمان و نه در زمين و داناي

بتفصيل معلومات پيش از حدوث آن و عفوي يعني محو سيکرداني گناهان را و ترک مجازات

و مكافات بديهاي ايشان ميكني و غفوري يعني بسيار است مغفرت و آمرزش تو و رؤفي

يعني بسيار مهرباني و رحيمي يعني رحمت كننده مؤمنان را وَآتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ

فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ و عطا كن در اين سرا نيكويي را يعني صحت بدن

و كفاف عيش و توفيق طاعت را و در آن سرا نيكويي را يعني ثواب و رحمت و دخول بهشت

در دعا و مكارم اخلاق شرح كرده شد که ذکر آن موجب تکرار است وَكَانَ مِنْ

دُعَائِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِجِيرَانِهِ وَأَوْلِيَائِهِ إِذَا ذَكَرَهُمْ دعای چهل و ششم از برای همسایگان و جوانان

و دوستان اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَتَوَلَّنِي فِي جِيرَانِي وَمَوَالِيَّ بِتَأَلُّفِ الْعَمَلِ

الدعا اربعين والسادس والعشرون

ای تعلقه او معنی حسبی در لوالی جمع المولی وهو کلمة بمعنی الحبیب والمعتق والناصر

والی رو الصهر والحسب النظم ان المراد هنا بنو الاعمام والاصحاب یعنی یا رسول الله یار

مجبر وال او وسئوال کردن و در کردن ... از کار همسایگان مراد و بنی اعمام

مرا یا دوستان کردان مرا در عیش همسایگان و بنی اعمام و دوستان آلفا و فلی کهفنا

وَالْمُنَابِذِينَ مِنْ اِعْدَائِنَا بِاَفْضَلِ وَلَايَتِكَ ای الذین رمونا اعدائنا

ور فضوهم و منه فنبذوه وراء ظهورهم ای رموا به و نبذت الشیء رمیته والولایة

بکسر الواو وفتحها کلاهما مرویان فی هذا المقام یعنی بحسن همسایگان و دوستان و بنی اعمام

که شناسند کانند حق مارا وازاند خوانند دشمنان مارا از نظر خود و ما رکش ... بقاطلرن

تصرف و تسلط تو یا امداد و اعانت تو و وفقهم لاقامة سنتک والاخذ

بِمَحَاسِنِ اَدَبِکَ الحسن نقیض القبیح والجمع محاسن علی غیر القیاس کانه جمع محسن و ...

ده ایشانرا از برای بر پای داشتن سنت و طریقه تو و فرا گرفتن از نیکوئیهای ادب تو ...

و پیش صدر حضری که تو وضع کرده فِی اِرْفَاقِ ضَعِیفِهِمْ وَسَدِّ خَلَّتِهِمْ الرفق بالکسر

لطف الجانب ضد العنف والارفاق افعال منه بمعنی اللطف لعال رفقت به و رفقت

وارفقته کلها بمعنی ای لطفت به ونفعته وعدا و ردانی الاثیر فی نهایة ... الرواة

ومن

ص ... عال ومنه الحدیث فی ارفاق ضعیفهم وسد خلتهم ای ایصال الرفق الیهم و سد خلتهم ... والخلة

الحاجة هی والحیلة والعسرة والفاقة الی ... والعدم بالضم والفقر متقاربات ان لم یکن

مرادفات و بی ... الفقر ... آداب یعنی در فایده رسانیدن بضعیفان ایشان

و ... رخنه فقر و حاجت ایشان وَعِیَادَةِ مَرِیضِهِمْ وَهِدَایَةِ مُسْتَرْشِدِهِمْ

عدت المریض ... عیاده ای ذهبت الیه وسالت عن حاله والمسترشد ای الذی یطلب الرشد

وهو خلاف الغی ... و پرسیدن بیماران ایشان و راه نمودن کسانی که طلب راه راست نمایند

وَمُنَاصَحَةِ مُسْتَشِیرِهِمْ وَتَعَهُّدِ قَادِمِهِمْ القادم من جاء من السفر والنصیحة کردن کسی که طلب

مشورت و صلاح اندیشد از ایشان و دیدار تازه کردن ... سفر آمده کان ایشان وکتمان

اَسْرَارِهِمْ وَسَتْرِ عَوْرَاتِهِمْ العورة سوأة الانسان وکل ما یستحیی منه والجمع عورات بالسکون

و پنهان داشتن رازهای ایشان و پوشیدن عورتهای ایشان و مراد از عورت اینجا حرمت

کرم باید ... از ان خبرها وَنَصْرَةِ مَظْلُومِهِمْ وَحُسْنِ مُوَاسَاتِهِمْ بِالْمَاعُونِ المواساة

مصدر ... بمالی مواساة ... لو ... اساه بماله مواساة ... اباله

والماعون بمعنی ... والمعنی ان ... کل واحد منهم الا قرض ... ماعونه

والماعون المراد به المعروف ... اسم جامع لمنافع البیت کالقدر والفاس

ذکر نماید و یاری دادن ستم رسیده های ایشان را و درگذرانیدن نیکو و رسانیدن ایشان را بضرور باقی
که ایشان را احتیاج است مثل کاسه و کوزه و تبر و سیل و غربال و بعضی گفته اند که مراد از ماعون فرض است
و بعضی گفته اند که مراد از ماعون صدقات است که منع ان زشت باید والتی والمنع وَالْعَوْدِ عَلَيْهِمْ
بِالْجِدَةِ وَالْإِفْضَالِ وَإِعْطَاءِ مَا يَجِبُ لَهُمْ قَبْلَ السُّؤَالِ الجده بکسر الجیم و فتح الدال
هی السعة والثروة یعنی و باز گردیدن بر ایشان به توانگری و بخشش کردن و نیکویی کردن و بخشیدن
مر ایشان را آنچه ایشان را ضرورت و واجب باشد پیش از آنکه طلب نمایند و سوال آن کنند واجعلنی
اللَّهُمَّ أَجْزِي بِالْإِحْسَانِ مُسِيئَهُمْ المراد بعد توبة المسیء الی والظالم لی او علی وهو
لیعلم من الاحسان والتجاوز رجوعهم الی التوبة المخلصة والا کان اغراء بالمنکر و ... نکاره
وقد دلالة علی قبح العقد و بگردان مرا بار خدایا که پاداش دهم بدی ایشان را به نیکویی بدکرداران
وَأُعْرِضُ بِالتَّجَاوُزِ عَنْ ظَالِمِهِمْ و اعراض کنم و روی بگردانم بگذشتن از ستمکار ایشان و کا
ایشان بینی وَأَسْتَعْمِلُ حُسْنَ الظَّنِّ فِي كَافَّتِهِمْ ای جمیعهم والضمیر یعود الی الجیران والموالی
و استعمال حسن الظن بکل واحد واحد بعد الاختبار لان فی کلمات امیر المومنین علیه السلام الحزم
سوء الظن و خالف صاحب القاموس فی اضافة کافة فقال و ما اهل الناس کافة ای کلهم ولا
تعال جاءت الکافة لانه لا یدخلها ال و وهم الجوهری ولا تضاف و کلامه علیه السلام حجة.

علیه و نگاه دارم ظن نیکو در جمیع همسایگان و موالیان وَأَتَوَلَّى بِالْبِرِّ عَامَّتَهُمْ و دوست گردانم
کرم کار ایشان را به نیکویی وَأَغُضُّ بَصَرِي عَنْهُمْ عِفَّةً تعال غض بصره عن الشیء
والضاد المعجمة ای خفض عنه و فرو خوابانم چشم خود را از ایشان از روی عفت و پارسایی وَأُلِينُ
جَانِبِي لَهُمْ تَوَاضُعاً الین بضم الهمزة علی ان یکون افعالا من لان یلین لینا ضد الخشونة و نرم گردانم
جانب خود را برای ایشان از روی تواضع و فروتنی وَأَرِقُّ عَلَى أَهْلِ الْبَلَاءِ مِنْهُمْ رَحْمَةً
الارفاق افعال من الرقة ضد الغلظة یعنی رقیق القلب و تنک دل باشم یعنی رحم کنم
بر بلا رسیدگان ایشان از روی رحمت و مهربانی وَأُسِرُّ لَهُمْ بِالْغَيْبِ مَوَدَّةً
اسر ای اظهر وهو من الاضداد کقوله تعالی واسروا الندامة لما رأوا العذاب ای اظهروها
و ظاهر گردانم از برای ایشان در غیبت ایشان دوستی را و محتمل است بود که اسر بمعنی اخفی باشد و پنهان دارم از
غیب طلب بوده باشد یعنی پنهانی کنم دوستی از برای ایشان بدل ... محبت قلبی ایشان
وَأُحِبُّ بَقَاءَ النِّعْمَةِ عِنْدَهُمْ نُصْحاً و دوست دارم کفعل بقاء الایمان والنعمة و دوست
باشم بقاء ایمان و نعمت نزد ایشان از روی خلوص محبت وَأُوجِبُ لَهُمْ مَا أُوجِبُ
لِحَامَّتِي وَأَرْعَى لَهُمْ مَا أَرْعَى لِخَاصَّتِي الی الخاصة والحمیم القریب الذی یهتم بامره
واضاف اللفظ لضرب من التاکید و واجب دارم از برای ایشان آنچه واجب میدارم از برای

حوب واں خود و رعایت کنم الحه دعاست میکنم از برای حوافی خود اللهم صلّ علی محمد وآله واردد قنی
مثل ذلک منهم بار خدایا رحمت کن بر محمد و آل او و روزی کن مرا مانند این عمال از ایشان وجعل
أو فی الحظوظ فیما عندهم وبگردان از برای فرتا حتی و وافی ترین بهرها و نصیبها را که
نزدیک ایشانست وزدهم بصیرة فی حقی ومعرفة بفضلی حتی یسعدوا بی ویسعد
بهم و زیاده کن ایشانرا بصیرت و بینائی در حق من و شناسائی ده ایشانرا بفضل و افزونی
من تا نیکبخت شوند بسبب من و نیکبخت شوم من بسبب ایشان آمین رب العالمین
امین بالمد و القصر و تشدید المیم خطاء عامی اسم الفعل الامر ای استجب وفی الحدیث امین خاتم رب العالمین
قیل فی معناه ان امین طابع الله علی عباده لانه یدفع به الافات والبلایا فکانه کخاتم الکتاب
الذی یصونه و یمنع من افساده واظهار ما فیه یعنی بار خدایا مستجاب کن این دعاهای مرا ای پروردگار
عالمیان **وكان من دعائه عليه السلام لأهل الثغور** دعای بیست و هفتم از برای جماعتی که در حفظ
کاهها و محال سرحد نگاه نشسته بوده اند از برای دفع اذیت کفار و حمایت و حراست مساجد
که آن جماعت دعا میکرده اند اللهم صلّ علی محمد و آله وحصّن ثغور المسلمین بعزتک
الثغور جمع الثغر و هو الموضع الذی یکون حدا فاصلا بین بلاد المسلمین والکفار و هو موضع المخافة
من اطراف البلاد یعنی بار خدایا رحمت کن بر محمد و آل او و استوار کردان و نگاه دار مرزهای

کرمسان اهل اسلام و اهل کرامت لفوت و غلبه خود وایّد حماتها بقوتک الحماة کغزاة
جمع الحامی ای الذین یحمون و یحرسون ثغور الاسلام من الکفار و قوت ده نگاهبانان و حافظان مرزا
بقوت و قدرت خود واسبغ عطایاهم من جدتک یقال اسبغ الله علیه النعمة ای اتمها
واسباغ الوضوء اتمامه والجدة بتخفیف الدال کعدة الغنی وتمام کن عطاهای ایشانرا بتوانائی و توانگری
خود اللهم صلّ علی محمد و آله وکثّر عدّتهم العدة بالکسر والتشدید العدد یعنی بار خدایا رحمت کن
بر محمد و آل او و بسیار گردان عدد و شماره حامیان سرحد اسلام را واشحذ اسلحتهم
الشحذ بالسین المعجمة والحاء المهملة والذال المعجمة ای ارهف وشحذ السکین حدده وا
المسن ورجل شحذ ذا الحاح فی مسئلته تشبیها بالذی وشحذ السیف فهو فی شحذه
و تیز گردان سلاحهای ایشانرا از نیزه و شمشیر و کارد و غیر آن از اسلحه واحرس
حوزتهم و نگاه دار ای حفظه والحوزة فعلة من الحوز بمعنی الجمع من حاز یحوز والحوزة
فیعل منه و هو ما انضم الی الدار من مرافقها و کل ناحیة حوزة و فلان مانع لحوزته ای لما فی
حوزه ومنه الحدیث محمی حوزة الاسلام ای حدوده ونواحیه و اما تفسیر حوزتهم بمعظمهم فرحم لیس
له اصل نعم ذکر فی حوزتهم لیس قوله من جانب هو ماخوذ من قولهم حوزة القتال معظمه المکنة
غیر مصیب بحرة فان المراد بحوزتهم الذی یحامیه حولها من حامی الطایر و غیره حول الشیء و ما

آنفا فی الدعا السابق
الحسن جوخیه بیش بعنان مرغیست اسکن حاصرونده
متن سنکی که بآن کارد تیز کنند

طايع انکسری مهر
الدعاء السابع والعشرون

وحماتها ای دارها یعنی ونگاهبانی کن حدود وجوانب واطراف مملکت ایشانرا وامنع
حومتهم من الحومه ای فی یمنع علی من رامهم ومتنع واستوار گردان گرداگرد ایشانرا ازانکه
مبادا دخل شوند کفار در مملکت ایشان وَاَلِّفْ جَمْعَهُمْ وَدَبِّرْ اَمْرَهُمْ وباهم آورنده
ایشانرا وتدبیر کن ایشانرا وَوَاتِرْ بَیْنَ مِیَرِهِمْ بالتاء المثناة فوق من المواترة وهی ان
یحیی الشیء فی اثر الشیء وترا وترا من غیر ان ینقطع ومنه واوا ارسلنا رسلنا تتری والمیر
بکسر المیم وفتح الیاء المثناة من تحت جمع المیرة ما یمتاره الانسان من الطعام ای یجلب الطعام
الکفتی وواتر بالثاء المثلثة ای کاثر من میرهم من قولهم اثرت من الشیء ای استکثرت منه
ومتواتر دار وبسیار کن توشها ومطعومات ایشانرا وَتَوَحَّدْ بِکِفَایَةِ مُؤَنِهِمْ ای لا
تکلهم الی غیرک بل کن انت وحدک فی کفایتهم وتوحد فلان بکذا ای فعله وحده یعنی
وتنها باش یکتا بغیر خود کفایت کن مؤنات ایشانرا یعنی آنچه محتاج الیه ایشانست
مطلقا وَاعْضُدْهُمْ بِالنَّصْرِ وقوت ده ایشانرا بنصرت ویاری دادن وَاَعِنْهُمْ بِالصَّبْرِ
واعانت ویاری ده ایشانرا بصبر یعنی که خود را نگاه دارند در امور خود وشتاب نکنند
الصبر مفتاح الفرج وَالْطُفْ لَهُمْ فِی الْمَکْرِ ولطف کن با ایشان در مکر کردن با کفار اللّهم
صَلِّ علی محمد وآله وَعَرِّفْهُمْ مَا یَجْهَلُونَ وَعَلِّمْهُمْ مَا لَا یَعْلَمُونَ وَبَصِّرْهُمْ مَا لَا یُبْصِرُونَ

یعنی

یعنی بار خدایا رحمت بر محمد وآل او وشناسا گردان ایشانرا آنچه جاهل اند بآن از امر
غزوات وغیر آن وتعلیم کن وبیاموز ایشانرا آنچه نمیدانند وبینا گردان ایشانرا آنچه نمی بینند
اللّهم صل علی محمد وآله وَاَنْسِهِمْ عِنْدَ لِقَائِهِمُ الْعَدُوَّ ذِکْرَ دُنْیَاهُمُ الْخَدَّاعَةِ
الْغَرُورِ والخداعة علی صیغة المبالغة بمعنی کثیر الخدعة والغرور بفتح الغین المعجمة فعول من غره
یغره اذا خدعه وانما کرر لضرب من التاکید واختلاف اللفظ یعنی بار خدایا رحمت کن
بر محمد وآل او وفراموش ساز ایشانرا در هنگام ملاقات کردن اهل اسلام با دشمنان خود را
یاد دنیا فریبنده مغرور کننده وَامْحُ عَنْ قُلُوبِهِمْ خَطَرَاتِ الْمَالِ الْفَتُونِ
الخطرات جمع الخطرة وهی ما یخطر بالبال والفتون فعول من الفتنة علی المبالغة ای بمعنی
الفاتن وهو المضل عن الحق یعنی ومحو ساز از دلهای لشکر اسلام اندیشهای که در دل
خطور میکند از دنیا ومال فتنه انداز نده صاحب مال بسبب افتادن مردم ازو وَاجْعَلِ
الْجَنَّةَ نَصْبَ اَعْیُنِهِمْ وگردان بهشت را در برابر چشمهای ایشان که هیچ مرتبه
غافل نشوند وَلَوِّحْ مِنْهَا لِاَبْصَارِهِمْ مَا اَعْدَدْتَ فِیهَا مِنْ مَسَاکِنِ الْخُلْدِ
وَمَنَازِلِ الْکَرَامَةِ وَالْحُورِ الْحِسَانِ یعنی ودرخشان وظاهر ساز از بهشت از برای
دیدهای ایشان آنچه تهیه کرده در آنجا از خانهای جاوید وخیمهای با کرامت

بعد نان سفید زود رغایت نیکوی وَالْاَنْهَارِ الْمُطَّرِدَةِ بِاَنْوَاعِ الْاَشْرِبَةِ الْمُطَّرِدَةِ الجاریة
المتتابعة والاطراد تتابع الشی اطراد اذا اتبع بعضه بعضا وجری یقول الانهار تطرد ای تجری والساقی
بانواع للمصاحبة جویهای روان می دوند بانواع شرابهای ... عنها قوله تعالی فیها انهار
من ماءٍ غیر آسن وانهار من لبن لم یتغیر طعمه وانهار من لذة خمر للشاربین
وانهار من عسل مصفی یعنی در بهشت جویهای است از آبی که متغیر نشده بوی او و مزه او از حال
خود وچون آبهای دنیا که تغییر پذیر باشند وجویهای است از شیر که هرگز تغییر نکند از صفت خود و جویهاست
یعنی تیز و ترش نشود بطول مکث وجویهاست از خمر خوشگوار بالذت مر آشامندگان را که طرب دارد
وخمارش نی وجویهاست از شهد صافی نه صاف کرده شده بالش بلکه مصفی او شده از موم و فضلات
وَالْاَشْجَارِ الْمُتَدَلِّيَةِ بِصُنُوفِ الثَّمَرِ حَتَّی لَا یُتْعِبُ اَحَدًا مِنْهُمْ بِالْاِدْنَاءِ وَالْاِجْتِنَاءِ
نعت همه قرینه بقرائه المتدلیه ای المعلقة اغصانها من علو الی اسفل والتدلیة
یعنی ارسال الدلو الی البیر ... الشی اراده و ... فی المضارع
والنون بکسر ... فی السماء ... والمراد هنا الکسر والمراد
من ... الاعادی ... که او ... شاخهای او ... اراده نکنند
... که در ... بار ... نکنند

خود ورشحات اللطف ... فذلک عدو ... الفعل الاکبر وجمع ملوک ... ملک ای کثرت الحکومة
وفل الجیش ... ای کثرة ... والمشار الیه ... بعیب
... والامور المذکوره یعنی ... دشمنان
ایشان را وَاَقْلِمْ ثُلَمَ عَنْهُمْ اَظْفَارَهُمْ وَوَقِّ عَنْهُمْ وَفُلَّ اَسْلِحَتَهُمْ وقلم ظفره ... وقلم
الاظفار کنایة عن قطع الید ... من الدعاء ... ای لا عینا ولا اثر
الزمخشری ... ان
... سلاح
... وَخَلِّعْ وَثَائِقَ اَفْئِدَتِهِمْ ای ... الوثائق جمع الوثیقة وهی الموثوق به
والافئدة جمع الفؤاد وهو القلب ... قلوبهم والمراد ... عن اهل الاسلام یعنی ...
... اهل اسلام ... منهم ...
الازواد جمع الزاد ... یعنی ... کردان ...
وَحَیِّرْهُمْ فِی سُبُلِهِمْ وَضَلِّلْهُمْ عَنْ وَجْهِهِمْ ... حیران
... کرده ... ای ...
... فَاقْطَعْ عَنْهُمُ الْمَدَدَ وَانْقُصْ مِنْهُمُ الْعَدَدَ ...

مدد، اگر کسی بمدد ایشان رسد و کم کن از ایشان عدد را که بهلاکت رسند وَامْلَأْ أَفْئِدَتَهُمُ الرُّعْبَ
الافئدة جمع الفؤاد وهو القلب والرعب بالضم الفزع والخوف و پر کن دلهای ایشان را از ترس
وَاقْبِضْ أَيْدِيَهُمْ عَنِ الْبَسْطِ و بند گیر دستهای ایشان را از گشودن و این کنایه است از
دست نداده و مسلط نساز وَاخْزِمْ أَلْسِنَتَهُمْ عَنِ النُّطْقِ بالخاء المعجمة والزای من خزمت
البعير بالخزامة وهی حلقة من شعر تجعل فی وترة انفه تشد بها الزمام والمراد قرن السنتهم
وفی بعض الروايات بالراء المهملة وهو بمعنى القطع يقال ما خرمت منه شيئا ای ما قطعت
و لال ساز زبانهای ایشان را از گویائی وَشَرِّدْ بِهِمْ مَنْ خَلْفَهُمْ ای افعل بهم فعلا من العقوبة
يعرف به من وراءهم من الاعداء حالهم فی عرفه افعل بهم فعلا يخيف من وراءهم فيشرد بهم وقال تعالى
فشرد بهم اذا نكل بهم يقول جعلهم عبرة وعظة لمن وراءهم قاله الهروی فی كتابه
بغی کن بایشان کاری از عقوبت و قتل که پراکنده گردند آنهائی که از پس ایشان اند وَنَكِّلْ
بِهِمْ مَنْ وَرَاءَهُمْ يقال نكل به تنكيلا اذا جعله نكالا وعبرة لغيره والنكال العقاب و عقوبت کن
ایشان را که عبرت آنهائی گردد که در عقب ایشان اند وَاقْطَعْ بِخِزْيِهِمْ أَطْمَاعَ مَنْ بَعْدَهُمْ
الخزی الفضيحة والهوان وفی بعض النسخ بحزنهم و قطع کن بسبب خزی و خواری ایشان
هر سه یا بخیر ایشان طمعهای آنانکه از پس ایشان اند اللَّهُمَّ وَعَقِّمْ أَرْحَامَ نِسَائِهِمْ

يقال

٢٢

يقال عقم الله رحمها فعقمت على ما لم يسم فاعله اذا لم تقبل الولد يعنی نازا گردان
رحمهای زنان ایشان را که حصول فرزند نکنند وَيَبِّسْ أَصْلَابَ رِجَالِهِمْ و خشک کن پشتهای مردان ایشان را
تا نطفه ایشان منکوس شود و سبب قطع توالد و تناسل ایشان گردد وَاقْطَعْ نَسْلَ دَوَابِّهِمْ
وَأَنْعَامِهِمْ و قطع نسل اسبان و چهار پایان ایشان کن وَلَا تَأْذَنْ لِسَمَائِهِمْ فِي قَطْرٍ وَلَا
لِأَرْضِهِمْ فِي نَبَاتٍ القطر المطر و دستوری مده آسمان ایشان را در باریدن باران و زمین ایشان را
در رویانیدن گیاه اللَّهُمَّ وَقَوِّ بِذَلِكَ مِحَالَ أَهْلِ الْإِسْلَامِ المحال بكسر الميم وتخفيف اللام
الشدة والقوة ومنه قوله وهو شديد المحال فی اوائل سورة الرعد وقد روی بفتح الميم وتشديد اللام
جمع محل يعنی بارها قوت ده بسبب عقم زنان و يبس اصلاب مردان قوت اهل اسلام را
یا محال ایشان را وَحَصِّنْ بِهِ دِيَارَهُمْ و نگاه دار بسبب آن جایهای ایشان را وَثَمِّرْ
بِهِ أَمْوَالَهُمْ ثمر بالتشديد ای كثر ثمر ماله اذا كثره و بسیار گردان بسبب آن مالهای ایشان را
وَفَرِّغْهُمْ عَنْ مُحَارَبَتِهِمْ لِعِبَادَتِكَ فارغ گردان ایشان را یعنی اهل اسلام را از محاربه و کارزار
با کفار از جهت آنکه عبادت کنند ترا وَعَنْ مُنَابَذَتِهِمْ لِلْخَلْوَةِ بِكَ حَتَّى لَا يُعْبَدَ
فِي بِقَاعِ الْأَرْضِ غَيْرُكَ نابذه الحرب كاشفه ونابذتهم ای خالفتهم الحرب و
مكاشفتهم و از جنگ کردن و آشکار ساختن دشمنی نمودن با ایشان فارغ گردان اهل اسلام را تا خلوت

کرنیند و با باد او باشند و در جهای زمین مسعودی شناخته شده برای ترسی غزا ارکتو ولا تعقب لا حد
منهم جبهه دو تنگ عفره بغیرا ای ترخه و در خاک مالیده کشود بیشانی ار برای ادی
ار ان عزا ار برای تو اللهم اعز بکل ناحیة من المسلمین علی من بازائهم من المشرکین
بار خدایا عزیز گردان غزا کننده گان به هر ناحیه جانبی از مسلمانان بر آنانکه برابر ایشانند
از مشرکان و کفار و امدد هم بملائکة من عندک مردفین اعدوی علی
الا مداد بالانضمام و من قطع و الترادف التتابع و کل شیء یتبع شیء فهو ردفه و قری
مردفین بالبناء للفاعل و المفعول و مدد فرما مسلمانان را بفرشتگان از نزدیک خود در حالی
که ایشانند از پی یکدیگر در آینده گان باشند یا در پی در آمده گان باشند یا آنکه ملائکه
لشکر باشند ملائکه و موسس ارای ایشان روند حتی یکشفوهم الی منقطع التراب
قتلا فی ارضک و اسرا او یقروا بانک انت الله الذی لا اله الا انت وحدک
لا شریک لک یکشفوهم ای یغیروهم الی منقطع الارض ای الی اطراف الارض منقطع کل
شی طرفه یعنی تا بگریزانند مومنین کفار را تا جائی که منتهای زمین باشد که کشته شده
در حالی که مقتول و کشتگان باشند در زمین تو و اسیر و گرفته شده در دست مومنین یا آنکه اقرار
کننده باشند به خدائی که بخشنده ای و معبودی الا او همتای نیست ترا اللهم و اعمم بذلک

اعدائک فی اقطار البلاد من الهند و الروم و الترک و الخزر و الحبش
و النوبة و الزنج و السقالبة و الدیالمة و سایر امم الشرک الذین تخفی
اسماؤهم و صفاتهم و قد احصیتهم بمعرفتک و اشرفت علیهم بقدرتک
الهند اسم بلاد واسعة مسافتها ثلثة اشهر فی الطول و شهران فی العرض مالها
الاخبار و الترک اسم ناحیة ما وراء النهر ممتاز عنه جمیع الامم بکثرة العدد و زیادة
والغالب علیهم الظلم و القهر و الغضب و الخزر بالتحریک و الجیم و الزای ثم الراء اخیرا جیل
من الناس ضیق العین و صغرها و کانهم من الترک فی ساحل بحر الروم و الحبش ارض و اهلها
و الزنج جیرة شهرین شمالها الیمن و جنوبها النوبة و النوبة ارض واسعة شرقی النیل اهلها
نصاری و الصقالبة بالصاد و السین جیل من الناس حمر الالوان بلا صقون الخزر و قیل
ینا محون بلد ازلی النوب و الدیالمة بلاد نوب مرون و الری من شاهیر بلاد الدیلم
و اشرفت علی الشی اطلعت علیه من فوق قال الهروی یعنی بار خدایا عام گردان بآن که
مذکور شد دشمنان خود را در جمیع جوانب و گوشهای شهرها از هندیان و رومیان و ترکان و حبشیان
و خزریان و نوبیان و صقلبیان و دیلمیان و باقی جماعت امروان شرک آنانکه پوشیده
نامهای ایشان و صفتهای ایشان بر ما و حال آنکه بوده ای شمار سازی خود و اطلاع داری

کرانتری ارای
مردمان و الحتوف مسوح الارض بما علیها یعنی بمکن شهرهای ایشان را از غلو در زمین و در زمین
ماند و الح علیها بالقحط ای ضیق علیها من قولهم مکان لاح ای ضیق و بلاد
ای الطروح البعد او بسیار سار بر بلاد ایشان یعنی بر اهل آن بلاد بسیعد و دوری از ان معموره
و ای کنایه است از آنکه حوالی ایشان را خراب گردان که ایشان در تنگی بوده باشند و افر
بالمحول ای اما بالفاء و العین المهملة کما فی اصل الکتاب من قرعت فرسی باللجام ای قرعته
و اما بالقاف و الغین المعجمة ای ضلها من نعتک کما روایه ابن ادریس اما بالقاف و الغین المهملة
بالقوارع و قوارع الدهر شدائده کما فی روایه ابن السکون و المحول بضم المیم الحدث و انقطاع
المطر و حبس الارض من الکلاء لعال بلد ما حل و زمان ما حل و ارض محول یعنی بکوب بلاد
ایشان بسختیها و تنگی و قحطی یا خالی گردان بلاد ایشان از نعمتهای خود به
و قحطی و اجعل میرهم فی احصن ارضک و ابعدها عنهم و امنع حصونها
منهم المیرة الطعام و احصن ارضک ای اقلها و ابعد المهلتین ای فی اجر و بهم من العشب
و النبات و افلاها من الطرز و لهم رجل حص بین الحصص اذا سقط شعر راس
و حصت الارض حاقة ای اصابها ما ذهب بنباتها و سنة حصاء ای جرداء لا خیر فیها
و امنع بصیغة التفضیل من المنعة مضافا الی الحصون و ضمیر حصونها راجع الی الارض

یعنی بگردان طعام و خوردنیهای ایشان را در زمینی که گیاه و علف آن کم باشد و از خیر خالی بوده باشد
و از حسن مملی از قحط و علف خالی باشد و دور دور ترین زمینی از ایشان و دور ترین ملکها
و جاهای حصین استوار محکم از ایشان و اصبهم بالجوع المقیم و السقم الالیم بر ایشان
سقم یعنی پیوسته که هیچ بار از گرسنگی خالی نباشند و بیماری دردناک اللهم و ایما
غاز غزاهم من اهل ملتک او مجاهد جاهدهم من اتباع سنتک لیکون دینک
الاعلی و حزبک الاقوی و حظک الاوفی فلقه الیسر و هیئ له الامر
یعنی بار خدایا هر غازی و جنگ کننده که جنگ کرد با کفار در حالی که از اهل ملت
و صاحب دین تو بوده باشد یا مجاهدی که جهاد کرد با ایشان در حالی که از پیروان
و طریقه تو بوده باشد تا بگردد دین و طریقه تو که مسلوک شعر تو بوده بالاترین دینها
تو قوی ترین گروهها و بهره و نصیبی که تو داشته ای از کرامت کنی وافی ترین نصیبها بوده
گران خشنودی و ثواب تو بوده باشد پس پیش آر او را آسانی و مهیا ساز برای او
کار او را و تولّه بالنجح ای کن قاضیا مامور مستقلب بالنجح و اظفر بالحوائج یعنی فرا
گردان و ظفر دادن او با حاجتهای خود مدد کار باش و تخیّر له الاصحاب بالخاء المعجمة
و الراء التفعل من الخیر بمعنی الاتخاذ ای اتخذ له خیر الاصحاب و برگزین از برای او هم

اللهم اشغل المشركين بالمشركين عن تناول اطراف المسلمین بار خدایا مشغول گردان کافران
بکافران تا باز مانند از فرا گرفتن کناره‌های بلاد مسلمانان وخذهم بالنقص عن تنقصهم
ای عاقبهم بالنقص فی ابدانهم او فی اموالهم او فی غیرها لیشتغلوا عن نقص المسلمین
فی الصلاح وفلان منتقص فلانا ای یقع فیه ویثلبه وفرا گیر ایشان را بنقص عقاب تا از کم گردانیدن
در اندازد ایشان را مشغول کرده باشی و دست بدارند از کم کردن مسلمانان وثبطهم بالفرقة
عن الاحتشاد علیهم ثبطهم ای عوّقهم والتثبیط التعویق وموانع کردن میل ایشان
ومنه قوله تعالی فثبطهم عن الامر اذا بعثه عنه والحشد القوم جمعوا تا هجوم آرند بر مسلمانان
از جمع و باز دار ایشان را بسبب پراکندگی خود از جمع شدن وفراهم آمدن و اعدای ایشان
اللهم اخل قلوبهم من الامنة من اطمینة عن الامن خلیت المکان صادفته خالیا
سعدی ولا سعدی الامنة بالتحریک الامن یعنی بار خدایا خالی گردان دلهای ایشان را از امنیت
واردس وابدانهم من القوة وخالی گردان تنهای ایشان را از قوت واذهل قلوبهم
عن الاحتیال اذهل علی صیغة الامر من باب الافعال ای غفل یعنی غافل ساز دلهای ایشان را
از قوت حیلت کردن واوهن ارکانهم عن منازلة الرجال وملاقی المنازلة
من نازل بمعنی قاتلهم ای محاربة الرجال حالة الحروب یعنی سست گردان اعضای ایشان را

کردن با مردان مسلمانان وجبنهم عن مقارعة الابطال ای انسبهم الی الجبن وجعلهم
کمثل کودن عند القتال منسوبین الی الجبن عن مقارعة الابطال والمقارعة المضاربة بالسیف
واصل القرع الضرب والابطال جمع البطل وهی الشجعان بی دل گردان ایشان را از مقارعه زدن
با شجاعان و دلیران وابعث علیهم جندا من ملائکتک ببأس من بأسک کفعلک
یوم بدر تقطع به دابرهم وتحصد به شوکتهم وتفرق به عددهم الماس العذاب
وقطع الله دابرهم ای اخر من بقی منهم عاقبة الصحاح تحصد ای تقطع من حصدت السی احصده والزرع
محصود وحصید والشوکة شدة الباس یعنی وبفرست بر کفار لشکری از فرشتگان خود با عذابی از عذابهای
خود چنانکه در روز جنگ بدر کردی که هزار تن از ملائکه بمدد لشکر سعد فرستادی برای نصرت
مانند مومنان بر کفار وقطع کنی بان بیخ ایشان را و اخرت ایشان را که از ایشان کسی باقی نماند ودور روی
ورطرف سازی سدت جنگ کردن ایشان را و پراکنده سازی عدد ایشان را اللهم وامزج
میاههم بالوباء واطعمتهم بالادواء الوباء بالقصر والمد مرض عام والادواء جمع الداء
وهو المرض یعنی بار خدایا بیامیز و مخلوط ساز آبهای ایشان را با وبا که مرضیست عام که همه را فرا گیرد
وطعامهای ایشان را با نیر بوره‌ای که هر چه بخورند علیل و دردمند گردند وارم بلادهم
بالخسوف الخسف فی ارم للقطع او للوصل اما بی اره ای القاه او فیرمی الحجر بیده وکلاهما

نیکو واستقو له الظهر استفعال من القوة ای اجعل له قوة الظهر وقوی گردان پشت اورا
کمری که باعث پشت گرمی او شود از مال ورجال واسبغ علیه فی النفقة ای اتمم و
اسباغ الوضوء ای اتمامه وتمام کن بر وی نعمت خود را در نفقه دادن او ومتعه بالنشاط
وبرخوردار ساز او را بسبب طاعت و شادی واطف عنه حرارة الشوق علی صیغة الامر
من الطفات علی ان یکون اخا لامر طفیت السار طفوا یعنی فرو مردن اتش وحذف الهمزة
فی آخر باب اسع کثیر الورود فی الفاظ الفصحاء و من لم نتبه من القاصرین تحسیر ای ا
الادب جعل المکتوب فی عدة نسخ اطف بغیر یاء والقاعدة ان تکتب اطفئ بیاء الهمز
لانها من اطفئ یطفئ بهمز الآخر والشوق والاشتیاق نزاع النفس الی الشی تعالی الذی یا
شوقتنی من باب عال یعنی و فرو نشان از و گرمی شوق و آرزومندی او را بیناهای
خود چه هر کس مسافر خود شود لازم دارد که حرارتی عارض او شود واجره من غم الوحشة
مثل امر من الاجارة یعنی و نشاده او را از اندوه وحشت وانسه ذکر الاهل والولد
و فراموش گردان او را یاد کردن اهل خانه او و فرزند او را واثر له حسن النیة
اثره اکرمه واثر اختار یعنی گرامی دار او را بحسن نیت که بهر قصدی که کنند خیر باشد
وتوله بالعافیة ای انصره متلبسا بالعافیة والعافیة کلمة جامعة لانواع خیر الدارین والصحة

فی الدنیا والسلامة فیها وفی الاخرة یعنی یاری ده او را بعافیت که خیر دنیا و عاقبت که متلبس باشد واصحبه
السلامة و مصاحب او کن سلامت بودن از آفات را واعفه من الجبن الهمزة للسلب علی ان
یکون امرا من العفو ای جعله عافیا ای تارکا من الجبن قال صاحب المقاییس هذا الترک علی
الترک الا ان العفو علی ترک عقوبة من استحقها والاعفاء علی الترک مطلقا ومنه اعفاء اللحیة وهو
ترکها ولو فیرها و قولهم اعفنی من الخروج معک ای دعنی واترکنی ومن حدیث محاکمة عمرو الی ابن کعب
الی زید بن ثابت فی الحائط وان رایت ان تعفی امیر المؤمنین من الیمین فاعفه وقالی المطرزی ای اترک
واعفاه من الجبن ای براه منه و عافاه یعنی دور گردان او را از بد دلی والهمه الجرأة و در دل او
انداز دلیری را وارزقه الشدة بفتح الشین وکسرها اما الاول فمعنی الحملة فی الحرب من قولهم شد
علیه فی الحرب یشد شدا ای حمل علیه واما الثانی فمعنی القوة والصلابة فی البدن والعقل و روزی کن
شده ادکان قویا حاله ای الاعرابی و روزی کن او را حمله بردن در جنگها با شدت و قوت بدن وعقل
وایده بالنصرة وعلمه السیر والسنن السیر والسنن جمع السیرة وهی الطریقة تقال سار بهم
سیرة حسنة والسنة ایضا بمعنی الطریقة والعطف للتفسیر والمراد هنا تعلیم احکام جهاد بالطرق الشرع
و قوت ده او را باری کردن خود و آگاه گردان او را سیرتها و طریقهای سلوک از احکام جهاد بطریق شرع
وسدده فی الحکم التسدید التوفیق للسداد بالفتح وهو الصواب والقصد من القول والعمل وفقه

اورا بهشتی و صواب را حکم و اعزل عنه الریاء تعالی عزله عن العمل ای نحاه عنه
یعنی و دور کن او را از ریا یعنی کاری برای دیدن مردم کردن نه بجهت رضای تو و خلصه من
التسمعة تعالی فعل ذلک ریاء و سمعة ای لیراه الناس و یسمعوه من غیر ان یکون قصده الاخلاص
من سمع الناس بعمله سمع الله به سامع خلقه و روی بعضهم اسامع خلقه قال ابو عبیده یقال سمع الرجل
تسمیعا اذا نوهت به و شهرته فمن رواه سامع خلقه برفع العین اراد سمع الله الذی هو سامع خلقه
فرنعت له تبارک و تعالی المعنی فضحه الله و من روی اسامع خلقه منصوبا فهو جمع اسمع
جمع الجمع یرید ان الله تبارک و تعالی یسمع اسماع خلقه بهذا الرجل یوم القیمة و یحتمل ان یکون اراد
للناس سریرته و ملاء اسماعهم بما ینطوی علیه من خبث السرائر جزاء الفعله کما قال فی حدیث آخر من تتبع
عورات المسلمین تتبع الله عورته حتی یفضحه یعنی فاش کردن او را از سمعه یعنی کاری که برای شنیدن مردم
کنند آن نیز مانند ریاست و اجعل فکره و ذکره و ظعنه و اقامته فیک و لک
الظعن خلاف الاقامة و بگردان فکر و اندیشه او را و یاد کردن و سفر کردن و ایستادن او را در راه تو
و از برای تو یعنی هر چه کند موافق رضای تو بوده باشد فاذا صاف عدوک و عدوه
فقللهم فی عینه و صغر شانهم فی قلبه پس هرگاه صف بندد دشمنان تو و دشمنان خود
پس اندک گردان دشمنان را در چشم او و کوچک ساز و حقیر و انما حال ایشان نزد دل او

له منهم و لا تدلهم منه الادالة الغلبة و الدولة الانتقال من حال البؤس و الضر الی حال
الغبطة و السرور یقال ادال الله فلانا من فلان ای جعل له الغلبة علیه قال ابو عمرو بن العلاء الدولة
بالضم فی المال و الدولة بالفتح فی الحرب و قال عیسی بن عمر کلتاهما یکونان فی الحرب و المال
من عدونا من الدولة و الادالة الغلبة یقال اللهم ادلنی علی فلان ای انصرنی علیه یعنی غالب ساز
او را بر ایشان و مگردان ایشان را غالب بر وی فاختم له بالسعادة و قضت له
بالشهادة فبعد ان یجتاح عدوک بالقتل الاجتیاح بالجیم اولا و الحاء المهملة آخرا
الاستیصال من الجائحة و هی الآفة التی تهلک الثمار و الاموال و کل مصیبة عظیمة و فتنة مبیرة
جائحة یعنی پس اگر خاتمه آن عمل غازی و مجاهد کرده باشی سعادت و نیکی و حکم کرده باشی
از برای او به رسیدن بمرتبه شهادت تا بکشند و بعد ان یجهد بهم الاسر
ای یبلغ بهم الاسر غایته و فی نسخة ابن ادریس بدل یجهد بهم یجهدهم بالدال المهملة
المعجمة علی ان یکون افعالا من الدفع ای یذلهم من دانح لنا فلان ای ذل و خضع
اللکفعی یده و حتم علی صنوف المضایع العمل ای یقهرهم من دافع البلاد
و استولی علیها و بعد از آنکه شکست اندازد ایشان را اسیر شدن یا ذلیل و مقهور گرداند
اسیری و بعد ان تأمن اطراف المسلمین و بعد از آنکه ایمن شده باشند کنارهای

بلاد مسلمین از اذیت کفار و بعد ان یولی عدوک مدبرین و بعد از آنکه برگردانند دشمنان تو
در حالی که روی گردانیدگان باشند از خوف و هزیمت کنندگان باشند اللهم و ایما
مسلم خلف غازیا او مرابطا فی داره تعالی خلفه بخیر اذا قام خلیفة له و المرابط
لثغر العدو یعنی بار خدایا هر مسلمانی که نایب و خلیفه گردد غزا کننده را یا مرابطی را
یعنی کسی که در رخنهائی بوده باشد که میان بلاد کفر و اسلام است در خانه او بوده باشد
بجهت آنکه محتاج خانه او را یاری رسد او تعهد خالفیه فی غیبته الخالف الذی
احد علی اهله و ماله تعهده بما له الوعده الذی فی کتابه یا تعهد کند و متکفل و ضامن شود
آنکسی را که از آن غازی او را نایب شده باشد از اهل خود در غیبت او او اعانه بطائفة
من ماله یا یاری دهد آن غازی را بپاره از مال خود او امده بعتاد العتاد بکسر العین
فیهما اعده الرجل من السلاح و الدواب و آلات الحرب یا مدد کند او را بذراه از سلاح
و جار دواب و غیر آن او شحذه علی جهاد تعالی شحذت السکین احده شحذا ای حددته
یا تیز کند حربه او را بر قتال او اتبعه فی وجهه دعوة یا در پی او در آورد او را دعا
در روی او او رعی له من ورائه حرمة فاجر له مثل اجره وزنا بوزن و مثلا
بمثل نگاه دارد حرمت او را عقب او و غیبت او پس اجر و ثواب و مزد ده او را مانند

اجر و ثواب و مزد آن غازی و مرابط بحیث مثل بمثل و عوضه
من فعله عوضا حاضرا یتعجل به نفع ما قدم و سرور ما اتی به الی ان ینتهی
به الوقت الی ما اجریت له من فضلک و اعددت له من کرامتک و عوض
از کردار او عوض حاضری که زود باو برسد نفع او آنکه از پیش کرده شادی و خوشحالی آنکه
که از عمل او بشر باشد تا بکشد برای او جاری ساخته از فضل خود و مهیا کرده از برای او از بزرگی
خود اللهم و ایما مسلم اهمه امر الاسلام ای اقلقه و احزنه یعنی بار خدایا هر مسلمانی
ساز و بی آرام گرداند او را امر اسلام از ضعف و بی حالی مسلمانان و احزنه تحزب اهل
الشرک علیهم التحزب الاجتماع و الصعوبة منه یوم الاحزاب موسوم بالخندق لان الکفار
تحزبوا ای تجمعوا علی اهل المدینة و فی النهایة الاثیریة یحزبهم ای یصیبهم و یکربون
و اندوه آورد او را جمع شدن و فراهم آمدن اهل شرک و استیلا و قوت ایشان بر اهل اسلام فنوی
غزوا او هم بجهاد یعنی پس عزم کرد و در دل گرفت که با کافران جنگ کند او قصد کرد
جهاد کردن با کفار فقعد به ضعف او ابطأت به فاقة الفاقة و الخصاصة و الاملاق و المسکنة
و المتربة واحد ما له الهمدانی پس باز نشست او را از جنگ کردن ضعف
او را فاقه و احتیاج و درویشی او اخره عنه حادث او عرض که دوری

تکمیل او بتهدایه
ثالثها ما کتب رحمته لی التائبین واوجبه له ثواب الی بدرین توجهکه فی نطام ا
والقضا لمبین بحکم دون جنابکه یعنی عندنا ما ذلس ادب اور اعاده از حوادث عارض شده وحتی آنکه
اورا انزوا ارادوا وحسک نقش را امانعی لس حوش تمام از او وجلد عبادکه پیشه‌گان اوراق گرداند
ولازم ساز ارسرای او ولو نه جبار کنندگان ومسلط ساز او را در سه شهشه‌گان وجمال آن
اللهم صل علی محمد عبدک ورسولک وآل محمد صلوة عالیة علی الصلوات مشرفة فوق التحیات
صلوة لا ینتهی امدها ولا ینقطع عددها کاتم ما مضی من صلواتک علی احد
من اولیائک یعنی بار خدایا رحمت کن بر محمد که بنده تو و فرستاده تست بر جهان تو و بر آل
محمد رحمتی بلند مرتبه بر همه رحمتها و مشرف بر همه ستودنها رحمتی که منتهی نشود و نهایت آن
منقطع نشود شماره آن تمامتر از آنکه کرسته از رحمتهای تو بر یکی از اولیا و دوستان تو ای
المنان الحمید المبدئ المعید الفعال لما ترید المنان الی المعطی والمنعم ومنه قائلی
تعیرصب ای اعطا والنعم علی ما ترید واصنع منه ترید فر الانس الی کما ابتداء النعم ما تعطی
ویسمع وصل الاحسان الذی یبتدی بالنوال قبل السوال والحسن علی ضربین الاول ما ذکر وهذا البالی سبحانه
وهو قولک احسان باحسان ما سد به الرحم ای انعم والثانی ما لا وهذا سبحانه یعنی ما یمن
اهل الجنة بالنوال التی لیستوجبوه ومنه قوله لهم اجر غیر ممنون ومنه قوله لا نمن جنانه ولا منانه

هی التی نزوجها الرجل بما لها فهی انه انتمن علی زوجها ومنه المیمون قضا وعن المنه تقدیم الصنو والحمید هو الذی
استحق الحمد بفعاله فی السرا والضرا و رشته والرضا المبدی هو الذی ابدا الاشیا اخترعها والمعید هو الذی
اعاد الخلق بعد الحیوة الی الممات ثم یعیدهم بعد الممات الی الحیوة لقوله تعالی وکنتم امواتا فاحیاکم ما
ثم یمیتکم ثم یحییکم ثم الیه ترجعون ولقوله تعالی انه یبدئ ویعید یعنی ستودنی کم لوی نعمت دهنده و ابتدا
بخشنده پیش از سوال کردن ولوی ستوده شده در جمیع حالات هم در حال آسانی وهم در حال
سختی وهم آورنده چیزها را از کتم عدم بصحرای وجود و بازگرداننده مخلوقات را بعد از موت
بحیوة و بعد احیوه بموت کننده هر آنچه خواهی ولکان حمد وعاییه متقرع عالی ایه عز وجل
دعای پست منشم که در حال استغاثه طلب قصده و فریاد رسی از حق جل وعلا نموده بسبب
سطوت عظمت وصلابت حضرت ذوالجلال وحضور از ادای حق بندگی ولوازم آن اللهم انی
اخلصت بانقطاعی الیک ای جعلت مخلصا بانقطاعی عما سواک ستوجها الیک
در لغت پاک کردن چیزی را از مرحه همراه آن بود و با او در آمیخته باشد و این با اصلاح ای نخواهد
کوید و گشنه هوای عز وجل را منظور دارد و هیچ عرض دیگر نه دنیا و نه آخرت باشد و سایر نقص
مخلص کردم سبب بریدن خود از ما سوای تو در حالی که متوجه کردیدم بحساب تو و قبلت
بکلی علیک خارو محور بانی یعنی کلم علیک مقبل است یا صلت یعنی روآوردم بتو بکلی

الله عالم انتهی والیعرون
فرع المرسل اعاد او فرع السیم

حسنه و بر وکردا هم
وجوه وقلب وصرفت وجهی عمن یحتاج الی رفدک الرفد بالکسر الرا والعطا والصله
روی خود از آنکس که محتاج باشد بعطای تو یعنی روی طلب خود از ما سوای تو از مخلوقات گردانیدم
وقلبت مسئلتی عمن لم یستغن عن فضلک قلبت ای صرفت والمسئله مصدر میمی بمعنی السوال
هذه الجملة عطف الناکد بالاولی وخلاف اللفظ و گردانیدم سوال و خواهش خود را از آنکس که بی نیاز
نیست از فضل و عطای تو و رات ان طلب المحتاج سفه من رایه وضلة من عقله
الروبه هنا بمعنی العلم ای علمت والسفه خفة العقل یعنی و دانستم که طلب کردن محتاج سبکیست
او و گمراهیست از دانش او و عقلم فقد رایت یا الهی من اناس طلبوا العز بغیرک
فذلوا ای من غیرک فالناهی بمعنی بسی کسی که دیدم بسیار رای خداوند من که طلب گردند بزرگی
و عزت را از غیر تو پس خوار و بی‌مقدار شدند و رامو الثروة من سواک فافتقروا
رمت الشیء اروم روما اذا طلبته والثروة کثرة المال بفعال انه لذو ثروة وذو ثرا یراد به
لذو عدد وکثرة مال وقصد کردند توانگری را جستند از ما سوای تو پس درویش و محتاج شدند
وحاولوا الارتفاع فاتضعوا او اراده نمودند بلندی را پس فرومایه شدند فصح
لمعاینة امثالهم حازم وفقه اعتباره وارشده الی طریق صوابه اختیاره
صح ای استقام رای الحازم یا الجمله والرای من الحزم وهو ضبط الرجل امره والغرة بالثقة والحرم

بالفم حزامه فهو حازم وهو فاعل لفعل المذکور ای صح والجمله بعد صفه له والاحساس الی
المعجوالی الموحده او بالساء المشاه فرکت وکلاهما مرومان یعنی لس راست و مستقیم گردید حازم
یعنی کسی که ضابط و هشیار بوده باشد مردو دیدن امثال این مردمان که موصوف ساخته او را اعتبار واختیار
و اندیشه نمودن او و تفکر و ملاحظه نمودن او و ارشاد و هدایت نموده براه صواب وحق
یعنی ازمایش او یا اختیار او یعنی خواهش دل او فانت یا مولای دون کل مسئول
موضع مسئلتی و دون کل مطلوب الیه ولی حاجتی المولی والولی واحد فکل من
ولی امر احد فهو ولیه ومولاه ولفظ دون بمعنی غیر و سوی یعنی تو ای خداوند من کارگزار
من و محل سوال و خواهش من نه غیر تو از آنکس که سوال کرده میشود از و و توئی لوازنده
حاجت من نه غیر تو از آنکس که طلب کرده میشود بسوی او انت المخصوص قبل کل
مدعو بدعوتی لا یشرکک احد فی رجائی مدعوتی متعلق است بمخصوص یعنی توئی
مخصوص بخواندن من پیش از هر خوانده شده شریک تو نباشد هیچکس در امید من ولا یتفق
احد معک فی دعائی ای مرالوق یعنی الموفقه بمن تشتمن مال العمرو دعای الاخصوص وقفت
امرک یتفق صادقته موافقه المعنی لا یرفقک هر داند ای الی کس لا یتفق مع الا الذعاء یعنی فقط بمانند
هیچکس با تو در دعای من مانند شده موافق باتو در خدایم که صدای دعوت کنند و لا ینظمه

وانتقش

وَإِيَّاكَ نَعْبُدُ أَيْ وَدْرَ رَشْتَه دعا بكشند ایكس برای تو اعراب اندش لكَ يَا إِلٰهِي وَحْدَانِيَّةُ الْعَدَدِ
اضافه الوحدانیه الی العدد بمعنی فی یعنی مر ترا هست ای خداوند من یكتائی در عدد وجوب وجود یعنی
در صفت وجوب وجود وحدت حقیقه داری و واجب الوجود نیست الا تو پس تو هم نكنند كه این كلام
حقیقه استظهار مناسبات دارد با آنكه در احادیث ائمه طاهرین صلوات الله علیهم اجمعین و در كلمات حكماء الهی
وارد شده كه وحدت واجب الوجود وحدت عددی نیست چرا كه آنچه منتفی است وحدتی است كه قیاس با عداد
موجودات و احاد آن نمایند كه اولا گفت كه واجب الوجود ما واحدی از ممكنات موجوده
و یا نه اند و یا سه چهار است و همچنین الی آخره و لكن نه قیاس بذات مقدّس او با حقیقت و اولوی و ملكیت
الْقُدْرَةِ وَالصَّمَدِيَّةِ الصمد الذی یقصد الیه فی الحوائج ای یقصد تعالی بصمدیت صمد الصمدیت یقصده
امر مر تراست سزاوار قدرت اولی ساری مر تراست اولی مقصود در جمیع حاجات و فضیلة الحول
وَالْقُوَّةِ وَدَرَجَةُ الْعُلُوِّ وَالرِّفْعَةِ الحول بمعنی القوه و العطف للتفسیر و افزونی قوت و قدرت و مایه بلندی
و بزرگی مر تراست وَمَنْ سِوَاكَ مَرْحُومٌ فِي عُمُرِهِ سوای تو مسلّط بس و هر كس سوای تست
از موجودات رحم بر وی باید كرد در زندگانی او زیرا كه محتاج است بتو و هر محتاجی مرحوم است مَغْلُوبٌ عَلَى
أَمْرِهِ بر كار خود مغلوب مَقْهُورٌ عَلَى شَأْنِهِ خوار كرده شده است بر حال و كار خود مُخْتَلِفُ الْحَالاتِ
متنقّلٌ است حالهای او و هیئات از انوار وجود وجود است و هر ممكنی منقلب احوال او مُتَنَقِّلٌ فِي الصِّفَاتِ

كرده شده است در صفتهای خود و همه سواى تست معلول است و معلول در ضدیت و مانندیت
با علت خود دانا كه بمثل ممن شده وَتَعَالَيْتَ عَنِ الْأَشْبَاهِ وَالْأَضْدَادِ الند المثل
والتكریر للتأكید و اختلاف اللفظ و بزرگ تری از آنكه تو را شبهی مانند بوده باشد و ضدی كه در جای
كه مخالف تست و مزد واجب الوجود فَسُبْحَانَكَ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ پس منزه میكنم ترا منزه كردنی
نیست هیچ خدایی و معبودی سزای پرستش الا تو وكان من دعائه عليه السلام اذا قتّر عليه الرزق
دعای بیست و نهم كه در حال تنگی رزق حضرت سید الساجدین میفرموده اند اللَّهُمَّ إِنَّكَ ابْتَلَيْتَنَا
فِي أَرْزَاقِنَا بِسُوءِ الظَّنِّ تعالی ابلاه الله و ابلاه الله ابلاءً حسنا و ابتلاه ای اختبره یعنی بار خدایا
بدرستی كه تو مبتلی ساخته و آزمایش نموده ما را در امر روزیهای ما ببدگمانی از آن جهت كه
نفوس بشریه توطین نمیتوانند نمود بر توكل و اعتماد بحضرت رب كه پروردگاری وَفِي آجَالِنَا
بِطُولِ الْأَمَلِ و مبتلا ساخته ما را در اجلهای ما یعنی در اوقاتی كه محل مرگهای ما مقرر شده
بدرازی امید در طول عمر و منه قیل ابن آدم قصیر الاجل طول الامل یوثر العاجل
حَتَّى الْتَمَسْنَا أَرْزَاقَكَ مِنْ عِنْدِ الْمَرْزُوقِينَ وَطَمِعْنَا بِآمَالِنَا فِي أَعْمَارِ
الْمُعَمَّرِينَ تا آنكه طلب كردیم روزی خود را از مردمان روزی یافتگان و طمع كردیم باروهای
خود در عمرهای عمر داده شدگان كه از روی عمر ایشان حكم میكنیم فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَهَبْ لَنَا

الدعاء التاسع والعشرون

يَقِينًا صَادِقًا تَكْفِينَا بِهِ مِنْ مَؤُونَةِ الطَّلَبِ المؤنه بهمز و لا بهمز و هی فعوله و قال الفراء مفعلة
من الاین و هو التعب والشدة و قال هو مفعلة من الاون و هو الخرج والعدل لانه ثقل على الانسان
بر محمد و آل او و ببخش ما را یقینی صادق كه استكفاء ما بدان راه نیابد كه كفایت كنی ما را از تعب طلب
كه ما تعب و رنج در طلب روزی بكشیم وَثِقَةً خَالِصَةً تُعْفِينَا بِهَا مِنْ شِدَّةِ النَّصَبِ
اعفاه الله ای براه منه و عافاه و علیم سازد و در دل ما اعتماد استواری و اعتمادی خالص از شوب
تشبث بغیر تو و التفات بما سوای تو كه بری سازی ما را بسبب آن از رنجی كشیدن رنج و تعب
وَاجْعَلْ مَا صَرَّحْتَ بِهِ مِنْ عِدَتِكَ فِي وَحْيِكَ وَأَتْبَعْتَهُ مِنْ قَسَمِكَ فِي كِتَابِكَ
قَاطِعًا لِاهْتِمَامِنَا بِالرِّزْقِ الَّذِي تَكَفَّلْتَ بِهِ واتبعته ای عاقبته به الاهتمام افتعال من الهم
والحزن ویكون بمعنی الاهتمام او من الهم بمعنی القصد و بگردان آنچه تصریح كرده بان از وعده خود در وحی
كه فرستاده به بندگان خود از تنزیل كریم و از پی در آورده آنرا از سوگند یاد نمودن در بعضی كتاب
كه قطع كننده اند اندوه خوردن ما را با اندیشه بردن ما بر رزق كه متكفل و ضامن شده و حَسْمًا
لِاشْتِغَالِنَا مِنْ ... بِمَا ضَمِنْتَ الْكِفَايَةَ لَهُ قوله حسما مصدر بمعنی اسم الفاعل ای حاسما و هو بمعنی قاطعا للعال
قطعه فانحسم یعنی و از بیخ بریده اشتغال ما را بانچه ضامن شده كفایت كردن آن را
وَقُلْتَ الْحَقُّ الْأَصْدَقُ وَأَقْسَمْتَ وَقَسَمُكَ الْأَبَرُّ الْأَوْفَى تعالی بر فلان

و فی بعض النسخ تعفینا التی بالعین المهمله من الاعفاء و اداء اللفظ یعنی حشم مرو فرو با بیم ۳۲

ای صدقه فالاول بمعنی الاصدق پس گفتی سخن تو حق و صادق است و قسم یاد نمودی و قسم تو راست
و نیكوكننده تر وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ مقول قول است و در آسمان است روزی شما
یعنی اسباب روزی كه باران است یا آنكه قسمت یافته از رزق شما مكتوب است در لوح و در بیان آورده
كه لوح در آسمان چهارم است و در آسمانست آنكه شما را وعده داده اند از ثواب بهشت
در آسمان هفتم است نزدیك سدرة المنتهی ثُمَّ قُلْتَ فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِثْلَ مَا
أَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ پس بعد از آن گفتی و قسم یاد نمودی كه بپروردگار آسمان و زمین سوگند كه آنكه مذكور
شد از امر روزی و ثواب هر آینه راست است مانند آنكه شما سخن میگوئید همچنانكه شك نیست شما را در سخن
گفتن خود شك نیست در روزی دادن ما وكان من دعائه عليه السلام في المعونة على قضاء الدين
دعای سیم كه در مدد خواستن از حضرت باری تعالی در ادای قرض اللهم صل على محمد وآله وهب لي
الْعَافِيَةَ مِنْ دَيْنٍ تُخْلِقُ بِهِ وَجْهِي ای كهنه بر وجه جهی خلقا بالیاس اخلق الثوب
ای بلی خال الجوهری فی الصحاح خلق الثوب بالضم خلوقة ای بلی و اخلق الثوب مثله
انا سقیدی و لا تعهدی یعنی بار خدایا رحمت كن بر محمد و آل او و ببخش مرا رستگاری
از قرضی كه روی من بسبب آن كهنه میكردد وَيَحَارُ فِيهِ ذِهْنِي حار فی امره ای تحیّر
نه مهر حیران لفظه فی هذا السببیه كقوله تعالی فذلكن الذي لمتنني فيه ای من قوة

الدعاء الثلاثون

معوه لا کتساب الاداء وحیران میشود بسبب ان ذمتی وعقلی من تشعب الفکر ای

التشعب التفرق و پراکنده میکردد از جهت ان ترس فکر من و یطول عمایر از

شغلی المکارسه المعالجه و دور و دراز میکند بعلاج کردن ان کار فکر من و اعوذ بک یا رب

من هم الدین و فکره یا رب اصله یا ربی حذفت الیاء و اکتفی بالکسرة و پناه میکیرم

بتو ای سرور کار من از اندوه قرض و فکران حاصل که در هر صورت نوی و افحمت کره الدین

مهمة بالیل و مذلة بالنهار و شغل الدین و سهره و از کار فرض و خوابی

فصل علی محمد و آله و اعذنی منه پس رحمت کن بر محمد و آل او و پناه کن مرا از قرض

و استجیر بک یا رب من ذلته فی الحیوة و من تبعته بعد الوفاة

التبعة والتباعة سوء العاقبة و زنهار میجویم بتو سرور کار من از خواری قرض در ایام

دنیا و از بد عاقبتی او وفات که از پی آن در می آید درین اه عفی فصل علی محمد

و آله و اجرنی منه بوسع فاضل او کفاف و اصل اجر الجواب علی وزن اجنبی

فعل امر من اجار یجیر ای انقذنی عال فی الصحاح اجاره انقذه من العذاب

الغنی لعالی اوسع الرجل استغنی والکفاف هو الرزق الغنی عن الناس والواصل

رحمت فرست بر محمد و آل او و زنهار ده مرا از قرض بتوانکری که زیاد آید از من

والفاضل الی الفضل عنی

اللهم

کفاف باشد یعنی انقدر باشد که بس باشد مرا و محتاج نباشم بمردم و پیوسته بوده باشد اللهم صل علی

محمد و آله و احجبنی عن السرف و الازدیاد و قومنی بالبذل و الاقتصاد

الحجبنی ای امنعنی یقال حجبه ای منعه السرف ضد القصد والاسراف هو الانفاق فی غیر

طاعة و قیل هو مجاوزة الحد و القصد فی الاکل مما احله الله و قومت الشیء فهو قویم ای

مستقیم والاقتصاد افتعال من القصد بین الاسراف والتقتیر یقال فلان مقتصد فی النفقة

کذا فی الصحاح والاقتصاد هو التوسط بین التبذیر والتقتیر بار خدایا رحمت کن بر محمد و آل

او و باز دار مرا از اسراف و خرج نمودن چیزی را در غیر طاعت خدا یا اکر در طاعت

بوده باشد اسراف نخواهد بود چنانکه در حدیث شریف وارد است که لا اسراف فی الخیر ولا خیر

فی الاسراف و از زیادتی نمودن که لایق بحال شخص نبوده باشد شرعا و مستقیم کردان

بخشش کردن و هموار خرج نمودن که نه تبذیر و اسراف کنم و نه تقتیر و سکی بیایم و علمنی

حسن التقدیر و ساموزان مرا اندازه نیکو یعنی اندازه نکاه داشتن خرج که بی اندازکی

در خرج کردن و اقبضنی بلطفک عن التبذیر القبض خلاف البسط ببند کرم را

بلطف خود از تبذیر یعنی بی اندازه خرج کردن و انفاق نمودن در غیر موضع مشروع

و اجر من اسباب الحلال ارزاقی و جاری کردان از سببهای حلال روزی مرا

الکفاف

از زراعت و تجارت و غیر آن و وجه فی ابواب البر انفاقی و بکردان روی نفقه کردن

مرا بسوی ابواب خیر از بنای مساجد و قناطر و انفاق بر فقرا و مساکین و غیر آن و ازو عنی

من المال ما یحدث لی مخیلة او تادیا الی بغی او ما اتعقب منه طغیانا

مقدار که بدیه آورد از برای من کبر و ستم کی بر خود کرفتن را او تادیا ای التغی

تا تعقب منه طغیانا الطغی التعدی و کل مجاوزة و افراط علی المقدار الذی هو حد الشیء

فهو بغی و تعقب فلان خیرا ای وجد عاقبة ای خیر قاله الجوهری فی الصحاح والطغیان

تجاوز الحد فی العتو و العصیان یا رسیدن باشد یعنی و ستمکاری یا عاقبت من از ان

وارهد و رکدسس و کمراه شدن بوده باشد اللهم حبب الی صحبة الفقراء و اعنی

علی صحبتهم بحسن الصبر بار خدایا دوست کردان بمن صحبت و همنشینی درویشان را

و یاری ده مرا بر صحبت ایشان باشکیبائی نیکو و ما زویت عنی من متاع الدنیا

الفانیة فاذخره لی فی خزائنک الباقیة ای صرفت عنی و قبضته من المال و الاثر

فی النهایة و منه حدیث الدعاء و ما زویت عنی مما احب ای صرفته عنی و قبضته و الاکثر

و باز کرفته از من از متاع دنیای فانی که در معرض زوال و فنا است پس ذخیره ساز آنرا

برای من در خزانهای باقیه خود که آن ثواب ها باقیست و اجعل ما خولتنی من حطامها

و عجلت لی من متاعها بلغة الی جوارک خولتنی ای اعطیتنی و ملکتنی الحطام المکسر من الیبیس

البلغة ما یتبلغ به من العیش و بلغ بکذا ای اکتفی به و بکردان آنچه عطا کرده از خورده

دنیا و تعجیل کرده از برای من از برخورداری دنیا آن مقدار که سبب رسیدن من شود بهمسایکی

و وصلة الی قربک و ذریعة الی جنتک الوصلة ما یتوصل به الی غیره والوصلة والذریعة والوسیلة

نظایر و سبب نزدیکی تو باشد و دستاویز باشد که سبب دخول بهشت کردد انک ذو الفضل العظیم

و انت الجواد الکریم بدرستی که تو صاحب فضل و عطای بزرکی و تو بخشنده ای که عوض و عطای

و کرمی که بنهایت نمیرسد عطای تو وکان من دعائه علیه السلام فی ذکر التوبة و طلبها اللهم یا من

لا یصفه نعت الواصفین بار خدایا ای آنکه نمیتواند ستود او را بسزا وصف کنندکان

و یا من لا یجاوزه رجاء الراجین وای آنکه درنمیکذرد از و امید امیدواران

و یا من لا یضیع لدیه اجر المحسنین وای آنکه ضایع نمیشود نزد او مزد نیکوکاران

و یا من هو منتهی خوف العابدین وای آنکه اوست محل نهایت ترس عبادت کنندکان

و یا من هو غایة خشیة المتقین وای آنکه اوست غایت ترس پرهیزکاران و اکرچه بحسب لغت خوف و خشیت یکی است

لکن در عرف علما و اهل حق میان این فرقست چه خشیت خوفی باشد که ناشی شود از عظمت و هیبت

حق جل و علا و وقوف بر نقصان خود و قصور از ادای حق بندکی لازم آمد و این خوف ...

إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ و خوف اعم ازین است هذا مقام من تدارکه ابتدی الدعوة
وَقَادَتْهُ أَزِمَّةُ الْخَطَايَا ای تناولته والقادة جمع القائد و هو خلاف السائق والازمة جمع
الزمام و هو حبل یقاد به الخیل و نحوه یعنی ابجا کشیده است که خوبت درآورده اند او را وسیلهای
و کلام مبنی بر استعاره است و کشنده اند او را مهارهای گناهان و استحوذ علیه الشیطان ای
و ان هذا استحوذ علیهم الشیطان ای استولی و غلب کرده است بر وی دیو سرکش فقصر عما امرت به تفریطا
السویدا التقصیر پس تقصیر کرده است از آنچه فرموده شده بدان تقصیر کردنی و تعاطی ما نهیت عنه
تَغْرِیراً ای تعاطت الشیء و عطوته تناولته و فلان یتعاطی کذا اذا کان یخوض فیه و تعاطی فلان
تعاطی الشیء اذا عمد الی اخذه و التغریر حمل النفس علی الغرر یعنی و مر اکبر است آنچه نهی
کرده تو او را از آن از روی تغریر یعنی در هلاکت و خطر انداختن نفس خود را کالجاهل
بِقُدْرَتِكَ عَلَيْهِ أَوْ كَالْمُنْكِرِ فَضْلَ إِحْسَانِكَ إِلَيْهِ مانند نادانسته قدرت تو بر وی یا مانند منکر فضل
احسان و عطای تو بسوی تو حَتّٰى إِذَا انْفَتَحَ لَهُ بَصَرُ الْهُدىٰ وَ تَقَشَّعَتْ عَنْهُ سحائب
الْعَمىٰ مَا ظَلَمَ بِهِ نَفْسَهُ وَ فَكَّرَ فِيمَا خَالَفَ بِهِ رَبَّهُ الهدی مصدر بمعنی الاهتداء تقشع
السحاب و انقشع اذا زال و انکشف و قشعته الریح کشفته و السحائب جمع السحابة و هی الغیم
یعنی تا آنکه گشوده شد مر او را چشم هدایت و راه راست یافتن و دور شد و زایل گردید از او ابرهای

کوری

کوری ضلالت یا ستمی را که بجا آورده بود بدان نفس خود را و اندیشه کرد در آنچه مخالفت کرد با آن
پروردگار خود را فَرَأىٰ كَبِيرَ عِصْيَانِهِ كَبِيراً وَ جَلِيلَ مُخَالَفَتِهِ جَلِيلاً ای کثیر عصیانه
روی بالثاء المثلثة والباء الموحدة و کذا الثانی انضار والفرق بینهما ان الکثیر بالثاء المثلثة
یطلق علی الکمیات من العدد و الوزن و الذراع و شبهه و الکبیر بالباء الموحدة یطلق علی الکیفیات
من علو المنزلة و الشرف و الفخامة و العظمة و هذا المعنی هو المراد ههنا و الجلیل الاول الکثرة
العدد و الثانی بمعنی العظم و الفخامة التی یکون فی الکیفیات و من لم یتتبع فسر الجلیل بالیسیر و قال انه
من الاضداد و الظاهر ان الجلیل بمعنی الاضداد ولا الجلیل قال الجوهری فی الصحاح الجلل الامر العظیم الهین
و هو من الاضداد و قال امرؤ القیس لما قتل ابوه الا کل شیء سواه جلل ای هین یسیر انتهی
لکنه قال بعد ذلک و الجلیل العظیم و الجلیل الثمام و هو نبت ضعیف یحشی به خصاص البیوت
و یمکن ان یکون مراد من فسر الجلیل بالیسیر مراده هذه الکلمة بعید یعنی پس دید که بسیار است نافرمانی
او بزرگ است و کثرت مخالفت او عظیم است پس فقره ثانیه تاکید باشد مر فقره اولی را و بعضی
از متتبعین قاصر التتبع تفسیر جلیل اول را به یسیر و اندک کرده اند بگمان اینکه جلیل بمعنی
یسیر و قلیل آمده و ظاهرا آنکه بمعنی یسیر آمده جلل است نه جلیل بمعنی گناه صغیره
که خانهای کرا ازنی باشد ازان لکن بسیار دور است والله اعلم بأسرار کلامه و اولیائه

فَأَقْبَلَ نَحْوَكَ مُؤَمِّلاً لَكَ مُسْتَحْيِياً مِنْكَ پس روی کرد بجانب تو در حالتی که امید دارنده است
تو او شرمنده است از تو وَ وَجَّهَ رَغْبَتَهُ إِلَيْكَ ثِقَةً بِكَ و متوجه ساخت رغبت و خواهش خود را
بسوی تو در حالتی که اعتماد کننده است رحمت تو فَأَمَّكَ بِطَمَعِهِ يَقِيناً وَ قَصَدَكَ بِخَوْفِهِ
إِخْلاَصاً ام ای قصد یعنی پس قصد کرد ترا بطمع خود از روی یقین و توجه کرد بسوی تو از روی
إِخْلاَص قَدْ خَلاَ طَمَعُهُ مِنْ كُلِّ مَطْمُوعٍ فِيهِ غَيْرِكَ وَ أَفْرَخَ رَوْعُهُ مِنْ كُلِّ مَحْذُورٍ منه
سِوَاكَ افرخ الروع ای ذهب الفزع یقال لیفرخ روعک ای لیخرج عنک فزعک کما یخرج الفرخ
الفرخ عن البیضة قاله الجوهری فی الصحاح و قال ابو عبیدة الهروی فی کتابه افرخ فواد الرجل
اذا خرج روعه منه کما تفرخ البیضة اذا انفلقت عن الفرخ فخرج منها قال و الروع فی الفؤاد
کالفرخ فی البیضة انتهی کلامه و من کل متعلق بروعه یعنی بتحقیق که خالی شد طمع او از هر
آرزو کننده غیر تو و زایل شد ترس او از هر چیزی که ترسیده شده است از وی سوای تو فَمَثَلَ
بَيْنَ يَدَيْكَ مُتَضَرِّعاً یقال مثل الرجل مثولا اذا انتصب قائما پس ایستاد در برابر تو در حالتی
که زاری و تضرع کننده است وَ غَمَّضَ بَصَرَهُ إِلَى الْأَرْضِ مُتَخَشِّعاً فرو خوابانید چشم خود را
در زمین در حالتی که ترسنده است وَ طَأْطَأَ رَأْسَهُ لِعِزَّتِكَ مُتَذَلِّلاً ای خفض
و پست کرد سر خود را از جهت عزت و عظمت تو در حالتی که تذلل و خواری کننده است

وابثک

وَ أَبَثَّكَ مِنْ سِرِّهِ مَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنْهُ خُضُوعاً بالباء الموحدة و الثاء المثلثة
و ابثه بمعنی نشره یقال ابثثتک سری ای اظهرته لک و آشکار کرد بسوی تو از رازهای
خود آنچه تو دانا تری بدان از او در حالتی که فروتنی کننده است وَ عَدَّدَ مِنْ ذُنُوبِهِ مَا أَنْتَ أَحْصىٰ
لَهَا خُشُوعاً و شماره نمود از گناهان خود آنچه تو شمارنده تری بدان از وی در حالتی
سر شکسته است و فرق میانه خضوع و خشوع آنست که خضوع مخصوص بدن است و خشوع در بدن و بصر
و صوت همه استعمال میکنند وَ اسْتَغَاثَ بِكَ مِنْ عَظِيمِ مَا وَقَعَ بِهِ فِي عِلْمِكَ وَ قَبِيحِ
مَا فَضَحَهُ فِي حُكْمِكَ مِنْ ذُنُوبٍ أَدْبَرَتْ لَذَّاتُهَا فَذَهَبَتْ وَ أَقَامَتْ تَبِعَاتُهَا فَلَزِمَتْ
و طلب فریاد رسی کرد بتو از بزرگی آنچه واقع شده بآن در علم تو و زشتی آنچه رسوا کرده او را در حکم تو
از گناهانی که پشت برکرده و برطرف شده خوشی مزهای آن پس رفته و باطل گردیده
و بجا مانده تبعات یعنی عقوبات آن پس لازم و واجب گردیده آن عقوبات لاَ يُنْكِرُ يَا إِلٰهِي
عَدْلَكَ إِنْ عَاقَبْتَهُ انکار نمیکند و ناخوش نمیداند ای خدا او عدل ترا اگر عقوبت
کنی و مقتضای عدل آنست که معاقب گردد وَ لاَ يَسْتَعْظِمُ عَفْوَكَ إِنْ عَفَوْتَ عَنْهُ
وَ رَحِمْتَهُ لِأَنَّكَ الرَّبُّ الْكَرِيمُ الَّذِي لاَ يَتَعَاظَمُهُ غُفْرَانُ الذَّنْبِ الْعَظِيمِ
لا یستعظم ای لا یعدّ عظیما و لا یتعاظمه شیء ای لا یعظم عنده شیء قاله الجوهری فی الصحاح بزرگ

تنکیسا رد عفو ترا اگر عفو کنی از روی رحمت کنی او را آنرا که تو پروردگاری کریم در غایت کرم که بزرگ
منت نزد تو امروز یعنی از گناه در گذشتن گناه بزرگ اللهم فها انذا قد جئتک
مطیعا لامرک فیما امرت به من الدعاء متنجزا وعدک فیما وعدت به من الاجابة
اذ تقول ادعونی استجب لکم تعال تنجز الرجل حاجته و استنجز ای استنجحها … یعنی
ای مستطر الوفاء وعدک فی موضع الذی قلت استجب لکم بار خدایا اینک من همچو کسی که آمده ام بدرگاه
تو در حالتی که فرمان برنده ام امر مر ترا در آنچه امر کرده مرا بآن از دعا و خواهش گری وطلب
کننده ام روا کردن و وفا نمودن وعده ترا در آنچه وعده کرده بآن از اجابت آن زیرا که گفتی
بخوانید مرا تا جواب دهم شما را اللهم فصل علی محمد وآله والقنی بمغفرتک کما لقیتک
باقراری بار خدایا رحمت کن بر محمد و آل او و ملاقات فرما مرا با آمرزش خود همچنانکه رسیدم
من ترا با اقرار کردن من ترا بوحدانیت وارفعنی عن مصارع الذنوب کما وضعت
لک نفسی الصرع الطرح علی الارض کالمصرع کمقعد و هو موضعه … فی القاموس و بلند
ساز مرا از محل سقوط گناهان همچنانکه پست گردانیدم از برای تو نفس خود را واسترنی بسترک
کما تانیتنی عن الانتقام منی و بپوشان گناهان مرا به پرده مغفرت خود همچنانکه درنگ کردی
با من از انتقام کشیدن از من اللهم وثبت فی طاعتک نیتی بار خدایا ثابت گردان در طاعت

دوران

و فرمان برداری تو قصد مرا واحکم فی عبادتک بصیرتی و استوار گردان در عبادت
و پرستش تو بصیرت و بینایی مرا ووفقنی من الاعمال لما تغسل به دنس
الخطایا عنی و توفیق ده مرا از کردارها آنچه بشویی بآن چرک گناهان مرا از من
وتوفنی علی ملتک وملة نبیک محمد علیه السلام اذا توفیتنی و بمیران مرا بر دین
و مذهب خود و طریقه پیغمبر خود محمد ص چون بمیرانی مرا اللهم انی اتوب الیک فی مقامی
هذا من کبائر ذنوبی وصغائرها بار خدایا بدرستی که من رجوع و بازگشت می نمایم بسوی تو در این مقام
خود از گناهان صغیره و کبیره مترجم گوید که در خصوص معنی گناه کبیره میان علما اختلاف بسیار واقع
شده جمعی گفته اند که گناه کبیره هر گناهی است که خدای تعالی در قرآن مجید عقاب بر آن وعده کرده
و بعضی گفته اند که هر گناهیست که شارع از برای آن حدی قرار داده یا تصریح بوعید آن کرده
و طایفه بر آن رفته اند که هر معصیتی است که اقدام بآن با دارد بی باکی و بی پروائی فاعل
در امر دین و گروهی این قول را اختیار کرده اند که هر گناهیست که حرمتش بدلیل
قطعی معلوم شده باشد و برخی این قول را هر گناهی که در قرآن یا حدیث وعید عقاب بر آن بوده
بر آن شده باشد کبیره است و ما بقی صغیره و جماعتی گفته اند که جمیع گناهان کبیره اند زیرا که همه
سر بکشند که متضمن مخالفت امر الهی شده و آنکه اطلاق کبیره و صغیره میکنند بر آن بطریقه اضافه
بما فوق و ما تحت است یعنی هر گناهی که عقاب آن مترتب بیشتر از عقاب گناه دیگر نسبت

بان کبیره است و نسبت با آنچه عقاب آن کمتر است از آن صغیره مثلا بوسه کردن نسبت بزنا صغیره است
و نسبت بنظر و لمس کبیره و بعضی گفته اند که گناهان کبیره هفت است اول شرک بخدا یعنی شریک
کردن کسی را برای خدای تعالی در پرستش و عبادت و او را یکتا ندانستن قال الله تعالی
ان الله لا یغفر ان یشرک به و قال تعالی و من یشرک بالله فقد حرم الله علیه الجنة و ماواه النار
دوم خون ناحق کردن یعنی هر که کسی را بکشد بی آنکه از جانب شرع اذن و رخصت یافته باشد قال
الله تعالی و من یقتل مؤمنا متعمدا فجزاؤه جهنم خالدا فیها سیم قذف محصنات یعنی زنا
نسبت دادن زنان شوهردار و مانند آن قال الله تعالی ان الذین یرمون المحصنات الغافلات
المؤمنات لعنوا فی الدنیا و الآخرة و لهم عذاب عظیم چهارم تصرف در مال یتیم کردن بر خلاف
حق قال الله تعالی و لا تقربوا مال الیتیم الا بالتی هی احسن پنجم زنا کردن و بر خلاف قانون شریعت
بی چون مباشرت زنان کردن قال الله تعالی و لا تقربوا الزنا انه کان فاحشة الآیه
ششم گریختن از صف کافران که در جنگ معصوم یا نایب او باشد قال الله تعالی یا ایها الذین
آمنوا اذا لقیتم الذین کفروا زحفا فلا تولوهم الادبار الآیه هفتم عاق شدن پدر و مادر
و در بعضی اخبار عقوق والدین را از جمله کبایر شمرده اند و عاق الحکم فرموده
والدین را و در بعضی اخبار فرموده که و الا فقل لهما اف یعنی مرو بر روی پدر و مادر
امر مکن و بعضی از علما شمرده اند و دیگر را از کبایر شمرده اند اول لواطه که عبارت

از هم دیگر

از سر دیگر کردن با پسران و مردان است و این گناهیست بزرگ و خدا کیست عظیم چنانکه در حدیث از معصوم
روایت شده که لما عمل قوم لوط ما عملوا بکت الارض الی ربها حتی بلغت دموعها الی السماء و بکت السماء
حتی بلغت دموعها الی العرش فاوحی الله عز و جل ان اضربی علیهم الحجارة و اوحی الی الارض ان اخسفی بهم
یعنی چون قوم لوط علی نبینا و علیه السلام این عمل آوردند زمین گریست و بعظمت این گناه
بسوی پروردگار خود چندانکه اشکهای او باسمان رسید و بگریست آسمان چندانکه اشکهای او بعرش رسید
پس وحی فرستاد حضرت عزت باسمان که بر ایشان سنگ ببار و وحی فرستاد بزمین که ایشان را
فرو برد ایشان بعضی را که در کار بودند تا رسید بایشان آنچه رسید و مشهور است که قبل از قوم لوط علیه
از کسی این عمل شنیع واقع نشده چنانکه آیه کریمه ما سبقکم بها من احد من العالمین مشعر است بآن
دوم ربا یعنی سود خوردن سوم سحر و جادو نمودن چهارم غیبت و آن عبارتست از آنکه بعضی
کسی را در حال غیبت آن شخص یا کسی که در حکم شخص باشد برادر دینی که در او حاصل باشد و نسبت آنکه
او مکروه طبع او بوده باشد در عرف و عادت نسبت آن امر مذکور داماد و بعضی وجه دانسته خواه
انجا خبیدن مذکور بطریق گفتن باشد و خواه بطریق اشاره و ایما و خواه بکنایه و خواه بتصریح
و همین است مشهور که غیبت آن عیبی مذکور است که ظاهر نباشد بالاتفاق
مثل آنکه بگوید یکی از مردم فلان شهر یا از مردم فلان قبیله که عیبی مخصوص نباشد فلان عیب دارد

و مراد از کسی در حکم شخص معین است آن شخص معین است از جماعتی که چند کس مخصوص باشد مثل آنکه یکی
از ایشان بهتر است و عیب که معلوم باشد که قصد تعیین از آن شهرت است و تفسیر بالجمله حاصل گردد
باشد بواسطه آنست که تهمت و زیاده از عیب مردن رود زیرا اگر از آنچه در او هست حرام است
اما غیبت ... و مانند آن هست هشتم سوگند خوردن بدروغ در حالتی که دروغ است
ششم گواهی دادن بناحق هفتم شراب خوردن هشتم استحلال کعبه یعنی حلال دانستن آنچه در حرم حرام است
انداختن حرام باشد مثل شکار کشتن و صید کردن و بریدن درختان که در آنجا بوده باشد
نهم وزدی کردن دهم نقض عهد و شکستن پیمان که با خدای تعالی یا پیغمبر یا امام بسته شده باشد یازدهم تعرب بعد از هجرت یعنی از هجرت کردن از دار کفر به دار اسلام و مشرف
اسلام شدن باز بدار کفر نقل کردن و در آنجا ماندن و بعضی تفسیر نموده اند
بترک طلب علم بعد از آنکه شروع در علم نموده باشد دوازدهم یاس از رحمت الهی
او ستدن سیزدهم ایمن بودن از مکر خدای تعالی و مکر خدا کنایه از آنست که در فعلی و آنکه ...
بهم رسد سوا عده نمودن است و تجاوز عن سیاتی و تقوا ایها الانسان الخاطی ...
برکبایر و ذنوبی یعنی گناهان و ... و بزرگتر گناهان که سرزده و ... آن و تستوار
و تجاوز ذنبا ای زلات السالفة و الحادثة و از گناهان گذشته و حادثه یعنی تو به بیدادی

من

من لا تحدث نفسه بمعصیته تو به مفعول مطلق است یعنی تو به نمودم و بازگشت کردم تو به کسی
که دیگر در نفس خود حدیث نکند و فکر معصیت نکند چه جای آنکه در خارج بجا آورد و لا اضمر ان
اعود فی خطیئته و در دل اندیشه نداشته باشم که عود کنم و باز روم بسوی گناهی و قد قلت
یا الهی فی محکم کتابک انک تقبل التوبة عن عبادک و تعفو عن السیئات
و تحب التوابین اشاره الی قوله تعالی و هو الذی یقبل التوبة عن عباده و یعفوا عن السیئات
و یحب التوابین الآیه یعنی و گفته ای در کتاب محکم خود که بدرستی فاقبل
که تو قبول توبه را از بندگان خود و درگذری از بدیها و دوست داری تو به کنندگان را
توبتی کما وعدت و اعف عن سیئاتی کما ضمنت و اوجب لی محبتک کما شرطت
پس قبول کن توبه مرا همچنانکه وعده فرموده و درگذر از بدیهای من همچنانکه ضامن شده
و واجب و لازم گردان بر من محبت خود را همچنانکه شرط کرده و لک یا رب
شرطی الا اعود فی مکروهک و ضمانی الا ارجع فی مذمومک و عهدی
ان اهجر جمیع معاصیک و مر براستی ای پروردگار من بر من شرطی آنکه باز نگردم
در آنچه ناخوش شمرده تو آن را و در ضمان منست آنکه باز نگردم در آنچه نکوهش کرده تو آن را
و در عهد منست آنکه هجرت و دوری جویم از جمیع نافرمانیهای تو اللهم انک اعلم بما

عملت فاغفر لي ما علمت واصرفني بقدرتك الى ما احببت واني ادرس کی
ولی الی عمده یا جوانزه یعنی بار خدایا مدرسی که تو دانا تری بانکه من کرده ام از معاصی
مرا انکه تو دانسته و برگردان مرا از معاصی بقدرت خود بانکه تو دوست داری از طاعات
یعنی صالحه بسوی ان ادرسیات اللهم وعلی تبعات قد حفظتهن وتبعات
نسیتهن وکلهن بعینک التی لا تنام وعلمک الذی لا ینسی
ومعمول هر دو روایت شده یعنی بار خدایا و بر منست حقوقی چند اول که یاد دارم از مردم
که فراموش کرده ام و همه انها در چشم تست که بخواب نرود یعنی در علم تست که فراموش نمیشود
ما فراموش نمیکند پس فقره وعلمک الذی لا ینسی تکرار یا تاکید است مر فقره اول را
اختلاف لفظ است فعوض منها اهلها ای عوض من التبعات اهل التبعات پس عوض ده
تبعات وحقوق مردم اهل ان حقوق را وحطط عنی وزرها ای حطط عنی ثقلها و
گرانی ان تبعات را وخفف عنی ثقلها و سبک ساز از من سنگینی از فقره
مرفوعه حاصل خود و مکرر بمحض حصول لفظ است واعصمنی من ان اقارف مثلها
فلان قارف الخطیئة ای خالطها قاله الجوهری وقارف فلان الشی اذا دانی
اراکه می لطف و نزدیکی با ان و نگاه دارم مثل ان تبعات را اللهم وانه لا وفاء لی بالتوبة الا

بعصمتک ولا استمساک عن الخطایا الا عن قوتک فقونی بقوة کافیة
وتول لی بعصمة مانعة الضمیر فی قوله ع انه ضمیر ان الضمیر بالجملة التی بعده یعنی
بار خدایا مدرستی که حال و امر بدین منوال است که وفا نمیتوانم نمود بتوبه از رجوع از معصیت
بطاعت مگر بنگاه داشتن تو و چنگ در زدنی نیست مرا در حالی که کنارکننده باشم
از خطایا و گناهان مگر از قوت و قدرت تو پس قوی گردان مرا بقوتی کفایت کننده
ومتولی و ناصر و معین و مددکار من باش بعصمتی بازدارنده از اتیان بافعال ناشایسته
اللهم ایما عبد تاب الیک وهو فی علم الغیب عندک فاسخ لتوبته وعائد
فی ذنبه وخطیئته فانی اعوذ بک ان اکون کذلک یعنی بار خدایا هر بنده که توبه
و رجوع کرد و توبه نمود بسوی تو و حال انکه در علم غیب که نزد تو است و مخصوص تست
انکه او فسخ و نقض کننده و بر طرف سازنده ان توبه است و رجوع و عود کننده است
بگناه و خطایی که توبه از ان نموده پس من پناه می آورم بتو از انکه باشم آنچنین کسی با عود کننده
بان گناه فاجعل توبتی هذه توبة لا احتاج بعدها الی توبة توبة موجبة لمحو ما سلف
والسلامة فیما بقی قوله ع والسلامة بالنصب عطفا علی محل محو پس بگردان توبه مرا
این توبه که محتاج نباشم بتوبه دیگر و توبه باشد که موجب سترون و زایل کردن گناهان گذشته

و انکه بر زبان فرکوند توبه که سالم ماند بسبب ان توبه بهر اندام و اعضای من از تبعات و عقوبات
بر الوجه که هر عضوی مستعمل شود در انکه از و خواسته شده و هر گاه بر موجه بوده باشد سالم مانده از
یعنی از انکه مطالب شود بنده بان و ایمنی ماند از انکه میترسند بندگان از دردهای
سخت که بنده تو اللهم فارحم وحدتی بین یدیک ووجیب قلبی من خشیتک واضطراب
ارکانی من هیبتک وجب القلب اضطرب وجیبا ای اضطرب وخفق یعنی بار خدایا رحم کن بر تنهایی
من در برابر تو و طپیدن دل من از ترس تو و پریشان حال اندام و اعضای من از هیبت تو
فقد اقامتنی یا رب ذنوبی مقام الخزی بفنائک فان سکت لم ینطق
عنی احد وان شفعت فلست باهل الشفاعة الخزی الذلة و منه و لا تخزنا ای لا تذلنا
والخزی الفضیحة والفناء بکسر الفاء ساحة الدار و ما امتد من جوانبها الحسن سامی
مرا ای پروردگار من گناهان من در مقام خواری و رسوایی در ساحت جناب کبریای تو
پس اگر من خاموش نشینم کسی نیست که از برای من سخنی گوید و اگر شفاعت خود خواهم
نیستم من از اهل شفاعت اللهم صل علی محمد وآله وشفع فی خطایای کرمک وعد
علی سیئاتی بعفوک مو ر ع حد من الوعدة لا من العود و هی الصلة والفضل والاحسان ای تفضل علی
والتکرم یعنی بار خدایا رحمت کن بر محمد و آل او و شفیع ساز در گناهان من کرم خود را و کرم

کار انجیش کرده ام و رستگاری باشد در انکه بای مانند از عمر من اللهم انی اعتذر الیک
من جهلی واستوهبک سوء فعلی فاضممنی الی کنف رحمتک تطولا واسترنی
بستر عافیتک تفضلا الطول التفضل من الطول یعنی التفضل والانعام یعنی بار خدایا مدرستی
من عذر خواهنده ام از تو از نادانی که کرده ام و عصیان تو ورزیده ام و میخواهم از تو بخشش
کرداری که کرده ام پس فرا گیر مرا به پناه رحمت خود از روی فضل و انعام و بپوشان مرا از پرده عافیت
خود از روی فضل و کرم خود اللهم وانی اتوب الیک من کل ما خالف ارادتک
او زال عن محبتک من خطرات قلبی ولحظات عینی وحکایات لسانی توبة
تسلم بها کل جارحة علی حیالها من تبعاتک وتامن مما یخاف المعتدون
من الیم سطواتک الخطرات ما یخطر بالبال واللحظ هو ان ینظر بلحاظ عینه الی الشی قوله ع
علی حیالها ای علی حدته تمنه نطقی لبعیر الی جهته لسلا تقع الجهت علی تبیله
استعار ع لفظ الحیال للوجه الذی اراد سبحانه ان یکون الجارحة علیه ای مستقله فانها اذا کان
کذلک سلمت من التبعات ای المطالب التی یطالب بها العبد والسطو القهر بالبطش و السطوة المرة
الواحدة والجمع السطوات یعنی بار خدایا مدرستی که توبه و رجوع مینمایم بسوی درگاه تو از هر چیزی
باشد مخالف اراده تو زائل کرده اند محبت تو از چیزهایی که در دل من گذرند و خطور کنند و اندیشه عاید و چشم

وتفضل بما ... كناه ان بعفو خود ولا تخزني حتى اي مِن عفوك وابسط عليّ طولك

وجللني بسترك الطول ... وجللني اي غطني ... عليه السلام

وتحلل بتوبه تعطل ... مرا از عقوبت خود ... رحمت خود

... عصمت خود وافعل بي فعل عزيز تضرع اليه عبد ذليل فرحمه او غني تعرض

له عبد فقير فنعشه ... الملك ... اهل مملكته ...

الميت ... بادشاه غالبي كه ... سوي او

... كناه ... اللهم لا خفير لي منك فليخفرني عزك ولا شفيع لي اليك فليشفع

لي فضلك الخفير المجير ... خفاره ...

... وفي هذا المقام ... بادشاه ...

كه ... شفاعت ... شفاعت ... درگاه تو

كه شفاعت كند ... فضل و رحمت تو وقد اوجلتني خطاياي فليؤمني عفوك

... كه ...

عفو تو فما كل ما نطقت به عن جهل مني بسوء اثري ولا نسيان لما سبق

١٠٦

من ذميم فعلي لكن لتسمع سماؤك ومن فيها وارضك ومن عليها ما اظهرت لك

من الندم ولجأت اليك فيه من التوبة ... از زبان

بندي كردار خود ... كردار ...

آسمانهاي تو ... اظهار كردم

... فلعل بعضهم برحمتك يرحمني

علم

لسوء موقفي او تدركه الرقة علي لسوء حالي ... عند الوب ... القلب

فالفقرة الثانية بمنزلة تاكيد للفقرة الاولى يعني ... اهل آسمان ... رحمت

... رقت قلب ومهرباني ... رقت قلب

بد حالي ... فينالني منه بدعوة هي اسمع لديك من دعائي او شفاعة اوكد

عندك من شفاعتي تكون بها نجاتي من غضبك وفوزي برضاك

... شفاعة ... مغضوب ...

منها الكسب ... عندك ... دعاي كه

... نزد تو از دعاي ... شفاعت ...

... اللهم ان يكن

الندم توبة اليك فانا اندم النادمين وان يكن الترك لمعصيتك انابة فانا اول

المنيبين اناب الى الله ... توبه

سوي جناب كرم ... معصيت ... فرمانبري

تو باز گرديدن ... وان يكن الاستغفار

حطة للذنوب فاني لك من المستغفرين حطه اي ... خواستن

سقط كناهان ... اللهم فكما امرت بالتوبة وضمنت

القبول وحثثت على الدعاء ووعدت الاجابة فصل على محمد واله واقبل توبتي

حثثت ... برانگيختي ... كردن

و ضامن قبول ... دعا ... كردن

پس رحمت كن بر محمد وال او ... ولا ترجعني مرجع الخيبة من رحمتك

انك انت التواب على المذنبين والرحيم للخاطئين المنيبين ومابازگردان

مرا باز گشتن نا اميد از رحمت ... گناهكاران ومهربان

... اللهم صل على محمد واله كما هديتنا به وصل على محمد واله

كما استنقذتنا به وصل على محمد واله صلاة تشفع لنا يوم القيمة ويوم الفاقة اليك

بار خدايا رحمت كن بر محمد وال او ... هدايت كردي ... رحمت كن بر محمد وال او

... رهانيدي ... عذاب ... رحمت كن بر محمد وال او

رحمتي ... شفاعت ... انك على كل شيء قدير وهو

عليك يسير ... توانايي ... وكان من دعائه عليه السلام

الدعاء الثاني والثلثون

بعد الفراغ من صلوة الليل لنفسه في الاعتراف بالذنب

... بعد از فراغ ... نفس خود ...

... اللهم يا ذا الملك المتابد بالخلود والسلطان

المتابد بكسر الباء الموحدة ... الابد ...

... بالفتح على اسم المكان ...

وموضوع الدوام ... الملك ... المنادى

... والسلطان ... بادشاهي ...

وسلطنت ... الممتنع بغير جنود ولا اعوان ...

... كه ... خود ...

والعز الباقي على مر الدهور وخوالي الاعوام ومواضي الازمان ...

الملک ای یا ذا العزة والنون یجیء بمعنی العوة ومنه قوله تعالی فعززنا بثالث ای قوینا وشددنا و بمعنی
شده الغلبة ولفظ علی بمعنی مع کقوله تعالی واتی المال علی حبه ان ربک لذو مغفرة للناس علی ظلمهم
والدهور جمع الدهر وهو الزمان والاعوام جمع العام وهو السنة والطول واضافة الطول الی المواضی
الی الاعوام والازمان من قبیل اضافة الصفة الی موصوفها الی الاعوام الماضیة والازمان الماضیة یعنی ای
قدرت وتوانایی وشدت غلبه که باقی وپاینده با مرور زمانها وسالهای گذشته ورمانهای گذرنده
عز سلطانک عزا لاحد له باولیته ولا منتهی له باخریته عالیست تسلط وپادشاهی
توای خدا غلبه که نهایت نیست مر اورا باولیت ومحل نهایت نیست مر اورا باخریت یعنی علبه وسلطنت
تو نه اول دارد ونه آخر واستعلی الملک علوا سقطت الاشیاء دون بلوغ امده الا
هنا بمعنی الفعل ای علا سلطنة پادشاهی تو بلندی که جمیع موجودات افتادند وساقط شدند ای
رسیدن در رسیدن بغایت ونهایت آن بلندی یعنی نتوانستند که بآن غایت برسند ولا تبلغ
ادنی ما استاثرت به من ذلک اقصی نعت الناعتین استاثرت ای خصصت وانفردت
والاستیثار الانفراد بالشیء نمیرسد نهایت وصف وصف کنندگان بپایان ترین بلندی که بآن منفرد و یگانه شده
از بلندی ضلت فیک الصفات ضل ای لم تهتد والصفات جمع الصفة واصله الوصف
عوض عن الواو یعنی راه نیافته درحق تو صفات وان صفات ثبوتیه وسلبیه واضافیه که علی ان اسرا

اعتبار کنند برای حق تعالی و اورا بآن وصف کنند ان صفات را نهایتی نیست ومحتمل است که معنی این باشد
که اورا هیچ صفتی نیست زاید بر ذات ومراد آنحضرت ازین کلام نفی صفات باشد والله اعلم بالمراد من الکلام
اولیائه وتفسخت دونک النعوت بالفاء والسین المهملة والخاء المعجمة ای تقطعت و تفرقت والقطع
دون بمعنی عند والنعوت الصفات واز هم پاشیده وگسسته شده نزد تو نعتها وای فقره تقریر
تاکیدیست مر فقره اولی را و تکرار از باب اختلاف لفظست وحارت فی کبریائک لطائف
الاوهام ای الاوهام اللطیفة الدقیقة حیرانست ومتحیر در بزرگی تو اندیشهای نازک ودقیق
که گنه های نازک ودور میرسند یعنی هرچند ذهن دقیق در بیدای جلال او سبحانه تک ودو نماید
هرگز بنهایت وی نرسد وهرچند مرغ فکرت در هوای ادراک ذات وصفات ونزرگواری
او پرواز کند بآن نتوانند رسید کذلک انت الله الاول فی اولیتک وعلی ذلک
انت دائم لا تزول همچنین است تو معبود سزاوار الحمد معبودی که اولیت داری در اولیت
خود یعنی اولی اسبقیت بر تو بر وارد وبر همین تو همیشه ثابتی که زوال بذیر نیست والتغیر راه
وانا العبد الضعیف عملا الجسیم املا ومنم بنده ضعیف از روی کردار و عظیم
وبزرگ از روی امید یعنی امید عظیم میدارم خرجت من یدی اسباب الوصلات
الا ما وصله رحمتک بیرون رفته یدی جمع الید والید والتشدید یا وعلی الثانی رواه ابن ادریس والوصلات جمع وصلة

کل مستور دون خبرک اشرف علی الشیء ای اطلع علیه من فوق وفیه ایما الی ان
علمه من جهة العلل والاسباب علم فعلی والخبر بضم الخاء المعجمة هو العلم تعالی خبرا الامر علمه والاسم
الخبر بالضم یعنی بار خدایا علم تو اطلاع دارد بر اعمال پوشیده وپنهان نزد تو مکشوف وظاهرست
هر پوشیده نزد علم تو ولا تنطوی عنک دقائق الامور ولا تعزب عنک
غیبات السرائر تعالی طوی الشیء فانطوی ای خفی فمعنی لا تنطوی لا تخفی ولا تعزب
بالعین المهملة والزای ای لا یبعد وقوله تعالی وما یعزب عن ربک ای ما یبعد علمه عنه وقوله
تعالی لا یعزب عنه مثقال ذرة ای لا یغیب عن علمه والسرائر جمع السریرة والسریرة الیوی یکتم یعنی
مخفی ومخفی ومپوشیده وپنهان نیست از تو امور دقیقه وغایب نیست از تو سرهای پنهانی و در بعض
ابن ادریس بجای غیبات غبات بفتح عین معجمه ولام مضمومه و با موحده روایت شده
ومعنی که مناسب این مقام بوده باشد بنظر فاتر نرسیده وقد استحوذ علی عدوک
الذی استنظرک لغوایتی فانظرته واستمهلک الی یوم الدین لاضلالی
فامهلته استحوذ ای استولی وغلب ومنه قوله تعالی الم نستحوذ علیکم ای الم نغلب علیکم یعنی
وبتحقیق که مستولی وغالب شد بر من دشمنی تو یعنی شیطان رجیم ان دشمنی که مهلت خواست ترا
از برای گمراهی من پس مهلت دادی او را و او استمهال نمود از تو تا روز جزا از جهت گمراه ساختن

بضم الواو وهی ما یتوصل به الی المطلوب والمراد انه قد فات عنی الاسباب التی یتوصل بها الی السعادات
الاخرویة الا السبب الذی هو رحمتک فانه لا تفوت منی ابدا ولفظة ما اما موصولة او مصدریة والثانی
الیق بالمقام یعنی بیرون رفته است از دست من یا از هر دو دست من اسبابی که رسیده میشدم بمطلب
اخرویه وسعادات ابدیه الا آنکه میرساند این رحمت تو که از همگی رحمت منقطع نگشتی و تو داری مرا
نیست وتقطعت عنی عصم الآمال الا ما انا معتصم به من عفوک العصم بکسر العین المهملة جمع
العصمة ای القوة به والتمسک بالشیء واعتصم بکذا ای تمسک والعصم التی یتوصل بها الی الآمال و
آرزوها گسسته شده است
از من حبلهای که دست در آن زنند وبرسند بامیدها الا آنچیز که من در آن آویخته ام و دست بر آن زده ام
که آن عفو تست قل عندی ما اعتد به من طاعتک کم است ودلیلست نزد من آنکه بشمار
آورم از طاعت و فرمان برداری تو وکثر علی ما ابوء من معصیتک البوء قولک
فلان بفلان اذا قتل به کان مما یصلح به وانه له وکفاته ای صار کفوا له فکثر تعالی بابحته
اقر وذا ایکون ابدا علیه لا له ولسیار است بر من آنکه اقرار دارم بآن از معصیت و نافرمانی تو
وسزاوار شدم بسبب آن خشم ترا ولکن یضیق علیک عفو عن عبدک وان اساء
فاعف عنی و هرگز تنگ نیست بر تو در گذشتن از خطاهای و گناه بنده تو و اگر چه بدی کرده باشد
پس عفو نما از گناهان من اللهم وقد اشرف علی خفایا الاعمال علمک وانکشف

مر پس مهلت آدمی واینکلام حقیقت نظام اشاره است بانچه در تنزیل کریم
واقع شده از حکایت کردن حال شیطان که رب فانظرنی الی یوم الوقت
المعلوم قال فبعزتک لاغوینهم اجمعین الا عبادک منهم المخلصین فاف
قعني وَقَدْ هَرَبْتُ اِلَيْكَ مِنْ صَغَائِرِ ذُنُوْبٍ مُوبِقَةٍ وَكَبَائِرِ
اَعْمَالٍ مُرْدِيَةٍ حَتّٰى اِذَا قَارَفْتُ مَعْصِيَتَكَ وَاسْتَوْجَبْتُ بِسُوْءِ
سَعْيِيْ سَخْطَتَكَ فَتَلَ عَنِّيْ عِذَارَ غَدْرِهِ وَتَلَقَّانِيْ بِكَلِمَةِ كُفْرِهِ
وَتَوَلَّى الْبَرَاءَةَ مِنِّيْ وَاَدْبَرَ مُوَلِّيًا عَنِّيْ موبقة علی صیغة اسم الفاعل ای مهلکة
مر او بق ای اهلکه مردیة ایضا علی صیغة اسم الفاعل مر اردیه غیره ای اهلکه و قارف بالقاف
اولا والرا وسطا والفا اخرا ای خالط ایقال قارف الخطیئة خالطها والسخط
الرضا وفتل بالفا والتا المثناة من فوق ای صرف والعذار بکسر العین المهملة
بعدها ذال معجمة ما یقع علی خد الفرس من اللجام والرسن ففی الکلام استعاره واللاداء
الشیطان بعد حصول مراده من ایقاعی فی المعصیة بالجملة والغدر صرف عنی عنان غدره
حیث حصل منی مراده وتلقانی بکلمة کفره ای استقبلنی ودعانی بها الی اشاره الی
سبحانه عنه بقوله تعالی اذ قال للانسان اکفر فلما کفر قال انی بری منک نعوذ باللّٰه

شیطان

شیطان مرا در معصیت تو وحال آنکه من بودم بتحقیق که گرگیه بودم از وی دی آورده
بودم بسوی تو از گناهان صغیره هلاک سازنده و گناهان کبیره مهلکه تا آنکه نزدیکی
وخلط نمودم معصیت تورا ومستوجب شدم ببدی سعی خود خشم ترا و منصرف
ساخت وبرگردانید از من عنان غدر ومکر وحیله خود را وخواند مرا بکلمه کفر
ان اینست که ای آدمی ثابت باش بر کفر خود پس چون بر آن ثبات ورزیدم بیزاری
جست از من و پشت کرد در حالتی که اعراض کننده بود از من فَاَصْحَرَ نِيْ لِغَضَبِكَ
فَرِيْدًا اصحرنی بالصاد والحا المهملتین ای اخرجنی الی الصحرا والمراد جعلنی نابیا في
الضلال مستعدا لحلول غضبک علی پس بیرون برد مرا بصحرای ضلالت و گمراهی
در حالتی که مهیای حلول غضب تو شدم تنها و بیکس وَاَخْرَجَنِيْ اِلٰى فِنَاءِ نَقِمَتِكَ
طَرِيْدًا ای مطرودا والفنا بالکسر الفضاء و بیرون برد مرا بساحت و عرصه کیفر و عقاب
تو در حالتی که رانده شده بودم از درگاه احدیت تو لَا شَفِيْعٌ يَشْفَعُ لِيْ اِلَيْكَ
وَلَا خَفِيْرٌ يُؤْمِنُنِيْ عَلَيْكَ وَلَا حِصْنٌ يَحْجُبُنِيْ عَنْكَ وَلَا مَلَاذٌ اَلْجَاُ
اِلَيْهِ مِنْكَ الخفیر المجیر یعنی نه شفیعی که شفاعت ودرخواست گناه من نماید از تو ونه پناه
دهنده که ایمن گرداند مرا از عذاب تو ونه بنائی وقلعه که منع کند و باز دارد مرا از بأس تو

ونه محل پناهی که بسوی او گریزم از تو فَهٰذَا مَقَامُ الْعَائِذِ بِكَ وَمَحَلُّ الْمُعْتَرِفِ
لَكَ فَلَا يَضِيْقَنَّ عَنِّيْ فَضْلُكَ وَلَا يَقْصُرَنَّ دُوْنِيْ عَفْوُكَ وَ
لَا اَكُنْ اَخْيَبَ عِبَادِكَ التَّائِبِيْنَ وَلَا اَقْنَطَ وُفُوْدِكَ الْاٰمِلِيْنَ
وَاغْفِرْ لِيْ اِنَّكَ خَيْرُ الْغَافِرِيْنَ یقال عذت بفلان واستعذت به ای لجأت
الیه وهو عیاذی ای ملجائی واقنط علی صیغة افعل التفضیل من القنوط بمعنی الیأس
والوفود جمع الوفد وهو جمع الوافد کصحب وصاحب ای الوارد پس اینمقام آنکسی است
که پناه آورنده بتو ومحل وجایگاه آنکسی است که اعتراف کننده است بتقصیر خود مر
طاعات ترا پس تنگ نشود البته فضل و رحمت تو از من وکوتاه وقاصر نباشد
البته از من عفو تو ونباشم من بی بهره ترین بندگان که رجوع کننده باشند بسوی تو
ونه نا امید ترین وآرندگان بر تو که امیدوار اند برحمت تو و بیامرز مرا از برای آنکه
بهترین آمرزگاران اللّٰهُمَّ اِنَّكَ اَمَرْتَنِيْ فَتَرَكْتُ وَنَهَيْتَنِيْ فَرَكِبْتُ بار خدایا
بدرستی که امر فرمودی مرا بطاعات وفرمانها را ترک دادم ونهی کردی و بازداشتی مرا
از معاصی و من مرتکب آن نهیات شدم وَسَوَّلَ لِيَ الْخَطَاءَ خَاطِرُ السُّوْءِ
فَفَرَّطْتُ سولت له نفسه امرا ای زینته له قال شیخنا البهائی الخطا والخطاء ورد
بمعنی ضد الصواب

ونبیکی

ونبیکی وانمود آن را برای من اندیشه بد من خطا را پس از حد درگذشتم وَلَا اَسْتَشْهِدُ
عَلٰى صِيَامِيْ نَهَارًا وَلَا اَسْتَجِيْرُ بِتَهَجُّدِيْ لَيْلًا وَلَا تُثْنِيْ عَلَيَّ
بِاِحْيَائِهَا سُنَّةٌ سنة مرفوع علی ان یکون فاعلا لقوله لا تثنی معناه لا اصوم
لی فاستشهد به ولا تهجد لی فاتجیر به یقال تهجد الرجل اذا سهر والقی الهجود وهو النوم
عن نفسه ولا سنة فعلت فتثنی علی باحیاء ذلک السنة یعنی روزه نداشته ام
روزی که او را گواه خود سازم وتهجدی که بای شب بیدار بوده ام در شبی تا پناه باو برم و سنتی
نکرده ام تا بسبب احیای آن سنت ثنا کند بر من پس ضمیر مؤنث در احیائها راجع
است بسنت واین اضمار قبل الذکر است لفظا لا رتبة چنانکه معلوم شد ومخفی نماند
که هر در امثال این کلمه گویا از معصومین رعایت نوعیت از ادب باحکمت اعلام
شیعیان وتعلیم ایشانست در سلوک سبیل دعا وخواهشگری از پروردگار وجهی
است که در دعای هم که دعای اشتیاق طلب مغفرت بوده باشد از بهاء الدین علی
بن علی بن عیسی جامع کتاب کشف الغمة نقل کرده شده حَاشَا فَوَضْلَكَ الَّتِيْ
مَنْ صَنِيْعِهَا هَلَكَ کلمة حاشا للاستثناء فذهب سیبویه الی انها حرف دائما بمنزلة الا
لکنها تجر المستثنی وذهب المازنی والمبرد والاخفش الی انها تستعمل کثیرا حرفا جارا وقلیلا فعلا
متعدیا جامدا لتضمنه معنی الا وینصب المستثنی وسمع اللهم اغفر لی ولمن یسمع حاشی الشیطان وابا

الا ضيع وقال حاشى با ثوبان ان يرضانا على اللحاة وانثم وفاعل حاشى ضمير مستتر
عايد على مصدر الفعل المتقدم عليها او اسم فاعل والمفعول محذوف او الاسم العام فانه لو قيل
قام القوم حاشى زيدا فالمعنى جانب قيامهم او القايم منهم او بعضهم زيدا فانه يجب
معنى الليث وبالنصب والجر روى فروضك فيه معنى بار خدايا اگر كردى بطاعات و من
ترك آنها كردم الا فريضه‌هاى تو اگر ترك آنها كردم كه هر كس آنها ضايع كرده كانه باوره هلاك
رسيده وكنت اتوسل اليك بفضل نافلة مع كثير ما اغفلت من وظايف
فروضك وتعديت عن مقامات حدود الى حرمات انتهكتها
فطايف فروضك الوظايف ما يقدره الانسان في عمل في كل يوم او الطعام او رزق و
الحدود جمع الحد وهو بمعنى المنع يقال حد الدار هو النهاية التى يمنع ما وراءه فيه وحدود الله على
ضربين منها ما لا يقرب منه كالزنا وشبهه فقال الله تلك حدود الله فلا تقربوها ومنها
ما لا يتعدى كتزويج الاربع وما اشبهه فقال الله تلك حدود الله فلا تعتدوها وتعال المحدود
التى تمسك الماء بين الارضين حدود لمنعها الماء والحرمات بضم الحاء والراء المهملتين جمع حرمة
وانتهكت اى بالغت افتعال من النهك يقال نهكت من الطعام بالغت في اكله ونهك
في عرضه اى بالغ في شتمه ونهك السلطان عقوبة اى بالغ في عقوبته وانتهاك الحرمة
تناولها بما لا يحل يعنى فليستم در كه متوسل شوم بسوى تو بر نافلة سنتى ارسنتها با آنكه بسيارى از

وظايف واجبات وفريضه‌هاى تو را فرو گذاشت كرده ام وتعدى نموده ام
ودر گذشته ام از جايگاه حدود ونهايا تى كه تو تعيين نموده براى بندگان خود كه تعدى
از آنها موجب نكال وعقوبات است ورسيده ام بحرامهاى كه تناول نموده ام آن
حرامها را وخورده ام آنرا وگناهان بر ذنوب اجترحتها وقواعد وكباير باطر
عطف على حرمات وجرح واجترح اى اكتسب وسمى اعضاء الانسان جوارح لانها يكتسب
ويقترف بها يعنى حاصل كرده ام سعى خود كانت عافيتك لى من فضائحها
سترا يقال عافاه الله واعفاه بمعنى والاسم العافية وهى دفاع الله عن العبد ونجابه
عن السوء والفضائح جمع الفضيحة وهى كشف العيوب والمساوى يقال فضحه فضحا اذا
انكشف مساويه والاسم الفضيحة يعنى رستگارى دادن تو مرا از رسوائى آن گناهان
پرده عفو تو كه پوشانيد مرا از آن گناهان وهذا مقام من استحيا لنفسه منك
وسخط عليها ورضى عنك فتلقاك بنفس خاشعة ورقبة خاضعة
وظهر مثقل من الخطايا واقفا بين الرغبة اليك والرهبة منك تلقاك اى
استقبلك وفى الحديث نهى عن تلقى الركبان يعنى ان يستقبلها البياع منهم قبل ان يعرفوا الاسعار
يعنى اينجا جايگاه آن كسى است كه شرم داشته از بدكردارى خود از تو وخشم گرفته بر نفس خويش و

ورسيده ام بگناهان كه گره كه اكثر كرده ام آنكناهانرا يعنى جرح

وخوشنود باشد از تو پس شتافت بسوى تو با نفسى ترسناك وگردنى فرو نهاده وپشتى
گران از بار گناهان خود ايستاده ميان رغبت وميل كردن بسوى تو وترسيدن از تو
يعنى ميان خوف ورجا مانده وانت اولى من رجاه واحق من خشيه واتقاه
فاعطنى يا رب ما رجوت وآمنى ما حذرت وعد على بعائدة رحمتك
انك اكرم المسؤلين وتو اولى وسزاوارترين كسانى كه اميد دارد بدو واميد دارد
احق كسانى كه ترس دارد ومستحق‌تر داور از سكارى بخشايش خاص مرا اى پروردگار من
آنچه اميد دارم من او را واين گردان مرا از آنكه ترسيدم از او وتفضل واحسان كن بر من
بكرامت ورحمت خود زيرا كه تو مكرم‌ترين كسانى كه از و چيز ميخواهند اللهم واذ سترتنى
بعفوك وتغمدتنى بفضلك فى دار الفناء بحضرة الاكفاء يقال تغمدت فلانا
سترت ما كان منه واصله تغمد السيف اى جعله فى غمده والاكفاء جمع الكفؤ اى النظير الامثال
والاشباه يعنى بار خدايا چون پوشانيدى گناهان مرا بعفو وفضل خود در سراى فانى كه سراى
دنيا بوده باشد با حضور همسران وامثال فاجرنى من فضيحات دار البقاء عند
مواقف الاشهاد من الملائكة المقربين والرسل المكرمين والشهداء
والصالحين من جار كنت اكاتمه سيئاتى ومن ذى رحم كنت احتشم

منه فى سريراتى احتشم منه اى استحيى منه پس پناه ده مرا از رسوائيهاى دار بقا كه آن سراى
آخرت است نزد ايستادنگاه حاضرين از ملائكه مقربين وپيغمبران گرامى داشته شده‌ها وشهيدان
وصالحان از همسايه كه بودم كه پنهان ميداشتم از و گناهان خود را واز خويشان خود كه حيا داشت
وحشمت وشرم ميبردم از ايشان در اعمال نهانى لم اثق بهم رب فى الستر على
ووثقت بك فى المغفرة لى وانت اولى من وثق به واعطى من رغب
اليه وارأف من استرحم فارحمنى رب اصله يا رب حذفت الياء حرف النداء
واعطى فى قوله واعطى من رغب اسم تفضيل واشتقاقه من غير الثلاثى المجرد كما جوزه سيبويه واتباعه
لما سمع من قول العرب هو اولاهم للمعروف واعطاهم الدراهم وغيرهما طعنه على جوازه وما ذهب اليه
اكثر النحاة من المنع منه غير مسموع مع وقوعه فى كلام المعصوم يعنى وثوق واعتماد نكردم به همسران
وخويشان وبندان خود اى پروردگار من در پوشيدن ايشان آن گناهانرا بر من ووثوق واعتماد نمودم
بتو اى پروردگار من در آمرزيدن تو مرا وتو اى سزاوارترين آن كسانى كه وثوق داشته ميشود باو
وبخشنده‌ترين آن كسانى كه رغبت وميل كرده ميشود بسوى او ومهربانترين آنانى كه رحمت خواسته
ميشود از و پس رحمت كن وبخشا مرا اى پروردگار من اللهم وانت حدرتنى ماء مهينا
من صلب متضايق العظام حرج المسالك الى رحم ضيقة سترتها بالحجب

تصرفني حالا عن حال حتى انتهت بي الى تمام الصورة واثبتت

في الجوارح حددتني اي اسرعت انزالي عن حدود السفينة احدرتنا اي انزلتنا

الى السفل والحدر السرعة والمهين الضعيف والقلب الظهر والمراد ظهر الاب وكل شيء

من الظهر فيه فقار بعد ذلك القلب فرج المسالك اي ضيق الظرف والرحم رحم الانثى

وهي مؤنثة ومعناه في الاصل منبت الولد ووعاؤه في البطن سترتنا اي حجبتنا

والستر والستارة كلما يستر به وفي نسخة الشيخ ابن ادريس سرتنا بالباء الموحدة و معناه

قدرتنا والسبر التقدير وسبر الجرح بالمسبار قدر غوره بحديدة او غيره ولفظة عن في قوله

عن حالا عن حال بمعنى بعد كما في قوله طبقا عن طبق يعني بار خدايا تو فرود آوردي

مراد رحالتي كه ابي ضعيف حقير يعني خوار بي مقدار بودم كه آن مني است از پشت پدرم

كه استخوانهاي تنگ دارد و راههاي در غايت تنگي چه پشت دوازده مهره باشد

كه انرا فقرات ظهر خوانند و بيست و چهار دندانه و دوازده از طرف راست و دوازده

از طرف چپ بر و پيوسته بر جايي تنگ كه آن زهدان مادرم است كه پوشيده آن

رحم را يا تقدير كرده آن رحم را آنجا يعني برد آنكه در حالت آبستني بهم آيد و حالت

وضع حمل فراخ ميگردد و گردانيدي مرا از حالي بحالي تا رسانيدي مرا بتمامي خلقت

سرزني

٥٠

كه آن طول صورت انسانی است و ثابت و استوار كردي در من اندامها و اعضاها كما

نعت في كتابك نطفة ثم علقة ثم مضغة ثم عظاما ثم كسوت العظام

لحما ثم انشأتني خلقا آخر كما شئت النطفة ماء الرجل والعلقة قطعة من الدم

جامدة وهو اول ما يستحيل اليه النطفة والمضغة قطعة من اللحم صغيرة سميت بذلك لانها تقدر

ما يمضغ ثم عظاما بتصليب بعض اجزاء العلقة والاتيان بصيغة الجمع لاختلاف العظام

في الهيئة والصلابة ثم انشأتني خلقا آخر وهو صورة البدن ونفخ الروح فيه وهذا الكلام

اشاره الى ما تضمنه قوله تعالى ولقد خلقنا الانسان من سلالة من طين ثم جعلناه نطفة في قرار

مكين ثم خلقنا النطفة علقة فخلقنا العلقة مضغة فخلقنا المضغة عظاما فكسونا العظام

لحما ثم انشأناه خلقا آخر فتبارك الله احسن الخالقين يعني همچنانكه وصف كرده در كتاب

عزيز خود كه آدمی در اول خلقت نطفه يعني منی بود و بعد از آن خونی بسته

از آن پس مضغه شد يعني مقداری گوشت كه يكبار بخايند گوشت پس استخوان پس پوشاندي گوشت را

استخوانها آنكه اورا محكم گردانيدي پس فرو پوشيدي استخوانها گوشت پس پديد آوردي مرا خلقی

ديگر يعني روح در دميدي تا زنده شوم چنانكه صورت بود و مخفی نماند كه كعب

سرين هيچ است كه چون منی مرد و زن در رحم قرار گيرد از قوت عاقده كه در منی مرد است

٥١

ساكن

در بادي طعام و شراب يعني مطعومات و مشروبات كه روان شده بودي از برای كمبرک خود كه

گردانيده بودي مرا در سكم او و دولت و امانت نهاده بودي مرا در رتبه راه دان او و لو تكلني

يا رب في تلك الحالات الى حولي وتضطرني الى قوتي لكان الحول عني معتزلا

ولكانت القوة مني بعيدة تكلني اي لو جعلتني موكولا او مفوضا امري الى حولي اي

قدرتي يعني اگر واگذاشتی مرا اي پروردگار من در اين احوال بقدرت من يا بيچاره ميگرداني مرا بقوت

من هر آينه قدرت از من كناره گيرنده بودي و هر آينه قوت از من دور بودي يعني من قوت و قدرت بر چيزي

داشتمي فغذوتني بفضلك غذاء البر اللطيف البر بفتح الباء الموحدة هو العطوف

بيره واللطف واللطيف بمعناه لقال اللطف بكذا اي بره به يعني پس غذا دادي مرا و پرورانيدي

بفضل و احسان خود همچو پرورانيدن مشفق مهربان كه رساند بكسي رحمت نيكوي خود مطلوب

كرده باشد تفعل ذلك بي تطولا علي الى غايتي هذه لا اعدم برك ولا يبطئ

بي حسن صنيعك التطول هو التفضل وعدمت الشيء اعدمه اذا فقدته وقوله حسن صنيعك

اي عادتك و معروفك فال ابو عبيدة الهروي في كتابه يعني ميكني اين احسان تفضل از روي

و احسان بر من و از روی بخشای تا اين حالت كه رسيده ام نا يابنده نبوده ام نيكويي ترا

و كاهلي نكرده از حسن بردنك تربيت تو همیشه پرورده نعمت تو بوده ام و لا تتنا كل

دو مضغه كه در منی زن است گوشته و چهار نقطه پديد آيد يكی در جايگاه دل و يكی در جايگاه جگر

و يكی در جايگاه دماغ و يكی كه در رحم در آيد و همچنين رگ بهم پيوسته باز ان مر غذا الحكل طفل از

وان را مرتبه اولی خوانند و اكثر روز تمام شود و بعد از آن رگهای سرخ پيدا شود كه از آن كفايت

فرزند چون خون روان كرده و ان را حالت ثانيه خوانند و اكثر روز تمام شود و بعد از آن چون پاره

وان را حالت ثالثه خوانند و اين سی روز تمام شود و بعد از آن مضغه و اعضا چون رحم اصل گرده

در استعداد و قابليت آن شده بود كه از حق سبحانه و تعالی صورت حيوانيت بدو رسد و اين را

حالت رابعه گويند و اكثر روز بعد از آن تمام شود اعضای اصلی و اين را حالت خامسه گويند و بعد از آن

اعضا تمام گردد و رگها و مفصلها و موی پيدا شود و اين حالت را پسر باشد و دختر

در سي روز ... حتى اذا احتجت الى رزقك ولم استغن

عنه غيات فضلك جعلت لي قوتا من فضل طعام او شراب اجريته لامتك

التي اسكنتني حجرتها و اودعتني قرار رحمها الفضل لغة الزيادة والمراد

به هنا دم الحيض فان بعضه يصير غذاء الحمل ما دام في الرحم وبعضه يصعد الى الثديين و يستحيل

لبنا ليصير غذاء له اذا خرج يعني تا آنگاه كه محتاج شدم سوي روزي تو و بي نيازی نبودم از فضل او

تو كه فرياد رسنده هر مضطر است گردانيدی و مهيا ساختی از برای من قوتی از فضله

و تنادي

مع ذلک نفسی فما تفرغ لما هو احظی لی عندک ای کال مشغول ان یکون وثوقی بک فی

ایصال رزقی وکفایة مهمی موکدا حتی لا اصرف غالب اوقاتی فی السعی فی ذلک بل اکون فارغا منه

مشتغلا بما یوجب زیاده حظی عندک من عبادتک یعنی با این همه مراتب که مذکور شد از الطاف

واحسان تو بس نیست باز اعتماد بر تو در رسیدن روزی من وکفایت مهم من تا صرف نکردی اوقات

خود را در سعی روزی بلکه با لتی وارادتی ایمان وموصول بودی در چیزی که موجب زیادتی حظ و بهره

بودی مرا از طاعات وعبادات وقد ملک الشیطان عنانی فی سوء الظن وضعف

الیقین فانا اشکو سوء مجاورته لی وطاعة نفسی له العنان بکسر العین هو عنان

وهو سیر اللجام الذی علی ید الراکب یصرف به الدابة ای حیث شاء وما لکیة العنان کنایة عن شده

غالبیته علیه بحیث لا یقدر علی خلاف مراده کما ان المرکوب مغلوب لمن بیده سیر اللجام

سببیه بمعنی که مالک وصاحب شده است سلطان عنان قدرت مرا بسبب بد گمانی و سستی

یقین پس شکایت میکنم از بدی مجاورت او با من وسستی نفس که کفرت بوده از من

مجاورته بالجیم محاورته بالحاء المهملة

همسایگی او وفرمان برداری نفس من او را فاسئلک ان تعصمنی من ملکته بالعصمة

وان تصرع الیک فی ان تسهل الی رزقی سبیلا وتصرع در زاری میکنم بدرگاه تو در اینکه

فلک الحمد علی ابتدائک بالنعم الجسام

الشکر علی الاحسان والانعام فصل علی محمد وآله وسهل علی رزقی

وسپاس بر اعطا کردن تو نعمتهای بزرگ را سابقه استحقاقی ما این نعمت را

ما را شکر کردن بر نیکوی کردن ونعمت دادن تو ما را الس رحمت کن بر محمد وآل او

روزی مرا وان تقنعنی بتقدیرک لی وان ترضینی بحصتی فیما قسمت لی

ای عاقدرت وخلقت والتقدیر یجی بمعنی الخلق ومنه قدر فیها اقواتها ای خلق

گردان مرا بانچه خلق کرده تو از برای من وخوشنود گردانی مرا بحصه ونصیب من

از برای من وان تجعل ما ذهب من جسمی وعمری فی سبیل طاعتک انک خیر الرازقین

و اینکه بگردانی انچه رفت از تن من وعمر من در راه طاعت وفرمان برداری تو بدرستیکه

تو بهترین روزی دهندگانی اللهم انی اعوذ بک من نار تغلظت بها علی من عصاک

وتوعدت بها من صدف عن رضاک تغلظت ای شددت وغلظت علی

وهو السمی الغلظة وصدف بالصاد والدال المهملتین والفاء ای اعرض ومال

یصدفون ای یمیلون ویعرضون یعنی بار خدایا بدرستیکه پناه می برم بتو از آتشی که شدید

وسخت ساختی آن آتش را برکسی که عصیان ونافرمانی تو ورزیده وتو عده وتخویف نمودی

آتش آنکس که بیرون رفت واعراض نمود از رضای تو ومن نار نورها ظلمة وهینها الیم

وبعیدها قریب ای سهل وار آتشی که بعض ان میخورد بعضی را وحمله میکنند

بعض ان بعضی را ومن نار تذر العظام رمیما وتسقی اهلها حمیما الحمیم الماء الحار

بعنی الماء الحار وار آتشی که وا می‌گذارد استخوانها را در حالیکه پوسیده باشد وتشنه باشند

وبه اهل خود را آبی در غایت گرمی که چون بخورند جگر ایشان پاره پاره شود ومن نار

لا تبقی علی من تضرع الیها قال ابن الاثیر فی نهایته وفی حدیث الدعاء لا تبقی علی من تضرع

الیها یقال ابقیت علیه ابقاء اذا رحمته واشفقت علیه والاسم البقیا وفی الحدیث

اذا رحمت علیه ورحمته تعالی لا الا الی انه علیک ان تبقیت علی فی حلیه العانة با کهنه

علی من تضرع الیها ولا تدعه حتی تهلکه واز آتشی که باقی نگذارد گوشت و پوست وعروق

وا عظام برکسی که زاری نماید بسوی ان یا شفقت ورحم نماید برکسی که زاری نماید بسوی او

ولا ترحم من استعطفها ورحم نکند کسی را که مهربانی خواهد از او ولا تقدر علی

التخفیف عمن خشع لها واستسلم الیها ودر نباشد برانکه سبکبار گرداند

که خشوع وفروتنی نماید او را وازکسی که گردن نهاده باشد بسوی او تلقی سکانها

باحر ما لدیها من الیم النکال وشدید الوبال النکال العقوبة والوبال

ثقل الشی المکروه ووبال الامر ای عاقبة امره من الشر والوبال در رساند

الجه نزد او باشد از عقوبات دردناک ووبال شدید یعنی عاقبت وبال بدی او ومعات گرداند

واعوذ بک من عقاربها الفاغرة افواهها الفاغرة الفاتحة وفغر فاه فتحه

والنعی المعجمة والراء یعنی پناه میبرم بسوی تو از عقربهای آتش که باز کرده باشند دهنهای خود را

وحیاتها الصالقة بانیابها بانیابها صلق بالصاد المهملة وآخره قاف کضرب وزنا ومعنی

صلقته بالعصا ای ضربته واز مارهای زننده بدندانهای خود وشرابها الذی یقطع امعاء

وافئدة سکانها وینزع قلوبهم از شرابهای ان آتش که ببرد روده ها ودلهای

ساکنان که در انجا ساکن باشند وبیرون کشد وبیخ برکنند دلهای ایشان را واستهدیک لما

باعد منها واخر عنها وراه نمودن میخواهم از تو بسر انچه دور سازد از این آتش

از ان آتش اللهم صل علی محمد وآله واجرنی منها بفضل رحمتک واقلنی عثراتی

اقالتک اجرنی ای انقذنی واملت البیع اقاله ای فسخت والعثرة الخطیئة

الزلل اذ ذل بار خدایا رحمت کن بر محمد وآل او وبرهانی وخلاصی ده مرا از ان آتش

بی نهایت خود وفسخ کن ودرگذر از لغزشها وگناهان من بنیکوی ودرگذر نهادن خود

تخذلنی یا خیر المجیرین انک تقی الکریهة وتعطی الحسنة وتفعل ما ترید

وانت علی کل شیء قدیر الکریهة الشدة وکل ما یستعسر ویکره والحسنة ضد الکریهة

وشهى و فزار کردان برای بهترین شاه دهندگان زیرا که تو نگاه دارنده از رسیدن هر که مکروه دارد وی
باشند و میبینی نیکو بهارا و آنکه محبوب طبایع بوده باشد و سکنی آنکه میخواهی و اراده نمایی و تو بر همه چیز قادر
ومانای خدا که خواهی اللهم صل علی محمد و آله اذا ذکر الابرار یار خدایا رحمت کن بر محمد و آل او چون
کرده شوند نیکان و نیکوکاران وصل علی محمد و آله ما اختلف اللیل والنهار ای تعاقب اللیل والنهار
او تباین فی النور والظلمه و رحمت کن بر محمد و آل محمد مادامی که آینده شب و روز یا مختلف
باشند در نور و ظلمت صلوة لا ینقطع مددها و لا یحصی عددها یا صلواتی که نهایت نرسد
مدت آن و شمار در نیاید عدد آن صلوة تشحن الهواء و تملاء الارض والسماء تشحن تا
المعجمه والحاء المهمله علی وزن تسال بمعنی تملا و منه قوله تعالی فی الفلک المشحون ای المملوء صلواتی که پر کند
هوا را و پر کند زمین و آسمان را صلی الله علیه حتی یرضی و صلی الله علیه بعد الرضا
صلاة جلاله دعائه ولهذا اتی به علی صیغة الماضی و یرضی بصیغة الغایب و الضمیر للنبی صلی الله علیه و آله
و فیه اشاره الی ما وعده سبحانه بقوله جل شانه ولسوف یعطیک ربک فترضی یعنی رحمت کناد حق تعالی
بر محمد و آل او تا آنگاه که خشنود شود و رحمت کناد بر وی بعد از خشنودی او نیز صلوة لا حد لها و لا منتهی
یا ارحم الراحمین صلواتی که حد و نهایت نباشد از برای آن ای بخشاینده ترین بخشایندگان وکان من
دعائه عم فی الاستخارة دعای بهترین که میخوانده اند حضرت سید الساجدین در خواستن راه خیر

الدعاء الثالث والثلاثون

در هر آنچه به پروردگار را اللهم انی استخیرک بعلمک فصل علی محمد و آله
واقض لنا بالخیرة الاستخاره طلب الخیرة کرث دو اقض ای احکم والخیرة بکسر الخاء
وسکون الیاء و فتح الراء بوزن العنبرة الاسم من قولک خار الله لک فی هذا الامر یعنی بار خدایا
میخواهم از تو نیکویی و راه راست یافتن را بعلم تو که محیط است بهمه چیز یا خدا که همه رحمت
کن بر محمد و آل او و حکم کن از برای ما آنچه خیر و خوبست والهمنا معرفة الاختیار
الالهام ما یلقی فی الروع تعالی الهم الله والاختیار الاصطفاء و در دل ما انداز شناختن خیر
و برگزیده را واجعل ذلک ذریعة الی الرضا بما قضیت لنا و گردان آنرا وسیله
خشنودی بآنچه قضا کرده از برای ما والتسلیم لما حکمت فی نسخة الاصل والتسلیم علی الجر
عطف علی الرضا و فی روایة عمید الرؤسا علی النصب اما علی انه المفعول معه و اما علی
انه عطف علی ذریعة و ان کان فی الاخیر شیء یعنی و بگردان آنرا وسیله انقیاد و گردن نهادن
مر الحکم ترا آنچه حکم کرده برما وسیله خشنودی بآنچه حکم کرده بتسلیم و انقیاد فازح عنا
ریب الارتیاب وایدنا بیقین المخلصین ازح ای ازل و هو بالزای المعجمه والحاء المهمله و الامر
مخاطب من ازاح یزیح علی صیغة الافعال ای ابعد والریب الشک یعنی دور کن بعد از آن گردان
از ما شک امانکه اهل شک کنند و قوت ده ما را بیقین مخلصین یعنی آنها که مرحله کوتاه کنند

و محض قربت بوده باشد و هیچ غرضی دیگر یا آن در نیامیزند و مخلصین بکسر صوابست
فاصل و بفتح مفعول هر دو روایت شده ولا تسمنا عجز المعرفة عما تخیرت
فنغمط قدرک ونکره موضع رضاک لا تسمنا ای لا تحملنا السوم بالتحمیل
ای لا تولنا من سامه خسفا اذا اولاه ظلما و اکثر استعماله فی ایراد الشر ای لا تجعلنا
ضعیف المعرفه و منه قوله تعالی یسومونکم سوء العذاب ای یولونکم و مردی لتسمنا بکسر السین
وسمه تسیمه وسما و سمه اذا اثر فیه بسمة و علامة و کی و منه المعلم للمکواة ای لا
تجعل ضعف المعرفة سمة و علامة لنا و تغمط بالنون المعجمه و کسر المیم و فتحها من باب ضرب
و علم ای تحتقر یقال غمط النعمة بالکسر یغمطها و غمط عیشه بالفتح یغمط غمطا بالسکون فیهما ای
بطره و حقره و غمط الناس الاحتقار لهم والازدراء بهم و فی الحدیث انما ذلک من سفه
الحق و غمط الناس یعنی ان یری الحق سفها و جهلا و تحقیر الناس والقدر بمعنی التعظیم
یعنی مگردان ما را صفة المعرفة یا ضعف معرفة را علامت و نشان یا سبب آنکه
تو اختیار کرده و برگزیده از صفات و افعال پس خوار شماریم یا انکار نماییم تعظیم ترا
و کراهت ورزیم از آنکه خشنودی تو در آنست و نجنح الی التی هی ابعد من حسن
العاقبة و اقرب الی ضد العافیة نجنح ای نمیل جنح بالجیم والنون

الدعاء الرابع والثلاثون

ثم الحاء المهمله اخیرا ای مال و میل کنیم و انحراف ورزیم بافعال و اعمالی که دورتر باشد از نیکویی
عاقبت از دیگر باشد بکاره که ضد عافیت حبب الینا ما نکره من قضائک
وسهل علینا ما نستصعب من حکمک دوست گردان بسوی ما آنکه کراهت داریم از
از قضای تو و آسان کن بر ما آنکه دشوار شماریم از حکم تو والهمنا الانقیاد لما اوردت
علینا من مشیتک حتی لا نحب تاخیر ما عجلت و لا تعجیل ما اخرت
و ملهم ساز ما را انقیاد و گردن نهادن مر آنچه بر آنکه فرود آورده بر ما از تکالیف و دوری دوست
خود تا آنکه ما دوست نداریم تاخیر آنچه تو شتاب کرده از آن و نه شتاب نمودن بر آنکه تو تاخیر آن اراده
ناصران نموده ولا نکره ما احببت ولا نتخیر ما کرهت و ناخوش نشماریم آنکه تو
دوست داشته از او رضا نیماییم آنکه تو ناخوش شمرده از آن واختم لنا بالتی هی احمد
عاقبة و اکرم مصیرا و خاتمه اعمال ما را اعمال و افعال کن که آن محمود تر باشد از روی عاقبت
و گرامی تر باشد از روی بازگشت بسوی تو انک تفید الکریمة و تعطی الجسیمة الکریم کل
شیء یکرم علیک انک کریم بکریمت والجسیمة العظیمة و جسیم الشیء اعظمه یعنی بدرستی که تو
افاده میکنی چیزهای نیکو را و عطا میکنی عطاهای عظیم را و تفعل ما ترید و انت علی کل
شیء قدیر و میکنی آنچه میخواهی و تو بر همه چیز توانایی چنانکه خواهی وکان من دعائه عم اذا ابتلی

ورای مُبتلی بفضیحة بندب دعای سی و چهارم که حضرت سید الساجدین صلوات الله علیه میخوانده اند هرگاه مبتلا میشدند بفضیحه یا دیدی کسی را که مبتلا بودی بفضیحه یعنی بعیب و گناه اللهم لک الحمد علی سترک بعد علمک یعنی بستر نفیج مسن و کسران در سین مقام روایت کرده شده اول بمعنی ونانی بمعنی مالسترة یعنی بار خدایا مر تراست ستایش و ثنا بس بر پوشاندن تو قبایح اعمال ما را ابر انکه بوده بی بان قبایح اعمال ما را ابد از علم تو یا آنچه تا مطلع شوند بان ملکه هم در اثار مرولیت ازحضرت صادق که هیچ مومنی نیست الا آنکه او را شیاطین دو عرش کرم هرگاه آن مومن مشغول گردد باعمال صالحه ازنماز و رکوع و سجود و غیر آن شیاطین او بنویسد آن اعمال آورده و چون شیاطین اوبتمام آن اعمال نماید ملکه بجهت این بنده مومن سجده نماید و هر گاه مشغول شود آن مومن بمعصیتی از معاصی خدای تعالی بر ده میدارد بعدازان شیاطین نحو سترو میان ملکه که مطلع نگردند بر قبایح اعمال المومن ومعافاتک بعد خبرک عافانا یعنی و پوشی و دفاع الله عن العبد المکره نفعه لما هو الائم بمعنی العلم تعالی خبر الامر علمه والائم الخبر العلم وهو العلم بالشیء ماله فی الصحاح و بر عفو نمودن تو بعد ازو انستن تو اعمال ما را فکلنا قد اقترف العائبة فلم تشهره ولی نسخه الاصل لام کلها مفتوح والصواب ضم بالابتداء وخبره جمله ومنهم من قال فی توجیه النصب انه مفعول بالفعل المفسر تشهره من قبیل والقمر قدرناه وللکشی

کمان قد والفاء فی فلم للسببیة واقترف ای اکتسب والعائبة مایعاب علیه یعنی پس همه ما اکتساب نموده ایم حرکتهای که عیب کرده میشود بر آن پس تو اشکار نکردی و نشهرتنا ای نذیعا و ارتکب الفاحشة فلم تفضحه وارتکاب نموده ایم اعمال ناپسند را او رسوا نفرمودی او را وتستتر بالمساوی فلم تدلل علیه یستتر علی صیغة تفعل من باب التفعل والمساوی والمقابح والمعایب والمخازی والکل بمعنی مجموع لا واحد لها من لفظها یعنی و در پرده و پوشیده و پنهان اسائت نموده انه مقابح و بدیها و دلالت علیه و راه ننمودی کسی را بران بدیها کم نهی لک قد اتیناه وامر قد وقفتنا علیه فتعدیناه لفظ کم خبریه یعنی کثیر و نهی مجرور علی التمیز بمعنی منهی والایتیان الاتیان ای اطلعنا تعالی وقفته علی ونسای اطلعته علیه ماله الجوهری فی الصحاح یعنی بسیار نهی حرامها را ای خداوند من و ما اتیان نموده ایم آن و بسیار مامورات اکه واقف ساخته مطلع کرده ای ما را بران پس ما تعدی و تجاوز نموده ایم ازان وسیئة اکتسبنا ها وخطیئة ارتکبناها کنت المطلع علیها دون الناظرین والقادر علی اعلانها فوق القادرین و بسیار بدی که کسب نموده ایم ازان و بسیار خطا و گناهی که ارتکاب نموده ایم آن که تو مطلع بوده بران نه نظر کنندگان دیگر غیر تو و توانا بودی بر آشکار کردن آن برتر از توانایان دیگر

کانت عافیتک لنا حجابا دون ابصارهم وردما دون اسماعهم الرادم الستر تعالی ردمت الثلمة اردمها بالکسر ردما ای سددتها والردم الاسم ایضا ماله الجوهری یعنی هست عافیت تو ما را پرده پیش چشمهای ایشان که نه بیند او را و سدی پیش گوشهای ایشان که نشنوند ازان فاجعل ما سترت من العورة واخفیت من الدخیلة واعظا لنا وزاجرا عن سوء الخلق واقتراف الخطیئة وسعیا الی التوبة الماحیة والطریق المحمودة وقرب الوقت فیه الدخیلة العورة کل ما یستحیی الانسان من الاطلاع غیره علیه والدخیلة العیب تعالی فیه دخل و دخل ای عیب و شیء دخل الرجل بطانته والدخیلة مدخول وطعام مدخول ونخلة مدخوله عفنة الجوف وقد خلت تسلعتک عیبتک ماله ل الاساس و فی بعض النسخ الکفوی مکان اقتراف الخطیئة اقتعال من القوة تعالی ماهت تعنی ای قویت وماه النبات ارتفع ونما العامة اد ارفعت راسها یعنی پس بگردان آنچه که پوشیدی از اموری که شرم می آید ما را از مطلع شدن مردم بران و پنهان ساختی از معایب مخفیه پند دهنده ما را کننده ما را از بدی خلق و کسب نمودن گناهان یا بلند کردن گناهان و آن کمالیت ارار لکاب آن و ساعی و شتابنده ما را بتوبه که زایل سازنده و محو کننده گناهان است و در بعضی نسخ بجای ماحیه ناجیه روایت شده بنون و جیم یعنی توبه که رهاننده است

ازعقوبات و ساعی است بر راه پسندیده و نزدیک گردان وقت را مرا ازین سعی و سباقی بتوبه و در بعضی نسخ بجای قرب بصیغه امر از باب تفعیل قرب روایت شده بضم قاف و سکون را که بعضی بعد بوده باشد یعنی نزدیک شدن وقت دراین سعی ولا تسمنا الغفلة عنک انا الیک راغبون ومن الذنوب تائبون تسمنا درین مقام بر نصب سین و کسر آن روایت شده چنانکه در دعای نهم تصحیح نموده شد ای لا تولنا الغفلة اولا تحمل الغفلة منک سمة وعلامة لنا تعالی سام فلانا الامر کلفه و اولاه ای اعطاه ایاه واکثر ما یستعمل فی العذاب والشر یعنی ما را غافل مگردان از خود و ما را موسوم و متسم بغفلت مگردان از خود زیرا که ما بتو رغبت کننده گانیم و از گناهان توبه کننده گانیم وصل علی خیرتک اللهم من خلقک محمد وعترته الصفوة من بریتک الطاهرین واجعلنا لهم سامعین ومطیعین کما امرت ایراد لفظ اللهم فی البین للتبرک والصفوة مثلثة الصاد وفی نسخة مروی فی هذا المقام وصفوة الشیء خالصه فی اکثر النسخ مطعون بالواو والعاطفة وفی اودریس بالواو والعاطفه یعنی رحمت کن بر برگزیده خودای خداوند از خلقان خود و طلب و بدان او که خاصه و خلاصه مخلوقات تواند و ما کنند از گناهان صغیره و کبیره و دیگر ما را امر او امر و نواهی که ایشان مبلغ آنند گوش کنندگان و فرمان برداران چنانکه فرموده در تنزیل

الدعاء فی الرضی [illegible]

اسمانی که اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم **وکان من دعائه علیه السلام فی الرضی**
اذا نظر الی اصحاب الدنیا دعای سی و پنجم در خشنودی نمودن حضرت سید الساجدین از پروردگار منتصب
پروردگار چون نظر کردی باصحاب دنیا و متعلقات ایشان الحمد لله رضی بحکم الله رضی
علی المصدر ای رضیت رضی یعنی سپاس و ستایش مر خدا را اکراضی و خشنودم برضای
بحکم خدای تعالی و ساعد دانست که رضا عبارتست از خشنودی بنده از خدا در هر کار و بهر معنی
هر اثری و حکمی که از او صادر شود بنده او را مستحسن شمرد و انست که از امام عرفانی کفته اند
که رضا از لوازم محبت باشد چه محب مصطفی آنست که هر اثر که از محبوب صادر شود محب او را
مستحسن شمرد در اخبار آورده اند که جابر بن عبد الله انصاری که یکی از کتاب صحابه بود
عمر بضعف پیری و عجز مبتلا شده بود محمد بن علی بن الحسین المعروف بالباقر علیه السلام بعیادت
او رفت و او را از حال او سوال کرد گفت در حالیم که پیری از جوانی و بیماری از تندرستی
و مرگ از زندگانی دوست تر میدارم محمد گفت من باری چنانم که اکر مرا پیر دارد پیری دوست دارم
و اکر جوان دارد جوانی و اکر بیمار دارد بیماری و اکر تندرست دارد تندرستی و اکر مرگ
دهد مرگ و اکر زنده دارد زندگانی جابر چون این سخن را بشنید روی محمد را علیه السلام بوسه داد
و گفت صدق رسول الله که مرا گفت که تو یکی از فرزندان مرا خواهی دید که همنام منست که یبقر العلم
بقرا

سوالنور

بیقر الثور الارض و ایشان پس او را امام علوم اولین و آخرین خوانند و این کلمه معلوم شد
که جابر از مرتبه اهل صبر بوده چه صبر التذاذ است بمکروه از جهت تصور آنکه مقصود حق
در کره است بر ایشان بمکروه از دیکر بنده کان خاص کردانیده است و تبارک علو نظر او
و حضرت امام محمد باقر علیه السلام در مرتبه اهل رضا شهدت ان الله قسم معایش عباده
بالعدل و اخذ علی جمیع خلقه بالفضل المعایش جمع المعیشة بلا همز و اصلها معیشة
علی مفعلة و این همه که اصلیه فلا تقلب فی الجمع همزة و کذا مکایل و مبایع و نحوها
هی العیشة الدنیا و فی نسخة ابن ادریس بالفصل بالصاد المهملة و اصدای جاری علی نهایة
الا شیء یعنی کواهی دادم و دانستم که خدای تعالی قسمت کرده زندکانی و ثنای بندکان خود را
بداد و عدل و مجازاة و عطاها داد بر جمیع خلقان خود بتفضل نه بعدل یا فراداد جزای فاضل
اللهم صل علی محمد و آله و لا تفتنی بما اعطیتهم و لا تفتنهم بما منعتنی فاحسد
خلقک و اغمط حکمک لا تفتنی ای لا توقعنی فی الفتنة غمط النعمة بالکسر غمطها ای بطره
و حقره و غمط الناس الاحتقار لهم و الازراء بهم و فی الحدیث انما ذلک من سفه الحق و غمط
الناس یعنی ان یری الحق سفها و جهلا و یحتقر الناس یعنی بار خدایا رحمت کن بر محمد و آل او و
مرا در بلا نافکن بدانچه داده خلقان خود را از اموال و زخارف دنیوی و بفتنه میفکن ایشان را بدانچه منع کرده ای

المال یعنی و نکاه داد مرا از اینکه کمان برم بفقیر و محتاجی اصحاب ثروت یا کمان کنم که او بی
توانکری و مال بسیار افزونی فاِن الشریف من شرفته طاعتک و العزیز
من اعزته عبادتک پس بدرستی که شریف و بزرگ آن کسی است که شریف کرده باشد طاعت
و فرمان برداری تو او را و عزیز آن کسیست که عزیز کرده باشد عبادت و پرستش او را
فصل علی محمد و آله و متعنا بثروة لا تنفد و ایدنا بعز لا یفقد
النظر الی المراد بقوله و متعنا الی اخره الاخرة لا فی الدنیا بقرینة قوله فی ملک الابد لا ینفد
ای لا تفنی بعد الشیء بالکسر فنی یعنی پس رحمت کن بر محمد و آل او و ممتع و برخوردار
ده ما را بتوانکری که آخر و فانی نشود و قوت ده ما را بتوانکری و غالبیتی که مفقود و نابود
نکردد که آن توانکری و عزت عبارتست از نعیم جاودانی بهشت **و اسرحنا**
فی ملک الابد سرحت ملانا ای ارسلته و انطلقت به و ملک الابد عبارة عن الجنة
لان ما سواها من الاملاک منصرم و مجدد منقطع و سرده و رها کن ما را در پادشاهی
جاودانی که آن بهشت است چه غیر آن منقطع و زایل است انک الواحد الاحد
قیل هما بمعنی واحد و هو الفرد الذی لا یتجزأ لشیء و قیل الفرق بینهما ان الواحد یقتضی نفی الشریک
بالنسبة الی الافراد و الاحد نفی الشریک بالنسبة الی الاجزاء و الابعاض یعنی بدرستی که تو یی

بر ما با که باز داشته از من با آنکه حسد برم بر علی تو و حقیر شمارم حکم ترا **اللهم صل علی محمد و آله و**
طیب بقضائک نفسی و وسع بمواقع حکمک صدری بار خدایا رحمت کن بر محمد و آل
او و خوش کردان و از او خوشی برهان نفس مرا بقضا و حکم خود که در باره من جاری ساخته ای و فراخ
وسعت ساز و فراخ کردان سینه مرا بمحل وقوع حکم خود یعنی چنان بکن بسبب کثرت اموال و بسیاری
دنیوی نزد مردم دل تنک و بد حال نبوده باشم **و هب لی الثقة لاقر معها بان قضاءک**
لم یجر الا بالخیرة لا قر معها من قرت عینه تقر و تقر بالکسر و الفتح و هذا متعلق
بالثقة لا بالاقرار و ببخش مرا اوثوق و اعتمادی که قرین العین و مسرور شوم باکه قضا و حکم تو جاری
نشده الا بنیکوئی **و اجعل شکری لک علی ما زویت عنی اوفر من شکری ایاک**
علی ما خولتنی زویت عنی ای طردتنی و منعتنی لانه یتعدی بعن کما قال صاحب المصادر
الزی فراهم آوردن و بکردانیدن و الثانی یتعدی بعن و خولتنی ای ملکتنی و بکردان شکر
و سپاس کردن مرا مر ترا بر آنچه بازداشته و منع کرده ای مرا از حطام دنیوی وافرتر
و بیشتر از شکر کردن من ترا بر آنچه عطا کرده و مالک کردانیده ای مرا بر آن **و اعصمنی من ان**
اظن بذی عدم خساسة او اظن بصاحب ثروة فضلا العدم بضم العین
و سکون الدال علی وزن القفل الفقر و کذا العدم بالتحریک و وردت الروایة بهما و بالضم و الکسر

المال

یگانه که همتا ندارد واحدی که اصلا اجزا ندارد نه جزء ذهنی و نه جزء خارجی الصمد الذی

لم یلد و لم یولد و لم یکن له کفوا احد الصمد ای الذی یصمد الیه ای یقصد

ای یعقصد و اصل الصمد القصد و قیل هو الباقی بعد فناء خلقه و قیل هو الذی لا جوف له

لا یاکل و لا یشرب و لا ینام قال وهب بعث اهل البصرة الی الحسین علیه السلام یسئلونه عن الصمد فقال

ان الله سبحانه و تعالی لم یلد و لم یولد و لم یکن له کفوا احد و قوله علیه السلام بعض سور هذا المعنی و قوله

لم یلد و لم یولد رد علی النصاری و الیهود و صمدی یعنی مقصودی در جمیع حوائج و متعالی که نزاده

کسی را و زاده نشده از کسی و اول رد است بر یهود که گفتند عزیر پسر خداست و ثانی رد است

بر نصاری که گفتند عیسی خداست نیست و نبود همتا او را همتا و هیچکس در هیچ چیز

عزلت که گفته او کفو همتا است ای افعال الصیغة غایب و حاضر هر دو روا شده

اعلم و کان من دعائه علیه السلام اذا نظر الی السحاب و البرق و سمع

الرعد دعای سی و ششم که هرگاه حضرت سید الساجدین نظر کردی در ابر و برق و شنیدی

آواز رعد خواندی دعا و راست فرمودی اللهم ان هذین آیتان من آیاتک و هذین بدان

الشیخ الکفعمی اسقی بالنصب علی الحالیة و جزان سیدان یعنی بار خدایا در دستی که این دو آیه

و علامت که رعد و برق بوده باشد سابقا در دعای بالت که دعای حملة عرش و ملائکه مقرب بوده

ذکر گردیده که رعد فرشته ایست موکل بر سحاب و برق مخراق اوست

الدعاء عند الرعد و البرق و الصواعق

ذکر کرده شد که رعد فرشته که هر گاه حرف سحاب مجتمع شد او را املیکا فد واران رعد است

حرکت مشتعل میشود و ان برق است علامتی اند از علامات تو بر نزول باران و برق

و هذین عونان من اعوانک یبتدران طاعتک برحمة نافعة او نقمة

ضارة الا ابتدار الشتافتن بسوی چیزی و پیشی گرفتن و یعنی بالی و منفعه ای در

یاورند از یاوران تو ای شتابنده طاعت و فرمانبرداری تر ابر حمتی نافع و عقابی

ضرر رساننده فلا تمطرنا بهما مطر السوء و لا تلبسنا بهما لباس البلاء

لمطر السخط و العذاب امطرت بهمزه باب الافعال المزیده و لمطر الفضل و الرحمة مطرت

من دون الهمزه من باب المجرد ذکر ذلک الفیروزآبادی السجستانی فی غریبه و ابن الاثیر فی نهایته

و کثیرا ما یعدی الاول بکلمة علی بخلاف الثانی یعنی پس مباران بر ما بسبب این دو علامت باران بد

و مپوشان ما را از آن دو آیه لباس بلا اللهم صل علی محمد و آله و انزل علینا

نفع هذه السحائب و برکتها و اصرف عنا اذاها و مضرتها و لا تصبنا فیها بآفة

و لا ترسل علی معایشنا عاهة الآفة و العاهة آفة نظایر یعنی بار خدایا رحمت کن

بر محمد و آل او و فرو فرست بر ما سود و نفع این ابر و برکت و افزونی او و بگردان از ما

رنج آن و زیان او و مرسان بما بسبب آن آفتی و مفرست بر معیشتهای ما بلا و آفتی.

و نقصانی اللهم و ان کنت بعثتها نقمة و ارسلتها سخطة فانا نستجیر بک

من غضبک و نبتهل الیک فی سؤال عفوک النقمة العقاب و هی بفتح النون

و کسرها و بالفتح علی وزن نعمة و قد روی فی هذا الکتاب بفتح النون و سکون القاف و السخط

الغضب و الابتهال هنا بمعنی التضرع یعنی بار خدایا اگر فرستاده تو این ابر را از روی عقوبت

و فرو فرستاده از از روی خشم و غضب پس ما پناه میجوئیم بتو از خشم تو و تضرع

میکنیم در گاه تو در عفو و در گذر کردن تو از گناهان فمل بالغضب الی المشرکین

و ادر رحی نقمتک علی الملحدین الی ذی دین الله جائر عنه و عدل یعنی پس میل کن

خشم را بسوی شرک آورندگان و کافران و بگردان آسیای عذاب را بر سر ملحدان

اللهم اذهب محل بلادنا بسقیاک و اخرج وحر صدورنا برزقک

و لا تشغلنا عنک بغیرک و لا تقطع عن کافتنا مادة برک المحل الجدب

و یبس الارض من الکلاء و انقطاع المطر و الوحر بالتحریک جمع الوحرة و سکون الحاء

المقام و ردت الروایة بهما و وحر الصدر غشه و وساوسه و لا تشغلنا عنک متعلق

متشغل بتضمین معنی الفراغ او التعال ای اشتغل عنه بمعنی اوجی یعنی بار خدایا ببر تنگی و خشکی

زمین شهرهای ما را بآب دادن خود و بیرون بر تنگی و وسوسه و کینه سینههای ما را

و روزی خود و مشغول مگردان

ما را بغیر خود در حالتی که فارغ باشیم از تو و اعراض کنیم از تو و مبر از ما ماده بر و نیکوئی

خود را که آن برف و باران است فان الغنی من اغنیت و ان السالم من

وقیت زیرا که غنی و توانگر آنکسی است که تو او را توانگر کرده و رستگار و سالم کسی است

که تو او را نگاه داشته ما عند احد دونک دفاع و لا باحد عن سطوتک

امتناع دافع اسم عنک اسم دفاع یعنی نیست نزد کسی سوای تو دور کردن

بلائی یا بدی و نیست کسی را از حیله قهر تو سرباز زدنی تحکم بما شئت علی من

شئت و تقضی بما اردت فیمن اردت یعنی حکم میکنی بانچه خواهی بر هر که خواهی

و فرمان میدهی بانچه اراده نمائی در حق هر که اراده نمائی پس حمد تا نه باکلمات مرحله

اولی را اقرار در باب اصلات لفظ است فلک الحمد علی ما وقیتنا من البلاء

و لک الشکر علی ما خولتنا من النعماء حمدا یخلف حمد الحامدین

حمدا یملأ ارضه و سمائه پس مر تراست سپاس و ستایش بر آنچه نگاه

داشتی ما را از بلا و محنت و مر تراست شکر بر آنچه عطا کردی ما را از نعمت تنعمات سپاسی

که واپس گذارد سپاس سپاس کنندگان را در عقب خود و پر کند زمین را و آسمان او را

الْمَنَّانُ بِجَسِيمِ الْمِنَنِ زیرا که تو بسیار رحمت دهنده نعمتهای عظیمه جسیم لس اضافه

یمنن از باب اضافه صفت بموصوفست ای المنن الجسیمة الوهّابُ لِعَظِیمِ النِّعَمِ

بخشنده نعمتهای بزرگ القَابِلُ یَسِیرَ الْعَمَلِ پذیرنده سپاس اندک الشَّاکِرُ

قَلِیلَ الشُّکْرِ شکر کننده یعنی جزا دهنده اندک عملی را که از سپاس آن بوده باشد

که شکر و جزا داده شود الْمُحْسِنُ الْمُجْمِلُ ای فاعل الاحسان و کامل الافعال و الاوصاف

الجمیلة کما قال ابن الاثیر فی نهایته یعنی کننده احسان و نیکویی را و صاحب افعال کامله

و اوصاف جمیله ذُو الطَّوْلِ لا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ إِلَیْکَ الْمَصِیرُ الطول لطاء

الفضل ای المتفضل بترک العقاب المستحق عاجلا و آجلا لغیر الکافر قاله الشهید و عده

یعنی صاحب بزرگی بترک نمودن عقاب کسی که مستحق بوده باشد در دنیا و آخرت

بیت معبودی سزای پرستش عذر تو سوی لست بارگشت همه کس دکان منزد عائشه

الدعاء السابع والثلاثون

علیه السلم اذا اعترف بالتقصیر عن تادیة الشکر دعای بعد منقول در مقام

اعتراف بتقصیر از ادای آوردن شکر پروردگار اللَّهُمَّ إِنَّ أَحَداً لَا یَبْلُغُ مِنْ

شُکْرِکَ غَایَةً إِلَّا حَصَلَ عَلَیْهِ مِنْ إِحْسَانِکَ مَا یُلْزِمُهُ شُکْراً العظیم ای من

احسانک ابتدائیة لمعنی المبدء ای منشأ حصوله احسانک و هو انواع الشکر و البوی

دالیم

وا لسیره و لفظ باقی ما یلزمه عبارة عن تلک الغایة المبلوغ الیها و شکر الی نعم خری

موجبه لشکر آخر هذا علی باقی اصل النسخة اعنی یلزمه بضم الیاء المثناة من کت و کسر الزای من باب

الافعال و شکرا علی هذا مفعول ثان له و اما علی الاینکر بفتح الیاء و الزای علی صیغة المجرد و لفظ ما

ما یلزمه عبارة عن حق لازم یلزم اداء من حمد و ثناء و عبادة و شکرا اما تمیز و اما مفعول له یعنی ما صوا

عبرسی که نمیرسد هیچکس از بندگان تو از شکر گذاری تو بنهایتی و حدی مگر اینکه حاصل شود و اجب گردد

بر او از جهت احسان و نیکوئی کردن تو او را که این نوعی او ن و میسر گردانیدن او را شکر دیگری

که موجب باشد آن شکر شکر دیگر را که توفیق و تیسیر شکر نیز نعمتی است از جانب مشکور و از این گرد در سل

کرم و اقع شده که ولیل و عبادی الشکور یا معنی چنین باشد که هیچکس نرسد از شکر کردن تو بغایتی مگر اینکه

حاصل شود بر او از نیکوئی کردن تو حقی لازمی که ادای آن لازم باشد از حمد کردن و سپاس نمودن

و عبادت کردن اندوی شکر گذاری ما از جهت شکر گذاری وَلَا یَبْلُغُ مَبْلَغاً مِنْ طَاعَتِکَ

وَإِنِ اجْتَهَدَ إِلَّا کَانَ مُقَصِّراً دُونَ اسْتِحْقَاقِکَ بِفَضْلِکَ و نمیرسد هیچکس از بندگان

تو در فرمان برداری تو در لوکری و منامی و اگر چه جهد او در سعی و وسع خود نماید مگر اینکه

مقصر باشد هر سه پائین تر از استحقاق تو از جهت سبحانی و هم از جهت اکرمت

که قدرت بشری و مانا لجهات معبود انه نمود فَأَشْکَرُ عِبَادِکَ عَاجِزٌ عَنْ شُکْرِکَ پس

کننده ترین بندگان تو کسی است که عاجز باشد از شکر کردن تو زیرا که شکر شایسته منعم را باید

او و حق منعم نعمتها بل جمله نعمتها از حق تعالی است پس هم برین خبری حصول بدون شکر او تعالی باشد.

و چون شکر خوان گذارد الاسدل و زبان و اعضا و هر سه نعمت اوست و در استعمال هر یکی از آن

نعمتی دیگر داوند اس در استعمال هر یکی نعمتی دیگر پس اگر خواهد که برهر نعمتی شکر گذارد برهر نعمتها

شکر دیگر باید گذارد و سخن در گذاردن این شکر محتاج باشد که در اول و آنها نعجز باشد و اعتراف

بعجز همه از شکر افضل است شکر باشد چنانکه اعتراف بعجز از ثنا بزرگترین ثناهاست و ماس

خاتمه صحیفه رسالت لا احصی ثناء علیک انت کما اثنیت علی نفسک و نزد اهل التسلیم

شکر مسلی شود که شکر مشتمل است بر قیام بمکافات و مجازات منعم و کسی که در مقام بندگی عملی

بود که خود را هیچ عملی ننهد هکونه در مقابل کسی تواند آمد که همه او باشد پس نهایت شکر با اینجا

باشد که خود را وجودی داند و منعم را وجودی وَأَعْبَدُهُمْ مُقَصِّرٌ عَنْ طَاعَتِکَ و عابدترین

بندگان تو کسی است که عاجز باشد بتقصیر از طاعت تو لَا یَجِبُ لِأَحَدٍ أَنْ تَغْفِرَ لَهُ

بِاسْتِحْقَاقِهِ وَلَا أَنْ تَرْضَی عَنْهُ بِاسْتِیجَابِهِ واجب نیست هیچکس را که بیامرزی او را

از جهت استحقاق او مر امرزش ترا و نه اینکه راضی و خشنود گردی از او از جهت اینکه موجب

رضای تو شده باشد هیچکس را مقدور نیست که چنین بندگی تواند نمود فَمَنْ غَفَرْتَ لَهُ

فبطولک

فَبِطَوْلِکَ وَمَنْ رَضِیتَ عَنْهُ فَبِفَضْلِکَ پس هر کرا امرزیدی تو او را بسبب احسان

تست او را و هر کرا خشنود شدی تو از وی پس بسبب فضل و بزرگی تست تَشْکُرُ یَسِیرَ مَا شَکَرْتَهُ

وَتُثِیبُ عَلَی قَلِیلِ مَا تُطَاعُ فِیهِ ای الشکر الیسیر جنس العمل الذی من شانه ان یشکر و السکون

شکره سبحانه لما من شانه ان یشکر معنی الوقوع عبر عنه علیه السلم بصنو الماضی کما ای لنشر الرویة

یعنی جزا دهی اندک چیزی را که مشکور شوی با آن یعنی اندک چیزی که عمل آرند از حسنات تو

در مقابل آن جزا دهی ثواب را و ثواب دهی بر اندک طاعتی که مطاع شوی در آن طاعت حتی

کَأَنَّ شُکْرَ عِبَادِکَ الَّذِی أَوْجَبْتَ عَلَیْهِ ثَوَابَهُمْ وَأَعْظَمْتَ عَنْهُ جَزَاءَهُمْ

أَمْرٌ مَلَکُوا اسْتِطَاعَةَ الِامْتِنَاعِ مِنْهُ دُونَکَ لفظ کان للتشبیه و هو اشهر معانیه

کما صرح به صاحب مغنی اللبیب فیه و لفظ دون بمعنی عند ما اینکه تشبیه که شکر بندگان تو که

واجب ساخته بر آن شکر ثواب دادن ایشان را و عظیم گردانیده از آن شکر جزای ایشان را

امریست که مالک شده اند بندگان استطاعت امتناع از آن شکر جزای ایشان را امریست کم

شده اند بندگان استطاعت امتناع از آن شکر را نزد جلال و بزرگی تو و خود ای مکافات داده

ایشان را و ثواب داده بر آن شکر ایشان را أَوْ لَمْ یَکُنْ سَبَبُهُ بِیَدِکَ فَجَازَیْتَهُمْ

ای لسیما الاصل بهمزة الاستفهام والواو و یکن علی بای الغیبة واسم لم یکن بسببه و ضمیره ببدک

وفی بعض النسخ تمکن للخطاب والجلا رسی بسبب سدک فی موقع الجزا ای لم تکن علیه
الصفة وسی کون سبب ذلک الامر وهو سکر عبادک ایاک بیدک فجازیتهم وفی بعض
النسخ بما والعاطفة وتمکن علی صیغة الغیبة یعنی وآیا نیست سبب سکر بندگان تو
مطلق استفهام انکاری یعنی هرست لست یا آیا نیستی تو حسن که سبب این سکر
ما انت حسن که سبب سکر هر بست تو باشد یعنی سبب ان هر بست لست وباوجود اینکه
قوت جزا داده یا برابل ملکت یا الهی امرتهم قبل ان تملکوا اعنة تلک
وأعددت ثوابهم قبل ان یفیضوا فی طاعتک لفظ بل للاضراب ویفیضوا
ای لیسرعوا اماله المطرزی فی المغرب بلکه قادر ومالک بودی ای خدای من برامر کار
ایشان ازانکه قادر گردند بر عبادت تو ومهیا کرده بودی ثواب ایشان را ازانکه
وسرعت نمایند در طاعت تو وذلک ان سنتک الافضال وعادتک
الاحسان وسبیلک العفو ای جزا که گذشته از پیش از مجازات ومکافات بآنکه بشد
استحقاق آن در پیش نمایند جهت آنست که طریقه تو فضل وبخشش کردنست وعادت تو نیکوئی
وطرز وطریقه تو عفو نمودنست فکل البریة معترفة بانک غیر ظالم لمن عاقبت
پس جمیع مردمان معترفند بآنکه تو بیداد کننده نیستی مرکسی را که عقاب کرده وشاهدة
بانک

بانک متفضل علی من عافیت گواهند جمیع مردمان بآنکه تفضل کننده بر کسی که
رستگاری داده اوراز مرضهای آنکه استحقاق ان داشته باشد وکل مقر علی نفسه بالتقصیر
عما استوجبت ای استوجبته فحذف العاید لظهوره وهمه خلایق اقرار کننده اند بر
خویش بقصور وکوتاهی نمودن ازانچه تو سزاوار آنی از طاعات وعبادات وحق عبودیت
بجا آوردن فلولا ان الشیطان یختدعهم عن طاعتک ما عصاک عاص
پس اگر نه آن بودی که دیو چشم فریب داده بندگان ترا از فرمان برداری تو عصیان
نورزیدی ترا هیچ عاصی ولولا انه صور لهم الباطل فی مثال الحق ما ضل عن
طریقک ضال واگر نه آن بودی که مصور ساخته از برای مردمان باطل را
در صورت حق گمراه نشدی از راه تو هیچ گمراهی فسبحانک ما ابین کرمک فی معاملة
من اطاعک او عصاک تشکر للمطیع ما انت تولیته له وتملی للعاصی
فیما تملک معاجلته فیه سبحان مصدر ولا یستعمل الا محذوف الفعل منصوبا علی
المصدریة ای اسبح الله سبحانا وانزهه عما لا یلیق بجلاله وما تعجبیة مبتدأ والماضی بعدها
خبرها علی مذهب سیبویه او موصولة والخبر محذوف کما هو مذهب الاخفش فی ما افعل التعجب
ای الذی اظهر کرمک شیء عظیم وتولیته له ای قمت فی امره وتملی علی صیغة المضارع من باب الافعال

ما صنعه الیک تعالی الملی اسم له امهله یعنی تنزیه میکنم ترا تنزیه کی و یاد میکنم ای پروردگار
ازانکه لایق جناب تو نیست چه ظاهر و هویداست کرم تو در معامله تو با کسی که اطاعت
فرمان برداری تو نموده یا عصیان تو ورزیده جزا میدهی سکر مطیع را آنکه تو او را
کار ساخته و وکذار میکنی و مهلت میدهی عاصی را در عقوبت او که مالک و قادری
بشتاب کردن بر آن اعطیت کلا منهما ما لم یجب له وتفضلت علی کل منهما بما
یقصر عمله عنه تقصر بالتخفیف من باب الاول ای یعجز ویضیق وتقصر عنه ای عجز
وعمله بالرفع علی انه علیه اصل الکتاب وبالنصب من باب التفعیل روایة ابن ادریس
وعلی هذا فاعله قری عمله بالرفع علی انه فاعل کان عنه بمعنی فیه وادرقری منصوبا علی
المفعول کان معنی تقصیره جعله ما قصر اعنه فاما تقصر بکسر الصاد والتخفیف ونصب عمله
بالمفعول علی ما ربما یتشبث به بعض فلیس علی قانون اللغة اذ جمیع نقات اهل اللغة
لازمها ومتعدیها بینی المضارع فیها علی ضم العین اما کلا منهما یعنی عطا کردی هر یک
از مطیع و عاصی را آنچه واجب نشده بود مر او را وتفضل نمودی بر هر یک از ایشان الخ
عاجز وضعیف بود کردار او ودران بآنکه گرد اینده بود وجود او عاجز از ان ولو کافأت
المطیع علی ما انت تولیته لاوشک ان یفقد ثوابک وان تزول عنه
نعمتک

نعمتک ای لو کافأت المطیع علی قدر طاعته لفقد ثوابه ونعمته لانه باطاعتک الا بسبب
امره وعونک ایاه یعنی اگر مکافات دادی مطیع را برآنکه تو متولی امر او وسبب اعمالی کرده بودی
او را بر کار او هر آینه نزدیک بودی که فاقد ثواب و جزای طاعت خود شود و زایل
از و نعمت تو یعنی تو شده واو را دخل در ان نبوده ولکنک بکرمک جازیته
علی المدة القصیرة الفانیة بالمدة الطویلة الخالدة وعلی الغایة القریبة
الزائلة بالغایة المدیدة الباقیة المدة الطویلة ولکن تو بکرم خود پاداش دادی
او را بر مدت کوتاه فانی که عمل کرده در ین نشاه دنیا بمدتی دراز جاویدان که ابدی است
در بهشت و بر غایتی ونهایتی نزدیک زایل شونده بغایتی دور و دراز با دوام که زوال
نیست ثم لم تسمه القصاص فیما اکل من رزقک الذی یقوی به علی طاعتک
ولم تحمله علی المناقشات فی الآلات التی تسبب باستعمالها الی مغفرتک
لم تسمه بضم التاء بالخطاب للقصاص مضارع لیس ای لم ترده ولم تکلفه القصاص ولم
تلزمه ایاه وقد فصلنا القول فی تفسیره بما لیس والقصاص العوض وفی المراد هنا
مطلق العوض وحمل علی نفسه فی السیر ای جهد فیه والمناقشة فی الاصل الاستقصاء فی الحساب
وفی الحدیث من نوقش فی الحساب عذب یعنی پس تو او را تکلیف نکرده ولازم

اور اقتصاص و قصاص در لغت بمعنی مقاصصت یعنی گرفتن حقی در عوض حقی یعنی عوض
و بدلی در انچه بوده از روزی تو انچنان روزی که قوت و توانائی یافته بسبب آن بر طاعت تو
و سخت گیری کرده و نکو شده بر سختی کرد بها در آلات و ادواتی که سبب ساخته بکار داشتن آنها
بامر رسالت تو ولو تخلصت ذلک به کدح جمیع ما کدح له و جملة ما سعی فیه
جزاءً للصغری من ایادیک و مننک و لبقی رهیناً بین یدیک بسائر
نعمک الکدح العمل و السعی و الکد و الایادی جمع الایدی و الایدی جمع الید بمعنی النعمة
و المنن جمع المنة بمعنی النعمة ایضا و الرهین فعیل بمعنی المفعول ای مرهونا و باء بمعنی الباقی
یعنی و اگر کردی ان مناقشات و سخت گیری بیاد اما او هر آیینه سپرده بودی جمیع انچه کار کرده بود
و جمع سپرده بود او برای ان و تمام انچه سعی کرده بود در ان از برای کوچکتری نعمتی از نعمتهای تو
و عطاهای تو و باقی ماندی بگرو باقی نعمتها در برابر تو فمتی کان یستحق شیئاً من
لا متی ای لا یستحق شیئاً سعی پس در چه وقت سزاوار میشود چیزی از ثواب تو مرگز که
نشد کی جواب هرگز از جمله الفاظ ممنوع نشد که وقف بر هر یک از کلمه لا و کلمه لا و حتی موردها
از ائمه رواة این کتاب مستطاب هذا یا الهی حال من اطاعک و سبیل من تعبّدک
است خداوندا حال کسی که اطاعت و فرمان برداری تو نموده و راه کسی که بندگی نموده ترا

فاما

فاما العاصی امرک و المواقع نهیک فلم تعاجله بنقمتک لکی یستبدل
بحاله فی معصیتک حال الانابة الی طاعتک پس اما آنکسی که عصیان ورزیده امر ترا
و اندیشیده خود را در حرامهائی که از ان منع نموده پس شتاب نکردی او را بعقاب خود پس آنکه
که بدل نماید حال خود را در معصیت بحال رجوع و بازگشت نمودن بطاعت تو و لقد کان
یستحق فی اول ما هم بعصیانک کل ما اعددت لجمیع خلقک من عقوبتک و قصد
بهمین که بود این عاصی در اول عصیانی که ورزیده ترا و قصد کرده است سزاوار انکه
انچه مهیا کرده بهمه خلقان خود از عقوبات خود او را بس فجمیع ما اخرت عنه من العذاب
و ابطأت علیه من سطوات النقمة و العقاب ترک من حقک و رضی
بدون واجبک پس جمیع انچه واپس انداخته از و عذاب را از زمانی که سزاوار عذاب شده
و مهلت داده او را از سخت گیریهای عقوبت و عقاب خود دست باز داشتنی است
از حق تو و خشنودی است بانکه واجب شده بود ترا الهی فمن اکرم منک یا الهی
و من اشقی ممن هلک علیک لا من ای لا یکون احد اشقی ممن هلک علیک و ما الذی
یکون اشقی منه و قیل معناه لا یهلک احد علیک و هو الذی یهلک علیک و لیس شی ادعی منه
ما کنت هو المقصود ههنا و هذا انی علم البدیع یسمون تصوبه الاکتفاء کما مر فی دعاء التحمید لله و اثنی

المتکلم به نثرا او نظما محذوف الجواب یکتفی بالمعلوم فی الذهن عن اتمامه لدلالة الواقع علیه اما مثلثة
القرآنیة و لو انهم رضوا ما اتاهم الله و رسوله الا به فجواب له محذوف تقدیره لو انهم رضوا لکان خیرا لهم
و رسوله لکان خیرا لهم و کذا الجواب لو محذوف فی قوله تعالی کلا لو تعلمون علم الیقین ای لو علمتم
حق علمه لا رتدعتم و امثله هذا النوع المسمی بالاکتفاء کثیره یعنی پس کیست که بدتر ای خدای من از تو
بدبخت تر از انکس که هلاک شد بر تو یعنی عصیان تو ورزید با انکه علی در هلک علیک بمعنی مع
نحو قول خدای تعالی و لقد اخترناهم علی علم علی العالمین و قول خدای تعالی و اتوا المال علی حبه
و اخلاله علی علم ای مع علم و من اشقی ممن هلک معک یعنی کیست شقی تر از انکس که هالک شده با تو
با انکه تو منصفی با ان از رفعت شامله و غفلت با محبه و کننده و ملک بسیاری که دعاهای التحمید
و همچنین خواننده دعا را وقف بر هر یک از کلمه علیک و لا و من بر قیاس ما سبق حسن است فتبارکت
ان توصف الا بالاحسان و کرمت ان یخاف منک الا العدل بارکت ای تعاظمت
و تعالیت و کرم بضم العین بمعنی شرف یعنی بزرگتری از انکه موصوف شوی بکرم و نیکوی کردن
و برتری از انکه ترسیده شود از تو بکرم از عدل و داد تو لا یخشی جورک علی من عصاک
ترسیده نشود جور و بیداد تو از انکه عاصی شده ترا یعنی بیداد نکنی بر عاصی بلکه او را جهل خود عقوبت کنی
با انکه اگر مؤاخذه کنی او را از جهل خواهد بود ملکه محض عدل خواهد بود و لا یخاف اغفالک ثواب من

ارضاک

ارضاک و ترسیده نمیشود از فروگذاشتن ثواب آنکس که ترا خشنود ساخته یعنی اهمال نمیکنی ثواب
او را و اجر عمل او را فصل علی محمد و آله و هب لی املی و زدنی من
هداک ما اصل به الی التوفیق فی عملی انک منان کریم پس رحمت کن بر محمد و آل او
و ببخش مرا انچه امیدواری است و زیاده کن مرا از راه نمودن تو مرا انچه برسم با آن
بهدایت تو در توفیق یافتن در اعمال خود انچه موجب رضای تو در ان باشد بدرستی که تو بخشنده
دهنده و کریمی که بنهایت میرسد عطا و کرم تو **وکان من دعائه علیه السلام فی الاعتذار من**
تبعات العباد و من التقصیر فی حقوقهم و فی فکاک رقبته من النار
دعای سی و هشتم در عذر خواهی از حقوق مردم و از کوتاهی کردن در ادای حقوق بندگان خدا
و در خلاصی خواستن از آتش دوزخ اللهم انی اعتذر الیک من مظلوم ظلم بحضرتی
فلم انصره خدایا بدرستی که من عذر میخواهم از تو از ستم رسیده که ستم کرده شد برو
در حضور من پس یاری نکردم من او را و من معروف اسدی الی فلم اشکره
اسدی علی صیغة البناء للمفعول من باب الافعال ای اعطی الی و فی بعض النسخ بکسر الدال
ازدل و فی الحدیث من ازلت الیه نعمة فلیشکرها ای اسدیت الیه و اعطیها و الحال ازل و ملان
الی نعمه او معروفا ای بهما اعطاه و ازل شناختن حق ای اعطانی ایاه و منه انزل الی نعمة

نزمائدة ودخيل الى صديق قال صاحب القاموس عماقة او عامية والى انها مجازية
فالقه واصل ذلك من الرسل قال ابن الاثير وهو بعال الجسم من مكان الى مكان ثم استعير
لاسعال النعمه من المنعم الى المنعم عليه يقال زنت منه الى فلان نعمة وازنها اليه يعني عذر ميخواهم
از نيكوئى كه با من كرده شده باشد وشكر نكرده ام از او وَمِنْ مُسِيءٍ اعْتَذَرَ إِلَيَّ فَلَمْ
أَعْذِرْهُ واز بدكردارى كه عذرخواهى كرده باشد از من ومن عذر او را نپذيرفتم ومن
ذِي فَاقَةٍ سَأَلَنِي فَلَمْ أُوثِرْهُ ... واز صاحب حاجتى يعنى محتاجى
كه سوال كرد از من چيزى ومن او را اختيار نكردم او را بر خود اختيار ننمودم وَمِنْ حَقِّ
ذِي حَقٍّ لَزِمَنِي لِمُؤْمِنٍ فَلَمْ أُوَفِّرْهُ قال المطرزى فى المغرب وفرت على
حقه فاستوفره اى وفيته فاستوفاه والمقام مقام الظرف ...
الفعل اى لم اوفره عليه ولكنه محذوف بل منوى اى ...
فلم اوفه يعنى وعذر ميخواهم از حق صاحب حقى كه لازم بوده مرا از مومنى ومن وفا نكردم
حق را بر او تمامه وَمِنْ عَيْبِ مُؤْمِنٍ ظَهَرَ لِي فَلَمْ أَسْتُرْهُ واز عيب مومنى كه آشكار شد
نزد من پس نپوشانيدم من آن عيب را وَمِنْ كُلِّ إِثْمٍ عَرَضَ لِي فَلَمْ أَهْجُرْهُ واز هر گناهى
عارض شد مرا يعنى پيش آمد مرا و ترك نكردم او را أَعْتَذِرُ إِلَيْكَ يَا إِلَهِي مِنْهُنَّ

وَمِنْ نَظَائِرِهِنَّ اعْتِذَارَ نَدَامَةٍ يَكُونُ وَاعِظاً لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنْ أَشْبَاهِهِنَّ
عذر ميخواهم از تو اى خداوند من از اين چيزها كه از پيش گذشت واز نظاير آن از خطايا
عذرخواهى از روى ندامت و پشيمانى كه پند دهنده باشد مرا از آنچه از پيش من آيد از امثال
اين امور كه ديگر مرتكب آن نشوم فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاجْعَلْ نَدَامَتِي عَلَى مَا وَقَعْتُ
فِيهِ مِنَ الزَّلَّاتِ وَعَزْمِي عَلَى تَرْكِ مَا يَعْرِضُ لِي مِنَ السَّيِّئَاتِ تَوْبَةً تُوجِبُ لِي
مَحَبَّتَكَ توبة منصوب على انه مفعول ثان لقوله جعل پس رحمت كن بر محمد و آل او
پشيمانى مرا بر آنچه افتاده بودم در آن از لغزشها و عزم مرا بر ترك آنچه پيش آيد مرا
از گناهان توبه كه واجب سازد براى من محبت ترا يَا مُحِبَّ التَّوَّابِينَ
لقوله ... اى دوست دارنده توبه كاران چنانچه در تنزيل كريم فرموده انه يحب التوابين
وَكَانَ مِنْ دُعَائِهِ عليه السلام فِي طَلَبِ الْعَفْوِ وَالرَّحْمَةِ دعاى سى ونهم در خواستن عفو از گناهان وطلب
رحمت از پروردگار خود اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاكْسِرْ شَهْوَتِي عَنْ كُلِّ مَحْرَمٍ
المحرم بفتح الميم الحرام ويقال ذو محرم منها اذا لم يحل له نكاحها يعنى بار خدايا رحمت كن
بر محمد و آل او و بشكن شهوت و آرزوى مرا از هر حرامى كه بوده باشد وَازْوِ حِرْصِي
عَنْ كُلِّ مَأْثَمٍ اى كف واقبض حرصى والمأثم الامر الذى يأثم به الانسان او هو الاثم

نفسه اصعا للمصدر من صنع الاسم قاله فى النهاية الاثيريه ودور كن حرص مرا از هر
ادنى مايه گناهكار كرد از بعض گناه وَامْنَعْنِي عَنْ أَذَى كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ
وَمُسْلِمٍ وَمُسْلِمَةٍ وباز دار مرا از اذيت ورنج رسانيدن هر مردى كه صاحب ايمان باشد
وهر زنى كه مومنه باشد وهر مردى مسلمان وزنى مسلمه اللَّهُمَّ وَأَيُّمَا عَبْدٍ نَالَ مِنِّي مَا حَظَرْتَ
عَلَيْهِ نال اى اذا استعمل عن كان بمعنى الشتم والسب قال فى القاموس نال من عرضه سبه
وقال فى المغرب نال من عدوه اصابه ومنه قوله تعالى ولا ينالون من عدو نيلا والحظر المنع
والمراد منه ما حرمت لانه كثيرا يرد فى الكلام ذكر المحظور ويراد به الحرام ومنه حظيرة الابل
لمنعها اياهم من الرداع يعنى بار خدايا وهر بنده از بندگان تو كه دشنام دهد ودشنامى يا ضررى
مرا آنچه حرام كرده بر او وَانْتَهَكَ مِنِّي مَا حَجَرْتَ عَلَيْهِ الانتهاك افتعال من النهك
يقال انتهكت عرضه اى بالغت فى شتمه وحجرت بالراء المهملة والزاى كلاهما ...
فى هذا المقام وهما بمعنى المنع يقال حجر القاضى على السفيه والصغير اذا منعهما التصرف
فى مالهما وسمى العقل حجرا لانه يمنع صاحبه عما لا يحل والاحجاز بالزاى مطاوع حجزه
اذا منعه قاله ابن الاثير فى نهايته ومبالغه نموده در هتك حرمت من آنچه منع كرده
او را از آن فَمَضَى بِظُلَامَتِي مَيِّتاً أَوْ حَصَلَتْ لِي قِبَلَهُ حَيّاً فَاغْفِرْ لَهُ مَا أَلَمَّ

بِهِ مِنِّي وَاعْفُ لَهُ عَمَّا أَدْبَرَ بِهِ عَنِّي ... اى ذهب والظلامة بضم الظاء اسم
ما اخذه الظالم منك اى مظلمتى وقبله بكسر القاف وفتح الباء الموحدة بمعنى عنده يقال
لى قبل فلان حق اى عنده والالمام النزول يعنى پس رفت با مظلمه من در حالتى كه مرده
باشد يا حاصل باشد آن مظلمه كه حق منست نزد او در حالتى كه زنده باشد پس بيامرز مر او را
آنچه فرود آيد با او از مكافات عمل او و عفو كن مر او را از آنچه او با كرد از من
و من ندا دادى حقوق من كه نزد او بود وَلَا تَقِفْهُ عَلَى مَا ارْتَكَبَ فِيَّ وَلَا تَكْشِفْهُ
عَمَّا اكْتَسَبَ بِي اى لا تعرفه اى لا تطلعه على ما اتى به فى من المحرمات يقال وقفته على ذنبه
اى اطلعته عليه وارتكاب الذنوب اتيانها والمعنى نفى المواخذة والمناقشة وهذا المعنى
هو المراد ايضا بقوله عليه السلم ولا تكشفه عما اكتسب فالجملة الثانية بمنزلة التاكيد والتكرير
لغرض من التاكيد واختلاف اللفظ يعنى مواخذه منما و بر او مگير بر آنچه ارتكاب نمود در حق
من از افعال محرمه واعمال ناشايسته و كشف مكن ورسوا مساز او را از آنچه كسب كرده و آورده
با من وَاجْعَلْ مَا سَمَحْتُ بِهِ مِنَ الْعَفْوِ عَنْهُمْ وَتَبَرَّعْتُ بِهِ مِنَ الصَّدَقَةِ
عَلَيْهِمْ أَزْكَى صَدَقَاتِ الْمُتَصَدِّقِينَ وَأَعْلَى صِلَاتِ الْمُتَقَرِّبِينَ
باب منع يمنع اى جاد والسماحة الجود والتبرع الهبة الغير الواجبة والصدقة ما يتصدق

برقی سبیل الصدقة والصلات بکسر الصاد جمع الصلة وهو العطیة وبکرو آن که سماحت نمودم ام و خود ورزیده ام از عفو کردن از ایشان یا آنان بنده ام و تبرع نموده ام از صدقه کردن بر ایشان یا گرفتن صدقه های صدقه کنندگان و بلندترین و بهترین نزدیکی جوینده گان تو که بر چه کنند محض قربت منظور ایشان باشد نه غرض دیگر از اعراض

فنکوی وعوضنی من عفوی عنهم عفوک ومن دعائی لهم رحمتک

حتی یسعد کل واحد منا بفضلک وینجو کل منا بمنک

الواو علی ان یکون معطوفا علی یسعد بان یکون ان الناصبة مقدرة بعد حتی یعنی وعوض دعا از عفو کردن مرا ایشان را عفو کردن تو مرا و از دعا نمودن مر ایشان را رحمت کردن تو مرا و از دعا نمودن مر ایشان را تا آنکه نیکبخت شوند هر یک از ما بفضل و عطای تو و نجات یابند هر یک از ما بنعمت تو اللهم وایما عبد من عبیدک

ادرکه منی درک او مسه من ناحیتی اذی او لحقه بی او بسببی ظلم

ففته بحقه او سبقته بمظلمته فصل علی محمد وآله وارضه عنی

من وجدک واوفه حقه من عندک الدرک التبعة یسکن و یحرک ای ما لحقک من درک فعلی خلاصه والباء فی قوله علیه السلم لحقه بی بمعنی من ای لحقه منی والظلم

از الیا.

ان الباء فی بحقه للتعدیة ای فزت بحقه و سبقته بمعنی فتنه و عجزته و منه قوله تعالی فی اول سورة العنکبوت ام حسب الذین یعملون السیئات ان یسبقونا ای یعجزونا و یفوتونا یعنی انه لم یخلص من تبعة و فوت علیه حقه او ذهبه والافتیات السبق الی فعل الشیء من دون ائتمار فمعنی فته و سبقته ای اذهبته ان المظلوم لا یقدر علی ادا حقه والا فذ مطلامته والمظلمة اسم ما اخذه الظالم کالظلامة و صدرک بضم الواو ای وسعک یعنی از وجد ای غنی یعنی بار خدایا هر بنده از بنده گان تو که رسیده او را از من تبعه یعنی آنکه از پی در آید او را و بال و عقوبتی یا در یافته او را جانب من رنجی و اذیتی یا لاحق شده او را از جانب من یا بسبب من ظلمی پس فوت کردم حق او را یا عاجز کردم او را یا آنکه کرده بودم او را در روی ظلم و تاوان شد بر او آن ارمن پس رحمت کن بر محمد و آل او و خوشنود گردان او را از من از توانگری خود و تمام کن او را حق او را از نزد خود

ثم قنی ما یوجب له حکمک وخلصنی مما یحکم به عدلک فان قوتی

لا تستقل بنقمتک لا تستقل ای لا تطیق یستقل من اقل الحمل ای طاق حمله پس نگاه دار مرا از آنچه واجب کند حکم تو از عقوبتها در حق من و خلاصی کن مرا از آنچه حکم کند بآن عدل تو زیرا که قوت من طاقت نمی آورد بر برداشتن عقوبت ترا

وان طاقتی لا تنهض بسخطک لا تنهض ای لا تقوم سخط بضم سین و سکون خا و بفتح هر دو در هم عام روایت شده و بدرستی که طاقت و توانائی من نمی تواند ایستاد در مقابل خشم و غضب تو فانک ان تکافنی بالحق

تهلکنی بالجزم علی ان یکون جزاء للشرط یعنی پس بدرستی که اگر مکافات دهی مرا بحقوقی که بر منست هر آینه هلاک کنی مرا والا تتغمدنی برحمتک

توبقنی الا اصله ان لا علی ان یکون ان المکسورة المدغمة الشرطیة المعتبرة بلا النافیة و تغمدنی و توبقنی مجزومان به علی ان یکونا شرطا و جزاء کقوله تعالی الا تنفروا یعذبکم والا تغفر لی و ترحمنی اکن من الخاسرین و الا تصرف عنی کیدهن اصب الیهن و یغمدنی ای یجللنی برحمتک و تغطنی بها و توبقنی ای تهلکنی و هو استعاره ماخوذه من غمد السیف الذی یکون کنانا له و اگر نپوشانی مرا برحمت خود هلاک سازی مرا اللهم انی استوهبک یا الهی ما لا

ینقصک بذله واستحملک ما لا یبهظک حمله ای لا یثقلک من بهظه الحمل اثقله و عجز عنه یعنی بار خدایا بدرستی که من میخواهم از تو که ببخشی مرا ای خداوند من آنچه کم نکند از تو بخشیدن آن چیز را و میخواهم که برداری از من

گران نکند بر تو کشیدن آن استوهبک یا الهی نفسی التی لم تخلقها لتمتنع بها

من سوء او لتطرق بها الی نفع ولکن انشأتها اثباتا لقدرتک

علی مثلها واحتجاجا بها علی شکلها اسم تر تیب دنوی و استوهبت فلانا کذا ای طلبت هبته قاله الزمخشری ای اسال الصلاح طلب میکنم که ببخشی ای خداوند من نفس مرا و از خطیئات او در گذری که نیافریده او را تا باز ایستی بسبب آن از بدی یا راه بری بآن بسودی ولیکن افریده از برای اثبات قدرت خود بر مانند او و حجت کنی او بر مشاکل و شبه آن استحملک

من ذنوبی ما قد بهظنی حمله واستعین بک علی ما قد فدحنی ثقله فصل علی محمد وآله فدحه الدین اثقله و بهظه بمعناه و میخواهم بر گیری بار گناهان مرا آنچه مرا گران کرده است بردن آن یاری میخواهم از تو بر آنکه گران کرده است مرا گرانی آن پس رحمت کن بر محمد و آل او وهب لنفسی علی ظلمها نفسی

هب علی نسخة الامر حماد و عاشیه لنفسی مفعول لظلمها یعنی ببخش بر نفس مرا از ظلم و بیدادی که کرده نفس من بالنفس خود ووکل رحمتک باحتمال اصری الاصر بکسر الهمزة الذنب والاثم والعقوبة و موکل ساز رحمت خود را ببرداشتن بار گناهان من فکم قد لحقت رحمتک

بالمسیئین وکم قد شمل عفوک الظالمین فصل علی محمد وآله التعلیل یعنی بر مرا که لاحق شده و رسیده رحمت تو ببدکاران و بسیار فرو گرفته و شامل گردیده

ماقد بهظنی حم

بهاما

عفو تو سبب ادراک ما را [illegible] رحمت کن بر محمد و آل او وَاجْعَلْنِي أُسْوَةَ مَنْ قَدْ أَنْهَضْتَهُ بِتَجَاوُزِكَ
عَنْ مَصَارِعِ الْخَاطِئِينَ وَخَلَّصْتَهُ بِتَوْفِيقِكَ مِنْ وَرَطَاتِ الْمُجْرِمِينَ
[illegible] و در روایة بجای هذا المقام [illegible] نهضا
و انهضته انا [illegible] مصارع جمع مصرع
ای مسقط والورطة الارض المطمئنة التی لا طریق فیها [illegible] فی البلیة والمهلکة
العسیر [illegible] یعنی و بگردان مرا پیشوای آنکسانی که برپای کرده
او را از موضع افتادن خطاکاران [illegible] از گناهان [illegible]
خود از مهلکه گناهکاران فَأَصْبَحَ طَلِيقَ عَفْوِكَ مِنْ إِسَارِ سُخْطِكَ وَعَتِيقَ صُنْعِكَ
مِنْ وَثَاقِ عَدْلِكَ [illegible]
الهمزة وفتحها وکلاهما [illegible] مصدر اسره [illegible]
الذی یشد به الاسیر [illegible]
الموثوق والوثاق بکسر الواو وفتحها [illegible]
رها کرده شده عفو تو از بند خشم تو و آزاد کرده شده نکوئی تو از بند عدل تو اگر
إِنْ تَفْعَلْ ذَلِكَ يَا إِلَهِي تَفْعَلْهُ بِمَنْ لَا يَجْحَدُ اسْتِحْقَاقَ عُقُوبَتِكَ وَلَا يُبَرِّئُ نَفْسَهُ

من

۷۳

مِنِ اسْتِيجَابِ نَقِمَتِكَ [illegible] اگر بکنی این شمول عفو [illegible] رحمت را ای خداوند من
بس کرده باشی از آنکسی که انکار نمیکند استحقاق عقوبت [illegible] نفس خود را [illegible]
عذاب تو تَفْعَلْ ذَلِكَ يَا إِلَهِي بِمَنْ خَوْفُهُ مِنْكَ أَكْثَرُ مِنْ طَمَعِهِ فِيكَ وَبِمَنْ يَأْسُهُ
مِنَ النَّجَاةِ أَوْكَدُ مِنْ رَجَائِهِ لِلْخَلَاصِ [illegible] ای خدای من [illegible] که ترس او
از طمع او در حضرت تو [illegible] از امید [illegible] خلاصی
لَا أَنْ يَكُونَ يَأْسُهُ قُنُوطًا أَوْ أَنْ يَكُونَ طَمَعُهُ اغْتِرَارًا بَلْ لِقِلَّةِ حَسَنَاتِهِ
مِنْ سَيِّئَاتِهِ وَضَعْفِ حُجَجِهِ فِي جَمِيعِ تَبِعَاتِهِ [illegible]
از رحمت الهی [illegible] که لا تقنطوا من رحمة الله
و نه آنکه طمع [illegible] بطاعت خود [illegible]
حسنات [illegible] او در جمیع گناهان او
فَأَمَّا أَنْتَ يَا إِلَهِي فَأَهْلٌ أَنْ لَا يَغْتَرَّ بِكَ الصِّدِّيقُونَ وَلَا يَيْأَسَ مِنْكَ الْمُجْرِمُونَ
ای لا یستخفک [illegible] و منه الحدیث [illegible] ولا تغتروهن
ولا [illegible] علی غرة ای غفلة [illegible]
ای یتجرؤا علیک ومنه الحدیث [illegible]

[illegible]

اسنه [illegible] ای کیف [illegible]
[illegible] که [illegible] از مکر تو [illegible]
[illegible] بکلام مجید [illegible] تو کرده اند و نا امید نباشند از رحمت تو گناهکاران
لِأَنَّكَ الرَّبُّ الْعَظِيمُ الَّذِي لَا يَمْنَعُ أَحَداً فَضْلَهُ زیرا که تو پروردگاری عظیم که باز
ندارد هیچکس را از فضل خود [illegible] وَلَا يَسْتَقْصِي مِنْ أَحَدٍ
حَقَّهُ [illegible] هیچکس را از حق خود که آن [illegible] تَعَالَى ذِكْرُكَ
عَنِ الْمَذْكُورِينَ ای تنزه [illegible]
تو از آنکه ذکر کرده میشود وَتَقَدَّسَتْ أَسْمَاؤُكَ عَنِ الْمَنْسُوبِينَ [illegible]
تو از آنکه نسبت داده میشود بآن وَفَشَتْ نِعْمَتُكَ فِي جَمِيعِ الْمَخْلُوقِينَ [illegible]
نعمت تو در جمیع مخلوقات [illegible] فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى
ذَلِكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ پس مر تراست ستایش و ستایش برای نعمتها ای پروردگار
از مخلوقات **وکان من دعائه علیه السلام اذا نُعِی الیه میت او ذکر الموت** [illegible]
[illegible] خبر مرگ کسی دادندی بآنحضرت یا یاد کردی موت را [illegible] اللهم صل
عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاكْفِنَا طُولَ الْأَمَلِ [illegible]

الدعاء الاربعون

از درازی

۷۴

از درازی امید [illegible] که موجب فراموشی آخرت است وَقَصِّرْهُ
عَنَّا بِصِدْقِ الْعَمَلِ و کوتاه گردان امید ما را از دنیا بکردار نیکو حَتَّى لَا نُؤَمِّلَ اسْتِتْمَامَ سَاعَةٍ
بَعْدَ سَاعَةٍ [illegible] تمام کردن [illegible] وَلَا اسْتِيفَاءَ يَوْمٍ بَعْدَ يَوْمٍ
و نه بسر کردن روزی پس از روزی وَلَا اتِّصَالَ نَفَسٍ بِنَفَسٍ [illegible]
[illegible] و نه پیوسته شدن نفسی بنفسی وَلَا لُحُوقَ قَدَمٍ بِقَدَمٍ
[illegible] الرجل [illegible] الی ما دون ذلک [illegible]
[illegible] وَسَلِّمْنَا مِنْ غُرُورِهِ [illegible]
طول امل وَآمِنَّا مِنْ شُرُورِهِ و ایمن گردان ما را از بدیهای آن وَانْصِبِ الْمَوْتَ بَيْنَ
أَيْدِينَا نَصْباً [illegible] و بر پای دار مرگ را در برابر
[illegible] که در هیچ حال از او غافل نباشیم وَلَا تَجْعَلْ ذِكْرَنَا لَهُ غِبّاً [illegible]
[illegible] غِبّاً [illegible] ما مرگ را [illegible]
نابوده باشد وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ صَالِحِ الْأَعْمَالِ عَمَلاً نَسْتَبْطِئُ مَعَهُ الْمَصِيرَ إِلَيْكَ
ای نطلب [illegible] الرجوع الیک [illegible]
ما از کردارهای نیکو عملی که دیر شماریم با آن عمل [illegible]

بگوی چنین کنیم که مسرور بیست کردیم وَنَحْرِصُ لَهُ عَلَی وَشْکِ اللِّحَاقِ الوشک بضم الواو
وسکون الشین العجلة السرعة یقال عجلت منه وشک ذلک الامر ای اسرعه و حریص کردیم
ما از جهت آن عمل بر زود رسیدن بتو حَتَّی یَکُونَ المَوتُ مَانَسَنَا الَّذِی نَانَسُ بِهِ والانس
خلاف الوحشة والمانس محل الانس ما که باشد مرگ محل انس و مالوف ما که تا با آن ارام گیریم
و بپرهیزیم از ان وَمَالَفَنَا الَّذِی نَشتَاقُ اِلَیهِ و محل الفت که مشتاق باشیم
بسوی آن وَحَامَّتَنَا الَّذِی نُحِبُّ الدُّنُوَّ مِنهَا حامة الانسان خاصته و من یقرب منه
و از نزدیکانی باشد که دوست داریم نزدیکی او را فَاِذَا اَوْرَدْتَهُ عَلَینَا وَاَنزَلتَهُ
بِنَا فَاَسعِدنَا بِهِ زَائِراً پس چون در آوری مرگ را بر ما و فرود آوری او را بما نیکبخت
گردان ما را بآن در حالی که زیارت کننده ما باشد یعنی ورود او از روی عزت باشد و
در ما باعث نیکبختی ما از روی عزت وَآنِسنَا بِهِ قَادِماً الایناس خلاف الایحاش
والقادم الجائی من السفر فالکلام مبنی علی الاستعارة و انس ده ما را بان در حالی که
وَلَا تُشقِنَا بِضِیَافَتِهِ من الشقاوة ضد السعادة یعنی بدبخت مکن ما را بمهمانی آن
که در وی در آید که ... بما ... محبوب است و موت مسلم آنست وَلَا تُخزِنَا بِزِیَارَتِهِ
و خوار مگردان ما را بزیارت آن وَاجعَلهُ بَاباً مِن اَبوَابِ مَغفِرَتِکَ وَمِفتَاحاً مِن مَفَاتِیحِ

رحمتک

٧٤

رَحمَتِکَ ای گردان او را دری از درهای امرزش خود و کلید از کلیدهای رحمت خود اَمِتنَا
مُهتَدِینَ غَیرَ ضَالِّینَ و بمیران ما را در حالی که راه یافتگان باشیم نه گمراهان طَائِعِینَ
غَیرَ مُستَکرَهِینَ فرمان برداران باشیم نه گردن کشان تَائِبِینَ غَیرَ عَاصِینَ وَلَا مُصِرِّینَ
توبه کنندگان باشیم نه عاصیان و اصرار کنندگان یَا ضَامِنَ جَزَاءِ المُحسِنِینَ ای آنکه در عهده خود
گرفته پاداش نیکوکاران را ای آنکه فرموده ان الله لا یضیع اجر المحسنین وَمُستَصلِحَ عَمَلِ المُفسِدِینَ
و باصلاح آورنده کردار تباهکاران ما

وکان من دعائه عم فی طلب الستر والوقایة

الدعاء الحادی والاربعون

دعای چهل و یکم در طلب پوشیدن عیوب و گناه و پس از وقوع در ان معایب اَللّهُمَّ صَلِّ
عَلَی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاَفرِشنِی مِهَادَ کَرَامَتِکَ افرشنی بهمزة الوصل کما هو الاصح من فرش
یفرش بسطه و بالقطع ایضا مروی فی هذا المقام والاصل افرش لی فحذف الجار و اوصل
الفعل والمهاد الفراش و منه جعل لکم الارض مهادا ای فراشا والکلام مبنی علی الاستعارة یعنی بگستران
رحمت کن بر محمد و آل محمد و بگستران از جهت من بساط کرامت خود که ان بهشت عنبر سرشت است
وَاَورِدنِی مَشَارِعَ رَحمَتِکَ ای اجعلنی واردا والوارد الذی یرد و یحضر الماء والمشارع
جمع المشرعة وهی الشریعة و هو موضع ... الماء ای فی شارع و که البحبوحة کما سیاتی
یعنی و وارد و حاضر گردان مرا اندر آبخور رحمت خود وَاَحلِلنِی بُحبُوحَةَ جَنَّتِکَ

احللنی بهمزة القطع من الاحلال یعنی انزلنی و بحبوحة بضم الباء الموحدة و فتحها والحائین المهملتین
وسطه یعنی فرود آر مرا در میان بهشت خود که بهترین جاهای بهشت وسط آنست وَلَا تَسِمنِی
بِالرَّدِّ عَنکَ بکسر السین من وسم یسم ای لا تعلمنی من العلامة بالسمة و هی الوسم او اصلها وسم ای
لا تولنی او لا تردنی بالرد یعنی و علامت مکن یا مراد مرا برد و دور ساز از درگاه خود وَلَا
تَحرِمنِی بِالخَیبَةِ مِنکَ خاب الرجل یخیب خیبة اذا لم ینل ما طلب و محروم مکن مرا بنومیدی یعنی محروم
مگردان مرا بنومیدی از درگاه خود وَلَا تُقَاصَّنِی بِمَا اجتَرَحتُ و تقاص القوم اذا قاص کل
واحد منهم صاحبه فی حساب او غیره ما له ای القصاص والاجتراح والاقتراف والاکتساب یعنی قصاص
مکن یعنی حساب مکن از من بمؤاخذه آنچه کردم از گناهان وَلَا تُنَاقِشنِی بِمَا اکتَسَبتُ المناقشة الاستقصاء
فی الحساب یعنی تنگ مگیر مرا بانچه کردم از بدیها وَلَا تُبرِز مَکتُومِی و ابراز و اظهار مکن پوشیده
مرا که آن عیوب بوده باشد وَلَا تَکشِف مَستُورِی و آشکارا مکن پوشیده مرا وَلَا تَحمِل
عَلَی مِیزَانِ الاِنصَافِ عَمَلِی و مگذار بر ترازوی عدل و انصاف کردار مرا وَلَا تُعلِن
عَلَی عُیُونِ المَلَاءِ خَبَرِی الاعلان ضد الاخفاء والملاء الجماعة والاشراف و اظهار
ان المراد الاول یعنی و ظاهر مکن بر چشمهای مردمان یا بزرگان خبر مرا اَخفِ عَنهُم
مَا یَکُونُ نَشرُهُ عَلَیَّ عَاراً پوشیده دار از ایشان انچه آشکار کردن مرا افکنده ... سامعی ...

ننگ

٧٥

ننگ و عار بوده باشد وَاطوِ عَنهُم مَا یَلحَقُنِی عِندَکَ شَنَاراً اطو ای غط والشنار بالفتح
بمعنی العیب والعار و در نورد و بپوشان از ایشان انچه لاحق شود مرا نزد تو عیب و عاری
شَرِّف دَرَجَتِی بِرِضوَانِکَ شریف ده و بزرگ گردان پایه مرا بخشنودی خود وَاَکمِل
کَرَامَتِی بِغُفرَانِکَ و اتمام کن کرامت مرا بامرزش خود وَانظِمنِی فِی اَصحَابِ الیَمِینِ
و در آور مرا در سلک اصحاب دست راست یعنی انهایی که نامه اعمال ایشان بدست راست ایشان
دهند تا به بهشت روند و بعضی گفته اند که یمین ماخوذ است از یمن برکت یعنی انهایی که میمون
و مبارک و ارجمند بسبب طاعتی که کرده اند وَوَجِّهنِی فِی مَسَالِکِ الآمِنِینَ و روی مرا بگردان
در طریق آنهایی که ایمن اند از خوف عذاب وَاجعَلنِی فِی فَوجِ الفَائِزِینَ و بگردان مرا در میان
گروه رستگاران وَاعمُر بِی مَجَالِسَ الصَّالِحِینَ اعمر بی ای اجعل مجالس الصالحین معمورا
بسببی یعنی معمور گردان مجالس صالحان را بمن آمِینَ اسم لفعل یعنی استجب یعنی باجابت رسان یا
مستجاب کن این دعای مرا رَبَّ العَالَمِینَ منادی حذف عنه حرف النداء ای یا رب العالمین
یعنی ای پروردگار عالمیان

وکان من دعائه عم عند ختمه القرآن

الدعاء الثانی والاربعون

دعای چهل و دوم در ختم کردن و باخر رسانیدن تلاوت قرآن اَللّهُمَّ اِنَّکَ اَعَنتَنِی
عَلَی خَتمِ کِتَابِکَ الَّذِی اَنزَلتَهُ نُوراً یعنی بار خدایا بدرستی که تو اعانت و یاری نمودی

مر ارخنم کردن کتاب مجید خود ان کتابی که فرو فرستادی انرا لوری که بسبب آن راه یافته
شوند از تاریکی ضلالت کفر بالغای یا بشک یا بدعت بروشنی ایمان یا اخلاص یا تقیق
یا سنت یا منور تعلوب موسس است که از گمراهی رهانیده و براه راست رسانیده ایشانرا
وَجَعَلْتَهُ مُهَيْمِنًا عَلَى كُلِّ كِتَابٍ أَنْزَلْتَهُ المهيمن بمعنى القائم وفي الغذاء العهد به
بمعنی است به ومعل هو الرقیب علی الشی والحافظ له وقیل هو المبالغ فی الحفظ وقولهم یهیمن الطیر
اذا نشر جناحه علی فرخه صیانة له وهکذا قال الخلیل وقیل هو الصادق الامین ای گردانیدی او را گواه
کتب که پیش از او فرود فرستاده بودی ونگاه بانست بر کتب مذکوره که اشارتست بقوله تعالی
فی سوره المائده وانزلنا الیک الکتاب بالحق مصدقا لما بین یدیه من الکتاب ومهیمنا علیه
که فرو فرستاده انرا وَفَضَّلْتَهُ عَلَى كُلِّ حَدِيثٍ قَصَصْتَهُ وتفضیل وزیادتی دادی
که کلام او وَفُرْقَانًا فَرَقْتَ بِهِ بَيْنَ حَلَالِكَ وَحَرَامِكَ الفرقان فعلان بمعنی فاعل
ای فارق بین الحق والباطل دموضع اسامی القرآن قال ابن عیسی فی نکته انه تعالی سمی القرآن
باربعة اسماء الاول القران لقوله تعالی بما اوحینا الیک هذا القرآن الثانی الفرقان لقوله تعالی
نزل الفرقان الثالث الکتاب لقوله تعالی انزل علی عبده الکتاب الرابع الذکر لقوله تعالی
انا نحن نزلنا الذکر فاما التسمیة بالقرآن فهو مصدر مثل قولک قرأت ای جمعت ومنه

فاذا قرأناه فاتبع قرآنه ای بیناه واما التسمیة بالفرقان فلانه یفرق بین الحق والباطل لان
اصل الفرقان هو الفرق بین الشیئین واما التسمیة بالکتاب فهو مصدر مثل قولک کتبت کتابا وسمی کتابا
وان کان مکتوبا والکتابة ماخوذة من الجمع یقال کتبت السقاء اذا جمعته بالخرز واما التسمیة بالذکر
فلانه ذکر من الله تعالی ذکر عباده وعرفهم فیه فرایضه وحدوده او بمعنی آن گردانیدی او را فرقان
یعنی جدا کننده که جدا کرده میان حلال کرده خود وحرام کرده خود وَقُرْآنًا أَعْرَبْتَ بِهِ عَنْ شَرَائِعِ أَحْكَامِكَ القرآن فعلان بمعنی مفعول جعل اسما للکلام المنزل علی النبی صلی الله علیه
بمعنی المقروء من قرات الکتاب قراءة وقرآنا وقال ابو عبیدة سمی القرآن لانه یجمع السور ای یضمها
وقوله تعالی ان علینا جمعه وقرآنه فاذا قرأناه فاتبع قرآنه وقال ابن عباس فاذا بیناه
بالقراءة فاعمل بما بیناه لک قاله الجوهری فی الصحاح وقال المطرزی فی المغرب قرا الکتاب
قراءة وقرآنا وهو قاری وهم قراء واقرأ السلام علی فلان وقولهم اقرأه السلام عامی
والقرآن اسم لهذا المقروء المجموع بین الدفتین علی هذا التالیف وهو معجز بالاتفاق الا ان وجه
الاعجاز مما اختلف فیه واکثر المحققین علی ان الوجه هو فصاحته مرتبة من الفصاحة خارجة عن
المعتاد انتهی کلامه واعربت ای ابنت ومنه الحدیث الثیب یعرب عنها لسانها ای یبین
وسمی الاعراب اعرابا لتبیینه وگردانیدی او را قرآنی که آورده شده وخوانده شده

که روشن ساخته تا ان احکام شریعت خود او کتابا فَصَّلْتَهُ لِعِبَادِكَ تَفْصِيلًا وگردانیدی
انرا فراهم آورده و نوشته که تفصیل دادۀ انرا از برای بندگان خود مر ایشانرا بکلی تفصیل
ان است درامر دین تفصیل دادنی وَوَحْيًا أَنْزَلْتَهُ عَلَى نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ
تَنْزِيلًا الوحی الاعلام فی خفاء وکل ما القیته الی غیرک یقال وحیت الیه الکلام واوحیت
ان کلمته بکلام تخفیه وگردانیدی انرا وحی یعنی القا کردی به پیغمبر خود وفرو فرستادی بر پیغمبر خود
رحمتهای تو بر او وبر آل او بار فرو فرستادنی وَجَعَلْتَهُ نُورًا نَهْتَدِي بِهِ مِنْ ظُلَمِ الضَّلَالَةِ
وَالْجَهَالَةِ بِاتِّبَاعِهِ وگردانیدی مر انرا نوری که راه یابیم بسبب آن از تاریکی گمراهی ونادانی
به پیروی کردن آن وَشِفَاءً لِمَنْ أَنْصَتَ بِفَهْمِ التَّصْدِيقِ إِلَى اسْتِمَاعِهِ الانصات
السکوت والاستماع هو قصد السماع وگردانیدی انرا شفا دهنده از امراض جهالات
از برای آنکسی که خاموش شد بقصد گوش کردن آن تا بفهمد انرا از روی تصدیق واذعان
نه از روی تکذیب وانکار آن وَمِيزَانَ قِسْطٍ لَا يَحِيفُ عَنِ الْحَقِّ لِسَانُهُ ولفظ
بالکسر العدل والحیف المیل وترازوی عدلیست که میل نکند از راستی زبان آن
تراز و وَنُورَ هُدًى لَا يُطْفَأُ عَنِ الشَّاهِدِينَ بُرْهَانُهُ البرهان الحجة والدلیل وروشنی
راه نماینده است که فرو نمیرد راه نماینده گی ان نور خاطر من را برهان ودلیل آن

وَعَلَمَ نَجَاةٍ لَا يَضِلُّ مَنْ أَمَّ قَصْدَ سُنَّتِهِ العلم بالتحریک هو الجبل الذی یعلم به الطریق ای العلامة
وام ای قصد یعنی ونشانه نجات ورستگاریست که گمراه نشود هر کسی که قصد کرد که در سلوک
طریقه آن وَلَا تَنَالُ أَيْدِي الْهَلَكَاتِ مَنْ تَعَلَّقَ بِعُرْوَةِ عِصْمَتِهِ ورسیدست هلاکت
بکسی که دراویزد بعروت او بریسمان الْلَّهُمَّ فَإِذْ أَفَدْتَنَا الْمَعُونَةَ عَلَى تِلَاوَتِهِ
الفاء فی افدتنا مفتوحة وفی نسخة الشهید مکسورة والظاهر انه سهو قلم ولیس له وجه ظاهر
افاده کردی ما را یاری دادن بر خواندن این قرآن وَسَهَّلْتَ جَوَاسِيَ أَلْسِنَتِنَا بِحُسْنِ عِبَارَتِهِ
جواسی السنتنا بالحاء المهملة والسین المعجمة ای اطرافها ومنه حواشی الثوب وفی السکون جواسی بالجیم
والسین المهملة ای الصلبة واسان گردانیدی کنارهای زبانهای ما را بزبانهای سخت ما را به نیکوی
عبارت آن فَاجْعَلْنَا مِمَّنْ يَرْعَاهُ حَقَّ رِعَايَتِهِ یرعاه ای یتعهده بالحفظ ومنه الذین
لاماناتهم وعهدهم راعون ای حافظون پس بگردان ما را از کسانی که رعایت کنند وتعهد وحفظ
ان نمایند انچه حق رعایت ان باشد وَيَدِينُ لَكَ بِاعْتِقَادِ التَّسْلِيمِ لِمُحْكَمِ آيَاتِهِ
المحکم عبارة عما ان حفظ عن الاحتمال والاشتباه والمتشابه ما اشتبه محتمل دان
دین ودنیا ای اطاعة وفرمان برداری نماید مر ترا باعتقاد تسلیم وگردن نهادن مر ایات محکمه
انرا ومحکم در اصطلاح اهل علم لفظیست که بدون قرینه ایضاح الافادة است بر احد معنییه المحتمل الارادة

خود را او مستدرجست در تحت آن نفس که عبارتست از راحی که مانع بعض باشد نحو قول
خدای تعالی وانه بکل شیء علیم و ظاهر که آن راجی است که مانع در بعض نباشد نحو قول
خدای تعالی فاقتلوا المشرکین چه آن ظاهر العموم است در جمیع افراد اگرچه محتمل بعض است
ویفزع الی الاقرار بمتشابهه وموضحات بیناته تفزع بالفاء والزای المعجمة والغین المعجمة
الیه فافزعنی ای ازال فزعی وهو مفزع لقومه قاله الجوهری فی الاساس ای یلتجی والمفزع
الملجأ والمفسرون المتشابه بما استاثر الله ای تفرد بعلمه وکمال الوضوح انزاله ابتلاء
الراسخین بالوقوف و کیج عنان العقول ونباه برد با قرار کردن بمتشابه آن وتمت به
انزا کوینده که محل اشتباه بوده باشد والعطف عطف راجح الافاده مرادف متشابه را محتمله
وانست مل مجمل است که ای العطف که نه راجح الافاده است ونه مرجوح الافاده کقوله تعالی
ثلثة قروء چه دلالت قرء بر حیض وطهر بحسب وضع علی السویة است و ساقی مل ماول است
الافاده است نه راجح الافاده کقوله تعالی بل یداه مبسوطتان چه مراد از ید درین مقام غیر ظاهر است
ولفظ ماول را معنی نیز کویند زیرا که تبیین آن بلفظی دیگر است نسبت داده بوی ابهام و موضحات
بکسر ضاد معجمه و فتح آن هر دو روایت شده در سابعه فاعل و مفعول و هر بعد پر اضافه آن به بینات
اضافه صفت بشد بموصوف ای بیناته الموضحة والبینات جمع البینة وهی الحجة فعیلة من البینونة

فاله

۷۸

قاله المطرزی فی المغرب ومراد از روشن سازنده آن ما روشن شده آن اللهم انک انزلته
علی نبیک محمد صلی الله علیه وآله مجملا یعنی بار خدایا بدرستی که تو فرستاده فرا ابر پیغمبر خود
رحمت کماند خدای تعالی برو و بر آل او مجمل و معنی مجمل را در فقره سابقه بیان نمودیم والهمته
علم عجائبه مکملا و ملهم گردانیدی و در دل او القا کردی دانستن عجائب او را یعنی امور عجیبه او را
که کشف و رد و مردم را از وجه تفصیل وورثتنا علمه مفسرا ای جعلتنا ورثته و میراث
دادی ما را علم او از روی تفسیر یعنی حضرت رسالت صلعم تفسیر کننده بود مجملهای قرآن را و میراث
با ائمه معصومین رسید تفسیر آن مجملات وفضلتنا علی من جهل علمه و تفضیل و زیادتی دادی
ما را بر کسی که نادانست علم او را وقویتنا علیه لترفعنا فوق من لم یطق
حمله و قوت دادی ما را بر آن کس تا او را شته کنی ما را بر بالای کسی که طاقت نداشت برگرفتن
آن از ابن طاوس علیه الرحمه منقولست که داعی هرگاه معصوم نباشد مراد او از ان ب
که ورثتنا و فضلتنا و مانند این الفاظ در این دعا باید الفاظی که مناسب حال او بوده باشد
مثل علمتنا و غیر آن اللهم فکما جعلت قلوبنا له حملة جار و مجرور متعلق است بحمله
همچنانکه گردانیدی دلهای ما را بردارنده گان قرآن و عرفتنا برحمتک شرفه و فضله
فصل علی محمد الخطیب به وعلی آله الخزان له الخطیب صیغه معنی المفعول ای الذی خاطب

مفصلا

به و سپاسا گردانیدی ما را برحمت خود شرف و فضل قرآن را پس رحمت فرست بر محمد صلعم
که بر او خطاب یافته از آن قرآن و بر آل او که خزینه داران هستند مر آن را واجعلنا ممن
یعترف بانه من عندک حتی لا یعارضنا الشک فی تصدیقه و بگردان
ما را از کسی که اعتراف کننده باشد بانکه قرآن از جانب تو منزل شده تا معارضه
نکند ما را شکی در تصدیق نمودن بآن ولا یختلجنا الزیغ عن قصد طریقه خلجه
واختلجه اذا جذبه فانتزعه و یقال للوتد خلیج لانه یجذب الدابة اذا ربطت الیه الزیغ
المیل او رغبت السمی ای مالت و قوله تعالی فی قلوبهم زیغ ای شک والقصد العدل وتکشاند
ما را و بیرون برد شک از راستی راه آن اللهم صل علی محمد وآله واجعلنا ممن یعتصم
بحبله الحبل الرسن والعهد والمیثاق والامان وفی الحدیث کتاب الله الحبل الممدود
ای نور ممدود ای نور هداه والعرب تشبه النور بالحبل والخیط الابیض هو نور الصبح
بار خدایا رحمت کن بر محمد و آل او و بگردان ما را از کسانی که چنگ در زنند بحبل متین
قرآن که هر که چنگ در آن زند از ظلمت گمراهی بنور هدایت اهتدی گردد ویاوی
من المتشابهات الی حرز معقله ای حرز معقله و فلان الی منزله یاوی اویا علی
فعول واوا اویته اذا انزلته والماوی کل مکان یاوی الیه شیء لیلا او نهارا

بک

۷۹

بک والحرز الموضع الحصین والمعقل یعنی الملجأ وکسر القاف وفتحها فی معنی الحصن والملجأ علی
الملجأ یعنی و بگردان ما را از کسانی که جای گیرند از امور مشابهه که محل اشتباه بوده
به پناهگاه حصار قرآن ویسکن فی ظل جناحه و از کسانی که بیارامند در سایه بال او
ویهتدی بضوء صباحه و راه یابند بروشنائی صباح آن یعنی صباح که صباح مخفیات
ظلمت شب را مظهر است قرآن نیز مخفیات و غوامض علوم را مظهر است تشبیه
الساطعین تعبیرا از نور قرآن بضوء صباح فرموده اند ویقتدی بتبلج اسفاره
البلوج الاشراق یقال بلج الصبح اضاء یعنی و اقتدا نماید بروشنی و تابش آن ویستصبح
بمصباحه یقال قد استصبحت به اذا استرجت والمصباح ما یستصبح ای السراج و او
السراج و چراغ واگیر از چراغ قرآن ولا یلتمس الهدی فی غیره لفظ فی بمعنی من
کقوله تقتش شهرا فی ثلثة احوال ای من ثلثة احوال علی ان یکون الاحوال جمع حول لا جمع
حال یعنی والتماس و طلب هدایت ننماید از غیر قرآن اللهم وکما نصبت به محمدا
علما للدلالة علیک یعنی بار خدایا و همچنانکه برپای کردی بسبب قرآن محمد را علم
الهدای معجزاتست بر نبوت او علم نشانه باشد از برای راه نمودن او را وانهجت
بآله سبل الرضا الیک النهج الطریق ای استبان وصار نهجا واضحا بینا ونهجت

الطرق والنهجة اذا اتيته واوضحته ارزش يافتنی بآل محمد علیهم السلام کرام راههای خشنودی
سوی خود وفضل على محمد وآله واجعل القرآن وسيلة لنا الى اشرف منازل
الكرامة پس رحمت فرست بر محمد وآل او وبگردان قرآن را وسیله از برای ما تا برسانند
ما را ببزرگترین منزلهای کرامت وسلّما نعرج فيه الى محلّ السلامة ولفظه
فی سببیته ونردبانی که بالا رویم بسبب آن بمحل سلامت ومراد از منازل کرامت
ومحل سلامت بهشت عنبر سرشت است وسببا نجزى به النجاة فى عرصة القيمة
وسببی که مکافات یابیم بآن رستگاری را در عرصه روز قیامت وذريعة نقدم بها
على نعيم دار المقامة بالضم مصدر لحقه التاء بمعنى الاقامة کی حفظناه لکاود دست
آویزی که درآییم بسبب آن بر نعمت سرای اقامت که آن بهشت عنبر سرشت است اللهم صلّ على
محمد وآله واحطط بالقرآن عنا ثقل الاوزار حطط على صنوه للامر الحطب
من حط الشیء یحطه من باب الاول ای القی یعنی بار خدایا رحمت فرست بر محمد وآل او وبیفکن از
بسبب قرآن از ما گرانی بار گناهان را وهب لنا حسن شمائل الابرار الشمائل جمع
شمال بمعنى الخلق وببخش ما را نیکویی اخلاق نیکوکاران واقف بنا آثار الذين قاموا
لك به آناء الليل واطراف النهار واقف على صنوه الامر ای اتبع من قفوت اثره

قفوا او قفوا ای اتبعته ومنه الكلام المقفى وسميت قوافی الشعر لان بعضها يتبع اثر بعض وآناء
الليل ساعاته واحدها انی وانی وانو قال مضى انيان من الليل وانوان ماله طرفی
فی الصحاح یعنی وبپیروی گردان ما را بر اثرهای آنانکه برخواستند از برای عبادت از وظایف
عبودیت تو بسبب تلاوت قرآن در ساعات شب وکنارهای روز حتى تطهرنا من كل
دنس بتطهيره الدنس الوسخ پاک گردان ما را از همه چرکها پاک گردان او وتقفوا
بنا آثار الذين استضاؤوا بنوره وپیروی ما را بر اثرهای آنانکه روشنی جستند از
نور قرآن ولم يلههم الامل عن العمل فيقطعهم بخدع غروره الهاه ای اشغله
والامل الرجاء والخدع عذره ای بالخدع به ای بمکر وحیال والغرور ما يغر ظاهره وباطنه
سوء العاقبة یعنی ومشغول نگردانید ایشان را آرزو وامید طول عمر وجمع مال از عمل کردن
بخیرهای که موجب رسیدن بخیر واز استعداد معاد وبفکر در مال بوده باشد پس ببرد وباز
دارد ایشان را از عمل بانچه میفریبد فریبندگی آرزو اللهم صل على محمد وآله واجعل القرآن
لنا فى ظلم الليالى مؤنسا بار خدایا رحمت کن بر محمد وآل او وبگردان قرآن را از برای ما
در تاریکیهای شب مونسی که انس گیریم با او ومن نزغات الشيطان وخطرات الوساوس
حارسا نزغ الشيطان بينهم ينزغ نزغا ای افسد وخطر الشیء ببالی يخطر بالضم

خطوره وتعالی لما یقع فی النفس من عمل خیر الهام وما کان من شر فهو وسواس ولما یقع من التقدیر بسبل المخبر
عمل ولما يقع من التقدير الذی لا على الانسان ولا له خاطر وحرسه یحرسه حراسة ای حفظه
یعنی واز فتنه افکندن وتباه کاری شیطان ودر دل آمدن وسوسه‌ها یعنی چیزهای باطل نگاهبانی
کننده ولاقدامنا عن نقلها الى المعاصى حابسا الاقدام جمع القدم وهی من الرجل
ما يطأ عليه الانسان من لدن الرسغ الى ما دون ذلك والمطرى من الحبس المنع
ومر اقدام وپایهای ما را از نقل وتحویل بامور که موجب عصیان بوده باشد باز دارنده
ولالسنتنا عن الخوض فى الباطل من غير ما آفة مخرسا تعال خضت
الخرس اسکتها الغطفا فی غیر ما آفة زائده على سبيل قوله تعالى فبما رحمة من الله والخرس
بالتحريك مصدر الاخرس ای الابكم وهو عدم النطق یعنی ومر زبانهای ما را از فرو رفتن وسطع
نمودن در سخنان باطل بی آنکه آفتی او رسیده لال کننده ولجوارحنا عن اقتراف
الآثام زاجرا ومر اندامها واعضاهای ما را از کسب نمودن گناهان زجر
کننده وباز دارنده ولما طوت الغفلة عنا من تصفح الاعتبار ناشرا الطی
خلاف النشر یعنی ومر آنچیزی که در نوردیده ودر هم پیچیده غفلت از ما از تتبع امور
که منشاء عبرت وپند گرفتن ما بوده باشد ما زنده کننده حتى توصل الى قلوبنا

فهم عجائبه وزواجر امثاله التى ضعفت الجبال الرواسى على صلابتها
عن احتماله الامثال جمع المثل وهو القصص والوقايع التى تضرب لتنبيه اهل العبرة
ولفظة على بمعنى مع كقوله تعالى وان ربك لذو مغفرة للناس على ظلمهم وقوله واتى المال
على حبه الرواسى من الجبال الثوابت الرواسخ واحدها راسية یعنی تا آنکه برسانی بدلهای
ما فهم کردن عجایب قرآن را از حکمتها که راه کننده باطل وثابت کننده حق است وپندهای
او که خطابات مقنعه وحکایات فهرست ورواجر مثلهای او یعنی قصص ووقایع که از برای
تنبیه اهل عبرت مذکور است در قرآن وبازدارنده است از جهالتها آنچنانکه ضعیف شدند
کوههای ثابت استوار با صلابت وسختی که دارند از بر داشتن آن اللهم صل على محمد وآله
وادم بالقرآن صلاح ظاهرنا بار خدایا رحمت کن بر محمد وآل او ودائم دار بقرآن صلاح
ظاهر ما را واحجب به خطرات الوساوس عن صحة ضمائرنا اضافه الخطرات الى الوس
ساسیه والصحة الى الضمائر من قبل اضافة الصفة الى موصوفها ای ضمائرنا الصحیحه یعنی باز
دار بسبب قرآن انچه در دل ما خطور میکند یعنی وسوسه‌های که در دل در می‌آید از خاطرهای
صحیح ما واغسل به درن قلوبنا وعلائق اوزارنا الدرن والكدر والرين
والوسخ والدنس والعلائق جمع علاقة وهى ما يتعلق بشیء ولم ينقطع عنه ونشوی بسبب

قرآن جمع کنی دلهای ما را دور او گردانند ار کنارهای ما وَ اجْمَعْ بِهِ مُنْتَشَرَ امور ما را
انتشر فعل لازم ملاوبه فعل منتشر اسم مفعول و المنصوب کمرا کمای النسخ و جمع کن
و فراهم آور بسبب قرآن پراکندگی امور ما را وَ اَرْوِ بِهِ فِی مَوْقِفِ الْعَرْضِ عَلَيْكَ
ظَمَأَ هَوَاجِرِنَا اَرْوِ بهمزه القطع علی صیغة الامر من باب الافعال من الارواء والظماء
بالتحریک العطش والهواجر جمع الهاجره وهی نصف النهار عند اشتداد الحر و سیراب گردان
ما را بسبب قرآن در محل ایستادن ما و عرض بر تو بسیاری خود نمودن برگ تشنگی حرارت
روز قیامت ما را وَ اكْسُنَا بِهِ حُلَلَ الْاَمَانِ يَوْمَ الْفَزَعِ الْاَكْبَرِ فِی نُشُورِنَا الحلل
جمع حله وهی برود الیمن وحلل الامان استعاره و ذکر الکسوة ترشیح یعنی بپوشان ما را بسبب
قرآن حله امان از آتش در روز فزع اکبر که روز قیامت باشد که اسرافیل در وی مدد از صور
کردن ما و اثر آن نفخه فزع گویند چنانکه در قرآن مجید آمده باشد که وَ نُفِخَ فِی الصُّورِ
فَفَزِعَ مَنْ فِی السَّمٰوٰتِ وَ مَنْ فِی الْاَرْضِ و بعضی از مفسران گفته اند که فزع اکبر وقتی باشد که موت
بصورت کبش املح بر بلندی بدارند و بکشند و ندا برآید که یا اهل الجنه خلود فلا موت
و یا اهل النار خلود فلا موت و هم علی هذا الفزع الاکبر من اطباق باب النار حین تغلق علی اهلها
اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اجْبُرْ بِالْقُرْآنِ خَلَّتَنَا مِنْ عَدَمِ الْاِمْلَاقِ الخلّه تعنی الرکل الفقر

ماله والصحاح الخله بفتح الخاء المعجمه والحاجة والفقر والعدم بالتحریک و بروی بضم العین والسکون
الدال والاملاق الافتقار و لفظه من بیانیه لتبیین الخلّه یعنی بار حدایا جبر کن بر ما دال او
و تو انگر گردان بسبب قرآن درویشی ما را از طرف سافلی زنان بودشدن تهی وَ سُقْ
اِلَيْنَا بِهِ رَغَدَ الْعَيْشِ وَ خِصْبَ سَعَةِ الْاَرْزَاقِ لعال سقت الی امر الی صداقها
ای ارسلت الرغد بالتحریک سعة العیش و رفاهیته والخصب بکسر الخاء المعجمه ضد الجدب اسواء لسعة
و بفرست بسوی ما بسبب قرآن فراخی عیش را در کامرانی دنیا و وسعت رزق و روزی ما را
وَ جَنِّبْنَا بِهِ الضَّرَائِبَ الْمَذْمُومَةَ وَ مَدَانِیَ الْاَخْلَاقِ اخلاق جنبنه السی و جنّبته
یعنی ای نحیته عنه قال الله تعالی واجنبنی و بنیّ ان نعبد الاصنام الضرائب الطبایع
جمع الضریبه وهی الطبیعه واضافه المذام او المدانی کما فی بعض النسخ من الدناه او من قبل
اضافه الصفه الی الموصوف ای الاخلاق الدنیه و الدون یعنی دور گردان ما را بسبب قرآن
طبایع مذمومه و اخلاق دنیه یا ذمیمه را وَ اعْصِمْنَا بِهِ مِنْ هُوَّةِ الْكُفْرِ وَ دَوَاعِی
النِّفَاقِ حَتّٰى يَكُونَ لَنَا فِی الْقِيَامَةِ اِلٰى رِضْوَانِكَ وَ جِنَانِكَ قَائِدًا المراد العصمه
فی قوله و اعصمنا معنا ها اللغوی ای احفظنا والهوّه بضم الها و تشدید الواو والوهده
العمیقه و الرضوان بکسر الرا و ضمها ضد السخط والقاید ضد السابق یعال قاد الفرس قودا

وسکن

وقیادا والقیاد و انقاد به من جبل و کمو یعنی نگاه دارنده ما را بسبب قرآن از چاه
دور کفر و کلام مبنی بر استعاره الت او انتهای یعنی تا انکه باشد در روز قیامت برای ما کشنده
بسوی خشنودی تو و بهشت تو وَ لَنَا فِی الدُّنْيَا عَنْ سَخَطِكَ وَ تَعَدِّی حُدُودِكَ ذَائِدًا
السخط بالتحریک و یروی بضم السین و سکون الخا خلاف الرضا الذائد الطارد یقول زدعم
طرد تها و الذاید الطارد یعنی و از برای ما در دنیا منع کننده و بازدارنده باشد از حلول غضب
و خشم تو و تجاوز نمودن از حدود وی که تعیین نموده آنها را وَ لِمَا عِنْدَكَ بِتَحْلِيلِ حَلَالِهِ
وَ تَحْرِيمِ حَرَامِهِ شَاهِدًا و مرا که بر تست کلال وسیس حلال ان و حرام و حسن حرام ان گواهی
دهنده اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ هَوِّنْ بِالْقُرْآنِ عِنْدَ الْمَوْتِ عَلٰى اَنْفُسِنَا كَرْبَ
السِّيَاقِ الکرب بفتح الکاف و سکون الرا الاضطراب والسیاق نزع الروح یقال ساق بنفسه سیاقا
بسوی ای نزع عند الموت یعنی با رخدایا رحمت کن بر محمد و آل او و آسان گردان بسبب قرآن
نزد حاضر شدن مرگ بر نفسهای ما اضطراب جان کندن را وَ جَهْدَ الْاَنِينِ وَ تَرَادُفَ
الْحَشَارِجِ اِذَا بَلَغَتِ النُّفُوسُ التَّرَاقِیَ وَ قِيلَ مَنْ رَاقٍ الجهد بفتح الجیم المشقه
والانین الرجل من الوجع یا انّ انینا ای تاوّه والحشرج بالحا المهمله و الشین المعجمه و الرا
ثم الجیم اخیرا جمع الحشرجه وهی الغرغره عند الموت والتراقی جمع الترقوه بفتح التاء وهی

العظم الذی بین ثغرة النحر والعاتق ولا تفتح التاء ای ال راق ای من طبیب یرقی و قیل من یرقی
بروحه ملائکه العذاب او الرحمه یعنی و آسان گردان سرکب عران شدت و رنج ناله کردن و پی در پی رساندن
غرغره چون برسد نفسها و روحها با سخوانهای سینه و گفته شود یعنی کس که محتضر الملک گوید
کیست افسون کننده و شفا دهنده یا کیست بالا برنده روح این را ملائکه عذاب یا ملائکه می برند
یا ملائکه رحمت وَ تَجَلّٰى مَلَكُ الْمَوْتِ لِقَبْضِهَا مِنْ حُجُبِ الْغُيُوبِ وَ رَمَاهَا عَنْ قَوْسِ الْمَنَايَا
بِاَسْهُمِ وَحْشَةِ الْفِرَاقِ و تجلی نمایه یعنی ظاهر و آشکارا کرده ملک الموت از برای قبض و گرفتن
آن نفوس و ارواح از پرده های غیب و بعد از ده تیر وحشت فراق اینها را از کمان مرگ
وحقی هست الحد در این کلام بلاغت و رجام هست از جنس استعاره وَ دَافَ لَهَا مِنْ
ذُعَافِ الْمَوْتِ كَاْسًا مَسْمُومَةَ الْمَذَاقِ داف بالدال المهمله یقال دفت الدواء والمسک
و غیره ای بلکه بما او بغیره و کذلک سک مدوف ای مبلول و سل مسحوق والذعاف بالذال المعجمه
ثم العین المهمله السم و طعام مذعوف ای مسموم یعنی و کمیاب در آب باید از برای آن ارواح
و نفوس از تلخی مرگ جامی زهرآلوده وَ دَنَا مِنَّا اِلَى الْآخِرَةِ رَحِيلٌ وَ انْطِلَاقٌ رحل
وارتحل و ترحل بمعنی و الاسم الرحیل والانطلاق الذهاب و نزدیک شود یا باز پس و رفتن
از دنیا بسوی آخرت وَ صَارَتِ الْاَعْمَالُ قَلَائِدَ فِی الْاَعْنَاقِ القلاید جمع

الفلاة و هی الی من العشق و بگردد اعمال کردن بنده ها در گورها و کانت القبور هی المأوی

الی میقات یوم التلاق ای یوم القیمة فان فیه تلاقی الارواح والاجساد و اهل السماء والارض

والمعبود والاعمال والعباد والمعمول والعمال و باشند گورهای جای بودن تا هنگام رسیدن روز قیامت

که روز ملاقات ارواحست با اجساد و اهل آسمان با زمین و ملاقات عابد است با معبود و کردار

با عامل خود اللهم صل علی محمد وآله وبارک لنا فی حلول دار البلی وطول المقامة بین

اطباق الثری بارک لنا ای اثبت واعط الناس من التشریف والکرامة ومن تبرک البعیر

اذا ناخ فی موضع فلزمه و کل شیء ثبت و اقام فقد برک و دار البلی بکسر الباء هی القبر لانه یبلی

الجسد یعنی بار خدایا رحمت کن و درود بر محمد و آل او و ثابت و قائم ساز و بده ما را از تشریف و کرامات

در فرود آمدن سرای بلا که آن قبر است و قوله و طول المقامة عطف علی حلول ای بارک لنا

فی طول المقام بضم المیم ای الاقامة و روی بفتحها و الاطباق واحدها الطبق یقال السموات طباق والاطباق

ای بعضها فوق بعض و کذا الارض والثری هو التراب الندی و هو الذی تحت الظاهر من وجه الارض یعنی

و ثابت و قائم ساز ما را در درازی اقامت ما میان طبقات خاک که بعضی فوق بعضی اند ثابت

واجعل القبور بعد فراق الدنیا خیر منازلنا و بگردان قبرها را بعد از جدا شدن

ما از دنیا بهترین منزلهای ما وافسح لنا برحمتک فی ضیق ملاحدنا افسح بالفاء

والسین

84 والسین المهملة فرشح له بالمجلس ای وسع له والضیق بفتح الضاد و کسرها کلاهما بمعنی ضد الوسعت

فی هذا المقام والملاحد جمع ملحد ای مکان اللحد و هو الشق الذی فی جانب القبر لا فی وسطه

کشقی رحمت اسم مکان یعنی و گشاده گردان

از برای ما برحمت خود در حالتی که در تنگی لحدگاه باشیم ولا تفضحنا فی حاضری

القیمة بموبقات آثامنا الموبقات بباء موحده و قاف یعنی مهلکات و اضافه

آن با آثام از قبیل اضافه صفت است بموصوف ای آثامنا الموبقة یقال و بق الرجل

ای هلک و اوبقته اهلکته یعنی و رسوا مساز ما را در وقت حضور و عام قیامت بگناهان

هلاک سازنده ما وارحم بالقرآن فی موقف العرض علیک ذل مقامنا و

بر السبب قرآن در محل ایستادگاه عرض ما بر تو خواری مقام ما و ثبت به عند

اضطراب جسر جهنم یوم المجاز علیها ذلل اقدامنا المجاز مصدر میمی بمعنی

الجواز و ثابت و استوار کن بسبب قرآن لغزشهای قدمهای ما را نزد اضطراب صراط

که جسر است بر روی دوزخ باریکتر از موی و تیزتر از شمشیر که بر آنجا باید گذشت

در روز گذشتن بر آن پل ونور به قبل البعث سدف قبورنا السدف بفتح

السین و فتح الدال المهملتین جمع السدفة و هی الظلمة و روشن کردان پیش از برانگیختن

تاریکی گورهای ما را ونجنا به من کل کرب یوم القیمة و رستگاری ده ما را

بسبب قرآن از هر اندوه و رنجی که باشد در روز قیامت وشدائد اهوال یوم الطامة

ای یوم القیمة و سمی بها لانه یطم ای یعلو علی کل شیء قال الجوهری فی الصحاح کل شیء کثر حتی

علا وغلب فقد طم یقال ما من طامة الا وفوقها طامة ومنه سمیت القیمة طامة و هی کلام ای

الداهیة التی یطم ای تعلو علی سایر الدواهی یعنی و نجات ده ما را از سختیهای اهوال روز

قیامت که سراینده او سخت تر و بزرگتر از جمیع شداید است وبیض وجوهنا

یوم تسود وجوه الظلمة فی یوم الحسرة والندامة یوم الحسرة ای یوم القیمة

والحسرة شدة التلهف علی الشیء الفائت و سفید کن رویهای ما را که سیاه شود رویهای

ظلم کنندگان در روز حسرت و پشیمانی که آن روز قیامت است واجعل لنا فی صدور المؤمنین

ودا الود المحبة و بگردان از برای ما در سینهای مؤمنان محبت و دوستی ولا تجعل الحیوة

علینا نکدا النکد بفتح النون و سکون الکاف و روی بالحرکة و هو تعالی نکد عیشهم

بالکسر ینکد نکدا اذا اشتد و مگردان زندگانی را بر ما سخت و دشوار اللهم صل علی محمد

عبدک ورسولک کما بلغ رسالتک وصدع بامرک ونصح لعبادک

صدع بالحق تکلم به جهارا و قوله تعالی فاصدع بما تؤمر قال الفراء اراد فاصدع بالامر

ای

85 ای اظهر دینک یعنی بار خدایا رحمت کن بر محمد که بنده و پیغمبر تست همچنانکه رسانید پیغام ترا

و اظهار کرد دین ترا و نصیحت کرد بندگان ترا اللهم اجعل نبینا صلواتک علیه وعلی

آله یوم القیمة اقرب النبیین منک مجلسا بار خدایا بگردان پیغمبر ما را که رحمت تو بر او

باد و بر آل او در روز قیامت نزدیکترین پیغمبران بتو از روی نشستن وامکنهم منک شفاعة

ای اقدرهم و قادرترین ایشان از برای شفاعت و درخواست نمودن گناهان امت خود را

واجلهم عندک جاها الجاه القدر والمنزلة و روشنترین پیغمبران نزد تو از روی جاه

و منزلت اللهم صل علی محمد وآل محمد وشرف بنیانه ظاهر آنست که بنیان در این مقام بمعنی

و بدن مقدس آن حضرت باشد چه در اعادت اطلاق بنیان بر آن شده مثل لانی الانسان بنیان

و فی حدیث سلیمان من هدم بناء ربه تبارک وتعالی فهو ملعون یعنی من قتل نفسا بغیر حق

لان الجسم بنیان خلقه الله و رکبه یعنی بار خدایا رحمت کن بر محمد و آل او و مشرف و بزرگوار گردان

جسد و نفس مطهر آن حضرت را وعظم برهانه البرهان هو الحجة والدلیل و لعل الظاهر ان المراد به

هو القرآن الکریم لانه حجة علی نبوته و بزرگ گردان حجت و دلیل نبوت او را که آن قرآن کریم است

وثقل میزانه و لعل المیزان کنایة عن کثرة الحسنات و رجحانها علی السیئات و قد اختلف اهل

الاسلام فی ان وزن الاعمال الوارد فی الکتاب والسنة هل هو کنایة عن العدل والانصاف

والتسویة والمراد به الوزن المصطفی بعضهم علی الاول لان الاعراض لا یتعقل وزنها وجمهورهم علی الثانی

للوصف الخفة والثقل فی الوزن والحدیث والموزون صحائف الاعمال والاعمال نفسها بعد

تجسیمها فی تلک النشاة وگران ساز ترازوی حسنات او را وتقبل شفاعته در پذیر

شفاعت او را در حق امت وقرّب وسیلته الوسیلة درجة فی الجنة لا تکون الا للنبی صلی الله علیه وسلم

والوسیلة ایضا ما یتوسل به ای ما یتقرب به الی الغیر ونزدیک گردان وسیله او را یعنی درجه

که او راست در بهشت اعلی بسد درجات گردان از درجات سایر همراهان یا آنکه نزدیک میگردد

بتو بهتر را از عطا فرما وبیّض وجهه وسفید گردان روی او را والمراد الکنایة عن ظهور بهجة السرور والفرح

والمراد به جعله الساطع وفسر بالوجه فی قوله تعالی یوم تبیض وجوه وسفید گردان روی او را

در روزی که رویها سفید وسیاه میگردانی یعنی در روز قیامت وممکن است که بیاض وجه

کنایه از سبکی وخوشحالی بوده باشد که در حق او ادراک مسرت عظیم وفرح مفرط ایشان رسد

واتمم نوره ای نور دینه وتمام گردان نور دین وشریعت او را از جهت اهل قیامت

وارفع درجته وبلند گردان پایه او را از همه درجات باقی انبیا واحیینا علی سنته احیانا

عاشر القطع من الاحیاء یعنی زنده کن ما را بر سنت وطریقه او که بهترین سنت گردن اوست وتوفنا

علی ملته وبمیران ما را بر ملت ودین او واخذ بنا منهاجه المنهاج الطریق المستقیم

دیدار

دیدار ما را امروز راه راست روشن او واسلک بنا سبیله وببر ما را در راه طریقه او واجعلنا

من اهل طاعته واحشرنا فی زمرته وگردان ما را از اهل طاعت وفرمان برداران او

وحشر کن ما را در جمله گروه او واوردنا حوضه واسقنا بکاسه وحاضر گردان ما را بر حوض او

یعنی حوض کوثر در روایات وارد است که آن حوضی است که آب او

سفیدتر از شیر ولذیذتر او خوشبوتر از مشک وکوزهای مانند ستارگان آسمان هر که از آن حوض

خورد هرگز تشنه نشود وآب ده ما را بجام آن وصلّ اللهم علی محمد وآله صلوة تبلغه

بها افضل ما یأمل من خیرک وفضلک وکرامتک انک ذو رحمة واسعة وفضل

کریم بمثله المیم ورحمت کن بار خدایا بر محمد وآل او رحمتی که برسانی او را بسبب آن رحمت

بفاضلترین آنچه امید دارد از خیر تو وفضل وکرامت تو زیرا که تو صاحب رحمت

وسیعی وصاحب فضل بزرگی اللهم اجزه بما بلّغ من رسالاتک بار خدایا جزا ده

او را در مقابل آنچه رسانیده از پیغامهای تو به بندگان تو وادّی من آیاتک وتادیه نموده

وبجا رسانیده از آیات کتاب تو ونصح لعبادک ونصیحت کرد مر بندگان ترا وجاهد

فی سبیلک ومجاهده کرده با کفار ناکار در راه تو افضل ما جزیت احدا من

ملائکتک المقربین وانبیائک المرسلین المصطفین فاضلتر از آنکه جزا داده

الدعاء الثالث والاربعون

کی از پیکان مقرب اگاه بود او پیغمبران مرسل بود او که برگزیده شده کانند والسلام علیه

وعلی آله الطیبین الطاهرین ورحمة الله وبرکاته وسلام بر و باد و بر آل او که

پاکان و پاکیزه گانند ورحمت خدا و برکات او بر او باد **وکان من دعائه علیه السلم**

اذا نظر الی الهلال ودعای علیه السلم در نظر کردن در ماه نو ایها الخلق المطیع کلمة ای

اسم مبهم معرّف وصلة الی ندائه ما فیه الالف واللام وهاء التنبیه حذف حرف الندا منه

ایها الخلق والخلق فی الاصل مصدر بمعنی المخلوق والمطیع اسم فاعل من اطاع یطیع

ای فرمان برنده الدائب السریع بالدال المهملة

اسم فاعل من دأب فلان فی عمله ای جد وتعب والسرعة کیفیة قائمة بالحرکة

المسافة الطول فی زمان مساو او القصر فی زمان قصر والنظر ان المراد

باعتبار حرکة العرضیة الی موسط فلکه لانه محسوس لا الحرکة الذاتیة التی

یعنی که پیوسته در رفتار و حرکتی و رنج و تعب کشنده در سیر و ابتدا و

و شتاب کننده در حرکت چون هر ماه دور فلک را حرکت میکند

دیگر کواکب اینها که زهره و عطارد و آفتاب اند و هر یک یک دوره را تمام میکنند

فی منازل التقدیر ای المنازل المقدرة الثمانیة والعشرین التی

فی کل شهر یکرّر الیها فیری کل لیلة نازلا بقرب واحد منها قال الله تعالی والقمر قدرناه منازل

حتی عاد کالعرجون القدیم والظاهر ان لفظة فی بمعنی الی ای المتردد والقمر وتعود الیها الی آخر الشهر

بعد قطعها ایاها فی السابق و تردد کننده و سیر نماینده در منازل بست و هشت که ازبروج

دوازده گانه که مقدر شده که قمر در آن منازل حرکت کند واسامی آنها شرطین بطین

ثریا دبران هقعه هنعه ذراع نثره طرفه جبهه زبره

صرفه عوا سماک اعزل غفر زبانیان اکلیل قلب شوله نعایم

بلده سعد ذابح سعد بلع سعد سعود سعد اخبیه فرع مقدم فرع مؤخر

وقسمت کرده اند دور فلک را بآن منازل پس هر قسمی دوازده درجه بتخاه و یک دقیقه تقریبا

پس نام نهاده اند هر قسمی را منزلی و رسیده است هر برجی را از بروج دوازده گانه

المتصرف فی فلک التدبیر الفلک مجری الکواکب سمی به تشبیها بفلکة المغزل

والدوران وقال الشیخ ابو ریحان البیرونی ان العرب والفرس سلکوا فی تسمیة السماء مسلکا

واحدا فان العرب یسمی فلکا تشبیها له بفلکة الدولاب والفرس سموه باسمائهم

فان آسمان هو الرحی بلسانهم و آسمان دال علی التشبیه کما نقله شیخنا العلامة

والمراد بفلک التدبیر اقرب افلاک التسع الی عالم العناصر ای الفلک الذی هو متدبر

عالم الکون والفساد ویمکن ان یکون الاضافة فی فلک التدبیر من قبیل اضافة الظرف

الی المظروف کقولهم دار القضاء ای الفلک الذی هو مکان التدبیر ومحله نظرا الی ان

ملائکة سماء الدنیا یدبرون امر العالم السفلی وقد ذکر الشیخ الجلیل ابو علی الطبرسی فی تفسیره الکبیر

الموسوم بمجمع البیان عند تفسیره قوله تعالی فالمدبرات امرا ان المراد بها الافلاک

علی ضرب من المجاز کما یسمی ما یقطع به الشیء قاطعا وفی بعض النسخ فی فلک التدبیر

الغمر المحیط بالارض المرکوز فوقه المتحرک بنقله علی توالی البروج و حاوی

گشتنده در فلک تدبیر که ای فلک اول است از افلاک نه گانه که

باو تدبیر بعضی از مصالح عالم کون و فساد میشود که از او و مدبر کار

ظرف باشد بمظروف و دور نباشد که مراد از فلکی مدبر فلکی باشد که قمر مدبر حال او

چنانکه مذهب بعضی از حکما است که هر یک از کواکب سبعه سیاره مدبر فلک خود

تلبید در فلک فلک قمر که جوایع و اعضا باقیه و در بعضی نسخ بجای فلک التدبیر

التدویر است یعنی فلکی که جرم ماه در آن مانند نگینی در انگشتر ثابت شده

کره ارض و سفل او حرکت میکند بر توالی بروج یعنی از مغرب بمشرق و اعلی او بر

سوالی یعنی از مشرق بمغرب آمنت بمن نور بک الظلم واوضح بک البهم

بین علماء الادبیین فی ان الایمان المعدی بالباء هو التصدیق القلبی الذی هو المعنی

اللغوی والنور والضوء مترادفان لغة وقد یفرق بینهما ان ذلک الکیفیة ان کانت

للشیء من ذاته فضوء وان کانت مستفادة من غیره فنور وعلیه جری قوله تعالی جعل الشمس ضیاء والقمر

نورا والظلم جمع ظلمة وهی عدم الضوء عما من شانه ان یکون مضیئا فیهما تعالی الظلم والملکة

والبهم بضم الباء الموحدة وفتح الهاء جمع البهمة بضم الباء وسکون الهاء وهی المشکل الذی

ادراکه ان کان محسوسا وعلی القوة العاقلة ان کان معقولا ای جملة مشکلات

خدای تعالی بر وجهی که متضمن خطاب ماه شده یعنی گرویدیم و ایمان آوردیم کسی

تعالی روشن کرده است ای ماه تو تاریکیها را و همچو ایمه ظلمانیه وظاهر ساخت

چیزهای مبهم پوشیده را وجعلک آیة من آیات ملکه وعلامة من علامات

الاسلطان العلامة والسلطان مصدر بمعنی الغلبة والمعطوف تأکید للمعطوف علیه

والتکریر لاختلاف اللفظ و گردانید ترا نشانه از نشانهای پادشاهی خود و علامتی

از علامتهای سلطنت وغلبه خود وامتهنک بالزیادة والنقصان والطلوع والافول

والانارة والکسوف الامتهان افتعال من المهنة بفتح المیم وکسرها وسکون الهاء

بمعنی الخدمة والمشقة والذل والمهین ای دم خمن بمعنی امتهنک ای استعملک فی المهنة

وطلوع الکوکب ظهوره فوق الافق وافوله غروبه تحته والانارة اما مصدر انار اللازم بمعنی
اضاء فیکون لازما وبمعنی التنویر ای اعطاء النور للغیر فیکون متعدیا وکلا المعنیین محتمل
فی هذا المقام والکسوف زوال الضوء عن الشمس او القمر العارض المخصوص وقد یفسر الکسوف
بکسف القمر ضوء الشمس عنا یعنی تکاپو وخدمت فرموده وقرار کرده ترا بافزونی وکاستن
میشود در حالت بدریت وهلالیت وبرآمدن وظاهر شدن بالای افق وفرو رفتن
در تحت افق وروشن شدن یا روشن ساختن آن آنچه در تحت اوست وکسوف یا بمعنی
خسوف باشد یعنی تیرگی ماه بجهت حیلوله زمین میان ماه وآفتاب که نور آفتاب ازو
باز دارد یا بمعنی تیره ساختن وآن چنان باشد که چون اجتماع افتد که جرم ماه حایل شود میان
ابصار جماعتی وجرم آفتاب نور آفتاب را از ایشان باز دارد وروی آفتاب را بپوشد
وجرم ماه از آن طرف که با ایشان دارد سیاه وبرنگ اصلی باشد پس چنان نماید که آفتاب
سیاه شده است پس اگر انارة روشن شدن ومعنی لزوم مراد باشد از کسوف تیرگی یعنی
تیرگی می باید باشد واگر روشن شدن ومعنی تعدی مراد باشد از کسوف تیره ساختن
می باید ساخت تا کلام برنگ وتیره باشد وبباید دانست که جرم ماه بر هیئت کری
وکثیف ودر اصل نورانی نیست وصیقل وهر جسم که کثیف وصیقل بود چون محاذی

مم

منیر افتد از شعاع او روشن شود وبعکس شعاع چیزها افکند که محاذی او بود مانند آینه وآب
ومانند آن پس ماه نیز از محاذات آفتاب روشن گردد وشعاع بعکس باز دهد وهمیشه یک نصف او که
آفتاب بود بجهت نوری باشد ونیمه که محاذی ماه بود بر رنگ اصلی وتاریک پس گوییم ماه
در محاق است وچون از اجتماع منحرف شود از نیمه روشن اندکی روی بما آرد وبعد از آفتاب دور شود
یعنی طرفی محاذی ما افتد وآن بر شکل هلالی بود وهرگاه از آفتاب دورتر میشود آن شکل
هلالی بزرگتر میشود تا چون بمقابله آفتاب رسد نصف مضیء تمام مشاهده باشد پس ماه بدر
گردد وبعد از انحراف از استقبال هم بر عکس وضع اول تاریکی آغاز کند وتا هر روز مقدار
مرئی از نصف کم میشود تا چون باز با اجتماع رسد از نصف مضیء هیچ نماند ونصف تاریک
تمام مواجه ما شود ومحاق گردد وبعد از آن حالات ولی عود کند پس این بازی زیادتی ونقصان او
کمی سکنک نماید که اشتهار ونوری ماه بسبب نقصان روشنی او ظاهر است لیکن اشتهار
او بسبب زیادتی نور هم وجود دارد از آنکه ... پس آشکار نمود که چون زیادتی نور او
بحسب حواس وروئیت ماست اگر نه همیشه نصف بیشتر از و روشن است بسبب آفتاب
وامر الهی او را چنان مسخر فرموده که در نصف اول از ماه که آفتاب ماه دور شود
مرتبه ظاهر باشد که او را قدرت آن نباشد که ازان حد بیرون رود وتجاوز نماید پس مسخر

او مر آن زیادتی را بر بیوجه مقرر معین وقرار بوده باشد وبعضی از علما تشبیه نموده اند حال ماه را
در روشنی او ونصف اول ماه وتاریک شدن او در نصف دوم از ماه بحال بنده که منقلب
بنقابی که بسید او باو گوید که نقاب را بر دار از روی خود الا بر سبیل تدریج تا تمام آنرا
بردارد وبعد از آنکه تمام برداشت باز میفرماید که آن نقاب را الا بر سبیل تدریج تا آنکه
بند ازد پس چون در هر دو حال مسخر امر الهی است معین وقرار بوده باشد فی کل دیگر
آمنت له مطیع والی ارادته سریع درجمیع این حالات تو مر او را فرمان برنده
وبجهت اراده او شتاب کننده سبحانه ما اعجب ما دبر فی امرک والطف
ما صنع فی شانک سبحان منصوب علی المصدر ای اسبحه سبحانا وهو التنزه عن النقص
ما اعجب تعجبیه ولفظ ما فی ما دبر موصول عجب الامر است یعنی منزه میکنم وستایش
یاد میکنم او را که پروردگار عالمیان است چه عجب است الخبری که او تدبیر کرده در کار وجود
الخ صنع کرده واو بنده در امر خود جعلک مفتاح شهر حادث لامر حادث چون جمله
سابق بحسب خبریت محلف بود لهذا اول جمله
لعال شهرت التی شهرا ای ظهرت وکشفت وشهرت السیف اخرجته من الغلاف
فی النفس بالملک المفعول استعارة بالکنایة واثبات المفتاح له استعارة تخییلیة

بالمفتاح

بالمفتاح والی زینة الامر حادث متعلق بحادث ای حدوث ذلک الشهر وتجدده لاجل
انقضاء امر حادث مجدد ومکرر متعلقه محل وتنکیر امر للابهام وعدم التنبیه الی بربهم علی
حالة کما قالوه فی قوله تعالی ای ضیاء مجهوله یعنی گردانید ترا کلید ماه نو که
این ماه نو از جهت گذرانیدن کار تازه باشد یا گردانید ترا مفتاح شهر نو از جهت امری
از امور حادثه که مبهم است مراد آن امر فاسئل الله ربی وربک وخالقی وخالقک
ومقدری ومقدرک ومصوری ومصورک ان یصلی علی محمد وآله
الفاء فصیحة ای اذا کان کذلک فاسئل والعدول عن الاضمار الذی هو مقتضی الظاهر علیه
للتعظیم والاستلذاذ والتبرک المقدر بمعنی الحالی فالمعطوف للمعطوف علیه
پس چون حال بر این منوال است پس سؤال میکنم خدای تعالی را که پروردگار من وپروردگار تو
تو است وآفریننده تو است کشنده صورت من وکشنده صورت تو است اینکه
رحمت کند بر محمد وآل او وان یجعلک هلال برکة لا تمحقها الایام وطهارة
لا تدنسها الآثام البرکة النماء والزیادة فی الخیر ومحق الشیء محقا ابطله ومحاه ومنه
سمیت اللیالی الثلث الاخیرة من الشهر محاقا لانه یمحی نور القمر فیها والطهارة النزاهة
من الادناس وتدنیس فیها نزاهة الجوارح عن الافعال ای اللسان عن الاقوال

المستهجنة والنقص عن الاعلاء الى مودة الاولياء الطمانية بل المراد به عن كل ما يستحق الاذى

على الحق تعالى كما نبينا ما كان في الدنس الرسخ وتدنس الاثام للطهارة بطهارة القلب بها فان كل معصية بفعله

ان يحصل منها ظلمة في القلب كما يحصل من نفس الانسان ظلمة في المراة فاذا تراكمت ظلمات الذنوب

على القلب صارت رينا وطبعا كما يصير الانفاس والابخرة المتراكمة على جرم المراة صدا

وشاد الحق الى الايام والتدنس الى الاثام مجاز عقلي والملابسة في الاول زمانية

وفي الثاني سببية يعني وسوال ميكنم خدا را اينكه بگرداند بر ما ماهي با خير و بركت كه هر روزي

ازان بهتر باشد از روزي ديگر در وقوع افعال حسنه و برطرف نشاند روزهاي اين ماه

خير و بركت را و ماهي با طهارت و پاكيزگي چركين نشاند از گناهان يعني چنان ماهي

باشد كه از جوارح و اعضا اعمال ناشايسته سر نزند و نابسامان با كرس متطلى بگردد

ونفس از افعال ذميمه باز ايستد و بالجمله مرفه مشغولي از جناب پروردگار بوده باشد

در ماه تفضل نبايد بهلال آمن من الآفات وسلامة من السيئات اي الاطمينان

القلب وزوال الخوف من مصادفة مكروه يعني وسوال ميكنم از خدا كه بگرداند بر ما ماهي

كه ايمن مطمين القلب باشيم در اين ماه از افات بدنيه و نفسانيه از كبر و حسد و حرص و غير

وغيرانها و سالم باشيم از بديها بهلال سعد لا نحس فيه ولا نكدة وتيسير لا بيازجه

عسر ويخير لا تنبوئه بشر السعد والسعادة مترادفان ونقيضاهما النحس والشقاوة والنكد

عسر المعاش وضيقه يعني و ماهي با سعادت كه گوشت در وي راه نيابد و با ايمني و رشك ركي

معاش با او نباشد و ماه آساني كه آميخته نشود با دشواري و ماهي سكوني كه نيايد از او را

بدي بهلال امن وايمان ونعمة واحسان وسلامة واسلام قد طلب عم الامن في هذا

الدعاء مرتين مرة مقيدة بكونه من الآفات ومرة مطلقا وكذلك طلب السلامة مرتين

مرة مقيدة بكونها من السيئات واخرى مطلقة ويمكن ان يراد بالمطلقة سلامة القلب

عن التعلق بغير الحق جل وعلا كما قاله المفسرين في قوله تعالى يوم لا ينفع مال ولا بنون الا من

اتى الله بقلب سليم واما الامن المطلق فلعل المراد به طمانينة النفس لحصول رائحة الانس

وسكينة الولوج يعني و ماهي كه ما با طمانينه نفس باشيم كه احب دنيا و بهر چه ما را از دوحه

كتاب پروردگار باز دارد ماهيل باشيم و با ايمان باشيم يعني تصديق نمائيم با آنچه علم قطعي حاصل است

ما كه پيغمبر صلعم فرموده است و با نيكوئي و احسان و سلامت قلب باشيم از عبر خداي و با اخلاص

باشيم در كلمه اسلام كه ان شهادت لا اله الا الله محمد رسول الله علي ولي الله اللهم صل على

محمد وآله واجعلنا من ارضى من طلع عليه وازكى من نظر اليه واسعد من

تعبد لك فيه لفظ من في قوله عم ارضى كمن المعلم وقد وجد في بعض النسخ مفتوحة

المراد بالطلوع اما ظهوره للحس او الطلوع في غرة الليلة او الطلوع في الزمان الذي مطلقا

وكذلك قوله عم من نظر اليه وبركة النفس الطاهرة باشياء الرذيل والادناس وانقاصها

بانقيادها للسعادة الدارين وفلاح النشاتين والعبادة اقصى الذل والخضوع ولذلك لا يستحق

الا الله والضمير المرفوع في طلع عليه والمجرور في نظر اليه راجع الى الهلال والمجرور في

تعبد لك راجع الى الهلال بمعنى الشهر فالكلام استخدام واسم التفضيل في قوله عم وارشهر

من طلع عليه كما يجوز ان يكون للفاعل على ما هو القياس يجوز ان يكون للمفعول نحو اعذر والوم

اي اجعلنا من اعظم المرضيين عندك وما قيل ان مجئ اسم التفضيل بمعنى المفعول عن قياس بل مقصور

على السماع فلعله انه لما وقع في كلامه عم كفى ذلك في كونه مما لا كلام الى السماع من غيره يعني باز

خدايا رحمت كن بر محمد و آل او و بگردان ما را از خشنودترين بسيار تو از كسي كه طلوع كرده است

هلال بر او يا كبره بربن كسي كه نظر كرده بسوي اين هلال و نيكبخت ترين كسي كه عبادت كرده

كرده تو را در اين ماه ووفقنا فيه للتوبة التوبة لغة الرجوع ويضاف الى العبد والى الرب

تعالى شانه ومعناها على الاول الرجوع من المعصية الى الطاعة وعلى الثاني الرجوع عن العقوبة

الى العفو والرحمة وهي اصطلاحا الندم على الذنب لكونه ذنبا وقد يقدم الكلام فيها ستعلق

من المباحث في شرح دعائه عم في طلب التوبة وتوضيحه اسباب مهيا كردن برهاي ما در اين ماه

از جهت حصول توبه كه ان رجوع و بازگشت است از معصيت ها و نافرماني بطاعت و فرمانبرداري تو

واعصمنا فيه من الحوبة لعل المراد من العصمة معناها اللغوي اي الحفظ عن السوء والحوبة بفتح الحاء

المهملة والباء الموحدة الخطيئة يعني و نگاه دار ما را در اين ماه از خطايا و گناهان و از

ذنبه من مباشرة معصيتك وحفظ كن ما را از مباشرت در كار نافرماني تو كردن را

فيه شكر نعمتك الايزاع الالهام وهو القاء الخير في القلب من دون فكر والمراد بالفراغ

الشكر في الطلب ليس هو الشكر الجناني فقط بل يعم الانواع الثلثة القولي والعملي والقلبي

الشكر اعم من ان يكون باللسان او بالجنان او بالاركان يعني و ملهم گردان و مصرف گردان دل ما را

از ما سپاسي سپاس كردن نعمت تو در اين ماه والبسنا فيه جنن العافية

بضم الجيم وفتح النون جمع جنة بالضم وهي الوقاية ومنه الامام جنة المامومين اي يمنعهم

من السهو والزلل كما تقي الجنة هو الترس صاحبه و بپوشان ما را بسپر عافيت يعني دور كن

از ما امراض و سقام بدنية ونفسانية واتمم علينا باستكمال طاعتك فيه المنة

الاتمام على نمرة القطع من الاتمام يعني و تمام گردان بر ما نعمت خود را بطاعت و فرمانبرداري

ما ترا در اين ماه انك المنان الحميد اي المعطي والمنعم قبل السؤال والحميد اي المحمود يعني

زيرا كه تو اي نعمت دهنده و بخشش كننده پيش از سؤال كردن و تو اي ستوده و سزاوار حمد

الدعاء الرابع والاربعون

وَصَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ یعنی ورحمت کناد خدای تعالی بر محمد و آل او

که پاکند و پاکیزه از گناهان وكان من دعائه عم اذا دخل شهر رمضان

دعای چهل و چهارم در وقتی داخل شدن ماه مبارک رمضان باید خواند اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي

هَدَانَا لِحَمْدِهِ وَجَعَلَنَا مِنْ أَهْلِهِ الهدایة هی للدلالة یعنی ثنا و ستایش مر خدای را که

راه نموده ما را بحمد و سپاس خود و گردانیده ما را از اهل حمد لِنَكُونَ لِإِحْسَانِهِ مِنَ

الشَّاكِرِينَ وَلِيَجْزِيَنَا عَلَى ذٰلِكَ جَزَاءَ الْمُحْسِنِينَ تا باشیم مر نیکویی کردن او را

از شکر کنندگان و تا پاداش دهد ما را برای حمد گذاری جزای نیکوکاران وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ

حَبَانَا بِدِينِهِ وَاخْتَصَّنَا بِمِلَّتِهِ الحباء العطیة یقال حباه کذا و بکذا اذا اعطاه

ومنه الحديث فی صلوة التسبيح الا امنحك الا احبوك ما الحابی الاسر

نهایة والدین هو الشریعة والملة بمعناه ای ما شرعه الله تعالی لعباده علی لسان انبیائه

من امللت الكتاب اذا املیته وصل العرف بین الملة والدین ان الملة

مضافة الی انبیائه والدين الی العمل یسلک المنزل یعنی حمد و سپاس مر خدایرا که

که بانعام خود بخشید ما را دین و شریعت خود و مخصوص گردانید ما را بملت

و طریقه خود وَسَبَّلَنَا فِي سُبُلِ إِحْسَانِهِ لِنَسْلُكَهَا بِمَنِّهِ إِلَى رِضْوَانِهِ سبّلنا

ای جعلنا

ای جعلنا ممن یسیر فی طرق احسانه والسبل بضمتین جمع السبیل و هو الطریق و هی مؤنثة

فی هذه سبیلی و قال الجوهری کونه تذکیره و تانیثه و قوله ع الی رضوانه متعلق بمقدر ای

منتهیا الی رضوانه یعنی گردانید ما را از کسانی که راه رونده باشیم در راههای احسان او

تا آنکه راه رویم ان راهها بمنت و بخشش او تا برسیم بسوی خشنودی او وَحَمْدًا يَتَقَبَّلُهُ

مِنَّا وَيَرْضَى بِهِ عَنَّا منصوب علی المصدریة یعنی ستایش میکنم خدایرا ستایشی که در پذیرد

از ما و خشنود گردد بان حمد از ما وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي جَعَلَ مِنْ تِلْكَ السُّبُلِ شَهْرَهُ شَهْرَ

رَمَضَانَ لعل اضافة الشهر الی الله تعالی لمزید اختصاص الصوم بما نطق به الحديث القدسی

الذی رواه الخاصة والعامة ان الله تعالی یقول ان الصوم لی وانا اجزی به والرمضان

مصدر رمض اذا احترق من الرمضاء و هی شدة الحر فاضيف اليه الشهر وجعل المركب علما

ومنع الصرف للتعريف والالف والنون فان قلت فاذا كانت التسمية واقعة مع

المضاف والمضاف اليه جميعا فما وجه ما جاء فی الحديث من كقوله صلی الله عليه واله

من صام رمضان ايمانا واحتسابا من ادرك رمضان قلت هو من الحذف لامن اللبس

فان قلت لم سمی شهر رمضان قلت الصوم فيه عبادة قديمة فكانهم سموه بذلك لارتماضهم

فيه من حر الجوع ومقاساة شدته وقيل لما نقلوا اسماء الشهور عن اللغة القديمة سموها

بالازمنة التی وقعت فيها فوافق هذا الشهر ايام رمض الحر یعنی سپاس و ستایش مر خدای را

که گردانید از جمله راههایی که میکشند ما را بخشنودی خود ماهی که منسوب است بذات

مقدس خود چه تعبیر کرده میشود از ان بشهر الله که مسمی شده بشهر رمضان و سبب تسمیه

باین ماه آن ایام آنست که چون صوم عبادتیست قدیمه در هیچ امت از زمان قدیم ترک

آن نبوده اند و سوخته شدی جگرهای ایشان از حرارت گرسنگی در این ماه لهذا

ماه رمضان نام کردند و بعضی گفته اند در سبب تسمیه در هنگامی که نقل اسماء شهور

قدیم بلغت عرب نام میکردند شهور را بزمانی که در او واقع بود و ندانی شهور در ان زمان

شهر موافق افتاد در ایام گرمی حرارت لهذا شهر رمضان نام کردند شَهْرَ الصِّيَامِ

وَشَهْرَ الْإِسْلَامِ وَشَهْرَ الطَّهُورِ وَشَهْرَ التَّمْحِيصِ اضافة الشهر الی الصیام اضافة

السبب الی المسبب كما اضافة الشهر الی الطهور بالضم علی المصدر واما اذا قری بالفتح

علی المبالغة او بمعنی ما به الطهور من ادناس الذنوب كما ء الوضوء بالفتح للوضوء بالضم

فالاضافة بيانية والتمحيص التطهير والتصفية من الذنوب یعنی و آن ماه ماه روزه

داشتن است که آن باز داشتن نفس است در روز از مفطرات با نیت و ماه اسلام

و ماه پاک سازنده است صایمان را پاک میسازد از لوث گناه و ماه تمحیص و صاف کننده

مرد مانست

مرد مانست از گناهان بس بمنزله پاکیزه باشد مر اول را وَشَهْرَ الْقِيَامِ الَّذِي أُنْزِلَ

فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ یعنی و ماه قیام و بر پا

داشتن نماز است که در اخبار معتبره روایت شده که وَمَنْ تَطَوَّعَ فِيهِ بِصَلَاةٍ كَتَبَ اللهُ لَهُ بَرَاءَةً

مِنَ النَّارِ وَمَنْ أَدَّى فِيهِ فَرْضًا كَانَ لَهُ ثَوَابُ مَنْ أَدَّى سَبْعِينَ فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ مِنَ الشُّهُورِ

یعنی هر که در این ماه نماز سنتی بجا آورد نوشته شود از برای او برات بیزاری از آتش دوزخ و هر که

نماز واجبی بجا آورد مر او را ثواب کسی باشد که هفتاد فریضه بجای آورده در غیر این ماه

و کسانی ماهی که فرو فرستاده شده در وی قرآن یعنی ابتداء نزول در آن بوده یا تمام قرآن در ماه

رمضان از لوح محفوظ باسمان دنیا فرود آمده و از انجا آیه آیه یا سوره سوره بر وفق مصالح

بندگان نازل شده در حالی که راه نماینده است مر مردمان را و دلالتهای روشن است از دلایل و احکام

وارده و دو احکام که او جدا کننده است میان حق و باطل فَأَبَانَ فَضِيلَتَهُ عَلَى سَائِرِ

الشُّهُورِ بِمَا جَعَلَ لَهُ مِنَ الْحُرُمَاتِ الْمَوْفُورَةِ وَالْفَضَائِلِ الْمَشْهُورَةِ ابان ای

اظهر متعدی ولازم والحرمات جمع حرمة كظلمة وظلمات و هی الامور المحترمة العظيمة التی

لا يحل هتكها والموفورة ای الكاملة من وفره ضده یعنی پس ظاهر ساخت فضیلت این ماه را

بر باقی ماههای دیگر بسبب آنکه گردانیده از برای او حرمتهای تمام و فضیلتهای روشن

فحرم فيه ما احل فی غيره اعظاما و حجر فيه المطاعم والمشارب اكراما و جعل
سان حرمات و فضايل مسكند يعنی پس حرام كرد در اين ماه انچه حلال كرده بود در غير اين ماه از جهت
بزرگ داشتن آن و منع كرد در اين ماه از تناول خوردنيها و آشاميدنيها از جهت گرامی داشتن آن
و جعل له وقتا بينا لا يجيز جل و عز ان يقدم قبله و لا يقبل ان يوخر
لا يقبل بالرفع عطف علی لا يجيز و ما فی بعض النسخ من نصبه فلا ادری وجهه و گردانيد از برای
آن وقتی روشن كه دستوری نميدهد خدای عز و جل كه پيش دارند از اين وقت از آن
و در نمی پذيرد كه تاخير نمايند از ان وقت خود ثم فضل ليلة واحدة من لياليه علی
ليالی الف شهر و سماها ليلة القدر پس افزونی داد يكی از شبهای اين ماه بر شبهای
هزار ماه و نام نهاد اين شب را شب قدر يعنی شبی با عزت و شرف كه هر كه در وی طاعت كند عزيز
و صاحب قدر گردد يا عملی كه در وی واقع شود نزد خدای تعالی با قدر بود يا بمعنی …
شب … كه تنگ شود … آيد … و … در …
و اقوالی كه در بعض ان مذكور شده و ايراد ننموديم لهذا … تنزل الملائكة
والروح فيها باذن ربهم من كل امر فرود آيند فرشتگان … و جبرئيل
… در اين شب … فرود آيد ملكی عظيم كه روح نام اوست …

گر روح گويند باذن او فرو آيند از هر كاری بزرگ كه حق سبحانه و تعالی قضا فرموده از خير و بركت
سلام دائم البركة الی طلوع الفجر علی من يشاء من عباده بما احكم من قضائه
يعنی سلامتی است از آفات در اين شب دائم البركة تا دميدن سپيده صبح بر هر كس كه خواهد از بندگان
خود بانچه محكم كرده از قضای مبرم خود اللهم صل علی محمد و آله والهمنا معرفة فضله و اجلال
حرمته … رحمت كن بر محمد و آل او و ملهم گردان ما را شناختن فضل اين ماه و بزرگ داشتن حرمت اين ماه
والتحفظ مما حظرت فيه بالحاء المهملة والظاء المعجمة ای حرمت و نگاه داشتن خود را از آنچه حرام كرده
در اين ماه و اعنا علی صيامه بكف الجوارح عن معاصيك واستعمالها فيه بما يرضيك
و اعانت ده ما را بر روزه داشتن اين ماه و باز داشتن اعضای ما را از نافرمانی پروردگار
و داشتن اعضا را در اين ماه بانچه خشنود گرداند ترا حتی لا نصغی باسماعنا الی لغو
اصغی اليه … بالصاد المهملة … مال بسمعه نحوه واللغو كل ما لا يجوز …
يعنی تا آنكه گوش ننهيم بگوشهای خود بشنودن سخنان هرزه و باطل بيهوده
و لا نسرع بابصارنا الی لهو … اللهو … و فی بعض النسخ
… لا نسرع … بالحاء المهملة … و شتاب ننمائيم …
بچشمهای خود … و حتی لا نبسط ايدينا الی محظور تا آنكه نگشائيم دستهای خود را

بحرام و لا نخطو باقدامنا الی محجور نخطو بالخاء المعجمة والطاء المهملة من الخطوة و گام ننهيم بپاهای خود
بانچه منع كرده و باز داشته و حتی لا تعی بطوننا الا ما احللت …
… الا ما احللت … و نگاه ندارد … شكمهای ما چيزی را الا آنچه تو
حلال كرده و لا تنطق السنتنا الا بما مثلت ای صورت له مثاله بالكتابة …
صورة له حتی كانه ينظر اليه والمراد … القرآن يعنی و گويا نشود زبانهای ما الا آنكه تصوير كرده
… يعنی قرآن مجيد و لا نتكلف الا ما يدنی من ثوابك يدنی مضارع …
… نكنيم چيزی را الا آنچه نزديك گرداند ما را بثواب تو و لا نتعاطى الا الذی يقی من
عقابك … تعاطاه تناوله و فلان يتعاطى كذا ای يخوض فيه قاله الجوهری …
… و فرا نگيريم … چيزی را الا آنچه نگاه دارد ما را …
ما را از عقاب تو ثم خلص ذلك كله من رئاء المرائين و سمعة المسمعين حتی
لا نشرك فيه احدا دونك و لا نبتغی فيه مرادا سواك …
… اعمال ما را … برای روی مردم … و برای شنودن …
… در اين … خود … و طلب … اعمال و افعال …
اللهم صل علی محمد و آله و قفنا فيه علی مواقيت الصلوات الخمس بحدودها التی حددت

التی فرضت و وظائفها التی وظفت و اوقاتها التی وقتت قوله قفنا
ای اجعلنا واقفين و ثابتين فيه ای فی هذا الشهر … و هو الوقت المصروف
للفعل … فی الاصل المنع و حدود الصلوة … روی عن الامام الصادق
جعفر بن محمد عليه السلام ان للصلوة اربعة آلاف حد …
… ای بينت حدودها و وقت ای بينت وقتها …
رحمت كن بر محمد و آل او و بگردان ما را … در اين ماه بر تعهد نمودن اوقات نماز پنجگانه
با حدودی كه تعيين كرده از واجبها و سنتهای آن و وظيفهائی كه فرض كرده و طاعتی
ساخته و وقتهائی كه تعيين توقيت آن فرموده و انزلنا فيه منزلة المصيبين لمنازلها
الحافظين لاركانها … در اين ماه و در بعضی نسخ فيها است يعنی در اين اوقات
از آنكه دريافته اند منازل و فرود آمدن گاههای صلوات خمس را آنكه دارند اركان
… اهتمام … كننده اند … اوقات …
و … آنها علی ما سنه عبدك و رسولك صلواتك عليه و آله فی ركوعها
و سجودها و جميع فواضلها علی اتم الطهور و اسبغه و ابين الخشوع و ابلغه قوله
علی ما سنه ای علی وجه جعله سنة و طريقة والطهور بفتح الطاء …

وکلاهما مصدر نزل الطهارة من الموبقات والطهور بفتح الطاء مصدر بمعنی التطهیر یعنی تطهرت طهورا حسنا
ومنه مفتاح الصلوة الطهور واما بالضم فعلی هر کار دخول فرا بسته ای اتمه والخشوع
روی الشیخ الجلیل ابو علی الطبرسی فی کتاب مجمع البیان قال النبی صلی الله علیه وآله انه رای رجلا یعبث بلحیته
فی صلوته فقال اما انه لو خشع قلبه لخشعت جوارحه وعلی هذا دلالة علی ان الخشوع فی الصلوة
فی القلب والجوارح فاما بالقلب فهو ان یفرغ قلبه بجمع الهمة لها والاعراض عما سواها
فلا یکون فیه غیر العبادة والمعبود واما بالجوارح فهو غض البصر والاقبال وترک العبث والالتفات
والخشوع بالقلب والجوارح یعنی ای خدا زینت ده صلوات ما بحسن روی براهی که طریقه خشوع
صلوات و عبادات تو بر دو سوال او باد در رکوعها و سجودها و جمله فضائل و زیادتها
طهارت و کاملتر آن و ظاهر ترین خشوع و بلیغ ترین آن یعنی خشوعی که از روی دل و اعضا و جوارح
باشد کسی که موفق باشد از اتعاب نمودن بجای نماز و معبود خود چشم را
وار هر چه غیر نماز و فرایض و نوافل ان باشد بخاطر نگذرانند وَوَفِّقْنَا فِیهِ لِأَنْ نَصِلَ
بالبر والصلة وان نتعاهد جیراننا بالافضال والعطیة و در بعضی نسخ بجای نصل نتصل است
وفی الحدیث بلوا ارحامکم ولو بالسلام والصلة العطا و رعایت نمودن آنکه
وجوه و نه بی بوده باشد از اتصال خیر انواع عوائد و منافع از وصول بکار

رمش اگردان در این ماه تا آنکه بپیوندیم خویشان خود به نیکوئی نمودن و احسان کردن و تعهد و حفظ
حال همسایگان خود نماییم به نیکوئی کردن و چیزی دادن و در حادثه‌ها
وصیت بالجار حتی ظننت انه سیورثه و از جمله فضل استقامت نمودن است سلام
و عیادت نمودن در حال مرض و تهنیت کردن در حال فرح و تعزیت گفتن در حال وقوع مصیبت
و غیر آن از محاسن اخلاق وَأَنْ نُخَلِّصَ أَمْوَالَنَا مِنَ التَّبِعَاتِ وَأَنْ نُطَهِّرَهَا بِإِخْرَاجِ
الزَّکَوَاتِ یعنی و توفیق ده ما را که خالص گردانیم مالهای خود را از حقوق مردم که
بر روی آن می‌نمایند و طلب آن می‌کنند و در بعضی نسخ کفعمی بجای تبعات شبهات است یعنی
خالص گردانیم مال خود را از شبهها و پاک گردانیم مالهای خود را به بیرون کردن زکوتها
از همه در احادیث ائمه طاهرین وارد است که ملعون کل مال لا یزکی ای بعید عن الطهر والبرکة
او ملعون صاحبه علی حذف المضاف یعنی از خیر و برکت دور است هر مالی که زکات آن
نشود یا ملعون است صاحب آن مال وَأَنْ نُرَاجِعَ مَنْ هَاجَرَنَا ای نصل من قطعنا
والمهاجرة خلاف المواصلة و معنیش آنکه بازگردیم و بپیوندیم آنکه ببرید از ما وَأَنْ نُنْصِفَ
مَنْ ظَلَمَنَا وَأَنْ نُسَالِمَ مَنْ عَادَانَا انصف الرجل عدل ومنه الانصاف لانه تسویة
ومنه معنی للقاضی ان ینصف الخصمین فی مجلسه ای یسوی بینهما عنده والمسالمة المصالحة

والمسالمة التصالح یعنی و انصاف و عدل ورزیم با کسی را که بیداد کرده ما را و صلح کنیم با کسی که
دشمنی نموده با ما حَاشَا مَنْ عُودِیَ فِیکَ وَلَکَ فَإِنَّهُ الْعَدُوُّ الَّذِی لَا نُوَالِیهِ وَالْحِزْبُ الَّذِی
لَا نُصَافِیهِ کلمة حاشا ههنا حرف استثناء والمراد هنا الاستثناء والحزب بالحاء المهملة
ثم الزای الطائفة و روی بالراء بمعنی العدو والمعنی حرب لمن حاربنی ای عدو لمن عادانی
و هو جمع شبهه بمعنی و بالزای اولی لانه انسب بالتاسیس و اولی من التاکید و بالمعجمة
وبالمهملة قرء السبع انی ادرس یعنی مگر آن کسی که دشمنی کرده است با او بسبب حق تو
دشمنی را با او صلح نکنیم و طایفه و گروهی که مصافات نکنیم
و دوستی خالص نکنیم با او وَأَنْ نَتَقَرَّبَ إِلَیْکَ فِیهِ مِنَ الْأَعْمَالِ الزَّاکِیَةِ بِمَا تُطَهِّرُنَا بِهِ مِنَ الذُّنُوبِ
و توفیق ده ما را که نزدیکی جوییم بسوی تو در این ماه از کردارهای پاک بما کسی که پاک سازنده
سازی تو ما را بسبب آن اعمال از گناهان وَتَعْصِمُنَا فِیهِ مِمَّا نَسْتَأْنِفُ مِنَ الْعُیُوبِ
و نگاه داری تو ما را در این ماه از آنکه از سر گیریم ارتکاب نماییم از عیبها حَتَّی لَا یُورِدَ عَلَیْکَ
أَحَدٌ مِنْ مَلَائِکَتِکَ إِلَّا دُونَ مَا نُورِدُ مِنْ أَبْوَابِ الطَّاعَةِ لَکَ وَأَنْوَاعِ الْقُرْبَةِ إِلَیْکَ
تا آنکه نیاورد هیچ یک از فرشتگان تو مگر اینکه عمل او کمتر باشد از آنچه ما بیاوریم
از انواع طاعات و انواع قربتها بسوی تو اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُکَ بِحَقِّ هَذَا الشَّهْرِ

وَبِحَقِّ مَنْ تَعَبَّدَ لَکَ فِیهِ مِنِ ابْتِدَائِهِ إِلَی وَقْتِ فَنَائِهِ مِنْ مَلَکٍ قَرَّبْتَهُ أَوْ نَبِیٍّ
أَرْسَلْتَهُ أَوْ عَبْدٍ صَالِحٍ اخْتَصَصْتَهُ أَنْ تُصَلِّیَ عَلَی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ بار خدایا بدرستی که من میخواهم
از تو بحق این ماه مبارک و بحق آنکه عبادت کرد ترا در این ماه از ابتداء آن تا زمان آخر شدن آن
از فرشته که نزدیکی داده او را یا پیغمبری که فرستاده او را یا بنده صالحی که مخصوص
گردانیده او را اینکه رحمت کنی بر محمد و آل او وَأَهِّلْنَا فِیهِ لِمَا وَعَدْتَ أَوْلِیَاءَکَ
مِنْ کَرَامَتِکَ واهلنا بتشدید الهاء یعنی اجعلنا اهلا لما وعدتهم به یعنی بگردان ما را سزاوار
اهلی مر آنکه وعده کرده دوستان خود را از کرامت خود وَأَوْجِبْ لَنَا فِیهِ مَا أَوْجَبْتَ
لِأَهْلِ الْمُبَالَغَةِ فِی طَاعَتِکَ و واجب گردان از برای ما در این ماه آنچه واجب کرده
از برای آنکه مبالغه نموده اند و کوشش نموده اند در فرمان برداری تو وَاجْعَلْنَا فِی نَظْمِ
مَنِ اسْتَحَقَّ الرَّفِیعَ الْأَعْلَی بِرَحْمَتِکَ و بگردان ما را در رشته آنانی که سزاوار
جای رفیع بلند تر از بهشت گردان فردوس اعلی است برحمت تو اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ
وَآلِهِ وَجَنِّبْنَا الْإِلْحَادَ فِی تَوْحِیدِکَ الحد فی دین الله ای مال عنه والحد الظلم
و قوله تعالی ان الذین یلحدون فی اسمائه ای یمیلون عن الحق فی صفاته الی غیر ما وصف به نفسه
له الشریک والصاحبة والولد والالحاد فی قوله تعالی ومن یرد فیه بالحاد بظلم ای الحادا بظلم

و السلام را مده یعنی بار خدایا رحمت کن بر محمد و آل او و دور گردان ما را از مسلی کردن و از حق

لهس بو و التقصیر فی تمجیدک و کوتاهی نمودن در بزرگ وهس بو و الشک فی دینک

وشک داشتن در دین تو که دین اسلام است و العمی عن سبیلک و کوری و گمراهی نمودن از راه

و الاغفال لحرمتک الظاهر ان اللام فی قوله ع لحرمتک بمعنی عن کما فی قوله تعالی الذین کفروا

امنوا لو کان خیرا ما سبقونا الیه یعنی و غفلت ورزیدن از حرمت تو یعنی امور که نزد خدای تعالی محترم

باشد و مانع بیاشد مثل اوامر و نواهی و تکالیف شرعیه و الانخداع لعدوک الشیطان

الرجیم اللام فی قوله ع لعدوک بمعنی من کما فی قوله سمعت له صراخا ای من عدوک یعنی و فریفته

شدن از دشمن تو که آن شیطان رانده شده از رحمت تست اللهم صل علی محمد و آله و اذا کان

لک فی کل لیلة من لیالی شهرنا هذا رقاب یعتقها عفوک او یهبها صفحک

فاجعل رقابنا من تلک الرقاب و اجعلنا لشهرنا من خیر اهل و اصحاب قوله ع یعتقها

یکرم و الصفح کلاهما مروبان فی مقام و الصفح الخ و ترک الذنب یعنی ای خداوند

بر محمد و آل او و هرگاه باشد مر ترا در هر شبی از شبهای این ماه گردنها که آزاد کند آنها را

دور و عفو و درگذشتن تو و ببخشد آنها را و درگذشتن تو پس بگردان گردنهای ما را از جمله

و بگردان ما را در ماه ما که در وی هستیم از بهترین اهل و اصحابی که در وی هستند از حیثیت طاعات و عبادات

اللهم صل علی محمد و آله و امحق ذنوبنا مع امحاق هلاله المحق ای البطلان و المحق تعالی محقه

ای البطلة و محاه و بابه منع و الامحاق مصدر امحق الهلال اذا امحاق او امتحاق علی الانفعال

علی مطاوع محق محقه محقا فالمحق فاصله النقصان و التاء میما و ادغمت المیم فی الاخری

الانفعال او افتعال علی مطاوع محاه محو او امحی او امتحی و من هذا الباب الادغام فانه اصله

انفعال من الدمج و ذلک ان یدغم العبد من و لاه الیوم و اللیل و الا غیب عن المصر

نفسه فی اساة المصر خوفا من عصوبة ذنب فعله و عبید فوق عادته و ذلک للفقهاء

فی ان الادغام بل من عیب کلا الی اولا مال الفطرة فی کتابه الجوب و انکر شرع کان الاصر

من الادغام و بیرد من الاباق یعنی ای خداوند من رحمت کن بر محمد و آل او و محو ساز

بالمحیق ایام شهره و اسلخ عنا تبعاتنا مع انسلاخ ایامه حتی ینقضی عنا

و قد صفیتنا فیه من الخطیئات و اخلصتنا فیه من السیئات سلخ ملاک السلخ

سلخی و المسلوخ الشاة التی سلخ عنها الجلد و سلخت المراة درعها نزعته و قوله ص

فیه من السیئات ای صفیتنا و الخلوص الصفا یعنی و برکن از ما گناهان و وبالهای ما را

با گذشتن و از شدن روزهای این ماه تا آنکه منقضی شود و در گذرد از ما این ماه در حالتی

و تا گشته صاف باشی ما را از گناهان و خالص کرده باشی ما را در این ماه از بدیها اللهم صل علی محمد و آله

و ان ملنا فیه فعدلنا و ان زغنا فیه فقومنا الزیغ المیل و التقویم التعدیل فالجملة الثانیة

مبدلة التاکید و التکریر محض اصلاف للعطف یعنی بار خدایا رحمت کن بر محمد و آل او و اگر میل کنیم

در این ماه از حق پس راست گردان ما را و اگر عدول کنیم از حق اگر بگردیم در و از حق پس

کن ما را و ان اشتمل علینا عدوک الشیطان فاستنقذنا منه و اگر احاطه کند

گیرد ما را دشمن تو که شیطانست پس رهائی و خلاصی ده ما را از وی اللهم اشحنه بعبادتنا

ایاک و اشحنه ای املاه و منه قوله تعالی فی الفلک المشحون ای المملو یعنی بار خدایا پر گردان

ساز این ماه را که ماه رمضانست بعبادت و پرستش کردن ما ترا و زین اوقاته

بطاعتنا لک و آراسته گردان اوقات این ماه را به طاعت و فرمان برداری ما ترا

و اعنا فی نهاره علی صیامه و فی لیله علی الصلوة و التضرع الیک و الخشوع

لک و الذلة بین یدیک حتی لا یشهد نهاره علینا بغفلة و لا لیله بتفریط

الصوم المعصر تعالی فرط تفرطا اذا ضیع و قصر یعنی بار خدایا اعانت و مددکاری ما

ما را در روز این ماه بروزه داشتن و در شب آن بر نماز کردن و تضرع و زاری نمودن بجناب تو

و فروتنی نمودن مر ترا و خوار و متعهد بودن در برابر تو تا آنکه گواهی ندهد روز او بر ما

با آنکه غفلت کرده اندی این ماه را و نه شب او بتقصیر و کوتاهی نمودن در طاعت و فرمان برداری تو

اللهم و اجعلنا فی سائر الشهور و الایام کذلک ما عمرتنا سائر الشهور ای باقیها یعنی

بار خدایا بگردان ما را در باقی ماهها و روزها همچنین که در این ماه کرده بعدم تقوی گردان

مدت آنکه زندگانی داده ما را و اجعلنا من عبادک الصالحین الذین یرثون الفردوس

هم فیها خالدون الفردوس البستان بلغة الروم و هو من اسماء الجنة لا نواع الشجر و الثمر

بهما اعلی الجنة هم فیها خالدون ای لا یموتون و لا یخرجون یعنی و بگردان ما را از جمله بندگان

شایسته کار آنکسانی که از روی استحقاق میراث برند فردوس را که بلندترین درجات بهشت است

و ایشان در آن جاویدان و الذین یؤتون ما آتوا و قلوبهم وجلة انهم الی ربهم

راجعون قوله ع یؤتون ما آتوا ای یعطون ما اعطوا من الزکوة و الصدقات و اعمال البر

الوجل الخوف و الانثی الوجلة لا و جلی حاله الفردی یعنی و بگردان ما را از آنانکه

میدهند از صدقات و زکوات و کل مستحبات بحضرت حق با نواع خیرات و مبرات و دلهای

ایشان ترسانست که ناگاه خیرات ایشان مردود گردد و مستحق آن نگردد که به پروردگار

خود باز گردند کاشند و من الذین یسارعون فی الخیرات و هم لها سابقون

ای یبادرون الی الاعمال الصالحة و هم لها ای الیها سابقون کقوله تعالی لما نهوا

ما نهوا یعنی و از کسانی که سبقت میکنند و میشتابند در طاعتها و در نیل خیرات و مبرات

که بر اعمال صالحه مستفرغ است و اسائت کنندگان بحضرت حق کبیر نکاهند تا سابق شوند بر همه مردمان [interlinear: بودند]

طاعت بحصول ثواب باشد چون است علی فضلاء المقصرین اللهم صل علی محمد و آله فی کل وقت در

و علی کل حال عدد ما صلیت علی من صلیت علیه و اضعاف ذلک کله بالاضعاف

التی لا یحصیها غیرک یعنی بار خدایا رحمت کن بر محمد و آل او در هر وقتی از اوقات و بر هر حال

از حالات بشماره آنکه رحمت کردۀ بر هر کس رحمت کردۀ برو و مانند ها و چند برابر آن

مانند هائی که شماره نتواند کرد از غیر تو یعنی رحمات غیر متناهیه انک فعال

لما ترید زیرا که تو کنندۀ و بفعل آورندۀ آنچه را میخواهی **وکان من دعائه** ع

فی وداع شهر رمضان دعای چهل و پنجم که در روز آخر ماه مبارک رمضان باید خواند نه روز جمعه

آخر در خیر باد گفتن ماه مذکور اللهم یا من لا یرغب فی الجزاء و لا یندم

علی العطاء ای لا یرید المکافاة علی نعمه علی خلقه و جار ست فلا ما کافیه یعنی

بار خدایا ای آنکه رغبت نمیکند و نمیخواهد مکافات بر نعمتی که بمخلوقات خود داده و پشیمان نمیشود

بر عطائی که کرده است به بندگان خود و یا من لا یکافی عبده علی السواء ای لا یکافئه

مثل عمله بل یزیده اضعافا مضاعفه و سیاتی فی هذا الدعاء فی قوله ع وانت زدت السوم

علی نفسک یعنی و ای آنکه پاداش نمیفرماید هر بنده خود را مثل آنچه کرده است آن بنده بلکه

الدعاء الخامس والاربعون

زیاد کند اضعاف مضاعف ان شاء الله تصریح در همین دعا فرموده حضرت سید الساجدین علیه السلام

زدت السوم علی نفسک منتک ابتداء یعنی نعمت تو ابتدا ئیست یعنی از مقابل کردار

و عملی نیست و عفوک تفضل و عفو در گذشتن تو از گناهان محض تفضل است نه از روی [interlinear: الحاب]

و الزام و عقوبتک عدل و عقوبت کردن تو بندگان خود را از روی عدل است و قضا

خیرة القضاء العال علی معان و انظاهر ان المراد ههنا الفعل او الحکم یعنی حکمک خیرة [interlinear: او حکمک]

و الخیرة بکسر الخاء المعجمة و اسکان الیاء المثناة التحتانیة کعنبة و روی بالیاء المفتوحة ایضا یعنی حکم یا فعل

تو نیکوست ان اعطیت لم تشب عطاءک بمن ای ان تعال المنة بعدم الصنعة

یعنی اگر بخشش و عطائی کنی نیامیزی عطای خود را بمنت نهادن چه وضع منت باطل شدن

نیکوی است و ان منعت لم یکن منعک تعدیا التعدی هو الظلم و زعن الحد و اگر باز

داری نباشد باز داشتن تو از روی تعدی و عدوان تشکر من شکرک و انت الهمته

شکرک ای تجزی هر شکر کن یعنی جزا میدهی کسی را که شکر تو کرد و حال آنکه تو الهام کرده او را

سپاس خود تشکر علی من لو شئت فضحته یعنی حکمی بکنی آنکه اگر خواستی رسوا

کردی او را و تجود علی من لو شئت منعته و میبخشی بر آن کس که اگر خواستی باز داشتی او را

از عطای خود و کلاهما اهل منک للفضیحة و المنع و هر دوی ایشان سزاوار اند از تو

رسوائی و باز داشتن را غیر انک بنیت افعالک علی التفضل و اجریت

قدرتک علی التجاوز الا آنکه تو بنا نهادۀ اعمال خود را بر تفضل و جاری ساختۀ قدرت خود را

بر در گذشتن از گناهان و تلقیت من عصاک بالحلم بلعت ای استقبلت یعنی ملاقی گرفتی

بر آنکس که نافرمانی تو کرده ببردباری و امهلت من قصد لنفسه بالظلم و فرو گذاشتی [interlinear: امکنت]

که قصد نفس خود کرد به بیدادی تستنظرهم باناتک الی الانابة و تترک معاجلتهم

الی التوبة تستنظرهم یعنی تنظرهم ای تمهلهم و الاناة بوزن القناة الحلم و الانابة الی الله

اصل و آب و مهلت میدهی ایشان را ببردباری خود تا آنکه باز گردند بسوی تو و ترک

کردی شتاب کردن با ایشان در عقوبت تا آنکه توبه کنند و باز گشت نمایند بسوی تو

لکیلا یهلک علیک هالکهم و لا یشقی بنعمتک شقیهم قوله ع هالکهم و شقیهم [interlinear: ای لا تکره علی الهلاک]

من قبیل انهم یقولون لا علیم بهذا العلم الا عالم الهلاک یعنی بالغ فی العلم ای لیعلم ای الهلاکة

و الشقاوه یعنی این استظار و ترک عجلت برای آن بود تا هلاک شوند بر تو آنکسی که بنهایت

هلاکت رسیده از ایشان و محروم نشوند سوی تو آنکسی که بنهایت شقاوت رسیده از ایشان الا عن

طول الاعذار و بعد تتابع الحجة علیه کرما من عفوک یا کریم و عائدة

من عطفک یا حلیم لفظ عن فی قوله ع الا عن طول الاعذار بمعنی بعد نحو قوله تعالی عما قلیل

لیصبحن نادمین و تحرفون الکلم عن مواضعه قیل ان فی مکان الحرف بعد مواضعه و کقوله لترکبن

طبقا عن طبق و الاعذار مصدر اعذر ای بالغ فی العذر و الاعذار یکون بحق و یکون بباطل

و فی الحدیث لن یهلک الناس حتی یعذروا من انفسهم ای یکثر ذنوبهم و عیوبهم من عذر و اعذر

ای کثرت عیوبه قال ابو عبیدة و لا اراه الا من العذر ای یستوجبون العقوبة فیکون لمن یعذبهم العذر

و قوله ع بعد ترادف الحجة ای تتابعها و الترادف التتابع قاله الجوهری و الفرق بین الترادف و التواتر

ان الترادف مجیء شیء عقب شیء من غیر تخلل بخلاف التواتر فانه مجیء شیء عقب شیء مع التخلل

قاله سبحانه ثم ارسلنا رسلنا تتری و قوله ع عائدة من عطفک العائدة الصلة و المعروف

و المنفعة و العطف هو الاحسان و الشفقة یعنی این استظار و امهال و ترک معاجلت برای آن بود

که تا هالک نشود هالک ایشان مگر در سر عذر آمد و آوردن و بکنند و بعد از در رسانیدن حجت برو یکی از پی یکدیگر

از روی کرمی است که ترا حاصل است از عفو و بخشایش و نمودن احسانی است که سرزد شده از بخشش و بزرگواری تو

تا عبث از شفقت و احسانی که به بندگان خود داری ای پرده دار هر پرده باران که عفو ترا متحمل

انت الذی فتحت لعبادک بابا الی عفوک و سمیته التوبة و جعلت علی ذلک الباب

دلیلا من وحیک لئلا یضلوا عنه لفظ عن تعلیله توبی مدارنه الکه کشاده از برای بندگان

خود را بسوی عفو و گناه بخشیدن خود نام نهادۀ آنرا توبه و گردانیده بر آن راهنمائی از کلام وحی خود

ناكمراه شوند ازجهت آن فقلت تبارك اسمك توبوا الى الله توبة نصوحا عسى ربكم ان
يكفر عنكم سيئاتكم ويدخلكم جنات تجري من تحتها الانهار مبارك اسمك اى تعالى اسمك
فرحت انه مطلق على ذاته فى الملك مراده وصل الاسم مى الصفه او تحكم كانى ولى الى الطول لم الاسلام
عليكم ونصوحا اى صادقه او خالصه ونصح الشى اذ خلص وان لا يرجع الى ما تاب عنه اولا منوى
الرجوع يعنى بس كفتى بزركست نام مقدس تو باز كرديد بخدا باز كشتن خالص يعنى توبه كنيد وباز بس كناه
مرويد از اكابر صحابه مرويست كه توبه نصوح آنست كه تايب عود نكند بمعصيت چنانكه شير عود نمى كند
به پستان ودر نصوح دو ركن وارد اول ندامت بر كناه كذشته دوم عزيمت بترك كناه آينده باشد
پروردكار شما چون توبه كنند اينكه دركذراند از شما كناهان شمارا ودرآرد شمارا به بوستانهاكه
ميرود در زير آن جويها فما عذر من اغفل دخول ذلك المنزل بعد فتح الباب واقامة الدليل
عليه يعنى پس چه عذرست انراكه دست داشته غافل شده از درآمدن دران منزل كه توبه بعد از
كشادن در بروى او وبرپای داشتن دليل بر وى وانت الذى رفقت فى السوم على نفسك لعبادك
تريد ربحهم فى متاجرتهم لك وفوزهم بالوفادة عليك والزيادة منك
تعالى اسم البائع السلعه عرضها وذكر ثمنها اى انت الذى عرضت طيبات لعبادك وجعلت
كل را مدد بعشر امثالها والوفادة بفتح الواو وكسرها مصدر وفد يفد اذا قدم والوفد القوم الذين

يقعدون

يفدون على الملك فى امر فتح وتهنئة يعنى توئى آنكه عرض كرده حسنات را به بندكان خود
وسعر وقيمت دروصف ان بر نفس خود ازجهت بندكان خود كه نرخ بكجينه بشكند وزه
سرا سر ان ثواب ببيهم سوداى سود كرداز ازمار زكانى كردن ايشان وبرستكارى ايشان بامدن
بدركاه تو وافزونى از تو فقلت تبارك اسمك وتعاليت من جاء بالحسنة فله
عشر امثالها ومن جاء بالسيئة فلا يجزى الا مثلها يعنى بزركست نام تو
وتعالى ازانكه نرخ درانى هركه ساید بكوئى بس مراورا ست ده باره مانند آن
يعنى ده نيكوئى بس بعضى مفسران كفته اند كه مراد تعلق عدد نيست بلكه اظهار فضل است تضعيف
وهركه سايد لسيئة يعنى فعل بد بس جزا داده نشود مكر مانند آن يعنى يكى بكى وقلت مثل
الذين ينفقون اموالهم فى سبيل الله كمثل حبة انبتت سبع سنابل فى كل
سنبلة مائة حبة والله يضاعف لمن يشاء وكفتى بوزنه نفقه كردن اينكه كرمى بايد
نه بغرض ودواعيه عوض انفاق ميكنند وصرف مينمايند مالهاى خود را در راه خداى تعالى
يعنى دراو ب برهمو شيل حبه ايست كه در زمين كار ودان دانه سرو مانند مفت خوشه ازان
كه مفت شعبه از اصل منشعب كردد وبر هر شعبه خوشه بود ودر هر خوشه صد دانه بس يكى را
مقصد حاصل امده باشد وصداى زنا دكر دانه از مقتصد رامضف مراد ودبتر براى هر كه خواهد

از مضاعفان بحسب نيت وجزاو وقلت من ذا الذى يقرض الله قرضا حسنا فيضاعفه
له اضعافا كثيرة وكفتى كيست آنكه بخلوص اعتقاد وام دهد خداى را يعنى بندكان در مانده او راكه
وام خواهند وام دا ودى نيكو يعنى در وام دادن تحمل كنه ومنت ننهند باطلب عوض نباشد
ودرين تعدير مضاف محذوف باشد اى يعرض عباد الله واضح آنست كه اينى حذف والعبادى نيست
واستفهام را بر معنى خود حمل مى بايد كرد يعنى اما كيست كه قرض دهد بس خدا مضاعف كرداند
وزياده كرداند جزاى قرض را از براى او وضعفهاى بسيار مبهم كه شمردن اضعاف كثيره از جهت آنست كه
بيرون از حد شما تصور كنند وما انزلت من نظائرهن فى القرآن من تضاعيف
الحسنات وقع فلان فى اضعاف كتابه تضاعيفه يراد به فى اثناء السطور وحاشيه وپروردكار
از مانندهاى اين در قرآن ودر اثناء ذكر حسنات ونيكوئيها وانت الذى دللتهم
بقولك من غيبك وترغيبك الذى فيه حظهم على ما لو سترته عنهم لم
تدركه ابصارهم ولم تعه اسماعهم ولم تلحقه اوهامهم قوله على ما لو
سترته متعلق بقوله دللتهم ولم تعه اى لم تحفظه ومنه اذن واعية اى حافظه لما سمعت عالمه
تعالى وعليه العلم ومنه والله اعلم بما يوعون اى يجمعون فى صدورهم من التكذيب والاثم ومنه قوله تعالى
لا تؤذن اسه قلبنا واعى القرآن اى عقلا ايمانا به وعملا فانما حفظ الفاظه وضيع حدوده

فانه

فانه غير واع له يعنى وتوئى آنكه راه نمودن كردى ايشان را بقول خود از غيبيات كه بمدد انكيس عبر از تو
ودر رغبت انداختن تو آن چيزى را كه در ونست بهره ايشان برانكه اكر باز مى كشيدى آنرا از ايشان
درنيافت بصرهاى ايشان ودر حفظ نكردانرا كوشهاى ايشان ودر نرسيدى بان وهمهاى ايشان
فقلت اذكرونى اذكركم واشكروا لى ولا تكفرون ازانكه روا باشد خطاب حنين
روايت شده كه چرا سيد مرا لازم است كه وقف نمايد بركلمه فقلت واظهار بتره مضموم اذكرونى كند
در بعض قراآت وهمچنين بتره ادعونى كه بعد از ين مى آيد ونبيند ازد نا انكه بتره وصله چراكه اول
معقول است وحكايات كرده شده ازين كريم يعنى بس كفتى يادكنيد مرا بطاعت تا ياد كنم شمارا
بمغفرت وسپاس دارى كنيد نعمتهاى مرا وناسپاسى مكنيد وقلت لئن شكرتم لازيدنكم
ولئن كفرتم ان عذابى لشديد وكفتى هرآينه اكر شكر كنيد بر نعمتهاى من هرآينه افزون كنم
بر شما نعمت را واكر ناسپاسى نمائيد بدان درستى كه عذاب من هرآينه سخت است بر ناسپاسان
وفى المثنوى شكر نعمت نعمت افزون كند كفر نعمت از كفت بيرون كند شكر باشد دفع علتهاى
دل سود دارد شكر ان سوداى دل وقلت ادعونى استجب لكم ان الذين يستكبرون
عن عبادتى سيدخلون جهنم داخرين عن عبادتى اى عن دعائى ومنه قول النبى صلعم
الدعاء هو العبادة وتلا الاية وفى الاية دلالة على عظم قدر الدعاء عند الله سبحانه ان المستكبرين عنه

في جهنم داخرين اي اذلاء صاغرين وروي انه سئل الصادق عن القول في رجلين دخلا المسجد احدهما
اكثر صلوة والآخر اكثر دعاء ايهما افضل قال اكثرهما دعاء اولم تسمع قوله ادعوني استجب لكم
بخوانيد مرا تا جميع مقاصد و مطلوبات خود را اجابت فرمايم شما را اندر آنکه سرکشی کنند از پرستيدن
و از خواندن من زود باشند که در آيند بدوزخ در حالی که ذليل و خوار شدگان باشند فسميت دعائك
عبادة وتركه استكبارا وتوعدت على تركه دخول جهنم داخرين پس نام کردی خواندن خود را عبادت
و ترک خواندن را استکبار و سرکشی نمودن و ترسانيدی بر ترک آن جهنم را در حالی که خوار باشند فذكروك
بمنك وشكروك بفضلك ودعوك بامرك پس ياد کردند ترا بنعمت تو و شکر گذاری کردند ترا
بفضل تو و خواندند ترا بفرمان تو از تعليمی که تو ايشان را فرمودی که ياد کردنی و شکر و دعا
وتصدقوا لك طلبا لمزيدك وفيها كانت نجاتهم من غضبك وفوزهم برضاك
و صدقه دادند از جهت طلب زيادتی تو در حالی که بوده باشند زيادتی فضل ترا و در آن صدقه بود رستگاری
ايشان از خشم تو و فيروزی ايشان بخوشنودی تو ولو دل مخلوق مخلوقا من نفسه على مثل الذي
دللت عليه عبادك منك كان موصوفا بالاحسان ومنعوتا بالامتنان ومحمودا بكل
لسان و اگر راه نمودی مخلوقی مخلوقی را از نفس خود بر مانند آنکه تو راه نمودی بر آن بندگان خود را
از خود هر آينه موصوف شدی به نيکوئی کردن و نعت کرده شدی بمنت دادن و ستوده شدی

بهر زبانی حکلنف که تو راه نموده باشی فلك الحمد ما وجد في حمدك مذهب اى الطريق
ولفظ ما في ما وجد مصدريه زمانيه يعنى ما دام او جنس ويحتمل ان يكون موصوله بمعنى الذي
سپاس مر ترا اوای تا زمانی که باشد در سپاس کردن تو راهی يعنی هميشه وما بقي للحمد لفظ الحمد
و تا وقتی که باقی باشد مر سپاس کردن بر لفظی که ترا بستايند بآن لفظ ومعنى ينصرف اليه عطف
لفظ يعنی و مر ترا است حمد آنکه باشد معنی که منصرف شود بسوی حمد و سپاس تو يا من تحمد
الى عباده بالاحسان والفضل وغمرهم بالمن والطول قوله ع تحمد اى تحبب
اى تمتن تعال من النفق ماله على نفسه فلا يتحمد به على الناس ما له في الصحاح
وغمرهم بالغين المعجمة والراء اى جادبهم والغمر هو الجود والسخاوة والطول
يعنی ای آنکه منت نهاده بر بندگان خود به نيکوئی کردن و احسان نمودن و جود و بخشش نموده
ای که نعمت احسان ما افشى فينا نعمتك واسبغ علينا منتك واخصنا ببرك
في قوله ع ما افشى التعجبية مبتدأ ما بعدها خبر وافشى الخبر اى وسع وظهر
اى اتم تعالى اسبغ الله عليه النعم اى اتمها وهو ما بعده معطوفان على افشى يعنی
در ما نعمت تو تمام است بر ما منت تو و خاص کرده ما را بنيکوئی خود هديتنا لدينك
الذي اصطفيت وملتك التي ارتضيت وسبيلك الذي سهلت اصطفيت اى اخترته

راه نمودی مرا بدين خود که آن دين که برگزيده از ميان دينهای ديگر و ملت خود که
پسنديده ای آنرا و براه خود که آسان کرده که آن دين ملت اسلام است و عايد
مجد ومنت اى اصطفيته وارتضيته وسهلته وبصرتنا الزلفة لديك والوصول الى
كرامتك الزلفة الزلقى القرب والمنزلة يعنى بينا گردانيدی ما را و بمنزلت نزد خود و رسيدن
خود که آن بهشت است اللهم وانت جعلت من صفايا تلك الوظائف وخصائص
تلك الفروض شهر رمضان الذي اختصصته من سائر الشهور وتخيرته من جميع الازمنة والدهور
الصفايا جمع الصفى وهو ما يصطفيه الرئيس من المغنم والصفايا جمع الصفى واصطفيت اى اخترته
يعنی بار خدايا و تو گردانيدی از برگزيدهای آن وظايف و عبادات مقرر که رام کرده و خاصه های آن
فريضها که فرض کرده ماه مبارک رمضان آن ماهی که خاص کرده آنرا از ماهها
از جميع زمانها و روزگارها وآثرته على كل اوقات السنة بما انزلت فيه من القرآن
والنور اى فضلته وفيه لقد آثرك الله علينا اى فضلك والنور عطف تفسيري للقرآن
و برگزيدی او را بر همه وقتهای سال بآنچه فرو فرستادی در آن ماه قرآن که نور است
که از ما کفر و نفاق و شک بر کشتی ايمان و اخلاص و يقين و ضاعفت فيه من
الايمان و در رمضان کردی در آن ماه ثواب عبادات که ما شی ميشود از ايمان و ضاعفت فيه من

الصيام ورغبت فيه من القيام واجللت فيه من ليلة القدر التي هي خير من الف شهر
کردی در آن ماه از روزه داشتن و رغيب نمودی مردمان را بر خواستن بجهت نماز که مراد شب شهر رمضان بوده باشد
و بزرگ گردانيدی در آن شب و سپس آنها شبی که بهتر است از هزار ماه يعنی عبادتی که در آن شب عابد بجا
آورد و مکافی عبادت هزار ماه است ثم آثرتنا به على سائر الامم واصطفيتنا بفضله دون
اهل الملل يعنی پس تفضيل دادی ما را بسبب آن ماه بر باقی امتان ديگر و برگزيدی ما را بفضل آن ماه
بر اهل ملتهای ديگر فصمنا بامرك نهاره وقمنا بعونك ليله متعرضين بصيامه
وقيامه لما عرضتنا له من رحمتك وتسببنا اليه من مثوبتك پس روزه داشتيم
در روزهای آن و بر خواستيم بنماز در شبهای آن در حالی که خود را در عرضه صيام و قيام
آن در آورديم از برای آنچه که تو در معرض آن در آورده بودی ما را که آن رحمت است و وسيله
سافه بودی از برای ما بسوی آن از پاداش و ثواب تو وانت المليء بما رغب فيه اليك
المليء يعنى المقتدر على الطوب ورعت في الشيء اذا اردته ولفظ الى بمعنى عند
حال يعنی توانائی ما که خواسته شده در حالی که آن خواسته شده حاصل است نزد تو
يعنی توانائی ما که خواسته شده در حالی که منتهی ميشود بسوی تو والجواد بما سئلت من فضلك
اى انت الجواد يعنی جز آنکه تو بخشنده آنچه سوال کرده شده از فضل خود والقريب الى من

خاذل قرنک ای نقیضا لغرب یعنی نوبرو کی لسوی کسی که اراده نماید قرب و نزدیکی کتاب تو

وَقَدْ أَقَامَ فِينَا هَذَا الشَّهْرُ مَقَامَ حَمْدٍ وَصَحِبَنَا صُحْبَةَ مَبْرُورٍ وَأَرْبَحَنَا أَفْضَلَ أَرْبَاحِ

الْعَالَمِينَ قوله ع ارباح مفتوح الهمزة فی النسخ المحققة المقروة علی الشیخ الشهید اعلی الله مقامه

وهو جمع ربح وصوابه الکسر بالاضافة وجعله مصدرا فی فضل تعسف یعنی بتحقیق که مقام گردانید در میان

ما این ماه مقامی ستوده و مصاحبت نمود ما را مصاحبتی نیکو و سود مند گردانید ما را بهترین

سودها که عالمیان کنند ثُمَّ قَدْ فَارَقَنَا عِنْدَ تَمَامِ وَقْتِهِ وَانْقِطَاعِ مُدَّتِهِ وَوَفَاءِ عَدَدِهِ

فَنَحْنُ مُوَدِّعُوهُ وِدَاعَ مَنْ عَزَّ فِرَاقُهُ عَلَيْنَا عز فراقه علینا ای اشتد و عظم و عز علی

ان فعل کذا ای حق و اشتد و قد اعزرت بما اصابک ای عظم علی قال الجوهری و الصحاح یعنی

لس پس کهه اشد از ما نزد تمامت وقت او و نهایت رسیدن مدت او و تمام شدن عدد او

لس یعنی ما فیز وداع یاد کننده ایم او را وداع کسی که دشوار باشد فراق او بر ما وَغَمَّنَا

انْصِرَافُهُ عَنَّا و اندوهگین کرده ما را و وحشت آورده ما را برگشتن او از ما وَلَزِمَنَا

لَهُ الذِّمَامُ الْمَحْفُوظُ وَالْحُرْمَةُ الْمَرْعِيَّةُ وَالْحَقُّ الْمَقْضِيُّ الذمام الوثیقة و الحق ما یعطون

علیه عن له تاکید له یعنی و لازم است ما را حق و حرمت نگاه داشته او و حرمت رعایت کرده شده و

حق که ادا شده او را فَنَحْنُ قَائِلُونَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا شَهْرَ اللَّهِ الْأَكْبَرَ وَيَا عِيدَ

اولیاء

أَوْلِيَائِهِ العید یوم یعود فیه الفرح والسرور لسمی کو عید کا نهم سلام بر تو ای ماه خدا که بزرگترین

ماههای و ای عید دوستان خدا که بزرگترین عیدها ای السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَكْرَمَ مَصْحُوبٍ

مِنَ الْأَوْقَاتِ وَيَا خَيْرَ شَهْرٍ فِي الْأَيَّامِ وَالسَّاعَاتِ سلام بر تو باد ای گرامیترین

صحبت داشته شدگان از اوقات و ای بهترین ماهی در روزها و ساعات السَّلَامُ عَلَيْكَ

مِنْ شَهْرٍ قَرُبَتْ فِيهِ الْآمَالُ وَنُشِرَتْ فِيهِ الْأَعْمَالُ النشر خلاف الطی سلام بر تو باد

از ماهی که نزدیک شود در وی امیدها و واگرده شود در وی کردارها و در بعضی نسخ بجای نشرت

یسرت است بالیاء المثناة التحتانیة والسین المهملة من الیسر ضد العسر یعنی آسان بود در وی اعمال

السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ قَرِينٍ جَلَّ قَدْرُهُ مَوْجُوداً وَأَفْجَعَ فَقْدُهُ مَفْقُوداً وَمَرْجُوٍّ آلَمَ فِرَاقُهُ

القرین المصاحب والجع فقده ای اوزایا والفجع الرزیة وفجعته المصیبة اوجعته الالم الوجع ایلمه

تعالی الم ایلم ای ما فهو الم حالة الراغب فی معرفة یعنی سلام بر تو باد از مصاحبی که بزرگ بود

قدر او انگاه که موجود بود و بدرد آورد ما را فقدن او انگاه ما مفقود شد و سلام بر تو باد از امید

داشته شده که بدرد آورد فراق او را السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ أَلِيفٍ آنَسَ مُقْبِلًا فَسَرَّ وَأَوْحَشَ

مُنْقَضِياً فَمَضَّ الالف فعیل بمعنی مفعول ای مالوف و مقبلا بضم المیم و کسر الباء الموحدة

بعد القاف حال کنه علی اسم الفاعل من الاقبال نقیض الادبار و فتح الموحدة من قبل مقبلا

علی نحو قوله تعالی ادخلنی مدخل صدق ای ادخل ادخالا مرضیا کما هنا که ادخلنی ادخال صدق او انس

باقباله علینا کما لعقول سرنا اکرامنا ای باکرامه ایانا وفی نسخة الشیخ ابن ادریس مقبلا بالفتح ای و کسر اللام الوجه

کما ضبطه و کتب بخطه تحتها صح قوله ع فمض ای اوجع و مضنی الجرح و امضنی ای اوجعنی قال مضنی

الجرح امضاضا اذا اوجعک والمضض وجع المصیبة یعنی سلام بر تو باد از هم خوکرده که خو گرفته شده در حالتی

که روی آورد پس سرور و شادمانی بخشید و وحشت آورد در حالی که منقضی شود و در پس برو پس بدرد

آورد السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ مُجَاوِرٍ رَقَّتْ فِيهِ الْقُلُوبُ وَقَلَّتْ فِيهِ الذُّنُوبُ سلام بر تو باد از همسایه

که رقیق و صاف شود در دلها و کم باشد در وی گناهها السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ نَاصِرٍ أَعَانَ عَلَى الشَّيْطَانِ

وَصَاحِبٍ سَهَّلَ سُبُلَ الْإِحْسَانِ تعالی اعان علیه ای خذله و ترک نصرته فی الدعاء رب اعنی

ولا تعن علی یعنی سلام بر تو باد از یاری دادنی یار او و خواری نمودن شیطان را کردن او را و خوار گرفت

او را و صاحبی که آسان ساخت راههای نیکوئی را السَّلَامُ عَلَيْكَ مَا أَكْثَرَ عُتَقَاءَ اللَّهِ

فِيكَ وَمَا أَسْعَدَ مَنْ رَعَى حُرْمَتَكَ بِكَ لفظ ما التعجبیة یعنی سلام بر تو باد چه بسیارست

آزاد کردگان خدای تبارک و تعالی در تو و چه نیکبخت است آنکسی که رعایت کرد حرمت ترا بسبب تو

السَّلَامُ عَلَيْكَ مَا كَانَ أَمْحَاكَ لِلذُّنُوبِ وَأَسْتَرَكَ لِأَنْوَاعِ الْعُيُوبِ فعل علیه اکثر بس ما

التعجبیة و فعله الکلمه کان و هو مختلف فیه بین النحاة و وجه عسر اولی الحج علاجوازه یعنی سلام بر تو باد

هنک

چه بسیار محو کننده گناهها بودی و چه بسیار ساتر بودی انواع عیبها را السَّلَامُ عَلَيْكَ مَا كَانَ أَطْوَلَكَ

عَلَى الْمُجْرِمِينَ وَأَهْيَبَكَ فِي صُدُورِ الْمُؤْمِنِينَ المجرمین ای علی مکتسبی الجرائم وهی الاثام والجرم والجریمة

الذنب یعنی سلام بر تو باد چه دراز بودی بر گناهکاران و چه هیبتناک بودی در سینههای مومنان

السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ شَهْرٍ لَا تُنَافِسُهُ الْأَيَّامُ ای لا تفاخره ای لا تدعی انها انفس منه ای اکرم

و تنافس فیه سلام بر تو باد از شهری و ماهی که مفاخرت نکنند با او و برابری نکنند روزی از روزها السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ شَهْرٍ هُوَ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ سَلَامٌ ای

من الشرور و الآفات و السلامة و منه قیل للجنة دار السلام لانها دار السلامة من البلایا و سلام

بر تو باد ماهی که او از هر شری و آفتی سلامت دارنده است السَّلَامُ عَلَيْكَ غَيْرَ كَرِيهِ الْمُصَاحَبَةِ

وَلَا ذَمِيمِ الْمُلَابَسَةِ قوله ع غیر کریه المصاحبة منادی حذف حرف النداء ای یا غیر کریه

المصاحبة سلام بر تو باد ای آنکه مکروه نبود مصاحبت با تو و نه نکوهیده بود آمیختگی با تو

السَّلَامُ عَلَيْكَ كَمَا وَفَدْتَ عَلَيْنَا بِالْبَرَكَاتِ وَغَسَلْتَ عَنَّا دَنَسَ الْخَطِيئَاتِ سلام بر تو باد

همچنانکه وارد شدی بر ما برکات و شستی از ما چرک گناهان السَّلَامُ عَلَيْكَ غَيْرَ مُوَدَّعٍ بَرَماً

وَلَا مَتْرُوكٍ صِيَامُهُ سَأَماً البرم بالتحریک و السام واحد و کرر لضرب من التاکید

و اختلاف اللفظ و برمت منه کذا ای سئمته و ابرمه الله و مل کذا و سئمه سلام بر تو باد در حالتی که وداع

کرده شده از روی اشکی و درست بازداشته شده روزه او را از روی ملالت السلام علیک من

مطلوب قبل وقته ومحزون علیه قبل فوته سلام بر تو باد از مطلوبی که طلب کرده شوی پیش

از وقت خود و اندوه خورده شود پیش از فوت کردنش و السلام علیک کم من سوء صرف

بک عنا وکم من خیر افیض بک علینا سلام بر تو باد بسا از بدیها که صرف کرده شد و بر

گردانیده شده از ما بر کت تو و بسا از خیری که فایض شد بر ما بسبب تو السلام علیک وعلی

لیلة القدر التی هی خیر من الف شهر سلام بر تو باد و بر شب قدری که آن شب بهتر است از هزار ماه

السلام علیک ما کان احرصنا بالامس علیک واشد شوقنا غدا الیک لعطفا تحته

والاس و الغد کنایه از زمان سابق واللاحق یعنی سلام بر تو باد چه حریص بودیم در روز

پیش از آمدن تو و چه سخت باشد شوق ما بتو فردا یعنی بعد از رفتن تو السلام علیک وعلی فضلک

الذی حرمناه وعلی ماض من برکاتک سلبناه سلام بر تو باد و بر فضل تو آن چنان فضلی که محروم

گشتیم از او و بر هر چه تو و بر آنکه گذشته از برکات تو که ربوده شده از ما اللهم انا اهل هذا الشهر

الذی شرفتنا به ووفقتنا بمنک له حین جهل الاشقیاء وقته وحرموا لشقائهم

فضله یعنی بر رسی ما ر ا خدایا که اهل این ماهیم که مشرف داده مارا بسبب او و توفیق داده مارا بنعمت

خود از برای او که صیام و قیام نمائیم و توفیق طاعات از صیام و قیام و غیر آن و در حینی که نادان شدند بدبختان

ادن

وانت

وقت او را و محروم شدند بسبب بدبختی خود از فضل آن که توفیق طاعت نیافتند و او

ولی ما آثرتنا به من معرفته وهدیتنا له من سنته و او صاحب و ولی آنست ما را که برگزیدی تو

امر ما از که تفضل دادی ما را آن از معرفت و شناسائی این ماه وهدیتنا له من سنته

از سنت و طریقه و راه نمودی ما را از برای او و طریقه و آداب او وقد تولینا بتوفیقک

صیامه وقیامه علی تقصیر وادینا فیه قلیلا من کثیر و بتحقیق که ما متولی شدیم و بجا آوردیم

موافق توفیق تو روزه و قیام او را و شب بر خواستن از برای او با تقصیر از روی کمال و بجای آوردیم در این ماه

از آداب و وظایف آن اندکی از بسیار اللهم فلک الحمد اقرارا بالاساءة واعترافا

بالاضاعة بار خدایا مر تر است سپاس در حالتی که اقرار کننده ام بد کاری و اعتراف کننده ام تضایع

ساختن و از بهر ایشان صدق حقوق این ماه ولک من قلوبنا عقد الندم ومن السنتنا

صدق الاعتذار و عقد عقدا ای عهد عهدا و اصله الحبس فی الحبس اللازم له اثر

الاثر ای بهایته فی حدوث الدعاء لک من قلوبنا عقد الندم مرید عقد العزم علی الندم و هو

تحصیل الندامة و مرتب است از دلهای ما عهد و پیمان عزم بر پشیمانی از گناهان و از زبانهای ما

عذر خواهی صادق از معاصی فاجرنا علی ما اصابنا فیه من التفریط اجرا نستدرک

به الفضل المرغوب فیه قوله فاجرنا ای اعطنا الاجر و الثواب و نستدرک علی صیغة

لینتهز(؟)

المتکلم مع الغیر و علی صیغة المغایب المجهول کلاهما مرویان فی هذا المقام یعنی جزا ده ما را اجر و ثواب برای آنکه

رسیده ما را در این ماه از تقصیر در طاعات اجری که ما را در یافت کرده شود یا باز یافت کنیم

آن فضلی را که مرغوب فیه است یعنی خواسته شده باشد ونعتاض به من انواع

الذخر المحروص علیه نعتاض علی صیغة المضارع المتکلم مع الغیر اعمال من العوض والمحروص

بالحاء المهملة والصاد المهملة من الحرص یعنی الحرز و التحمس تنبیها علی ان ما قوله من الذخر المعتاض

انما هو علی سبیل لعدده و تحمس کما هو شان کل المومنین والاملین لا فرصة الحاجة مستحباب و مستحبابا

لوجب ذلک وفی نسخة الشهید قدس سره هو المحروص علیه بالحاء المهملة و الضاد المعجمة فی نسخة

من الاصل ونسخة الشیخ الکفعمی المحروص علیه بالمهملتین یعنی عوض یابیم بآن از انواع ذخرها

که از روی حرص و تحمس باشد یا از روی حرص و شدت آرزو بوده باشد بر آن ذخیره و اوجب

لنا عذرک علی ما قصرنا فیه من حقک و واجب گردان از برای ما عذر خواهی ما را بر آنچه تقصیر کرده ایم در این ماه از حق تو وابلغ باعمارنا ما بین ایدینا من شهر

رمضان المقبل و برسان عمرهای ما را با آنچه در برابر ماست از ماه رمضان آینده فاذا

بلغتناه فاعنا علی تناول ما انت اهله من العبادة پس چون رسانی

ما را بآن پس یاری ده ما را بر فرا گرفتن آنچه تو سزاوار آنی از عبادت وادنا

الی

الی القیام بما یستحقه من الطاعة یستحقه علی صیغة المغایب والمتکلم مع الغیر کلاهما مرویة

فعلی صیغة الغیبة فالفاعل هو الشهر یعنی و برسان ما را به بر خواستن بآنکه سزاوار تو آنرا از طاعت

تا ما مستحق داریم این ماه وادرو واجر لنا من صالح الاعمال ما یکون درکا لحقک

فی الشهرین من شهور الدهر و جاری ساز از برای ما از کارهای نیک آنچه باشد تدارک

کننده حق ترا در دو ماه از ماههای روزگار که او دو ماه عبادت ما کمن فیه باشد و ماه رمضان آینده

اللهم وما المنا به فی شهرنا هذا من لمم او اثم المنا ای فعلنا من اللمم والالم ما

الفحشة من صغار الذنوب والاثم الکبار منها یعنی بار خدایا آنکه بفعل آوردیم و قصد کردیم ما

ما در این ماه از گناهان صغیره یا مطلق گناه او واقعنا فیه من ذنب واکتسبنا

فیه من خطیئة علی تعمد منا او علی نسیان ظلمنا فیه انفسنا او انتهکنا

به حرمة من غیرنا فصل علی محمد وآله یا واقع گردانیدیم در این ماه از گناهی و حاصل

کردیم کسبی خود در این ماه از گناهی از روی عمد از ما یا از روی فراموشی که ستم کردیم

در و بر نفسهای خود یا بدریدیم آن پرده حرمتی را از غیر خود پس رحمت کن بر محمد و آل او

واسترنا بسترک واعف عنا بعفوک و بپوشان ما را الهی گناهان ما را

به پرده رحمت خود و در گذر از بدیها بعفو و در گذشتن خود ولا تنصبنا فیه لاعین

العمل(؟)

السالمین و لا تبسط علینا فیه ألسن الطاعنین انست بروالدی
ببلیه بنزل بمن بعاویه ... بیدار ما را در این ماه از برای چشم اساکه شماتت کنند کاسه بر ما
و بکسران بر ما در تمامه زبان طعان کسیه گانرا یعنی حیان مکن زبان طعن بر ما بکسانیه و استعملنا
بما یکون حطة و کفارة لما انکرت منا فیه برأفتک التی لا تنفد و فضلک
الذی لا ینقص و بکار دار ما را ایا که سبب افتادن و فوت شدن شود مرا که مرا انکار
کردی از ما در تمامه بمهربانی خود که بیابان نرسد و فضیلت نشود و بفضل کم ذکر نکرده و اللهم
صل علی محمد و آله و اجبر مصیبتنا بشهرنا و بارک لنا فی یوم عیدنا و فطرنا
رحمت کن بر محمد و آل او و نیکو گردان اندوه و مکروه ما را از ماه ما و برکت ده از برای ما در روز
عید ما و روز گشودن ما و اجعله من خیر یوم مر علینا اجلبه لعفو و امحاه لذنب
و نیکو دان او را از بهترین روزی که مرور کرده بر ما کشنده تر ین روزی مر عفو را و محو کننده
ترین روزی مر گناه را و اغفر لنا ما خفی من ذنوبنا و ما علن و بیامرز ما را آنچه پوشیده است
از گناهان ما و آنچه آشکار است اللهم اسلخنا بانسلاخ هذا الشهر من خطایانا
و اخرجنا بخروجه من سیئاتنا اسلخنا بصیغة الامر کما فی الاصل ای کل فعل کهی علی فعل
و عنه او لامر حرف ... المعنی ... کر ... و جمع لحج و فعل بشغل
دی

دی روانه این ادریس بضم اللام یعنی بار خدایا بر کن ما را از گناهان ما بکندن این ماه و بیرون کن
ما را از بدیهای ما به بیرون شدن آن و اجعلنا من اسعد اهله به و اجزلهم قسما فیه و اوفرهم
حظا منه و بگردان ما را از نیکبخت ترین اهل این ماه بسبب او و بزرگترین ایشان از روی قسمت و نصیب
در این ماه و وافرترین ایشان از روی نصیب و بهره یافتن از او اللهم و من رعی هذا الشهر
حق رعایته الحاید فی رعایته یعود الی الشهر علی ما فی اصل الکتاب و الی الحق المضاف الی هذا
علی روانه ابن ادریس یعنی بار خدایا هر کس رعایت کرد حق این ماه را چنانکه حق رعایت کردن او بود
و حفظ حرمته حق حفظها و نگاه داشت حرمت او را چنانکه نگاه داشتن آن حرمت و تمام
بحدوده حق قیامها و قیام نمود بحدود آن یعنی فرایض و نوافل از احسانها چنانکه حق قیام بآنها بود
و اتقی ذنوبه حق تقاتها و پرهیز کرد گناهان او را چنانکه حق پرهیز کردن است او
الیک بقربة اوجبت رضاک له و عطفت رحمتک علیه او تقرب
ال نبیت الساکنه علی ما فی الاصل و با ماء الخطاب المحرکه علی روایة ابن ادریس یا مردکی بجست
بسوی تو بنزدیکی که واجب ساخت آن نزدیکی رضای ترا از و یا نزدیکی که واجب ساخت
رضای خود از او و مهربان کرد تا عمل او در رحمت تو را از او فهب لنا مثله من وجدک
بس ببخش ما را مانند آن از توانگری خود و اعطنا اضعافه من فضلک فان فضلک

لا یغیض فاض الماء قل و نضب یا مبلغ و عطا کن ما را چند برابر او را از فضل خود زیرا
تو بنگاه و ان خزائنک لا تنقص بل تفیض و در بسی که خزانهای رحمت تو کم نشود
بلکه فرو میریزد رحمت را و ان معادن احسانک لا تفنی و ان عطاءک للعطاء
المهنأة کل امر یاتیک من غیر تعب فهو هنی و لک المهنا ... که کانهای نیکوییهای
و در سیه که بخشش تو بخششی است آسان که در وی هیچ تعبی و رنجی نیست اللهم صل علی محمد و آله
و اکتب لنا مثل اجور من صامه او تعبد لک فیه الی یوم القیامة یعنی رحمت
کن بر محمد و آل او و بنویس در صحایف اعمال ما از برای ما مانند اجرهای آنکس که روزه داشته
اینماه را و پرستش نمود در وی تا روز قیامت اللهم انا نتوب الیک فی یوم فطرنا
الذی جعلته للمؤمنین عیدا و سرورا و لاهل ملتک مجمعا و محتشدا
من کل ذنب اذنبناه المحتشد بضم المیم و فتح الشین اسم زمان من احتشد القوم
اجتمعوا و ما بسوه لکون بمنزلة التاکید للمجمع و مر کل ذنب متعلق بالجواب عن نتوب یعنی بار خدایا
در سیه که ما باز گشت و رجوع مینماییم بسوی تو در روزه گشودن روزه ما که آن روزی را که گردانیده
از برای مومنین عید و شادی و از برای اهل ملت خود زمانی که جمع شوند در او از هر گناهی که کرده
او سوء اسلفناه او خاطر شر اضمرناه یا بدی که از پیش کرده ایم یا اندیشه بدی که در خاطر
کرده ایم

کرده ایم توبة من لا ینطوی علی رجوع الی ذنب و لا یعود بعدها فی خطیئة لا ینطوی
ای لا تشتمل من الطیه بمعنی النیه توبه کسی که در دل نگیرد اینکه باز گردد و نکند دیگر بار و عود نکند
بگناهان توبة نصوحا خلصت من الشک و الارتیاب فتقبلها منا و ارض عنا
و ثبتنا علیها نصحت الابل الشرب نصحا نصوحا ای صدقة و منه التوبة النصوح
الصادقة بضم النون و فتح النون مصدر و لک صفت التوبة خطیئة تعال و لهذا توبة النصوح
اعتبار البقولة و اصل الفتح ... و بالا ... یعنی بالضم و الفتح
و روایت الرواة یعنی توبه خالصی است که پاک شده از شک و ریب پس و بپذیر آنرا
و خشنود شو از ما و ثابت دار ما را بر آن که دیگر بار گشت نماییم بمعصیت اللهم ارزقنا
خوف عقاب الوعید و شوق ثواب الموعود حتی نجد لذة ما ندعوک به و کآبة
ما نستجیرک منه قالوا فی الخیر الوعد و العدة و فی الشر الایعاد و الوعید و الکآبة سوء
الحال و الانکسار من الحزن یعنی بار خدایا روزی کن ما را ترس عقوبت الکبری که ترساننده
ما را از آن و آرزوی ثواب الکبری که وعده داده ما را از آن تا بیابیم لذت آنچه میخوانیم ترا
که میخوانیم ما ترا بآن و شکستگی از اندوه و بدحالی که از آن پناه میخواهیم بر آن و اجعلنا
عندک من التوابین الذین اوجبت لهم محبتک و قبلت منهم مراجعة طاعتک

یا اعطی کل العادلین و مگردان ما را بیرون رحمت خود آرزو کننده‌گان اما نکرد و بایست فرا در برای ان

و مورد فرا ایشان ما رکسی سوی طاعت تو ای دادو دهنده سرپیچ دادو دهنده‌گان اللهم تجاوز

آبائنا و امهاتنا و اهل دیننا جمیعا من سلف منهم و من غبر الی یوم القیمة

الاصداد و المراد و هنا الخلف قال المطرزی فی المغرب الغابر الباقی و الماضی ما رحمدا اما در گذر

مدران ما و ما دران ما و اهل دین ما آنکسانی که از جنس گذشته اند از پیشینگان و از باقی ماندگان

تا روز قیامت اللهم صل علی محمد نبینا محمد و آله کما صلیت علی ملائکتک المقربین

بر محمد که پیغمبر ماست و آل او همچنانکه رحمت کرده بر فرشتگان مقرب و صل علیه و آله کما صلیت

علی انبیائک المرسلین و رحمت کن بر محمد و آل او همچنانکه رحمت کرده بر پیغمبران فرستاده شده

بامسان کتابی او بنی و صل علیه و آله کما صلیت علی عبادک الصالحین

و آل او همچنانکه رحمت کرده بر بندگان نیکوکار روز و افضل من ذلک یا رب العالمین و اعطنا

ای پروردگار عالمیان یعنی ما سوای تو پرورده ثقت تو اند صلوة تجعلنا برکتها و ینالنا

نفعها و یستجاب لها دعاؤنا رحمتی که برسد ما را برکت آن و دریابد ما را نفع آن

شود اجابت از رحمت دعای ما انک اکرم من رغب الیه و اکفی من توکل علیه و اعطی

من سئل من فضله و مرا که تو کرامی ترین کسی که رغبت کرده شود بسوی او و کفایت کننده ترین کسی که

تو کل کرده شود بر و و عطا کننده ترین کسی که چیزی خواسته شود از فضل او و انت علی کل شیء قدیر

او بر همه چیز توانا

و کان من دعائه فی یوم الفطر اذا انصرف من صلاته قام قائما ثم استقبل القبلة فی یوم الجمعة فقال

و دعای صلی الله علیه وسلم در روز عید رمضان بعد از نماز عید رو بقبله ایستاده و در روز جمعه

یا من یرحم من لا یرحمه العباد ای کسی که رحمت بر کسی که نمی

سینگان و یا من یقبل من لا تقبله البلاد ای اهل البلاد ای کسی که

ی سرهند او را اهل شهرها و یا من لا یحتقر اهل الحاجة الیه ای کسی که حقیر

ما طلب و خیبته ای تخییبا او الاطلاع علی الاشراف تعالی الله علیه بالمسئلة و الالحاح

و طره یعنی ای انکه نا امید و بی بهره نگرداند مبالغه کنندگان در سوال و اصرار و طلب نمودن

او و یا من لا یجبه بالرد اهل الدالة علیه تعالی جبهته صکت جبهته و الدالة

الجراة قال المطرزی فی المغرب التذلل یفعل من الدلال و الدالة و هما الجراة یعنی ای انکه

رو نهند رد بر پیشانی انکسی که صاحب ایست طلبه در طلب و هیچ خوفی ندارند

یست بر تو و یا من یجتبی صغیر ما یتحف به و یشکر یسیر ما یعمل له

تعالی جباه ای اصطفاه و انما کان کذلک یصطفی ما یتحف به من الاعمال الحسنات و لاین

طاعات المتعبدین و عبادات الطائعین کبر ما صغیر ما فی ازاء عطایا الکمال ما تشبحه

کبریا جنابه فکلها سواسیة و فی بعض النسخ لا کلفتی صغیر ما یتحف به ای لا یکره

کرهت المقام به ای کثرت فی نفسه و یشکر الی شأنه و منه قوله کان سعیهم مشکورا ای

یعنی ای انکه اختیار نماید و برگزیند و رو نماید اعمال و حسنات صغیره را که تحفه سزید او را

و ما جو شی نماید نیکو عملی که تحفه او برند او را و ثواب دهد اندک چیزی را که عمل آرند از برای او

یشکر علی القلیل و یجازی و یا من یدنو الی من دنا منه و یا من یدعو الی نفسه من

ادبر عنه ای انکه نزدیک شود در رحمت او انکس که نزدیک شده باو و لطف ای انکه خوانده بسوی

خود هر که گشت برگردانید و یا من لا یغیر النعمة و لا یبادر بالنقمة ای انکه تغییر

خود و بکینه و عقاب نشتابد و یا من یثمر الحسنة حتی ینمیها و یتجاوز عن السیئة

حتی یعفیها یعنی تثمیر القا المبالغة قال فی الصحاح عفی المنزل درس و عفته الریح

و عزم و عفته الریح شدد للمبالغة یعنی ای انکه درختی نیکو را میوه دار کند تا انکه نمو کند

و سعوانده او را ای انکه درگذرد از بدی تا انکه نیست گرداند اثر او انصرفت الامال دون

مدی کرمک بالحاجات صرف الرجل یعنی الانصراف و فی بعض النسخ انصرمت الامال

و الانصرام الانقطاع و لفظ دون هنا بمعنی تحت و المدی الغایة یعنی باز گردید امید ها از رسیدگان

کرم تو بحاجات انقطع شد امید ها بسبب روا شدن حاجات و امتلأت بفیض جودک

اوعیة الطلبات الاوعیة جمع الوعاء بکسر الواو ای الظرف و الطلبات بفتح الطاء و

جمع الطلبة ای الحاجة و قد یجئ هذه اللفظة فی الدعاء الثالث عشر فی طلب الحوائج و پر شد

ظروف حاجات که دیگر گنجایش چیزی ندارد و کلام مبنی بر استعاره است و تفسخت دون بلوغ نعتک

الصفات تفسخت بالفاء و السین المهملة و الخاء المعجمة ای تقطعت و الطلبة یعنی از هم ریخته گردیده

صفتها نزد رسیدن بصفت تو فلک العلو الاعلی فوق کل عال و الجلال الامجد

کل جلال یعنی پس مر تراست بلندی بلندتر از همه بلندیها بالای همه بلندیها و مر تراست بزرگی بزرگتر

بزرگیها دور نباشد که فقره اول باعتبار صفات ثبوتیه باشد و ثانیه باعتبار صفات سلبیه یعنی اعلی

موصوف اعلی است از انکه لایق است او و در صفات سلبیه اجل است از انکه لایق شود او را

جلیل عندک صغیر و کل شریف فی جنب شرفک حقیر هر بزرگی نزد تو

خورد است و هر شریفی در جنب شرف تو خوار است هر چه هر اوست معلول است معلول را

بوده باشد خاب الوافدون علی غیرک و خسر المتعرضون الا لک ای القاصدون و اعاشر

انهائی که نزدیک شوند بغیر تو و خسر المتعرضون الا لک و ضاع الملمون الا بک الالمام النزول و قد الم

کار رسند انهائی که قاصد شوند چیز را مگر تو و ضاع الملمون الا بک

ای نزل و ضائع و تباه کار شدند فرود آیندگان مگر بتو و اجدب المنتجعون الا من انتجع

فضلک الجدب بالجیم نقیض الخصب واجدب القوم اصابهم الجدب وهو القحط وانتجع ای طلب الکلاء
والمنتجع المنزل فی طلب الکلاء وهولاء قوم ناجعة ومنتجعون وانتجعت فلانا اذا اتیته تطلب معروفه
یعنی در قحط افتاد و برسید او را کسی اکه طلب نیکوئی کرده مگر از فضل تو بابک مفتوح للراغبین
وجودک مباح للسائلین در رحمت تو گشاده است از برای نهانی که رغبت کننده گانند بفضل تو
... کرده شده مر طلب کنندگان را واغاثتک قریبة من المستغیثین و فریاد رسیدن تو نزدیک است
مر فریاد خواهندگان را لا یخیب منک الآملون نا امید نشوند از رحمت تو امید دارندگان
من عطائک المتعرضون ... نشوند از بخشش تو ... طلب ... تواند ولا یشقی
بنقمتک المستغفرون ... وعقاب تو ... آمرزش خواهندگان رزقک مبسوط
لمن عصاک روزی تو گسترده شده است مر عاصیان ... حلمک معترض لمن
ناواک ... عادتک
الاحسان الی المسیئین وسنتک الابقاء علی المعتدین ...
علی فلان اذا رعیت علیه ورحمته ... فی النهایة ...
... علیه ... عادت تو نیکوئی کردنست
... رعایت ... حتی لقد غرتهم اناتک

عن الرجوع وصدهم امهالک عن النزوع ... النزوع الانتهاء ... الثانی والنزوع
والامتناع ... عن الامور ... انتهی عنها وکف یعنی ... کرده است ایشان را
... باز گشتن از گناه و توبه ... مهلت دادن تو ایشان را
وانما تأنیت بهم لیفیئوا الی امرک وامهلتهم ثقة بدوام ملکک تعالی
یعنی ... کرده ... تو
اند ... بوده ... فمن کان من اهل السعادة
ختمت له بها ومن کان من اهل الشقاوة خذلته لها ای ترک ... لعالی ...
از اهل سعادت ... ختم گردی عمل او ... سعادت ... از اهل شقاوت ...
... او ... شقاوت کلهم صائرون الی حکمک وامورهم آئلة
الی امرک ... ای رجع ... از اهل سعادت
شقاوت ... بحکم تو ... لم یهن علی طول
مدتهم سلطانک ولم یدحض لترک معاجلتهم برهانک الوهن الضعف ...
... علی ... طول ... وحجتک قائمة لا تدحض
یعنی ... با وجود درازی مدت ... باطل ...

... کرده ... برهان تو حجتک قائمة لا تزول
وسلطانک ثابت لا یزول ... عن حالها ...
... سلطنت ... تو ثابت است ...
فالویل الدائم لمن جنح عنک ... والرجع علی الابتداء ...
وادی جهنم ... من حرة ... ویلک
... ردین تو والخیبة الخاذلة لمن خاب منک
ای ... ناامید ... والشقاء
الاشقی لمن اغتر بک ... گنهکار ...
ما اکثر تصرفه فی عذابک ... التعجبیة ...
وما اطول تردده فی عقابک ... وما ابعد غایته
من الفرج ودر بعضی نسخ ... غایة ... الوهدة
... وما اقنطه
من سهولة المخرج ... عدلا من قضائک لا تجور
فیه ... عدلا ... قضاء ... عدل تو

نکرده دران حکم وانصافا من حکمک لا تحیف علیه ... عدل ...
حاف علیه ... حکم تو ...
فقد ظاهرت الحجج وابلیت الاعذار ظاهرت الحجج ای ... للبعض
وابلیت الاعذار ای ... فی ... الاصل ...
... ابلیت ... عذر ...
... اللباس
... قوله ابلی عذره ... محروم ... رزق
یعنی ... حجتهای ... کردی ... مبالغه نمودی
در اظهار کردن عذرها ... وقد تقدمت بالوعید
وتلطفت فی الترغیب ... ولطف
کردی ... وضربت الامثال واطلت الامهال
... ضرب ... الامثال ...
... مهلت دادن را واخرت وانت مستطیع للمعاجلة ...
... وتأنیت وانت ملیء بالمبادرة

تأنّي في الامر اي توقف وتنظر و المليّ المقتدر [illegible]

مبادرت و شتاب نمودن سزاوار آن لَمْ يَكُنْ اَنَاتُكَ عَجْزاً وَلاَ اِمْهَالُكَ وَهْناً وَلاَ اِمْسَاكُكَ غَفْلَةً

وَلاَ انْتِظَارُكَ مُدَارَاةً [illegible] بردباری حلم تو از روی عجز و نه مهلت دادن تو [illegible]

تو عذاب را از روی غفلت و نه انتظار بردن تو از روی مکر و کید [illegible] بَلْ لِتَكُونَ

حُجَّتُكَ اَبْلَغَ وَكَرَمُكَ اَكْمَلَ وَاِحْسَانُكَ اَوْفَى وَنِعْمَتُكَ اَتَمَّ [illegible]

بود تا باشد حجت تو [illegible] بالغ‌تر و کرم تو کامل‌تر و نیکویی تو وافی‌تر و نعمت تو [illegible]

وَلَمْ تَزَلْ وَهُوَ كَائِنٌ وَلاَ تَزَالُ [illegible] حاصل [illegible]

اَجَلُّ مِنْ اَنْ تُوصَفَ بِكُلِّهَا [illegible]

وَمَجْدُكَ اَرْفَعُ مِنْ اَنْ يُحَدَّ بِكُنْهِهِ [illegible]

ای [illegible]

بجميع كمالاته [illegible] وَاِحْسَانُكَ اَكْثَرُ مِنْ اَنْ تُشْكَرَ عَلٰى اَقَلِّهِ

وشكري [illegible] وَقَدْ قَصَّرَ بِيَ السُّكُوتُ عَنْ تَحْمِيدِكَ

الشي قصور [illegible]

عاجز کردم [illegible]

از شکر نتوانم کرد [illegible] سکوت است [illegible] عاجز گشت از حمد [illegible]

وَفَهَّهَنِيَ الْاِمْسَاكُ عَنْ تَمْجِيدِكَ [illegible]

[illegible]

[illegible]

وَقُصَارَايَ الْاِقْرَارُ بِالْحُسُورِ لاَ رَغْبَةً يَا اِلٰهِي بَلْ عَجْزاً [illegible]

غاية [illegible]

[illegible]

[illegible] فَهَا اَنَا ذَا اَؤُمُّكَ بِالْوِفَادَةِ وَاَسْاَلُكَ حُسْنَ الرِّفَادَةِ

فَصَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ [illegible]

بكسر الواو وفتحها [illegible]

والجمع [illegible]

والرفادة [illegible]

[illegible]

وَاسْمَعْ نَجْوَايَ وَاسْتَجِبْ دُعَائِي [illegible] وَلاَ تَخْتِمْ يَوْمِي

بِخَيْبَتِي وَلاَ تَجْبَهْنِي بِالرَّدِّ فِي مَسْاَلَتِي [illegible]

[illegible] وَاَكْرِمْ مِنْ عِنْدِكَ مُنْصَرَفِي

وَاِلَيْكَ مُنْقَلَبِي [illegible]

[illegible] اِنَّكَ غَيْرُ ضَائِقٍ بِمَا تُرِيدُ وَلاَ عَاجِزٍ عَمَّا تُسْاَلُ

[illegible] وَاَنْتَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

[illegible]

[illegible] وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

الدعاء السابع والاربعون

[illegible] وكان من دعائه عليه السلام في يوم

عرفة [illegible]

رَبِّ [illegible]

[illegible]

[illegible] اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ بَدِيعَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ذَا الْجَلاَلِ وَالْاِكْرَامِ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] رَبَّ الْاَرْبَابِ

وَاِلٰهَ كُلِّ مَاْلُوهٍ [illegible]

وَخَالِقَ كُلِّ مَخْلُوقٍ [illegible]

وَوَارِثَ كُلِّ شَيْءٍ [illegible]

[illegible]

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ [illegible]

الماهية يعنى نيست مانند او چيزى زيرا كه مثل عبارتست از مشاركت در تمام ماهيت و شريك نيست

اگر مثل متحقق بوده باشد مستلزم تركيب باشد در واجب الوجود چه مشهود از مابه الامتياز است و مابه الاشتراك

الامتياز و تركيب محال است كه متحقق مثل او در امثال محالست وَلَا يَعْزُبُ عَنْ عِلْمِهِ شَيْءٌ اى هو بكل شى

محيط يعنى دور و غايب نباشد از دانش او چيزى و حال آنكه علم او بهمه چيز محيطست و فرا گرفته است

علم او همه چيزها را چرا كه علت همه معلولاتست و سبب همه اسبابست وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ رقيب

الرقيب الحافظ و او بر همه چيز نگهدارنده است و حافظ محفوظ از وى فوت نشود وَأَنْتَ اللّٰهُ

لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَحَدُ الْمُتَوَحِّدُ الاحد هو الفرد الذى توحده لم يكن معه آخر والمتوحد

اى المتحلى بصفة الوحدة لذاته هو المنفرد بالوحدة بنفسه والمستأثر بها لان كل ممكن زوج تركيبى يعنى

نيست خداى مگر تو يكانه كه با تو ديگرى نيست و آراسته بصفت وحدت دارى بذاته و يكانگى

مخصوص بخود كرده بنده الْفَرْدُ الْمُتَفَرِّدُ بمعنى همان است و اكثر ارباب لغت و اختلاف اللفظ

وَأَنْتَ اللّٰهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الْكَرِيمُ الْمُتَكَرِّمُ و تو خداى كه نيست خداى مگر تو

كريمى يعنى بسيار در گذرنده از گناه گناهكاران يا بسيار خيرى و بخشنده و بزرگوارى و متحلى بصفت

كرمى بذاته الْعَظِيمُ الْمُتَعَظِّمُ اى ذو العظمة والجلال الذى لا تحيط بكنهه العقول و قيل انه

تعالى سمى العظيم لانه الخالق للخلق العظيم كالعرش والكرسى وغيرهما يعنى صاحب عظمت

ابنى

و بزرگى حاصل علو عظمى مثل عرش و كرسى و غيرآن و متحلى عظمت و بزرگى لذاته الْكَبِيرُ الْمُتَكَبِّرُ

الكبير هو الملك السيد القادر على جميع الاشياء والمتكبر هو الذى يتكبر على ما يوجب حاجة او نقصانا

و قيل هو المستحق لصفات و پادشاهى كه قادرى بر جميع چيزها و متحلى بصفات بزرگى و آنچه

لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الْعَلِيُّ الْمُتَعَالِ يعنى تو خداى كه نيست خداى مگر تو برترى از روى رتبه كه برتر نيست

بالاى رتبه تو و منزه و مبرائى از صفات مخلوقين با وجود علو خود از روى قدرت و برترى و متعالى

يعنى برترى از آنكه قدرتى باشد مساوى قدرت تو وَأَنْتَ الشَّدِيدُ الْمِحَالُ اى الاخذ على

و قيل شديد العقوبة و قيل شديد النقمة والعقاب و قيل شديد الكيد للكفار والمحال المماكرة

والمكايدة و محل فلان بفلان اذا سعى به الى السلطان والمعنى انه شديد المكر باعدائه يأتيهم

الهلاك من حيث لا يشعرون يعنى سخت گيرنده بر عاصيان و با شدت قدرت و قوت

تو با عذاب تو با شدت كيد تو مر كفار را و مى آورى بر ايشان هلاك از جائى كه ايشان

شعور ندارند وَأَنْتَ اللّٰهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيمُ قال الشهيد فى قواعده هما

اسمان بنيا للمبالغة من رحم كغضبان من غضب و عليم من علم والرحمة لغة رقة القلب والانعطاف

الذى يقتضى التفضل والاحسان و منه الرحم لانعطافها على ما فيها و اسماء الله تعالى انما يؤخذ باعتبار

الغايات التى هى الافعال دون المبادى التى تكون انفعالات والرحمن ابلغ من الرحيم لان زيادة البناء تدل على

المغنى يعنى تو خداى كه نيست خداى مگر تو بسيار بخشاينده بجميع خلقان خود همه رحمت رسانندهٔ خلايق

از مومن و كافر و نيكبخت و بدبخت رسيده در ارزاق و غيران و رحيمى يعنى مخصوص ميكننده مومنان را برحمت خود

و رحمن و رحيم دو اسمند كه موضوعند از براى مبالغه و مشتق اند از رحمت كه بمعنى رقت قلبست و آن معنى در حق خدا

محال و متصور نيست بلكه بمعنى الحاد و نعمت است از براى مرحوم و كشف بلا از و الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ اى العالم بالسرائر

والخفيات و تفاصيل المعلومات قبل وجودها و بعد وجودها والعليم مبالغة فى العلم يعنى دانائى بر سرائر و پنهانيها

كه از تو غايب نيست مثقال ذره نه در آسمان و نه در زمين و بتفاصيل معلومات پيش از وجود و بعد از آن

يا كاملى در علم كه علمى مثل علم تو نيست و حكيمى يعنى صاحب احكام و اتقانى در خلق اشياء و بعضى گويند كه حكيم يعنى

عالم است وَأَنْتَ اللّٰهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ قال الشيخ ابو العباس ابن فهد فى عدته

عدة الداعى السميع بمعنى السامع يسمع السر والنجوى سواء عنده الجهر والخفوت والنطق والسكوت و قد يكون

السميع بمعنى القبول والاجابة و منه قول المصلى سمع الله لمن حمده اى قبل الله حمد من حمده و استجاب له و قيل السميع

العالم بالمسموعات و هى الاصوات والحروف والبصير العالم بالخفيات او العالم بالمبصرات و فى القواعد الشهيدية

السميع هو الذى لا يعزب عن ادراكه مسموع خفى او ظهر والبصير الذى لا يعزب عنه ما تحت الثرى و مرجعهما

الى العلم لتعاليه سبحانه عن الحاسة والمعانى القديمة يعنى تو خدائى كه نيست خدائى مگر تو و تو شنوائى يعنى شنونده

پنهان و راز و آشكارا است نزد تو بلند و آهسته و گفتن و نا گفتن و آگاه است كه سميع بمعنى قبول و اجابت آمده

يعنى

يعنى خداوندى كه قبول مينمايد تو سر او مشنوده دعا او گفته اند سميع است يعنى داناى مسموعات

كه آن اصوات و حروفست و البصير يعنى مبصرى و بينائى كه هاست و گفته اند بصير است يعنى عالم

بمبصرات است الْقَدِيمُ الْخَبِيرُ القديم هو المتقدم على الاشياء الذى ليس لوجوده اول او الذى

لا تسبقه العدم و قال الصنعانى فى ربيع الاسد القديم على ضربين حقيقة و مجاز فالقديم الحقيقى

هو الموجود الذى ليس له نهاية فى الماضى و سواء القديم المجازى هو الموجود الذى تطاول

فى مدته عهد و فى القول هذا بناء قديم الخبير هو العالم بكنه الشى المطلع على حقيقته والخبير

العلم او لى بكذا خبر اى علم و قديمى يعنى پيش دارى در وجود بر همه اشياء و وجود ترا

نيست و پيشى نگيرد بر وجود تو عدم و هستى خبيرى يعنى عالمى و دانائى بكنه اشياء و مطلعى

بر حقيقت آنها وَأَنْتَ اللّٰهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الْكَرِيمُ الْأَكْرَمُ اى الزائد فى الكرم على كل

كريم فانه ينعم بلا عوض و يحلم من غير خوف و تو خدائى كه نيست خدائى مگر تو و كريمى كه

زيادتى دارد كرم تو بر هر كريمى چه نعمت ميدهى بى آنكه عوض خواهى الدَّائِمُ الْأَدْوَمُ اى

الثابت الزائد فى الدوام والاشد على كل ثابت لان ثباته من ذاته بخلاف

دوام و هميشگى دارد وجود تو و ثبات دارى كه اصلا تغير نشد بر وجود تو زيادتى دارد ثبات و دوام

تو بر همه موجودات چه ثبات و دوام تو از ذات تو است نه از غير تو و غير تو از ذات تو

وَأَنْتَ اللّٰهُ لا إِلٰهَ إِلّا أَنْتَ الأَوَّلُ قَبْلَ كُلِّ أَحَدٍ وَالآخِرُ بَعْدَ كُلِّ عَدَدٍ يعنى تو آن
كه معبودی نیست مگر تو اول پیش از همه کس و هیچ چیز پیش از تو نبوده آخری بعد از فنای همه
وانتها نباشد تورا و خوب در دعای یحیمیه که اول دعا هست کلام مشبعی در تحقیق معنی اول و آخر
نموده لهذا باعاده آن تکرار نمی نماید وَأَنْتَ اللّٰهُ لا إِلٰهَ إِلّا أَنْتَ الدّانِي فِي عُلُوِّهِ وَالعالي
فِي دُنُوِّهِ یعنی توئی معبودی که نیست هیچ معبودی مگر تو نزدیکی بمکونات با وجودیکه علم تو محیط است
بآن پس نیست از چیزی از مخلوقات زیرا که علو او مکانی نیست و نه نزدیکی او مساوی
در مکانی که با او باشد زیرا که قرب او نزدیک مکانی نیست پس منافات با علو ندارد وَأَنْتَ اللّٰهُ
لا إِلٰهَ إِلّا أَنْتَ ذُو البَهاءِ وَالمَجْدِ وَالكِبْرِياءِ وَالحَمْدِ البهاء الحسن والمجد الكرم والكبرياء
العظمة یعنی توئی معبودی که نیست معبودی مگر تو صاحب نیکوئی و کرم و بزرگی و حمدی یعنی سپاسی
که جهت مر تراست وَأَنْتَ اللّٰهُ لا إِلٰهَ إِلّا أَنْتَ الَّذِي أَنْشَأْتَ الأَشْياءَ
مِنْ غَيْرِ سِنْخٍ وفي نسخة الشيخ ابن ... بسكون السين المهملة المكسورة والنون ...
المعجمة اخيرا بمعنى الاصل قال في الصحاح السنخ الاصل وسنخ الاسنان اصولها وفي نسخة ...
ادريس بالشين المعجمة والباء الموحدة والحاء المهملة اخيرا بالتحريك اي من غير شخص ...
معبودی که نیست هیچ معبودی مگر تو همه آوردی چیزها را بی آنکه ماده و اصلی بود آنها را

مثالی

جیزی نزدیکتر از آن مکونات در عالی بلندی ... نزدیکی خود ... نه علو او ...

شيخ س

مثالی و نمونه بود آنها را صَوَّرْتَ ما صَوَّرْتَ مِنْ غَيْرِ مِثالٍ والصورت دادی آنچه صورت دادی بی
مثالی وَابْتَدَعْتَ المُبْتَدَعاتِ بِلا احْتِذاءٍ يعنى بی مثالی ... وابداع
آوردی مبتدعات را یعنی چیزهائی که مسبوق بماده و مدت نیستند یعنی مجردات را بی آنکه پیروی کرده
باشی چیزی را یا نهاد کسی کاری کرده باشی أَنْتَ الَّذِي قَدَّرْتَ كُلَّ شَيْءٍ تَقْدِيراً اى خلقت یعنی توئی آن
معبودی که خلق کردی همه چیز را خلق کردنی باندازه کردی همه چیز را اندازه کردنی وَيَسَّرْتَ
كُلَّ شَيْءٍ تَيْسِيراً و میسر کردی و مهیا ساختی همه چیز را میسر کردی مهیا ساختنی وَدَبَّرْتَ
ما دُونَكَ تَدْبِيراً لفظ دون بمعنی ماتحت ای ماتحت قدرتک و تدبیر کردی آنچه بر قدرت تو بود
کردنی أَنْتَ الَّذِي لَمْ يُعِنْكَ عَلى خَلْقِكَ شَرِيكٌ لم يعنك من الاعانة یعنی توئی آنکه
یاری نداد ترا بر آفرینش تو انباری وَلَمْ يُوازِرْكَ فِي أَمْرِكَ وَزِيرٌ اصل الوزارة
وهو الحمل فان الوزير يحمل عن السلطان الثقل والوزر الحمل الثقيل والوزير بمعنى المعين ... كارى
نکرد در کار تو وزیری و معاونی وَلَمْ يَكُنْ لَكَ مُشاهِدٌ وَلا نَظِيرٌ و نبود ترا مانندی و نظیری
أَنْتَ الَّذِي أَرَدْتَ فَكانَ حَتْماً ما أَرَدْتَ توئی آنکه اراده کردی و خواستی چیزی را ...
آنچه خواستی وَقَضَيْتَ فَكانَ عَدْلاً ما قَضَيْتَ وَحَكَمْتَ فَكانَ نِصْفاً ما حَكَمْتَ ... القضاء
بمعنى الحكم فيكون العطف ... المعطوف عليه ... والنصف بالكسر ...

الالف به

عقلانی زیرا که از بساطت در مرتبه ایست که ادراک آن منسوب گردد بمنهای عقلانی أَنْتَ الَّذِي
لا تَحُدُّكَ فَتَكُونَ مَحْدُوداً اى لا يحصل لك حد و نهاية من اجزاء او اشكال و اقطار تنتهى بها فتكون
یعنی توئی آنکه گردانیده نشده از برای تو حدی و نهایتی پس باشی متناهی در اطراف و حدود وَلَمْ تُمَثَّلْ
فَتَكُونَ مَوْجُوداً اى لم ... مثالا و تمثله ... اى لم يعتبر لذاتك صورة ذهنية منطبعة
في قوة مدركة ... موجودا على صفة ... علية ... وحدت ... ملتفا ...
كى معنى ... على ... الجسمية ... في عينه ... الموجود على البارى
الحق سبحانه انما يصح بمعنى انه بحت وجوده ... مرتبة ذاته ... انه ... عليه الوجود من
... ذاته ... على سبيل ... اياه ومن هناك قال ... الشيخان
... الحكماء ابو نصر الفارابى وابو على بن سينا ... منهما في تعليقاته ... انه موجود ... لفظ
مجاز ومعناه انه بحت وجوده ... انه ... موضوع له الوجود ... كلامهما یعنی
... از برای ذات مقدس تو صورت ذهنی که ... در ...
هیچ ادراک تصوری ... ادراک بشری ... کبریائی او ... دورست
... غایت ... است ... بسته و نظیر
از خارج ... ذهنی ... خارج موجود باشد ... تصور باشد ذاتی است که ...

کلاهها مرومان العدول ... یعنی و حکم کردی پس عدل بود آنچه حکم کردی أَنْتَ الَّذِي
لا يَحْوِيكَ مَكانٌ اى لا يحيط بك مكان یعنی آنکه احاطه نکند ترا مکانی نه موجود مکانی ... ما قال
الحكم ... یعنی مکان او نیز مکان ... اسما ... آسمان ... وَلَمْ يَقُمْ لِسُلْطانِكَ سُلْطانٌ
و نه ایستاده در برابر سلطنت و پادشاهی تو هیچ سلطانی وَلَمْ يُعْيِكَ بُرْهانٌ وَلا بَيانٌ
من الاعيا ... اى عجزت ... اعيا ... الاطباء ... لم
يعجزك یعنی عاجز نساخت ترا هیچ برهانی و بیانی أَنْتَ الَّذِي أَحْصَيْتَ كُلَّ شَيْءٍ عَدَداً
توئی آنکه شمرده همه چیز را از روی عدد و شماره وَجَعَلْتَ لِكُلِّ شَيْءٍ أَمَداً و گردانیده ... از برای
همه چیز غایتی و نهایتی وَقَدَّرْتَ كُلَّ شَيْءٍ تَقْدِيراً و اندازه کرده همه چیز را اندازه
أَنْتَ الَّذِي قَصُرَتِ الأَوْهامُ عَنْ ذاتِيَّتِكَ توئی آنکه قاصر و عاجزاند اوهام یعنی ...
خواه مشاعر عقلانی و خواه وهمانی از حقیقت ذات تو ... الهی ... شده
وَعَجَزَتِ الأَفْهامُ عَنْ كَيْفِيَّتِكَ و عاجزاند افهام از ... ذات تو وَلَمْ تُدْرِكِ
الأَبْصارُ مَوْضِعَ أَيْنِيَّتِكَ و در نیافتند ابصار یعنی ... نه عقلانی و نه جسمانی
... جسمانی زیرا که ... مقدس تو ... از ... مکان ...
... مقدس است از ... مدرک ... وجود ...

عقلا

وجود است یعنی باشی تو دائی که وضع کرده شده باشد در وجود و وجود ارعانه عن وجود آشی

فانه معناه صنوا اسم مفعول است ولم تلد فتکون مولوداً یا را انساه فی نسخ الصحیفه مکذا ولم

اعرف له توجیها الا انه لم تولد وان کان له وجه تکلف تامل و فرزند و ولد نیاز تا باشی مولود

انت الذی لا ضد معک فیعاندک الضد ضد الظهور تقال علی مساو فی القوه ممانع

یعنی تو ای که نیست ترا ضدی که ممانع تو باشد و در قوت و قدرت با تو برابری کند یعنی تمیی

ولا عدل معک فیکاثرک فی خط الشیخ ای ادریس لا عدل بفتح العین ای السکون بکسرها

والقرا وبان جدیان لانه بالکسر یستعمل فی المساوی مقدارا ومنه عدلا الحمل وبالفتح یستعمل

فی المساوی حکما وان لم یکن من جنسه و قوله عم یکاثرک ای یغالبک فی تفاخرک فی الکثره

ایکه نیست ترا مانندی پس غلبه کند ترا در مفاخرت زاید ترا در بسیاری ولا ند لک

الند بالکسر و تشدید الدال المثل والنظیر یعنی مانند و نظیری نیست ترا تا با تو برابری کند

انت الذی ابتدا و اخترع و استحدث و ابتدع و احسن صنع ما صنع

الافعال فی معانیها متقاربه فکلها بمعنی و قد تفاوت ای صنع ما صنع یعنی تو ای که آغاز کردی

آورد و تسکو کردی کردن انچه کردی از افلاک و عناصر و غیر اینها از مکونات سبحانک ما اجل

شانک و اسنی فی الاماکن مکانک و اصدع بالحق فرقانک لعظمتک

تعجبه واجل واسنی واصدع افعال لها واسنی ای ارفع و هو من السنا المحدود بمعنی الرفعه

والمکان بمعنی القدر والمنزله واصدع ای اظهر و صدعت بالشی اظهرته و منه قوله تعالی فاصدع بما

تؤمر ای اظهر و سنت و قیل ای اظهر بالقرآن و قیل احکم بالحق یعنی تنزیه میکنم ترا خداوندا

تنزیه کردنی چه بزرگیست شان تو و چه بلند است در جایها و منزلتها چه روشن است طاهر است

حکم تو که فارق است میان حق و باطل سبحانک من لطیف ما الطفک ورؤف

ما ارافک وحکیم ما اعرفک وقوله من لطیف متعلق بالطفک و نمیزی الی بمعنی

ای ما الطفک من لطیف وکذا رؤف والرافه اشد الرحمه یعنی تنزیه میکنم ترا خداوندا

تنزیه کردنی چه مهربانی تو از روی لطف و مهربانی و چه در غایت مهربانی از روی رافت

و شفقت و چه شناسائی تو از روی حکمت و دانائی سبحانک من ملیک ما امنعک

و جواد ما اوسعک ورفیع ما ارفعک الملیک من تعالی امره فی الملک

و فعل التعجب فی امنعک مشتق من المنعه بالتحریک یقال فلان فی عزه و منعه ای ما اعز

یعنی خداوند ا چه عزیز و غالبی و منیعی از روی پادشاهی و چه وسیعی تو از روی بخشندگی

و چه بلندی از روی رفعت و بلندی ذو البهاء والمجد والکبریاء والحمد

این فقره کرده شده در همین دعا پس باعاده آن تکرار نمی نماید سبحانک بسطت

بالخیرات یدک و عرفت الهدایه من عندک فمن التمسک لدین او دنیا

وجدک بسط الید کنایه عن التوسعه و یمکن ان یکون المراد من الید القدره والدنیا لا یتوین الملح فیها

والتنوین فیه لحن قال ابن الجوزی فی الصوم اللسان یعنی تنزیه میکنم ترا خداوندا تنزیه کردنی

گشاده کردی بنیکوییها دست خود را یعنی وسیع ساختی رحمت خود را بر بندگان خود و شناخته شده راه را

از جانب تو پس هر که درخواست نمود ترا و طلب کرد از جناب مقدس تو از جهت دین و دنیا یافت

ترا سبحانک خضع لک من جری فی علمک یا خداوند افروتنی کرد مر ترا هر که

شد در علم تو یعنی جمیع مخلوقات وخشع لعظمتک ما دون عرشک و فروتنی و سکاری نمود

بزرگی ترا هر که روان شد در علم تو یعنی جمیع مخلوقات وخشع لعظمتک ما دون عرشک

و سکاری نمود مر بزرگی ترا انچه در زیر عرش است وانقاد للتسلیم لک کل خلقک

و منقاد و مطیع شدند از برای گردن نهادن مر حکم ترا همه خلقان تو سبحانک لا تحس

بالحواس ای لا تدرک بالحواس ولا تجس ولا تمس بالجس ای لا تمس بالید

جسه بیده و جسسته ای مسسته والمجسه الموضع الذی یجسه الطبیب فلا تمس عطف تفسیری له

ولا تکاد ای لا تماکر والکید المکر ولا تماط ای لا تبعد والمیط البعد ومنه الحدیث اماط عنا

یا بعد ای البعد ولا تحاد ای لا تعادل ولا تغالب ومنه الحدیث لا تحاد خالک جار اه

مراه ای جادله و فی النهایه الاثیریه و فی حدیث الربا من طلب العلم لیجاری به العلماء ای یجری معهم فی

المناظره والجدال لیظهر علمه الی الناس ریاء و سمعه و اصل مره الجراء فی الخیل یوزن العلماء

تجاری الرجلان للمسابقه ولا تماری ای لا تجادل و ماراة الرجل جادله و منه افتمارونه

تجادلونه ولا تخادع ولا تماکر ولا تماتن ای لا یکون احد علیک منه ای نعمه و رحمه ای الفاظ

ایکه تنزیه میکنم ترا خداوندا تنزیه کردنی در مانده نشوی و در سوده نشوی بدستها و کید و مکر کرده نشوی

و دور کرده نشوی و نزاع و جدال کرده نشوی و مجادلات کرده نشوی یعنی تطاول و گردن کشی

سواسه کرد کسی با تو و مجادلات یعنی ستیزه کرده نشوی و کسی را خداوند آن نباشد که با تو ستیزه کند

و منت کرده نشوی یعنی کسی را بر تو منتی و نعمتی نبوده باشد سبحانک سبیلک جدد

الجدد بالتحریک الطریق المستوی و فی المثل من سلک الجدد امن العثار یعنی یا خداوندا راه تو

راست است و روشن کرده ان کی بنیست جد و امرک رشد والرشد بالتحریک الصلاح یعنی

الجدد امر تو راه نماینده است وانت حی صمد الحی هو الذی لم یزل موجودا و بالحیوه موصوفا

لم یحدث له الموت بعد الحیوه ولا العکس وقیل انه الفعال المدرک حتی ان ما لا فعل له

ولا ادراک فهو میت والصمد السید الذی یصمد الیه فی الحوائج ای یقصد و اصل الصمد القصد وقیل الذی

لا جوف له قال و بعث اهل البصره الی الحسین علیه السلام یسئلونه عن الصمد فقال ان الله قد فسره

لم یلد ولم یولد ولم یکن له کفوا احد و تو آن صمدی که بی ملجأ بوده و روا نیست بر تو موت و فنا
و سیدی که مقصود تویی در حوائج و کفایتها که صمد آنست که او را جوف نباشد و بعضی گفته اند که اهل
بصره بخدمت حضرت امام حسن علیه السلام فرستادند و استفسار نمودند از معنی صمد آن حضرت فرمود که باری
تعالی خود تفسیر فرموده اند که صمد آنست که نزاد و زاده نشد و نیست و نبوده مر او را همتا
هیچکس سبحانک فی کل علم و قضاؤک حتم و ارادتک عزم الحکم هو مصدر
حکم یحکم و هو الکلام النافذ الذی یمنع من الجهل والسفه و ینهی عنهما و القضاء الحکم و الحتم احکام
الامر والعزم القطع یعنی بار خداوندا گفتار تو گفتاریست نافع که باز میدارد مردم را
از جهل و نادانی و حکم تو حکمیست استوار و قویست و اراده تو قطعیست که تغیر پذیر نیست
سبحانک لا راد لمشیتک و لا مبدل لکلماتک یعنی بار خداوندا رد کننده نیست
خواست ترا و تبدیل کننده نیست مر وعده های ترا و حکمهای ترا که در حق هر کس فرموده
سبحانک باهر الآیات نیّر القمر اضاء حتی غلب ضوءه ضوء الکواکب باهر الآیات
منصوب علی المدح و هو مضاف الی فاعلها ای باهر آیاته یعنی منزه میکنم ترا ای آنکه
منزه کردی آیات تو یعنی دلائل و هدایت تو نقصانها و ششت فاطر السموات ای خالقها
و مبدعها علی غیر مثال سبق و هذا ایضا منصوب علی المدح او بنیه ای آسمانها یعنی ای آفریننده

یا بادی

بادی النسمات الباری الخالق والنسمة النفس کل دابة فیها روح نسمة و فی الحدیث من اعتق نسمة
ای من اعتق ذا النسمة عاله الهروی خلق کننده هر جنبنده که صاحب روحست لک الحمد حمدا
یدوم بدوامک و لک الحمد حمدا ابدا دوم بدوامک و لک الحمد حمدا خالدا بنعمتک
مر تراست سپاس آنچنان سپاسی که همیشه باشد همیشگی تو و مر تراست حمد و سپاس سپاسی که جاوید
باشد بنعمت تو و لک الحمد حمدا یوازی صنعک الموازاة والمحاذاة والمساواة والمعادلة
والمقابلة نظیر یعنی مر تراست سپاسی بحسان سپاسی که برابری کند با کردار تو و لک الحمد
حمدا یزید علی رضاک و مر تراست حمد احسان حمدی که زیادتی کند بر خشنودی تو و لک
الحمد حمدا مع کل حامد و مر تراست سپاس سپاسی با سپاس همه سپاس گزاران و شکرا
یقصر عنه شکر کل شاکر و مر تراست سپاس و ستودن سپاسی که عاجز و قاصر باشد از ادای شکر
شکر همه شکر کنندگان حمدا لا ینبغی الا لک و لا یتقرب به الا الیک سپاسی که سزاوار
نباشد و نیز دیگر ترا و نزدیکی جویند بان مگر بسوی تو حمدا یستدام به الاول و یستدعی
به دوام الآخر سپاسی که همیشگی خواهند بان اول را و درخواست کرده شود بان همیشگی
آخر را حمدا یتضاعف علی کرور الازمنة و یتزاید اضعافا مترادفة
لفظه علی المصاحبة سپاسی که دو چندان باشد با گردش زمانها و زیاده شود افزونیهای بسیار

در حالتی که از پی یکدیگر در آینده باشد حمدا یعجز عن احصائه الحفظة و یزید علی
ما احصته فی کتابک الکتبة سپاسی که عاجز باشند از شمردن آن فرشتگان که نگاه دارنده
اعمال بندگانند و زیادتی کند بر آنچه شمرده اند در کتابی که لوح محفوظ است فرشتگان نویسنده
حمدا یوازن عرشک المجید و یعادل کرسیک الرفیع سپاسی که موازن باشد
و برابری کند با عرش بزرگ تو که آن فلک نهم است و معادل و برابر باشد با کرسی بلند تو که فلک
هشتم است حمدا یکمل لدیک ثوابه و یستغرق کل جزاء جزاؤه سپاسی که تمام
باشد نزد تو ثواب آن و مستوفی شود هر پاداشی در جنب پاداش آن حمدا ظاهره
وفق لباطنه و باطنه وفق لصدق النیة فیه سپاسی که ظاهر آن موافق باطن آن
باشد و باطن آن موافق راستی نیت باشد در آن حمدا لم یحمدک خلق مثله و لا یعرف
احد سواک فضله سپاسی که سپاس نکرده ترا خلقی مانند آن حمد و نشناسد هیچکس غیر از تو
فضل او را سواک مثله یعنی در همه او روا نیست حمدا یعان من اجتهد فی تعدیده
و یؤید من اغرق نزعا فی توفیته الاغراق فی النزع حتی انتهاه المبالغة
و استغراق الجهد فیه کما یغرق النازع فی القوس ای یستوفی مدها والاغراق الاستیعاب
فی الضحک و هو کبحانه والنازعات غرقا ای الملائکة تنزع ارواح الکفار اغراقا کما یغرق

النازع

النازع فی القوس ای یستوعب مدها سپاسی که یاری داده شود هر کس که کوشش نماید در شمردن
آن یعنی به تنهایی نتواند شمرد و قوت داده شود هر کس را که مبالغه نماید و استغراق وسع خود کند در ادای آن
حمد ادا کنند الحمد احمدا یجمع ما خلقت من الحمد و ینتظم ما انت خالقه
من بعد سپاسی که جمع کند هر چه تو آفریده در زمان گذشته از سپاس و منتظم سازد آنچه تو
آفریننده آن باشی بعد از این در زمان آینده از حمد حمدا لا حمد اقرب الی قولک
و لا احمد ممن یحمدک به سپاسی که هیچ سپاسی نزدیکتر نباشد بقول تو از آن سپاس و ستاینده
بر نباشد برا از کسی که ستاینده ترا بحمد از این حمد حمدا یوجب بکرمک المزید
و تفضله بمزید تعده مزیدا طولا منک المزید مصدر میمی بمعنی الزیادة طولا نصب علی الطاء
ای تفضلا سپاسی که واجب سازد بکرم تو افزونی نعمت را بسیاری آن حمد و پیوندی
نعمت بعد از فزودنی از روی تفضل و کرم خود حمدا یجب لکرم وجهک و یقابل
عز جلالک کساء ای طبق الوجه بمعنی الذات کما فی قوله یبقی وجه ربک الوجوه للحی القیوم
ای الذوات و انما التعبیر عن النفس بالوجه لانه اول ما یظهر من الشیء و بواطنه یعنی
حمدی که سزاوار کرامت و بزرگی ذات تو باشد و مقابل عزت و جلال تو باشد رب صل علی
محمد المنتجب المصطفی المکرم المقرب افضل صلواتک و بارک علیه اتم برکاتک و ترحم

عَلَيْهِ اِسْتَمْتَعَ رِضَاكَ رَبِّ اصله یا ربی فحذف عنه حرف النداء والیاء المتکلم عنه اکتفاءً بالکسرة وهذا
هو الوجه الجید الذی یحذر فیه والمنتجب علی صیغة اسم المفعول وکذا الجملة التالیة له و استمتع رضاک ای
ادوم مهاد استمتع الشیء طالت مدته و ستمتع النهار طال و امتد والماتع الطویل و متعنی انه بروبیتک ای
اطال رؤیتی ایاک وصل متعنی انه برؤیتک ای نفعنی بها یعنی ای پروردگار من رحمت کن بر محمد
وال او که برگزیده شده است در میان مخلوقات تو و مصطفی تر یعنی منتجب است و گرامی داشته شده است
و مقرب درگاه احدیت تست تفاضل کن بر رحمتهای خود و زیاده کن برو تمامترین برکات خود
و ترحم کن بر و مدد راز ترین رحمتهای خود رَبِّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ صَلَوٰةً زَاكِيَةً لَا تَكُونُ صَلَوٰةٌ
اَزْكَى مِنْهَا یعنی ای پروردگار من افاضه کن فخر رحمت را بر محمد و ال او رحمتی پاکیزه که هیچ رحمتی
پاکیزه تر از ان نباشد وَصَلِّ عَلَيْهِ صَلَوٰةً نَامِيَةً لَا تَكُونُ صَلَوٰةٌ اَنْمَى مِنْهَا و افاضه رحمت کن
بر محمد رحمتی افزاینده که نباشد رحمتی افزاینده تر از ان وَصَلِّ عَلَيْهِ صَلَوٰةً رَاضِيَةً لَا تَكُونُ
صَلَوٰةٌ فَوْقَهَا و رحمت فرست بر محمد رحمتی پسندیده که نباشد هیچ رحمتی بالای ان رَبِّ
صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ صَلَوٰةً تُرْضِيهِ وَتَزِيدُ عَلَى رِضَاهُ ای پروردگار من افاضه کن رحمت را بر محمد
وال او رحمتی که خشنود سازد او را و زیاده بر خشنودی او وَصَلِّ عَلَيْهِ صَلَوٰةً تُرْضِيكَ وَتَزِيدُ عَلَى رِضَاكَ
لَهُ و رحمت کن بر و رحمتی که خشنود کند ترا و زیاده باشد بر خشنودی تو مر او را وَصَلِّ عَلَيْهِ صَلَوٰةً لَا تَرْضَى

له ا

لَهُ اِلَّا بِهَا وَلَا تَرَى غَيْرَهُ لَهَا اَهْلًا و رحمت کن برو رحمتی که راضی نشوی از تو مگر بان رحمت
و نبینی غیر او را اهل و سزاوار ان رحمت رَبِّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ صَلَوٰةً تُجَاوِزُ رِضْوَانَكَ
وَيَتَّصِلُ اتِّصَالُهَا بِبَقَائِكَ وَلَا يَنْفَدُ كَمَا لَا تَنْفَدُ كَلِمَاتُكَ نفد ای بکسر ینفد علی وزن
علم یعلم ای فنی ولا ینفد ما لها انشاء العود فانه بالیاء المثناة التحتانیة کلاهما مروی فی هذا
المقام فعلی الاول فالضمیر راجع الی الصلوة وعلی الثانیة فالضمیر راجع الی الاتصال والکلمات
هی کلمات علمه وحکمته وصل هی معلولاته وصل اراد بها معانی کلمات انه و هو امره او حی القرآن
و سایر کتبه سماویه یعنی ای پروردگار من افاضه رحمت را بر محمد وال او رحمتی که بگذرد از خشنودی
تو و پیوسته باشد پیوستگی ان رحمت ببقای تو و باخر نرسد ان رحمت چنانکه باخر
نرسد کلمات علم و حکمت تو یا معلولات تو یا معانی کلمات تو و هو امر او کتب سماویه ...
اصلا فی تفسیر در معنی کلمات رَبِّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ صَلَوٰةً تَنْتَظِمُ صَلَوَاتِ مَلَائِكَتِكَ
وَاَنْبِيَائِكَ و رسلک وَاَهْلِ طَاعَتِكَ وَتَشْتَمِلُ عَلَى صَلَوَاتِ عِبَادِكَ مِنْ جِنِّكَ
وَاِنْسِكَ وَاَهْلِ اِجَابَتِكَ وَتَجْتَمِعُ عَلَى صَلَوٰةِ كُلِّ مَنْ ذَرَأْتَ وَبَرَأْتَ مِنْ اَصْنَافِ
خَلْقِكَ ذرا بمعنی خلق و کذا برا فالعطف للتفسیر یعنی ای پروردگار من افاضه کن خیر رحمت را
بر محمد وال او رحمتی که در رشته کشیده شود با صلوات فرشتگان تو و پیغمبران تو و رسولان تو و اهل طاعت تو

یعنی انهایی که فرمان برداری نموده اند و امر و نهی ترا و مشتمل باشد بر صلوات بندگان تو از پریان
و ادمیان و اهل اجابت کردن دعوت تو و مجتمع باشد بر صلوة هر کس که تو افریده و بوجود اورده
از انواع مخلوقات تو رَبِّ صَلِّ عَلَيْهِ وَآلِهِ صَلَوٰةً تُحِيطُ بِكُلِّ صَلَوٰةٍ سَالِفَةٍ وَمُسْتَاْنَفَةٍ
ای پروردگار من رحمت کن بر محمد وال او رحمتی که احاطه کند و فرا گیرد همه رحمتها از گذشته و آینده
وَصَلِّ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ صَلَوٰةً مَرْضِيَّةً لَكَ وَلِمَنْ دُونَكَ ای من مخلوقاتک و افاضه کن رحمت را بر او
و بر ال او رحمتی پسندیده مر تو را و نزد انکسانی که در رتبت فروتر تواند از مخلوقات تو و منشی
ذلک صَلَوَاتٍ تُضَاعِفُ مَعَهَا تِلْكَ الصَّلَوَاتِ عِنْدَهَا وَتَزِيدُهَا عَلَى كُرُورِ الْاَيَّامِ زِيَادَةً
فِي تَضَاعِيفَ لَا يَعُدُّهَا غَيْرُكَ ... ان یحصل کذا ای ابتدا یعنی و ارسال رحمت کن ...
این رحمات ماضیه و مستانفه رحمتهایی که دو چندان شود با این رحمتها آن رحمات وقت وجود این
رحمات و سوای ابرا ما کردش روزگار افزونی که حاصل باشد در مرتبه ادا افزون که شمار نتوان
آورد انرا غیر تو رَبِّ صَلِّ عَلَى اَطَائِبِ اَهْلِ بَيْتِهِ الَّذِينَ اخْتَرْتَهُمْ لِاَمْرِكَ وَجَعَلْتَهُمْ خَزَنَةَ
عِلْمِكَ وَحَفَظَةَ دِينِكَ وَخُلَفَاءَكَ فِي اَرْضِكَ وَحُجَجَكَ عَلَى عِبَادِكَ الاطائب جمع اطیب افعل التفضیل
تعالی ... جز اطائب الطرور من قبیل اضافه الصفه الی الموصوف یعنی ای پروردگار من افاضه
رحمت کن بر اهل بیت محمد صلی الله علیه و اله که خوبتری خلایقند انانکه برگزیدی ایشان را از برای کار خود

کران

کران مبلغ الکلام است یعنی لکلامی و کردانیدی ایشان را خزینه داران علم خود و نگاه دارندگان دین خود
و نایبان خود در زمین که از مخلوقات تست و حجتها ساختی ایشان را بر بندگان خود وَطَهَّرْتَهُمْ
مِنَ الرِّجْسِ وَالدَّنَسِ تَطْهِيرًا بِاِرَادَتِكَ الرجس القذر واسم لکل ما یستقذر من عمل ...
لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ ای الاهمال العقیدة والماثم ومنه وجعل الرجس علی الذین
لا یؤمنون والرجس للکفر منه وزادتهم رجسا الی رجسهم والدنس الوسخ یعنی و پاک کردانیدی ایشان را
از پلیدی و نجاسات گناهان ... پاکیزه کردانیدنی باراده مرضیه خود وَجَعَلْتَهُمُ الْوَسِيلَةَ
اِلَيْكَ وَالْمَسْلَكَ اِلَى جَنَّتِكَ و گردانیدی ایشان را وسیله بسوی خود و راه بهشت خود و فرداً
ائمه طاهرین اند صلوات الله علیهم رَبِّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ صَلَوٰةً تُجْزِلُ لَهُمْ بِهَا مِنْ
نِحَلِكَ وَكَرَامَتِكَ تجزل علی صیغة المضارع من باب الافعال من اجزلت له من العطاء
ای اکثرت ونحلک بکسر النون و فتح الحاء المهملة و سکونها جمع نحلة بالکسر ای العطیة
و منه قوله تعالی واتوا النساء صدقاتهن نحلة ای عطیة و فی بعض النسخ مکان نحلک نحلک
بضم النون و فتح الحاء وهی جمع نحلة بضم النون و سکون الحاء والمطف یعنی ای پروردگار رحمت
افاضه کن بر محمد وال او رحمتی که بسیار گردانیدی بسبب ان رحمت برای ایشان عطاهای خود را
... و مهربانی خود و کرامت خود را وَتُكْمِلُ لَهُمُ الْاَشْيَاءَ مِنْ عَطَايَاكَ وَنَوَافِلِكَ

ای عطاهای کرامند علی ما اعطیتهم والنفل الغنیمة والزیادة ومنه الانفال حتی تنفل لنا ای تعطینا شیئا
سهم لفارس و سمیت النافلة نافلة لانها زیادة علی الفرض ... ولد الولد نافلة لانها زیادة علی الولد
قوله تعالی ووهبنا له اسحق ویعقوب نافلة ... لان ابراهیم دعا الله تعالی ان یهب له ولدا
ساره ... فوهب له اسحق و زاد یعقوب نافلة ای زیادة والنفل الغنیمة یعنی تمام گردانی بسبب
آن چیزها را از عطاهای خود و عطاهای زاینده ... از عطاهای ... وَتُوَفِّرَ عَلَيْهِمُ
الْحَظَّ مِنْ عَوائِدِكَ وَفَوائِدِكَ العوائد جمع عائدة ... والفوائد جمع فائدة
معروفه یعنی و وافر گردانی بر ایشان بهره و نصیب از کرمها و ... رَبِّ صَلِّ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ صلوة
لا أَمَدَ فِي أَوَّلِهَا وَلا غَايَةَ لِأَمَدِهَا وَلا نِهَايَةَ لِآخِرِهَا الامد الغایة ... لا غایة لامدها ای لا نهایة
لا فرها فالعطف للتفسیر یعنی ای پروردگار من افاضه رحمت کن بر محمد و آل او رحمتی که غایت ... اول
ابتدا و نهایت ... رَبِّ صَلِّ عَلَيْهِمْ زِنَةَ عَرْشِكَ وَما دُونَهُ
زنه مصدر ... المراد ... ای پروردگار من افاضه کن رحمت ...
که عظم ... وَمِلْءَ سَماوَاتِكَ وَما فَوْقَهُنَّ الملء
بکسر المیم وسکون اللام اسم ما یملأ الاناء ... والمراد بها المقدار ...
تو در آنچه بالای ایشان است وَعَدَدَ أَرَضِيكَ وَما تَحْتَهُنَّ وَما بَيْنَهُنَّ

تو و آنچه زیر ایشان است و آنچه ما بین آسمان و زمین است صَلَاةً تُقَرِّبُهُمْ مِنْكَ زُلْفَى
زلفی ... منصوب علی انه مفعول مطلق من غیر لفظ فعله کقعدت جلوسا ای قربی والزلفة
قربه یعنی رحمتی که نزدیک گرداند ایشان را بتو نزدیک گردانیدنی وَتَكُونُ لَكَ وَلَهُمْ رِضًى
باشد ترا و ایشان را رضا و خشنودی ای الصلوة وَمُتَّصِلَةً بِنَظَائِرِهِنَّ أَبَداً
نماید ... صلوات ... اللَّهُمَّ إِنَّكَ أَيَّدْتَ دِينَكَ فِي كُلِّ أَوَانٍ بِإِمَامٍ أَقَمْتَهُ
عَلَماً لِعِبَادِكَ وَمَنَاراً فِي بِلَادِكَ العلم بالتحریک هو الجبل الذی یعلم به الطریق
فی الصحاری والمنار بفتح المیم الموضع المرتفع الذی یوقد فی اعلاه النار لهدایة الضلال
و گور یعنی ... که تو قوت دادی ... در هر روزگاری ...
که ... باشند ... مانند ...
مردم باشند در شهرهای تو بَعْدَ أَنْ وَصَلْتَ حَبْلَهُ بِحَبْلِكَ وَجَعَلْتَهُ الذَّرِيعَةَ إِلَى
رِضْوَانِكَ الحبل العهد ای رعایة المودة فی الحدیث ان کرم العهد من الایمان ...
... محبت او و محبت خود وَافْتَرَضْتَ طَاعَتَهُ وَحَذَّرْتَ ...
وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ ... فرمان برداری او ...
مَعْصِيَتَهُ وَأَمَرْتَ بِامْتِثَالِ أَوَامِرِهِ وَالِانْتِهَاءِ عِنْدَ نَهْيِهِ ...

او و امر کردی بفرمان برداری او امر آن و بایستادن از نهی او ...
وَأَلَّا يَتَقَدَّمَهُ مُتَقَدِّمٌ وَلَا يَتَأَخَّرَ عَنْهُ مُتَأَخِّرٌ ...
... فَهُوَ عِصْمَةُ اللَّائِذِينَ وَكَهْفُ الْمُؤْمِنِينَ وَعُرْوَةُ
وَبَهَاءُ الْعَالَمِينَ ... اسم الفاعل ...
اسم فاعل من لاذ به ... الیه ...
والکهف ...
... جهانیان
اللَّهُمَّ فَأَوْزِعْ لِوَلِيِّكَ شُكْرَ مَا أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَيْهِ وَأَوْزِعْنَا مِثْلَهُ فِيهِ أوزع علی
الافعال ای الهم ... ای استلهمته ...
...
که آن امام مفترض الطاعة بوده باشد ... علیهم السلام ...
بالخیر ... مانند آن ... وَآتِهِ مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَاناً نَصِيراً
که فتحا یسیرا ...
... وَأَعِنْهُ بِرُكْنِكَ الْأَعَزِّ

العز والمنعة ...
... وَاشْدُدْ أَزْرَهُ وَقَوِّ عَضُدَهُ ...
...
...
بالعضد ...
وَرَاعِهِ بِعَيْنِكَ ای بحفظک ...
وَاحْمِهِ بِحِفْظِكَ ...
وَانْصُرْهُ بِمَلَائِكَتِكَ وَامْدُدْهُ بِجُنْدِكَ الْأَغْلَبِ
... لشکرها ...
بِهِ كِتَابَكَ وَحُدُودَكَ وَشَرَائِعَكَ وَسُنَنَ رَسُولِكَ ...
... صَلَوَاتُكَ اللَّهُمَّ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَأَحْيِ بِهِ مَا أَمَاتَهُ
الظَّالِمُونَ مِنْ مَعَالِمِ دِينِكَ ...
...
... وَاجْلُ بِهِ صَدَاءَ الْجَوْرِ

عن طريقتك واجعل على صفوة الامر خلوت الحيف حلاء بالكسر اى صفات نبى عليه السلام بالضمير المجرور

الولى المتقدم ذكره وصداء الحديد وسخه وقد استعاره عليه السلام هنا للجور والظلم الاخص سطريقه

سمانه وروشن كن باو زنك سيد ادستمكاران را از راه خود وآبن به الضراء عن سبيلك

آبن اى ابعد وافرق فر البين الذى هو الفراق والازاله والضراء الضعف البراء وهو اله مستهم ا

والضراء فالبأساء فى الاموال وهو الفقر وغيره والضراء فى الانفس وهو القتل والعمى والزمانه يعنى

وصدا كن بسبب آن ولى تنكى وناخوشى را از راه خود وآزل به الناكبين عن صراطك الناكبين

العادلين عن طريقته والنكب عن الطريق عدل ومنه قوله انهم عن الصراط لناكبون اى عادلون ودرانگن

بسبب آن ولى خود عدول كنندگان وانحراف ورزندگان را از راه خود كه آن دين اسلام است والحق

به بغاة قصدك عوجا ومحق بغاة الطالب ونحوه وحقه اى احرقه وحقه انه ذهب بركته

وادوم ماحق اى بتدبيره وبغاه كقضاه جمع باغ من قولهم بغيت الشئ طلبته اى الطالبين للعوج

عن وسط طريقك والقوم يكسر العين اعوجاج فى الدين ونحوه والعبح ميل الى الطالبين والقناة

وشبهها واطلل سازو نظرف كن ناين ولى انشانى كه راه راست ترا كج جويند وآلن

جانبه لاولياك فر اللين عند المطرو سو ونرم كن جانب اورا براى دوستان خود وابسط

يده على اعدائك وكشاده كن دست اورا بر دشمنان خود يعنى مسلط ساز اورا

كه بر

كر مرهم خود انها رحمتى وعنايت بر ايشان فروار كردو وهب لنا رافته ورحمته وتعطفه وتحننه يده

الالفاظ نظاير وتحقيق ازحمتنا رحمة ومهربانى وعطوفت اورا واجعلنا له سامعين مطيعين

وفى رضاه ساعين والى نصرته والمدافعة عنه مكنفين الكنفة اى اعنته والمكانفه

المعاونه وفى النسخ الشرح ان ادرس مكبين اى ملازمين من اكب على الشى لزم لغني ومكروان مارا

از براى او سخن شنوندگان وفرمان برداران ودر خشنودى او سعى كنندگان وسوى نصرت ويارى اوو

ودفع رسيدن آذيتها از وى اعانت كنندگان وملازم شوندگان كه از جهت ابشام والبك ولى رسولك

صلواتك اللهم عليه وآله بذلك متقربين ولسوى تو ولسوى رسول تو رحمات تو بر او وآل او باد بر

او باد وبسبب اين تقرب جويندگان باشيم اللهم وصل على اولياء هم المعترفين بمقامهم

المتبعين منهجهم المنهج الطريق الواضح يعنى بار خدايا افاضه كن رحمت را بر دوستان ايشان

كه اعتراف كننده كانند بمقام ومرتبه ايشان ويروى كننده كانند راه روشن ايشانرا المقتفين آثارهم

المستمسكين بعروتهم اقتفى اثره اى اتبعه فالمقتفين المتبعين آثارهم والمستمسكين بعروتهم

اى المعتصمين بهم پيروان آثار ايشان باشند چنگ در زنندگانند دست آويز ايشانرا المتمسكين

بولايتهم المؤتمين بامامتهم چنگ زنندگانند بولايت ايشان بكسر وفتح آن مردو روا شده

يعنى امامت يا محبت ايشان اقتدا كنندگانند بامامت ايشان المسلمين لامرهم المجتهدين فى طاعتهم

گردن نهندگانند فرمان ايشانرا جهد وكوشش كنندگانند در طاعت وفرمان برداري ايشان المنتظرين

ايامهم المادين اليهم اعينهم انتظار كشندگانند روز كار دولت ايشانرا كشندگانند چشمهاى خود را

بسوى ايشان الصلوات المباركات الزاكيات الناميات الغاديات الرائحات وسلم

عليهم وعلى ارواحهم الصلوات منصوبه على انه مفعول لقوله صل على اوليائهم الزاكيات اى الطاهرات

ومنه قتلت نفسا زكية اى طاهرة الغاديات الرائحات اى الصلوات التى توتى بها فى الغدوات

والعشيات فجر الفعل عن الوقت كما يقال اعتق طلوع الشمس اى جاء وقت طلوع الشمس يعنى رحمت

فرست بر ايشان رحمتهاى با بركت پاكيزه نمو كننده در وقت بامداد ودر وقت شبانگاه وسلام ده بر ايشان

وبر ارواح ايشان واجمع على التقوى امرهم واصلح لهم شؤونهم الشئون جمع

ومعولها والامر يعنى وفراهم آور بر پرهيزگارى كار ايشانرا وبا صلاح آر از براى ايشان حالات ايشانرا

وتب عليهم انك انت التواب الرحيم وخير الغافرين وبپذير توبه ايشان را كه تو قبول فرما

تحقيق كه توئى بسيار توبه پذيرنده توبه مقصران بخشنده بر گناهكاران امروز ونيكو

واجعلنا معهم فى دار السلام برحمتك يا ارحم الراحمين وبگردان ما را با ايشان در بهشت كه دار سلامت است

برحمت خود اى بخشاينده ترين همه بخشايندگان اللهم هذا يوم عرفة يوم شرفته وكرمته

وعظمته قال ثقة الاسلام ابو جعفر محمد بن على بن الحسين بن موسى بن بابويه القمى قدس الله روحه فى كتاب من لا يحضره

الفقيه

الفقيه انما سمى اليوم عرفة لان جبرئيل عليه السلام قال لابراهيم عليه السلام هناك اعترف بذنبك واعرف مناسكك فلذلك

سميت عرفة وقال صاحب القاموس ويوم عرفة التاسع من ذى الحجة وعرفات موقف الحاج وذلك اليوم

وهو التعارف فانها او لقول جبرئيل لابراهيم عليهما السلام لما علمه المناسك اعرفت قال عرفت او لانها

وصل رأى فى المنام ذبح ابنه فاصبح يتروى يومه هو من الله ام لا فسمى التروية وراه فى الليلة الثانيه

فاصبح عرف انه من الله فسمى يوم عرفة يعنى بار خدايا اين روز كه روز نهم ذى الحجه است مسمى است

بروز عرفه ووجه تسميه آن است كه در اين روز جبرئيل با ابراهيم عليهما السلام گفت كه بكناهان خود اعتراف كن

ومناسك عبادات خود را بشناس وبعضى گفته اند در وجه تسميه كه چون ابراهيم على نبينا وعليه السلام در خواب ديد

در شب هشتم ذى الحجه كه پسر خود را اسماعيل ذبح ميكند پس با مداد كه كرد در فكر شد كه آيا اين خواب

از جانب الله باشد يا نه نام نهادند روز هشتم ذى الحجه را روز ترويه پس چون كه دوباره در شب نهم

بار ديگر ديد كه پسر را ذبح ميكند پس بامداد كرد دانست كه از جانب الله است لهذا نام نهادند آن

روز را روز عرفه روزى است كه گرامى داشته اى آنرا وتعظيم كرده اى آنرا وتشريف داده اورا

نشرت فيه رحمتك ومننت فيه بعفوك واجزلت فيه عطيتك وتفضلت به على عبادك در اين روز نهادى

بعفو كردن جرايم بندگان خود وآجزلت فيه عطيتك وتفضلت به على عبادك

وتمام كردى در اين روز بخشش خود را وتفضل كردى در اين روز بر بندگان خود اللهم وانا

عبدک الذی انعمت به علیه قبل خلقک له و بعد خلقک ایاه یعنی بار خدایا و منم بنده تو
الکمان بنده که انعام کرده بر وی پیش از آفریدن تو او را که آن نعم سابقه بر وجود ما است مثل وجود
مواد و اسباب او و بعد از آفریدن تو او را فجعلته ممن هدیته لدینک و وفقته
لحقک و عصمته بحبلک و ادخلته فی حزبک و ارشدته لموالاة اولیائک
و معاداة اعدائک و عصمته بحبلک ای جعلته ممن یعتصم به ای یتمسک به و الحبل العهد و الامان
و الحزب بالحاء المهملة و الزای الاصحاب قال الجوهری حزب الرجل اصحابه پس گردانیدی او را از انکه
راه راست نمودی او را امر دین خود و توفیق دادی او را بانکه از دین حق خود از صلوه و زکوة
و حج و غیر آن از عبادت و گردانیدی او را از انهائی که نگاه داشتی او را بعهد و امان خود
و در آوردی او را در گروه خود و راه نمودی او را به دوستی کردن دوستان تو و دشمنی نمودن با دشمنان
تو ثم امرته فلم یأتمر و زجرته فلم ینزجر و نهیته عن معصیتک فخالف
امرک الی نهیک ای متوجها الی نهیک تعالی ایتمر الامر امتثله یعنی بعد از آن امر کردی
او را به طاعت پس امتثال ننمود او را و قبول امر نکرد و منع کردی او را از معاصی پس باز نه ایستاد و نهی کردی
او را از نافرمانی خود پس مخالفت کرد فرمان ترا در حالی که متوجه شد بسوی نهی لا معانده
لک و لا استکبارا علیک بل دعاه هواه الی ما زیلته و الی ما حذرته و اعانه

علی ذلک عدوک و عدوه تعالی زیلته فتزیل ای فرقته فتفرق و المراد ما نهیته عنه از روی عناد کردن
مر ترا و از سرکشی کردن مر تو علیکه خواند او را هوا و خواهش او بسوی آنچه نهی فرموده بودی او را و اعدا نموده
از محرمات و بسوی آنچه ترسانیده بودی او را از مناهی و یاری کرد او را بر مخالفت امر تو دشمن تو و دشمن او
که شیطان رجیم بوده باشد فاقدم علیه عارفا بوعیدک راجیا لعفوک واثقا بتجاوزک
پس اقدام نمود بر آنچه تحذیر نموده بودی در حالی که شناسنده بود با آنکه تو ترساننده بندگان
خود را امیدوارنده بعفو تو و اعتماد کننده بر گذشتن از گناهان تو و کان احق عبادک
مع ما مننت علیه الا یفعل و بود سزاوارترین بندگان تو با آنچه بخشیدی از نعمتها تو بر وی آنکه
بکند انکارهای ناشایسته و ها انا ذا بین یدیک صاغرا ذلیلا خاضعا خاشعا
خائفا معترفا بعظیم من الذنوب تحملته صاغرا و الالفاظ المتتالیة لفظا فی
المعنی و تحملته ای حملته و صغر و صغارا اذا ذل یعنی اینک منم این بنده ایستاده ام
برابر تو در حالی که خوار و ذلیل و بی اعتبارم خضوع و خشوع کننده ترسنده اعتراف کننده
بگناهان بزرگ که مرتکب آنها شدم و جلیل من الخطایا اجترمته مستجیرا
بصفحک لائذا برحمتک موقنا انه لا یجیرنی منک مجیر و لا یمنعنی
منک مانع اجترم ای فعل الجرم و هو الذنب یعنی و مرتکب گناهان بزرگ که ...

از ترا در حالی که پناه خواهنده ام بصفح و درگذشتن تو و التجا آورنده ام برحمت تو در حالی
که یقین داننده ام که پناه دهنده مرا از عذاب تو پناه دهنده و باز دارنده و مرا
از عقوبت تو باز دارنده فعد علی بما تعود به علی من اقترف من تغمدک
عد بضم العین و سکون الدال علی صیغة الامر من عاد علیه یعود عائدة ای یکرم علیه بما تکرم
و الاقتراف الاکتساب و لفظ من فی من تغمدک بیانیه یعنی پس تکرم نما بر من بانچه
تکرمت میکنی بر آن کس که کسب کرده باشد بدیها را از پوشیدن تو گناهان را و جد علی
بما تجود به علی من القی بیده الیک من عفوک القی بیده ای القی بیده رانده
بیده و المعنی القی الیک و جد علی صیغة الامر من الجود و الفضل ای تفضل یعنی و تفضل وجود کن
بر من بانچه جود میکنی بر آن کس که از دست داده باشد خویشتن را و التجا آورده باشد
بسوی تو از عفو خود و امنن علی بما لا یتعاظمک ان تمن به علی من املک
غفرانک لا یتعاظمک ای لا یعظم علیک و هو صرضا فی الدعا التی عشر فی طلب العفو
الخ عظیم و دشوار بنماید ترا با که منت نهی آن بر آن کسی که امید از تو دارد و از رو
ادامرس لو و اجعل لی فی هذا الیوم نصیبا انال به حظا من رضوانک و لا تردنی صفرا
مما ینقلب به المتعبدون لک من عبادک الحظ النصیب فی الصحاح الصفر الخالی

یقال

تعالی مت صفر من المتاع و رجل صفر الیدین و فی الحدیث ان اصفر البیوت من الخیر البیت الصفر من کتاب الله
و لا تردنی صفرا ای خالیا من فضلک و رضوانک یعنی و بگردان از برای من در این روز بهره که برسانم
بان بهره از خشنودی تو و ما نگردان مرا خالی از فضل و خشنودی خود از آنکه بازگردیده اند
مر ترا بفضل و خشنودی تو از بندگان و انی و ان لم اقدم ما قدموه من الصالحات فقد
قدمت توحیدک و نفی الاضداد و الانداد و الاشباه عنک الاضداد جمع الضد
و الانداد جمع الند بالکسر و قد فسرتهما فیما قبل و الاشباه جمع الشبه و النظیر یعنی پس هر چند که من
پیش نفرستاده ام آنچه پیش فرستاده اند از کارهای شایسته ولیکن فرستاده ام پیش
یگانگی ترا و نفی ... بوده ام با آنکه ضد ... و نفی ضدها و مانندگان و همتایان را کرده ام
از تو و اتیتک من الابواب التی امرت ان تؤتی منها و آمده ام بسوی تو از درهائی که
امر کرده که در آمده شوند از آن درها که آن تصدیق رسولان و پیغمبران تست و محبت عترت طاهره رسول تو
و تقربت الیک بما لا یقرب به احد منک الا بالتقرب به و نزدیکی جسته ام بسوی تو
با آنکه نزدیک نشود هیچکس بتو مگر نزدیکی جستن با چیزی که آن تصدیق باشد با آنکه علم قطعی حاصل است
که شخص ... بوده است از موقوف پروردگار و صفات ثبوتیه و سلبیه و عمران از احکام و نهی و حلال
و حرام ثم اتبعت ذلک بالانابة الیک و التذلل و الاستکانة لک و حسن الظن

کردانیدم

ثُمَّ وَثِقْتُ مِنَ النِّقْمَةِ بِمَا عِنْدَكَ الاستكانة الخضوع ووجهت اصبهانی فی الدعاء الی الاذی العسر ... تابع

ودر عقب توحید ونفی اضداد واشباه والصدق ... بالنبی صلی الله علیه وآله درآوردم انابت را

که آن ... بسوی تو واصال کردن کتاب مقدس تو در انکار وعزایم ... وتذلل وخواری نمودن وفروتنی

کردن مرترا وکمان ... استوار بودن اعتماد نمودن بانکه ... از فضل ... ومغفرت

وَشَفَّعْتُهُ بِرَجَائِكَ الَّذِي قَلَّ مَا يَخِيبُ عَلَيْهِ رَاجِيهِ الشفع خلاف الوتر وهو الزوج ... المشفوع

ناقة ... فی بطنها ولد ... وشفعت ... جعلته زوجا ... جعلت هذا

المذکور بالرجاء مشفوعا ... علی المعقود ... ادا لم ...

ما طلب والمعطوف علی ... یستوفون یعنی جفت کردم ومقرون آن

متبوع مذکور را بامید ... از جناب تو ... کم است که نومید شود ... دارنده تو

وَسَأَلْتُكَ مَسْأَلَةَ الْحَقِيرِ الذَّلِيلِ الْبَائِسِ الْفَقِيرِ الْخَائِفِ الْمُسْتَجِيرِ البائس الرجل ... اشتدت

حاجته ... الالفاظ ... وال ... سوال کردن ... حوائج

درویس ... ترسنده زینهار ... وَمَعَ ذَلِكَ خِيفَةً وَتَضَرُّعًا وَتَعَوُّذًا وَتَلَوُّذًا ...

الادلة ... اسم ... العطرسی ... الانسان

... واللواذ الاعتصام ... دارم

کرده ام

ترسناکم والتضرع کننده ام وزاری نماینده ام ... پناه جوینده ام ... کناهان

لَا مُسْتَطِيلًا بِكِبْرِ الْمُتَكَبِّرِينَ وَلَا مُتَعَالِيًا بِدَالَّةِ الْمُطِيعِينَ وَلَا مُسْتَطِيلًا بِشَفَاعَةِ الشَّافِعِينَ ...

مستطیلا ای عالیا وطال علیه ... وتطاول وتکبر وتجبر ... مستطیلا ... الوثوق

والسلاطة ... الدالة ... والاربعون ...

ای وثوقهم بطاعتهم ... یعنی نه آنکه ... کننده ام ... مستکبران ...

بلندی کننده ام ... فرمان برداران ... بزرکی

شفاعت شفاعت کنندکان وَأَنَا بَعْدُ أَقَلُّ الْأَقَلِّينَ وَأَذَلُّ الْأَذَلِّينَ وَمِثْلُ الذَّرَّةِ

أَوْ دُونَهَا الذرة ... النمل ... کما صرح ...

... کمترین کمتران ... مانند مور ... ازانها

فَيَا مَنْ لَمْ يُعَاجِلِ الْمُسِيئِينَ وَلَا يَنْدَهُ الْمُتْرَفِينَ النده الزجر ... ازاجر

... والنده الزجر ...

وفی نسخة ... علی ... الاعذار والابدار

... علی غره والمترفون المتنعمون ... المترفین ... للساعل

والمعقول ... مکافات ... بکرفت

متسلطا

ولعمت ... متنعم ... وَيَا مَنْ يَمُنُّ بِإِقَالَةِ

الْعَاثِرِينَ وَيَتَفَضَّلُ بِإِنْظَارِ الْخَاطِئِينَ الاقالة ... والعثرة

الزلة والانظار التاخیر والامهال ... ای ... بند

... عفو کردن کناه ... وتفضل کنند مهلت دادن خطاکاران أَنَا الْمُسِيءُ

الْمُعْتَرِفُ الْخَاطِئُ الْعَاثِرُ أَنَا الْمُذْنِبُ الْمُقْتَرِفُ منم ... معترف ... خطا کننده

... کناه أَنَا الَّذِي أَقْدَمَ عَلَيْكَ مُجْتَرِئًا الاقدام علی الامر ... اجتراء

والاقدام ... عصاک

مُتَعَمِّدًا ... أَنَا الَّذِي اسْتَخْفَى مِنْ عِبَادِكَ وَبَارَزَكَ منم

... أَنَا الَّذِي هَابَ عِبَادَكَ وَأَمِنَكَ

منم ... أَنَا الَّذِي لَمْ يَرْهَبْ سَطْوَتَكَ وَلَمْ يَخَفْ

بَأْسَكَ السطوة القهر ... أَنَا

الْجَانِي عَلَى نَفْسِهِ ... أَنَا الْمُرْتَهَنُ بِبَلِيَّتِهِ ...

... أَنَا الْقَلِيلُ الْحَيَاءِ ... أَنَا الطَّوِيلُ الْعَنَاءِ

العناء ... التعب ... تَجَبَّرْتَ

بالمعصیة

فلوک

خَلْقِكَ وَبِمَنِ اصْطَفَيْتَهُ لِنَفْسِكَ ... یعنی ... که برکزیده

ازخلق خود ... برکزیده ... وَبِحَقِّ مَنِ اخْتَرْتَ مِنْ بَرِيَّتِكَ

وَمَنِ اجْتَبَيْتَ لِشَأْنِكَ اجتباه ای اصطفاه ... که برکزیده ... خود

... که تبلیغ احکام است ... وَبِحَقِّ مَنْ وَصَلْتَ

طَاعَتَهُ بِطَاعَتِكَ وَمَنْ جَعَلْتَ مَعْصِيَتَهُ كَمَعْصِيَتِكَ ... اورا

بطاعت خود ... معصیت خود وَبِحَقِّ مَنْ قَرَنْتَ مُوَالاتَهُ

بِمُوَالاتِكَ وَمَنْ نُطْتَ مُعَادَاتَهُ بِمُعَادَاتِكَ ... علقه ...

... دوستی ... اورا

... تَغَمَّدْنِي فِي يَوْمِي هَذَا بِمَا تَتَغَمَّدُ بِهِ مَنْ جَارَ إِلَيْكَ مُتَنَصِّلًا وَعَاذَ

بِاسْتِغْفَارِكَ تَائِبًا ... تضرع

... والتنصل ...

... را

که زاری ... کناه خود ... پناه

...

امر بش تو و رهائی که توبه کننده بود و توکنی بآیتوتی به اهل طاعتک والزلفی لدیک

والمکانة منک الزلفی القرب والمنزلة ومنه قوله تعالی وما اموالکم ولا اولادکم بالتی تقربکم عندنا

زلفی وهو معطوف علی ما والمکانة والزلفة والقربة والمنزلة نظائر قال الهمدانی والعاطفة منک

بمعنی عندک کما فی قوله تعالی لن تغنی عنهم اموالهم ولا اولادهم من الله شیئا یعنی دوستی کن با من بجهت

دوستی کردهٔ با آن اهل طاعت و فرمان برداران خود و نزدیکی نزد خود و منصب جاه کردن

و تولنی بما تتولی به من تقی فی التعهد ای افرد فی ما افردت به الذین هم تعهد

علی ما تجود به علیهم ولا تکلنی الی غیرک و وقد ابه یعصمتی ای لم تکله الی غیره توحد برایه

الفرد یعنی تکانه کردن مرا مانند تکانه کردن ایشان را که وفا کرده است تعهد بود

من بانچه کرده با آن و وامگذار مرا بغیر خود و اتخب نفسه فی ذاتک و اتخذه لها

مرضاتک و برنج ار او و رنفس خود را در معرفت و شناسائی ذات تو و رنج ماند نفس خود را

در طلب خشنودی تو و لا تواخذنی بتفریطی فی جنبک و عن تعدی و طوری فی حدودک

و مجاوزة احکامک الجنب الامر تعالی ما فعلت فی جنب صاحبی ای فی امره ما له الی الامر الی

نهایة تعدی و مواعده یعنی با من بکن مرا بسبب تقصیر کردن در کار تو و از حد درگذشتن و طور رفتن و از حدود تو

یعنی اوامر و نواهی تو و در گذشتن احکام تو و لا تستدرجنی باملائک لی استدراج من منعنی خیر ما

عنده و لم یشرکک فی حلول نعمته بی استدرجنی ای لا تدخلنی علماً علماً عصب کما یرتقی الراقی

فی الدرجة فیدرج شیئاً فشیئاً با مهالک ایای منصوب کاعمالی حسنة فیطمئن بها نفسی و موکل امانی

عندک و هذا معنی الاستدراج المعوذ منه والاملاء والامهال یعنی در فضل کردن مرا در خشم خود

اندک اندک یعنی بامهال دادن تو مرا الغنی سرباری که عطائی کنم عطائی از تو تفضل

سدارم و نفس من بآن مطمئن شود و مقصود باعمال منصوب تو باشد همچو استدراج آنکسی که باز دارد

از نیکوئی که نزد او بود و مرا شریک و انباز نبود در فرود آمدن نعمت او بمن و از نوع استدراج

بمعنی انواع استدراج است و نبهنی من رقدة الغافلین و سنة المسرفین و نعسة

المخذولین الرقدة النومة والسنة فتور یتقدم النوم و کذا النعسة والمراد منها هنا الغفلة

و غفلة از خدا یعنی بیدار گردان مرا از خواب غفلت کسی که آن غفلت

اسراف کنندگان و بیدار کنان و خذ بقلبی الی ما استعملت به القانتین

فی تقلبی ر انده و صله ای فی قلبی والقنوت الطاعة ومنه قوله تعالی والقانتین والقانتات

و فرا گیر دل مرا بسوی آنکه کار فرمودی ایشان را در فرمان برداری تو و استعبدت به

المتعبدین استعبدت ای اتخذته عبداً و بسوی آنکه بنده کرفته ای عبادت کنندگان را

و استنقذت به المتهاونین استنقذه منه نجاه و خلصه المتهاون المقصرین و بسوی آنکه رهانیدی

دهی با آن تقصیر کنندگان را در طاعت تو و اعذنی مما یباعدنی عنک و یحول بینی و بین

حظی منک و یصدنی عما احاول لدیک و پناه ده مرا از آنکه دور کند مرا از تو و حائل شود

میان من و میان بهره و نصیب من از تو و باز دارد مرا از آنچه قصد کنم از نزدیک تو و سهل

لی مسلک الخیرات الیک و المسابقة الیها من حیث امرت و آسان کن از برای من راه سلوک نیکوئیها را بسوی خود و پیشی گرفتن

الیها من حیث امرت و مسارعة فیها علی ما اردت المشاحة المواظبة و مواظبت و مداومت نمودن در نیکوئیها و مبادرت کردن

باشی و لا تمحقنی فیمن تمحق من المستخفین بما اوعدت المحق الاعدام والاحراق والاهلاک یعنی نیست گردان و سوزان مرا در میان آنکسانی که نیست میکنی ایشان را از جهت

سبک بر داشتن آنکه بیم و ترس داده ازان و لا تهلکنی مع من تهلک من المتعرضین

لمقتک تعرضت لفلان ای تصدیت له والمقت البغض و هلاک مساز مرا با آنکسی که هلاک

میکنی او را از کسانی که متعرض خشم تو شده اند و لا تتبرنی فیمن تتبر من المنحرفین

عن سبلک تتبرنی علی صیغة المضارع من الفعل تعالی تبره تتبیرا ای کسره و اهلکه

و دوری و لا تتبرنی علی صیغة المضارع من باب الافعال من تبره فلان ای اهلکه و ابارته اهلکه

و التبیل بضم التاء و سکون الباء مردی من باب المهلکات و هلاک مگردان مرا در میان آنکسانی که هلاک میگردانی ایشان را

از ایشانی که منحرف شده اند از راه تو و نجنی من غمرات الفتنة و غمرات الموت شدایده

والفتنة محنی المعاش المراد منها الذنب یعنی رهائی ده و برهان مرا از سختیهای عذاب و خلصنی

من لهوات البلوی اللهوات جمع لهاة و هی لحمة معلقة فی اقصی الفم و هذا الهول محاز لان البلوی

لا لهوات لها حقیقة لکن لما کانت اللهوات هی الطریق الی الجوف والاعوف والواقع فیها

فی الاغلب مقصود لجهة عدم النجاة استعار لها اللهوات للبلوی والبلیة البلوی والبلاء واحد

یعنی و خلاصی ده مرا از راه گلوی بلا و کلام مبنی بر استعاره است و اجرنی من اخذ الاملاء

من الاجارة ای انقذنی والاملاء الامهال یعنی و رهائی ده مرا از گرفتن بعد از مهلت دادن و مهلت

گذاشتن که توبه کننده و باز گردد پس چون توبه بکند بگیرد ناگهانی سخت در دنیا و

و حل بینی و بین عدو یضلنی و هوی یوبقنی و منقصة ترهقنی اوبقنی ای اهلکنی

الشیء هلک و اوبقه اهلکه والمنقصة مصدر میمی بمعنی النقص والعیب ترهقنی یغشی

علان یکون من باب الافعال ای تحملنی فی الاثم والصحیح ان الرهق نفی

حائل شو میان من و میان دشمنی که گمراه میکند مرا و هوا و هوسی که هلاک میسازد مرا و نقص و عیبی

که مرا در گناه اندازد و میان باز دار و لا تعرض عنی اعراض من لا ترضی عنه بعد غضبک

و رو مگردان از من همچو رو گردانیدن از آنکسی که خشنود نشوی از و بعد از غضب خود و لا تؤیسنی

مِنَ الآمِلِ يَدَكَ فَتَغلِبَ علَى القُنُوطِ مِن رَحمَتِكَ و نا امید مکن مرا از امیدی که دارم

بس غالب شود بر من نا امیدی از رحمت تو وَلا تَمتَحِنِّی بِما لا طاقَةَ لی بِهِ فَتَبهَظَنی مِمّا تُحَمِّلُنیهِ

مِن فَضلِ مَحَبَّتِکَ ای لا توقعنی فی المحنة والمحنة واحده المحن التی یمتحن الله بها الانسان

وفی بعض النسخ لا تمتحنی من المنع یعنی یعطی و بهظه الحمل بهظا ای ثقله یعنی و مینداز مرا در محنت

ناکه نباشد مرا طاقت آن پس گران باشد بر من آنچه بار کرده ای از زیادتی محبت و از آن

وَلا تُرسِلنی مِن یَدِکَ إِرسالَ مَن لا خَیرَ فیهِ وَلا حاجَةَ بِکَ إِلَیهِ وَلا إِنابَةَ لَه

الی معناه لیس لک به عنایة یعنی و فرو مگذار مرا از دست خود فرو گذاشتن کسی که خیری نباشد

و عنایتی نباشد مرا او و بازگشت در وی نباشد مرا و را بتو وَلا تَرمِ بی رَمیَ مَن سَقَطَ

مِن عَینِ رِعایَتِکَ وَمَنِ اشتَمَلَ عَلَیهِ الخِزیُ مِن عِندِکَ و مینداز مرا انداختن کسی که افتاده

باشد از نظر رعایت خود و کسی که فرو گرفته باشد او را رسوایی از نزد تو بَل خُذ بِیَدی

مِن سَقطَةِ المُتَرَدّینَ وَوَهلَةِ المُتَعَسِّفینَ فمن صواب و افراط الشی و ...

الا انهم استثقلوا الهمز من ... وکذلک ... عن ...

الخطام و فذا الخطام السقوط الوقوع والسقطة الخرة والزلة والمتردین ای الساقطین والردی فی

بئر و تردی سقط والوهلة الفزعة و وهلت فرکذا او غلت والمتعسفین الآخذین علی غیر الطریق

ملکه دارند ... که از بلند بها ... فتنه و از ورطه ... وَزَلَّةِ المَغرورینَ و ... ورطه

وره بر آه روند وَزَلَّةِ المَغرورینَ وَوَرطَةِ الهالِکینَ والورطة الهلاک و از لغزش ...

و از ملاکت آنانکه هلاک شده اند وَعافِنی مِمَّا ابتَلَیتَ بِهِ طَبَقاتِ عَبیدِکَ وَإِمائِکَ و عافیت

و رستگاری ده مرا از آنکه مبتلا کرده ای بآن اصناف بندگان و کنیزان خود را وَبَلِّغنی مَبالِغَ

مَن عُنیتَ بِهِ وَأَنعَمتَ عَلَیهِ وَرَضیتَ عَنهُ فَأَعَشتَهُ حَمیدًا وَتَوَفَّیتَهُ

عنیت علی صیغة المجهول ای اهتممت به یعنی و برسان مرا بآنجا که رسانیده ای کسی را که اهتمام

داری در حق او و انعام کرده بر او خشنود گشته از و پس زندگانی داده او را به کامی

او را بنیکی وَطَوِّقنی طَوقَ الإِقلاعِ عَمّا یُحبِطُ الحَسَناتِ وَیَذهَبُ بِالبَرَکاتِ

ای عنقی طوقا وهذا کنایة عن اللزوم والاقلاع عن الامر الکف عنه و حبط الحسنات ای بطلها و حبط عمله

ای بطل ثوابه و منه قوله تعالی حبطت اعمالهم و که او تعالی و حبط ما صنعوا والبا فی بالبرکات

للتعدیة یعنی و در گردن من طوق کن طوق که بیخ بر کند از آنکه باطل میکند ...

حسنات را وَأَشعِر قَلبِیَ الازدِجارَ عَن قَبائِحِ السَّیِّئاتِ وَفَواضِحِ الحَوباتِ

شعار قلبی ولباس له والشعار ما یلی الجسد ومنه قوله صلی الله علیه واله للانصار انتم الشعار

ای انتم الخاصة والبطانة و فضحه کمنعه کشف مساویه فافتضح والحوبات الاثام جمع الحوبة

لِی التَّطهیرَ مِن دَنَسِ العِصیانِ وَأَذهِب عَنّی دَرَنَ الخَطایا الدنس الوسخ و الدرن الوسخ

یعنی پاک کردان مرا از چرکی نافرمانی تو و ببر از من چرک گناهان وَسَربِلنی بِسِربالِ عافِیَتِکَ

وَرَدِّنی رِداءَ مُعافاتِکَ وَجَلِّلنی سَوابِغَ نَعمائِکَ ای البسنی السربال وهو القمیص و ردّنی ای

البسنی الرداء وهو الملحفة اکبر الخمر وجمعها التجنق وهو خرقة تقنع بها المراة

راسها ما قبل منه و ما دبر ثم المقنعة ثم الخمار ثم النصیف وهو کالنصف ثم الرداء

واکبر المقنع ثم الرداء وهو اکبرها و جللنی ای غطنی وقد شرحته فی الدعاء الرابع والعشرین

وهو دعاء العافیة یعنی در من پوشان و ملازم من ساز سربال عافیت برداء عافیت خود را

و بر من پوشان نعمتهای شامله خود را یعنی مرا مشمول نعمتهای خود گردان وَظاهِر لَدَیَّ

فَضلَکَ وَطَولَکَ یعنی الطاف ظاهر ای اجمع مالا من الاشر فی النهایة و منه انه ظاهر بین

درعین یوم احد ای اجمع ولبس احدهما علی الاخری وکانه من التظاهر والتعاون

فالمعنی او را جمع ساز نزد من فضل و احسان خود را وَأَیِّدنی بِتَوفیقِکَ وَتَسدیدِکَ

التوفیق للسداد و هو الصواب والقصد من القول والعمل ومنه اللهم سددنا بالخیر ای وفقنا

یعنی و قوت ده مرا بتوفیق خود و اقتصاد و توسط در قول و عمل وَأَعِنّی عَلی صالِحِ النِّیَّةِ وَمَرضِیِّ القَولِ

وَمُستَحسَنِ العَمَلِ اغنی من الاعانة یعنی یاری ده مرا بر نیت نیکو و گفتار پسندیده و کردار ...

وتقصیر ... منهم لقعیه و منافذ ... اعون ... عن ... الاثم و ...

کنایه است از آنکه ملازم او گردان ... که اعمال و ... وَلا تَشغَلنی

بِما لا أُدرِکُهُ إِلّا بِکَ عَمّا لا یُرضیکَ عَنّی غَیرُهُ و مشغول مکن مرا بکاری که در نیابم آن را

مگر بیاری تو که آن از راه ... که خشنود نگرداند ترا از من غیر آن

وَانزِع مِن قَلبی حُبَّ دُنیا دَنِیَّةٍ تَنهی عَمّا عِندَکَ وَتَصُدُّ عَنِ ابتِغاءِ الوَسیلَةِ إِلَیکَ

وَتُذهِلُ عَنِ التَّقَرُّبِ مِنکَ و بکن از دل من دوستی دنیای خسیس ... که از آن

میدارد مرا که ... از سوی ثواب ... و منع میکند از طلب کردن آنچه سبب رسیدن بسوی تو

است و غافل میکند از نزدیکی جستن بسوی رحمت تو وَزَیِّن لِیَ التَّفَرُّدَ بِمُناجاتِکَ بِاللَّیلِ وَالنَّهارِ

و بیارای از برای من تنها بودن بمناجات کردن و راز گفتن با تو بشب و روز وَهَب لی عِصمَةً

تُدنینی مِن خَشیَتِکَ وَتَقطَعُنی عَن رُکوبِ مَحارِمِکَ وَتَفُکَّنی مِن أَسرِ العَظائِمِ

العصمة الوقایة واللطف المانع عن وقوع المعصیة والرکوب الارتکاب والاسر ... شده ...

وهو القید و منه الاسیر لانهم کانوا یشدونه بالقد فسمی کل اخیذ اسیر و ان لم یشد به والعظائم

جمع عظیم وهی الممتاز ... یعنی و ببخش مرا نگاهبانی که نزدیک گرداند مرا بترسکاری تو

و ببرد و قطع کند مرا از ارتکاب محرمات تو و خلاصی دهد مرا از قید و بند گناهان عظیم ...

إلى حولي وقوتي دون حولك وقوتك توكل اليه الامر وكلا وكولا سلمه و فوضه اليه

القدره و لفظ دون بمعنى غير يعني و امكذار مرا بقدرت و قوت خود نه بقدرت و قوت تو و لا

تخزني يوم تبعثني للقائك و شرمسار مرا در روزی که مرا بکرانی مرا در مرای من و آن

ولا تفضحني بين يدي اوليائك و رسوا مكن مرا در برابر دوستان خود و لا تنسني ذكرك

و لا تذهب عني شكرك و فراموش مساز مرا ياد كردن خود و مبر از من سپاس گزاری خود

بل الزمنيه في احوال السهو عند غفلات الجاهلين لآلائك بلكه لازم گردان مرا سپاس

و ذكر خود را در حالات سهو نزد غفلتهاى نادانی نعمتهای تو را و اوزعني ان اثني بما

اوليتنيه و اعترف بما اسديته الي و ارزعني اي الهمني تعالى استوزعت الله شكره

استلهمته فالهمني و اوليتنيه اي انعمت علي و اسديته الي اي اوليته و اعطيته قال ابن الاثير

فمن اسدى اليكم معروفا فكافئوه اسدى و اولى و اعطى بمعنى يعني الهام ساز مرا كه ثنا گويم ترا

كرده مرا و اعتراف كنم با كه عطا و احسان كرده سوى من و اجعل رغبتي اليك فوق رغبة الراغبين

و حمدي اياك فوق حمد الحامدين رغبة السؤال و التضرع و الرغبة السؤال و الطلب

تضرع و زاري كردن من سوى خود بالاى تضرع و سؤال كنندگان و سپاس من ترا بالاى

سپاس كنندگان و لا تخذلني عند فاقتي اليك تعالى خذله خذلانا اذا ترك عونه و نصرته

والغاية

والغاية الفقر والمراد به الفقر و مكذار و ترك مكن نصرت را مرا يارى كردن خود در وقت مر احتياج من

سوى تو يعني در جميع احوال چه ممكن محتاج است بسبب الوجود دائما كه موجود است و لا تهلكني

بما اسديته اليك اي ارسلته اليك من الذنوب الشرور يعني هلاك مكن مرا با آنچه فرستاده ام

سوى تو از شرور گناهان و لا تجبهني بما جبهت به المعاندين لك تعالى جبهه

جبهة و من عنانى من بابى زده بر پيشانى عناد كنندگان بر تو انا فانى لك مسلم اعلم

على ما في نسخة الشيخ ابن السكون اي منقاد لحكمك تعالى سلم و استسلم اى انقاد و خضع و في

الشيخ ابن ادريس مسلم بالتخفيف اي مطيع و هو الاسلام الطاعة يعني پس بدرستى كه من ترا

انقياد و اطاعت كننده ام اعلم ان الحجة لك اي الغلبة ميدانم كه غلبه مر ترا است

اولى بالفضل و اعود بالاحسان اعود من العادة او من العود و بدرستى كه تو سزاوار

تفضل كردن و عادت كننده يا بازگشت نماينده ترى به نيكويي كردن و اهل التقوى

اهل المغفرة التقوى على صيغة فعلى من تقيه و الواو مبدله من اليا لانها اسم اي اهل

هذا الثوب و انما هي من شربت و ان كانت صيغه بركوها على اصلها فالوا امرأة ريا لا روا

لان تتقى منه يعني اهل و سزاوار آنى كه ترسيده شوند از تو كن بيكاران و اهل آنى كه

نماى گناه كاران را و انك بان تعفو اولى منك بان تعاقب و بدرستى كه عفو كردن

اور لذلك سی گناهان سزاوار تری از عقوبت كردن چه اثر كرم در عفو بيشتر ظاهر است و الاكرم

و انك بان تستر اقرب منك الى ان تشهر و بدرستى كه تو به پوشيدن گناهان نزديك تری

از اشكارا كردن ان فاحيني حيوة طيبة تنتظم بما اريد و تبلغ ما احب من حيث

لا اتى ما تكرهه و لا ارتكب ما نهيت عنه يعني پس زندگانى ده مرا زندگانى خوش كه منتظم سازد

مرا با آنچه ميخواهم و رساند مرا با آنكه من دوست ميدارم از حيثيتى كه اتيان ننمايم و بجا نياورم

تو كراهت داشته باشى از او و ارتكاب ننمايم آنچه نهى كرده از ان و امتني ميتة من يسعى

نوره بين يديه و عن يمينه روى ميتة بكسر الميم و كسرها و ميران مرا ميراندن آنكس كه بسعى آيد

در روشنى توحيد و اسلام او پيش او و از جانب راست او و ذللني بين يديك

و اعزني عند خلقك و خوار گردان مرا در پيش خود و عزيز ساز مرا نزد خلقان خود و

ضعني اذا خلوت بك و ارفعني بين عبادك ضع على صيغة الامر من وضع فلان نفسه

و پست ساز مرا در هنگام خلوت كردن با تو كه وقت عبادت و پرستش تو است و بلند

ساز مرا در ميان بندگان خود و اغنني عمن هو غني عني و زدني اليك فاقة و فقرا

الفقر و الفاقة يعني و بى نياز كن مرا از آنكس كه او بى نياز است از من و زياده گردان

و احتياج مرا سوى خود و اعذني من شماتة الاعداء و من حلول البلاء و من الذل

التتمة

الشماتة فرح العدو ببلية تنزل بمن يعاديه و العنا بفتح العين المهملة بمعنى التعب و النصب من عنى

بالكسر عناء اي تعب و نصب و پناه ده مرا از شادى دشمنان و از فرود آمدن بلا و رنج و از

خوارى و تعب تغمد لي فيما اطلعت عليه مني بما يتغمد به القادر على البطش لولا

حلمه و الآخذ على الجريرة لولا اناته تغمد على صيغة الامر اي استر في ما فرد من

السيف اي غلافه و البطش الاخذ القوى الشديد و الحلم صفة لا تستخف الغضب

و الجريرة الجناية و الذنب و الاناة كقناة الحلم يعني بپوشان مرا در آنچه مطلع و واقف شده از من

از من با آنچه ميپوشاند با مطرقى توانائى بر سخت گرفتن اگر نبودى بردبارى او و نبودى و گيرنده بر گناه

اگر نه آهستگى و حلم او بودى و اذا اردت بقوم فتنة او سوءا فنجني منها لواذا

بك اللواذ بالشيء الاستتار و الاحتصان به و هو مصدر لاوذ القوم ملاوذة و لواذا

من باب المفاعلة اي لاذ بعضهم ببعض و لو كان من لاذ لقال لياذا معنى اسم الفاعل

يعني و هرگاه اراده كنى بگروهى عقوبتى يا بدى پس نجات ده مرا از ان در حالتى كه پناه برنده

باشم بتو و اذ لم تقمني مقام فضيحة في دنياك فلا تقمني مثله في آخرتك مقام

بضم الميم و فتحها كلاهما مرويان في هذا المقام و هو اما بمعنى الاقامة او موضع القيام و قوله تعالى

لا مقام لكم بالفتح اي لا موضع لكم و قرئ و لا مقام لكم بالضم اي لا اقامة لكم و قوله تعالى

مستغرق اوقاتها ای موضعا دون اقامات لغرض ذی تا در محل رسوائی در دنیای خود لیس لها الی باب مقر ما هرا

مانند آن در آخرت خود و تشفع لی اوائل منسک باواخرها و قدیم فوائدک بحوادثها

وفی بعض النسخ و شفع ای اجعل لی اوائل منسک شفعا باواخرها والشفع خلاف الوتر یعنی

حقیقت ساز از برای من آولهای نعمت خود را با واخر آن و فوائد کهنه را با تازه های

آن و لا تمددلی سبقا تقسو معه قلبی ای لا تمهلنی ولا تمد فی عمری مدا و مهلت

مده و مدت عمر مرا دراز مکن و در ضلالت مگذار که قساوت بیدا کند و سخت گردد

با آن دل من و لا تقرعنی قارعة یذهب لها بهائی ای لا تطرقنی و لا تصبنی

بداهیة و قرع الباب طرقه والاصل فی القرع الضرب و قوارع الدهر شدائده

و دواهیه و قوله تعالی او تصیبهم بما صنعوا قارعة ای داهیة و قد یروی تهرعنی و باب

فعل یفعل کمنع یمنع و تقرعنی من باب الافعال و هذا کنایة عن طول العمر یعنی ادرک

نهایة الضعف والهرم یعنی مکوب و مرسان مرا بسختی از سختیهای روزگار که برود تازگی و بهای من

آن آب روی من و این کنایه است از زیادتی عمر یعنی چندان مرا معمر مکن که بهای من

برود و لا تسمنی خسیسة یصغر لها قدری ای لا تولنی محقرة و دناءة و خساسة

الامور محقراتها جمع خسیسة تانیث خسیس و عطا مکن مرا دناءات و حقارتی که کوچک

شود

شود از جهت آن قدر من و لا نقیصة یجهل من اجلها مکانی النقیصة العیب و فی بعض النسخ تقتضب

مکان یجهل بحمل ای لا تجعلنی من الخمول بمعنی السقوط ای مثل الساقط و فی بعض النسخ لان

یحمل بالعائد من الاقتضاب و هو افتعال من القضب بمعنی القطع ای اخری لا تقتضب یا اهمال

الحبس و اعجام الضاد من عضبه ای قطعه یعنی و مده مرا عیبی که از طرف شود از جهت آن عیب

مکان من یا مر بسبب جهل و نادانی از مکدران خسیسة دناءات مکان مرا و لا تروعنی

روعة ابلس بها و لا خیفة اوجس دونها الروع بالفتح الفزع والخوف والروعة

هی المرة الواحدة من الروع و راعه فارتاع ای افزعه ففزع و بابه قال و الابلاس الحیرة

والیاس و منه یکنی ابلیس لانه من رحمة الله ای یئس او کل من انقطع فی حجته و سکت فیعد ابلس

والخیفة مصدر خاف الرجل یخاف خوفا و خیفة و اوجس ای اضمر و لفظ دون بمعنی عند یعنی

و مترسان مرا ترسانیدنی که نا امید و حیران شوم بسبب آن ترسانیدن و به ترسی که در دل کنم بهم ابدا

نزد آن ترس اجعل هیبتی فی وعیدک و حذری من اعذارک و انذارک الهیبة

والحذر الخوف والوعید والاعذار والانذار نظایر الاعذار المبالغة فی الامر بالمعطوف

التاکید للمعطوف علیه یعنی و بگردان ترس مرا در چیزهائی که بیم کرده و ترسانیده مکان خود را

از آنها که از وعید تو بترسم و رهبتی عند تلاوة آیاتک الرهبة الخوف یعنی و بگردان ترس را

وحذرنی من

درچیزهائی که بیم کرده و ترسانیده بندگان خود را از آنها که از وعید تو بترسم و رهبتی عند

تلاوة آیاتک الرهبة الخوف یعنی و بگردان ترس مرا نزد خواندن آیتهای کتاب تو یا ترسیدن

مرا نزد تلاوت آیات کتاب تو و اعمر لیلی بایقاظی فیه لعبادتک و تفردی بالتهجد

التهجد هو صلوة اللیل و معمور ساز شب مرا به بیدار بودن من در آن برای عبادت تو و بگذاشتن

نماز گذاردن از برای تو و تجردی بسکونی الیک و انزال حوائجی بک التجرد التعری و الانقطاع

عن الدنیا و تجرد و ترک من دنیا را بسبب آرامش من باسد بسوی تو و فرود آوردن حاجتهای من

بتو و منازلتی ایاک فی فکاک رقبتی من نارک والمنازلة فی الاصل ان ینزل الفریقان

فی الحرب فیتحاربوا و یتقاتلوا والمراد هنا المعنی المجازی ای مکالمتی ایاک و فی الحدیث نازلت ربی

فی کذا رجعه و سالته مرة بعد اخری کذا فی النهایة لابن الاثیر یعنی و سوال کردن من در بی و بصحبتی من نالتو

در آزاد کردن گردن من از آتش والرقبة العنق جعلت کنایة عن جمیع ذات الانسان تسمیة للشیء ببعضه

ما دام قال اعتق رقبة فکانه قال اعتق عبدا او امة و منه قولهم دینه فی رقبته قاله الی الاسیر فی نهایته

و اجارتی مما فیه اهلها من عذابک و زینهار دادن مرا از آن که در وی اند اهل نار از عذاب

و لا تذرنی فی طغیانی عامها و لا فی غمرتی ساهیا حتی حین لا تذرنی ای لا تدعنی والطغیان

مجاوزة الحد فی العتو و العصیان و العمه فی البصیرة کالعمی فی البصر و هو التحیر فی الامر العامة المتحیر والغمرة

الغفلة

الغفلة والعمایة والحیرة والجهل و منه قوله تعالی فذرهم فی غمرتهم ای فی غمرتهم ای فی عمایتهم

وحیرتهم ساهیا ای لاهیا و یراد بالحین وقت الموت یعنی و امگذار مرا که در طغیان و تجاوز نمودن

از حد خود متحیر خود باشم و مرا در نهایت غفلت و جهالت و حیرت خود غفلت ورزنده باشم

از او امر الهی تا وقت رسیدن اجل و بسر آمدن عمر و لا تجعلنی عظة لمن اتعظ و لا نکالا

لمن اعتبر و لا فتنة لمن نظر العظة الموعظة و هی النصح والتذکر بالعواقب یقول وعظته

وعظا فاتعظ ای قبل الموعظة و فی الحدیث السعید من وعظ بغیره والشقی من تعظ به

غیره النکال العبرة والعبرة هنا بمعنی الاعتبار یعنی و مگردان پندی از برای آنکه پند

خواهد شد کیرد و نه محل اعتبار را از برای کسی که اعتبار گیرد و نه محل آزمایش از برای آنکس

که نظر کند و لا تمکر بی فیمن تمکر به ای لا تجازنی جزاء مکری و فعل السیئ یعنی مکاری لیم

جزاء مکری لانه فی الحقیقة لا یمکر تعالی الله عن ذلک علوا کبیرا و مده مکافات مکر آنها که بهای

من در میان کسی که جزاء مکر او میدهی و لا تستبدل بی غیری و لا تغیر لی

اسما و لا تبدل لی جسما و لا تتخذنی هزوا لخلقک و لا تسخر بالک الاستبدال

السئ بغیره اذا اخذه مکانی و لا تجعلنی ای لا تجعلنی هزوا للخلق ای السهزو فی ولا تسخر بی

ای مسخر الحظ علمه و لا تجعل لی علمه لو ابا و سخر فلان ملا ناکلفه عملا بلا اجرة والوقت به

العز و الخزان ای السخر بمعنی طلب الذله لان السخر الذلیل و اما العز و بمعنی صنو القدر مما

یظهر فی القول یعنی و عز اکثیر که ای عز عزیز مرا واین کنایه است از طول عمر و بعض یکی برنا ک

دارم و سه یکی صحیم و تن مرا و مرا و ران توانایی باشد وَلَا تَسُقْنَا اِلَّا طَرِیقَ الرِّضَا

معناه بمعنی الرضا و نه سردی کشنده مکر خشنود بودن تو و لا تمتهنا الا بائن بعلام

علی اسم المفعول ای لا تستخدمنا و ای منی الخادم و خدمت که شده باشیم و ندمیکار تکرده بهم

مکر بکینه گستردن از جهت تو او سیمان تو وَاَوْجِدْنِی بِبَرْدِ عَفْوِکَ وَحَلَاوَةِ رَحْمَتِکَ

وَرُوْحِکَ وَرَیْحَانِکَ وَجَنَّةِ نَعِیْمِکَ او حدنی اعطانی الوجد بمعنی الادراک والمراد بهنا

او فنی مجاز اعال الشیخ الطبرسی فی مجمع البیان الروح الاستراحة من تکالیف الذنیا و مشاقها

و قیل الروح الهواء الذی تلذه النفس و نزیل عنها الهم والریحان یعنی الرزق فی الجنة و قیل هو

من ریحان الجنة یوتی به عند الموت فیشمه و قیل الروح النجاة من النار والریحان الدخول

و قیل الروح فی القبر والریحان فی الجنة یعنی بخش مرا سردی عفو و یاد کردن و دوسری رحمت

وکلام منی مرا سعادت است و راحت ار تکالیف سوی و سعیهای آن با فرح و روری

بابوی خوش با ریحان مسموم که در بهشت باشد و بهشتان پر از نعمت خود وَاَذِقْنِی طَعْمَ الْفَرَاغِ

لِمَا تُحِبُّ بِسَعَةٍ مِنْ سَعَتِکَ وَالْاِجْتِهَادِ فِیْمَا یُزْلِفُ لَدَیْکَ وَعِنْدَکَ و بخشان مرا

چاشنی

چاشنی فراغت مرا لکن مرا که دوست میداری برحمی از رحمتهای خود و کوشش نمودن

کرداند کتاب تو و قرب تو وَاَتْحِفْنِی بِتُحْفَةٍ مِنْ تُحَفَاتِکَ التحفة بضم التاء و فتح الحاء

المروی و فی بعض الروایات بضم التاء و سکون الحاء و کلا المرویین ها هی اللغة بمعنی

البر و اللطف قال الازهری اصل تحفة و حفة فابدلت الواو تاء و الصحیح فی

ضم التاء و الحاء معا و فتح الحاء علی ما فی طائفة من النسخ غلط عامی حمله تلهم کهیئة

و طلبة و صلة و تحفة اما الجمع علی فعل بضم الفاء و فتح العین و فعلات بالضمتین و سکون

و لطف نما بمن بشکوی از ستودهای خود وَاجْعَلْ تِجَارَتِی رَابِحَةً وَکَرَّتِی غَیْرَ خَاسِرَةٍ

تعالی لتجاره رابحه ای ذو ربح کقولک لابن و تامر والکره الرجوع و غیر خاسره ای ذات

خسران او عین خاسر صاحبها و بکردان بازرگانی مرا صاحب نفع و سود و بازگشتن مرا

بیاشند یعنی چون باز گردیم بحشر بازگار سازم برخلاف بازگشت منکران حشر الکفار یا

السان رد و علت خاسر و صاحب زیان کما قال سبحانه تلک اذا کرة خاسرة وَاَخِفْنِی

مَقَامَکَ مقام الاخافه و مقام الاسم مکان یعنی موقفک الذی یقف فیه العباد للحساب او مصدر

یعنی القیام یعنی و بترسان مرا از ایستادن پیش خود یعنی جای کن که از موقف حساب

و ترک معصیت بمقام و این کنایه است از آنکه مرا از اهل بهشت گرداند لقوله تعالی و لمن خاف مقام

ربه جنتان وَشَوِّقْنِی لِقَاءَکَ ای لقاء ثوابک و آرزومند کن مرا ملاقات ثواب خود

وَتُبْ عَلَیَّ تَوْبَةً نَصُوحًا لَا تُبْقِ مَعَهَا ذُنُوبًا صَغِیْرَةً وَلَا کَبِیْرَةً وَلَا تَذَرْ مَعَهَا عَلَانِیَةً

وَلَا سَرِیْرَةً النصوح علی فعول للمبالغة ای بالغة فی النصح و هو صفة التائب فانه ینصح نفسه بالتوبة

وصفت به علی الاسناد المجازی مبالغة او بالغة فی النصاحة و هی الخیاطة کانها تنصح ما خرق الذنب

ای من الصلاح وصحت الثوب خیطته تعالی بنه التوبة النصوح و بتد بر توبه مرا توبه خالص که خود نکنم

که باقی بگذاری بان توبه گناهی نه صغیره و نه کبیره و در اکثر نسخ مصححه عتیقه لا تبق بحذف یا است

لانه نهیه باشد در بعضی نسخ لا تبقی است با اثبات یا بنا بر آنکه لای نافیه باشد و کتب بعضی شارحین

رحمه الله بخطه الشریف علی هامش صحیفة الظاهر لا تبقی بالیاء لان لا نافیة لا ناهیة انتهی کلامه

و بمحض لا تذر بضم را روایت کرده شیخ ابن ادریس بنا بر آنکه سکون او است با ز نداری

پنهانی و آشکاری آمرزنده که ناپیدا و آشکار کند و در بهشتان وَانْزِعِ الْغِلَّ مِنْ صَدْرِی لِلْمُؤْمِنِیْنَ نزع الشیء من مکانه قلعه

و ما صرب مجازا و قع فی بعض النسخ من فتح الراء لا وجه له والنزع بهمزة الوصل القطع کلاهما

والغل بالکسر الغش والحقد و بیخ بر کن کینه را از سینه من مومنین الغیر یعنی کینه که با مومنان

اربینه من مرداره وَاعْطِفْ بِقَلْبِی عَلَی الْخَاشِعِیْنَ وَکُنْ لِی کَمَا تَکُوْنُ لِلصَّالِحِیْنَ عطف

علیه اشفق و ما فی حرف الیاء صله قوی بعضی و مهربان ساز دل مرا بر فروتنان و باش بمن همچو که

می باشی

می باشی با صالحان وَحَلِّنِی حِلْیَةَ الْمُتَّقِیْنَ ای البسنی زینة المتقین تعالی حلیة تحلیة اذا البسه الحلیة والحلیة ما

یتزین به من مصاغ الذهب والفضة و نحو آن و ملبس ساز مرا به زینت پرهیزگاران وَاجْعَلْ لِی لِسَانَ

صِدْقٍ فِی الْغَابِرِیْنَ وَذِکْرًا نَامِیًا فِی الْآخِرِیْنَ المراد بلسان ما یوجد به و هو الذکر الحسن او الثناء

الحسن و هذا من قبیل تسمیة الشیء باسم آلته و هذا قسم من المجاز المرسل و الغابر من الاضداد یقال علی

الماضی و الباقی و المراد هنا الآخر فالمعطوف بمنزلة التفسیر و آن که بر تو بکر دیدن ثنای ذکر

در میان آیندگان و ذکر بلند در میان پسینیان وَوَافِ بِی عَرْصَةَ الْاَوَّلِیْنَ الباء

للتعدیة فی الحدیث انکم وفیتم سبعین امة انتم خیرها ای تممت العدة بکم سبعین

تمم و بکل و کرا و افی یعنی و برسان مرا بعرصه و میان مرای پیشینیان یعنی مومنان در گاه

حون مومن الدعوی در صف بکار و امر الهوسی علی علیه السلام و عرف ان لا تکلفان احکام

سر صف باشند در سر مرتبه اصحاب الیمین و اصحاب الشمال والسابقون السابقون کنتم ازواجا ثلثه

وَتَمِّمْ سُبُوْغَ نِعْمَتِکَ عَلَیَّ سبغ ای کامل واف و سبوغ النعمة اتساع النعمة السبوغ

ما ضافه السبوغ الی النعمة اضافة الصفة الی الموصوف ای نعمتک السابغة یعنی تمام گردان

خود را بر من فظاهر کرامتها لَدَیَّ ظاهر ای اجمع الکاملة غر ای الانثی و البهائم

انفا یعنی و فراهم آور کرامتهای نعمت خود را بر من وَاَمْلَأْ مِنْ فَوَائِدِکَ یَدِی

والمسند بمراد دور وارث شده وبر کن از خانه‌های خود دست مرا با هر دو دست مرا که شوق

گرایم مرا ابیک الی شوق فلا امرسان الماشیه لسوقها سوقا ومران بخششهای بزرگ که انعامه

خود بسوی من وتجاوز بی الاطیبین من والمالک فی الجنان التی زینتها لا صحابک

وهمسایه کردان مرا با خوبترین از دوستان خود در بهشتهای که آراسته‌ای از برای دوستان خود

وحللنی شرائف حللک فی المقامات المعدة لاحبابک حللنی ای اعطنی

والشرائف جمع شریفة واضافتها الی الحلل من قبیل اضافة الصفة الی الموصوف ای حللک الشریفة

والنحل جمع النحلة وهی العطیة وپوشان مرا عطاهای بزرگوار خود در جاهایی که مهیا کرده

دوستان خود واجعل لی عندک مقیلا آوی الیه مطمئنا ومثابة اتبوؤها واقر

عینا المقیل بفتح المیم اسم مکان من القیلولة والمراد هنا المکان الاستراحة بجوز ان لا نوم

فی الجنة واوی علی صیغة المضارع للمتکلم وحده من اوی فلان الی منزله ای رجع واوی او علی

مفعول وایواء والماوی کل مکان یاوی الیه شی لیلا او نهارا مطمئنا بفتح النون ای ساکنا والمثابة الموضع الذی یرجع الیه مرة بعد اخری والثوب الرجوع والاجتماع

اجتمعوا ومثاب الحوض وسطه الذی یجتمع فیه الماء ومنه قوله تعالی مثابة للناس ای مجامعا

فی حجهم وعمرتهم کل عام ای یرجعون واتبوؤها ای اسکنها وتبواه منزلا ای اسکنه ایاه

دل الذی

در وقت ارامگاهی که باز گردم بان در حالی که آرمیده باشم ومحل بازگشت مردم باشند با جای خود

ازاو روشن سازم چشم خود را ولا تقایسنی بعظیمات الجرائر یعنی بالقاف والسین المهملة من

المقایسة وهی المماثلة ای بمعاملة مرجو بره جاز یعنی لعقدرها وقت الشی بالشی یقدر به علی مثاله

وفی نسخة الشیخ ابن ادریس تقاتشنی بالقاف والشین المعجمة ای لا تستقصی فی المناقشة

وفی نسخة اخری تناقشنی من المناقشة بالنون والقاف ثم الشین المعجمة وهی الاستقصاء ای الطلب

یعنی مقایسه ومواخذه مکن با من بکناهای بزرگ یعنی هرگاه که کناهی بزرگ کنم بقدر آن

عقوبت کنی یا مناقشه ودقت مکن با من در کناهان بزرگ ولا تهلکنی یوم تبلی السرائر

وفی بعض النسخ لا تهتکنی تبلی السرائر ای تعرف وتمیز من ما طاب من الضمائر وما خبث من الاعمال

وما خفت منها یعنی وهلاک مساز مرا یا پرده مدران پرده مرا در روزی که آشکار شود نهانها یعنی ظاهر

گشته محاسبه ضمایر خود اما طیب آن از خبیث ممیز گردد وازل عنی کل شک وشبهة

وزایل کن از من هر شک وشبهه یعنی باطلی که شبیه بحق باشد واجعل لی فی الحق طریقا من کل

رحمة ودر بعضی نسخ بجای رحمة وجهة روایت شده یعنی وبگردان از برای من در حق راهی از هر رحمت

بار ارسوده جانب واجزل لی قسم المواهب من نوالک قسم بکسر قاف وسکون سین وفتح آن

بهره وطری روایت شده قال فی الصحاح القسم بالکسر الحظ والنصیب من الخیر والنوال العطاء یعنی

وعظیم گردان از برای من نصیب بهره بخششهای خود را از عطای خود ووفر علی حظوظ الاحسان

من افضالک دوافر وبسیار کن برمن بهره‌های نیکو را از فضل وبخشش کردن خود وا جعل

قلبی واثقا بما عندک وهمی مستفرغا لما هو لک العزم القصد والارادة ومستفرغا علی

صیغة اسم الفاعل والمفعول کلاهما مرویان ای مستوفیا ومستفرغ جهده بذله والفراغ

علی وجهین الاول الفراغ من الشغل معروف والثانی القصد الی الشی والمراد هنا ای گردان

دل مرا استوار ومحکم باآنچه بر دست از مثوبات اخرویه واندیشه وقصد مرا صرف ومستغرق

توانایی حواس را بکار بریم از برای آنچیزی که مرتبت واستعملنی بما تستعمل به خالصتک

وبکار دار مرا بآنچه بکار میداری خاصان خود را از انبیا واولیا وصلحا واشرب قلبی عند

ذهول العقول طاعتک ای خلط قلبی بمحبة طاعتک من اشرب الثوب الصبغ اداخل

اجزاوه بداخل الماء عضاء اشرب ودر بعضی نسخ بجای عقول عقول است یعنی محبة وفا

عقل بمهمله وقاف وسرشتم دل مرا بدوستی طاعت خود نزد غافل شدن عقلها واجمع

الغنا والعفاف والدعة والمعافاة والصحة والسعة والطمانینة والعافیة الغنی عدم

الاحتیاج الی الغیر والعفاف هو الکف عن الحرام والسوال من الناس الدعة الخفض والطمانینة

عوض عن الواو والمعافاة هی ان یعافیک الله من الناس ویعافیهم منک ای یغنیک عنهم ویغنیهم عنک

الدعة

والصرف اذا اهم صنف فی اذاک عنهم رحمی هی فعالة من الهدو وهو الهدو عن الناس ویعفوهم عنه وصرف السقم

والطمانینة السکون والعافیة ای السلم من الاسقام والبلایا یعنی وفراهم آور از برای من توانگری وصون را

که نوانگری ولی سازی از حرام وسوال نمودن از مردم ای آسودگی وحرس

عیشی وآسایش وپرهیزگاری دادن ونن درستی وارامش سالم بودن از بیماریها ومرضها ولا تحبط

حسناتی بما یشوبها من معصیتک لا تحبط ای لا تبطل وحسط عمله ای بطل ثوابه وبباه ز

نیکوییهای مرا بآنچه آمیخته شود بان نیکوییها از معصیت فرمانی تو ولا خلواتی بما یعرض لی

من نزغات فتنتک تعرض علی وزن تضرب وفی بعض النسخ تعرض علی صیغة المضارع

المفعول للبناء المجهول ای یحل عرضه لی ونزغ الشیطان بینهم نزغ نزغا ای افسد والمراد منها

السلطان لان فتنتن به انه العباد یعنی وتباه مساز خلوتهای مرا از برای عبادت بانکه

نشود مرا با مراد وسوسه اورد ار تباه کارها وشوراندن مثنه تو که اثر سلطان رحیم است

وصن وجهی عن الطلب الی احد من العالمین وذبنی عن التماس ما عند الفاسقین

ذبنی بکسر الدال المهملة عطف علی وجهی ای وصن دینی عن التماس ما عند الفاسقین وفی الحدیث

ما تصعصع امرء لا فر برید عرض الدنیا الا ذهب ثلثا دینه واما علی روایة وذبنی

من الذب بمعنی الدفع وکذلک وزدنی من الذود وهو المنع فالجملة معطوف علی الجملة

مالواو لا تشیانت یعنی ونگاه دار آب روی مرا از طلب کردن از آنکه نزد مردمانست از عطیات لعمی از ما

سوای تو ونگاه دار روی مرا از درخواست نمودن از آنکه نزد خداستغانست یعنی از آنکه بناو مالی خدای

کرده انه ما ما زدار مرا از درخواست نمودن از آنکه نزد دشمنانست وَلَا تَجْعَلْنِي لِلظَّالِمِينَ ظَهِيرًا

ظَهِيرًا وَلَا لَهُمْ عَلَى مَحْوِ كِتَابِكَ يَدًا وَنَصِيرًا یعنی مگردان مرا مر بیداد کنندگان هم پشت و یاری کننده

اما ولا تجعلنی لهم نصیرا

و مگردان مرا ایشان مر باطل ساختن کتاب تو عونی و مددکاری وَحُطْنِي مِنْ حَيْثُ لَا أَعْلَمُ

حِيَاطَةً تَقِيْنِي بِهَا تعال حاطه کوطه حوطا و حیاطة اذ حفظه و صانه و ذب عنه و توفر

علی مصالحه قاله ابن الاثیر فی نهایته وتقنی جعل مضارع من وقی نقی یعنی حفظ و نگاه دار

و گرداوری کن مرا از جایی که مرا علم بان نبوده باشه الحمان گرداوری که نگاهداری مرا از وقوع

در معاصی وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ تَوْبَتِكَ وَرَحْمَتِكَ وَرَأْفَتِكَ وَرِزْقِكَ الْوَاسِعِ

إِنِّي إِلَيْكَ مِنَ الرَّاغِبِينَ و بگشا از جهت من درهای توبه بازگشتن از گناه بسوی خود و رحمت

خود و مهربانی خود و روزی فراخ خود زیرا که من از رغبت دارندگانم بسوی تو وَأَتْمِمْ لِي

إِنْعَامَكَ عَلَيَّ إِنَّكَ خَيْرُ الْمُنْعِمِينَ و تمام گردان از برای من نعمت دادن خود را زیرا که تو بهترین

نعمت دهندگانی وَاجْعَلْ بَاقِيَ عُمُرِي فِي الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ

عمری بضم المیم و سکونها کلاهما مرویان و ابتغیت الشیء اذ طلبته یعنی بگردان باقی مانده

زندگانی مرا در گزاردن حج و بجای آوردن عمره بجهت جستن رضای تو ای پروردگار جهانیان وَصَلَّى اللَّهُ

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ أَبَدَ الْآبِدِينَ افاضه کناد رحمت

خدای سارک و تعالی بر ذات مقدس محمد و آل او که پاکیزه از گناهان صغیره و کبیره و پاکیزه گانند و سلام

بر او و بر ایشان باد تا ابد الآبدین یعنی تا زمانی که از انهایت نباشد و آن زمان مصاحب الغیب

الدارس و عوض العایضین وکان من دعائه ع یوم الاضحی و یوم الجمعة

که در روز عید قربان و روز جمعه مواظبت می‌فرموده آنحضرت سید الساجدین اللَّهُمَّ هَذَا الْيَوْمُ

وَالْمُسْلِمُونَ فِيهِ مُجْتَمِعُونَ فِي أَقْطَارِ أَرْضِكَ الظاهر ان لفظ فی بمعنی من و الاقطار جمع

القطر بالضم و هو الناحیة و الجانب یعنی بار خدایا این روزیست با برکت و خجسته و مسلمانان فراهم

آمده اند از جوانب زمین تو یعنی که از مخلوقاتست يَشْهَدُ السَّائِلُ مِنْهُمْ وَالطَّالِبُ وَالرَّاغِبُ

وَالرَّاهِبُ وَأَنْتَ النَّاظِرُ فِي حَوَائِجِهِمْ یشهد علی صیغة الغیب و السائل و المعطوفات علیه

علی نسخة الاصل و فی نسخة عمید الرؤسا علی صیغة الخطاب و ما بعدها بالنصب مجعولات لها و الواو

وانت الناظر معطوف علیه فی نسخة ابن ادریس و السائل ای الراجی و الطالب ای الذی یطلب الحوائج

و الراغب ای الذی یرغب فیما عند الله من الثواب العظیم و الراهب ای الذی یرهب من عذابه یعنی حاضر

آمده است دعا کننده و خواهنده از مسلمانان و طلب کننده حوائج خود و رغبت کننده بانچه نزد تست از ثواب

وَلَا تُكْفَرُ بِه یعنی صاحب بزرگی و غنای مطلق که هیچ وجه احتیاج نورا به نیست و صاحب فضل و جود و عام

ما علی که سزاوار آنی که اجلال و اکرام کرده شوی و کفران نورزند ترا بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

ای مبدعها بدید آورنده آسمانها و زمین بی سبق نمونه مَهْمَا قَسَمْتَ بَيْنَ عِبَادِكَ الْمُؤْمِنِينَ

مِنْ خَيْرٍ أَوْ عَافِيَةٍ أَوْ بَرَكَةٍ أَوْ هُدًى أَوْ عَمَلٍ بِطَاعَتِكَ أَوْ خَيْرٍ تَمُنُّ بِهِ عَلَيْهِمْ

تَهْدِيهِمْ بِهِ إِلَيْكَ یعنی سوال میکنم خداوندا که هر گاه قسمت کنی میان بندگان مؤمن خود

از مالی یا عافیتی یا برکتی یا هدایتی که ایشان را راه راست رهسلوک دارند یا کار کرد انی بطاعت

یا نیکویی که منت نهی بان نیکویی بر ایشان راه نمایی ایشان را بان نیکویی بسوی خود أَوْ تَرْفَعُ

لَهُمْ عِنْدَكَ دَرَجَةً أَوْ تُعْطِيهِمْ بِهِ خَيْرًا مِنْ خَيْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ یا بلند

سازی از برای ایشان نزد خود پایه یا عطا کنی ایشان را بان نیکویی از نیکویی دنیا و آخرت

أَنْ تُوَفِّرَ حَظِّي وَنَصِيبِي مِنْهُ مفعول ثانی لاسئلک اسئلک و او ساری بهره

و نصیب مرا از ان خزائن خزا اسهامات أَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ بِأَنَّ لَكَ الْمُلْكَ

وَلَكَ الْحَمْدَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ

وَحَبِيبِكَ وَصَفْوَتِكَ وَخِيَرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ الْأَبْرَارِ الطَّاهِرِينَ

الْأَخْيَارِ صَلَاةً لَا يَقْوَى عَلَى إِحْصَائِهَا إِلَّا أَنْتَ لفظ صلوة مشتملة للصاد

و پرسنده از عذاب یا حاضر آورده ثواب ترا و شایسته باشند و حال آنکه تو نظر کننده در حاجتهای

ایشان بنابر نسخه که واو بوده باشد یا تو نظر کننده بر تقدیری که واو نبوده باشد و اسئلک

بِجُودِكَ وَكَرَمِكَ وَهَوَانِ مَا سَأَلْتُكَ عَلَيْكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ تعالی

علیه الشیء ای خف و سهل الاسم الهوان یعنی سوال درخواست میکنم از تو بحق جود تو و کرم تو و حال آنکه

آسانست با تو حاجت من که درخواسته ام از تو از انکه افاضه کنی رحمت را بر محمد و آل او

وَنَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا بِأَنَّ لَكَ الْمُلْكَ وَلَكَ الْحَمْدَ تقدیم الظرفین للدلالة علی الاختصاص

ومن جهت الحصر یعنی درخواست میکنم ترا بار خدایا ای پروردگار ما مر تراست بادشاهی بر همه

ستایش برحمت تو لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ الحلیم هو الصفوح مع القدرة و لا یحبس الصافح

مع العجز اسم الحلیم الکریم ای الجواد و المفضل یعنی نیست خدایی مگر تو بردبار و صاحب عفو و صفح که

معصیت از عاصیان حکمی و مسارعت در انتقام ان می نمایی با کمال قدرتی که داری کریمی یعنی جوادی

و بخشنده الْحَنَّانُ الْمَنَّانُ الحنان بتشدید النون علی صیغة فعال بمعنی ذو الرحمة قال الجوهری الحنان

الرحمة و بالتشدید ذو الرحمة و المنان المعطی المنعم و قیل المنان الذی یبتدی بالنوال قبل السوال

یعنی صاحب رحمت واسعه و عطا کننده بعطایا پیش از آنکه سوال کرده شوی ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

ای ذو التعظیم و الغنی المطلق و الفضل العام قاله الشهید فی قواعده و قیل ای یحق ان یجل و یکرم

صد روست فی هذا المقام وصفوه ای خالصه از محمد صفوة الله من خلقه ومصطفاه

والخیرة مثال الغنبة الاسم من اختاره یعنی و سؤال میکنم ترا ای خداوند که سزاوار سپاس و پادشاهی

وعنت معبودی سزای پرستش مگر تو اینکه احاطه کنی رحمت بر محمد و آل او بنده و فرستاده بود

تو بر خلقان و دوست داشته تو و برگزیده تو از خلقان تو و آل او که نیکوکاران و پاکیزگان

برگزیدگان اند رحمتی که قادر نباشد برشمردن آن رحمت احدی مگر تو و آن تشرکنا

فی صالح من دعاک فی هذا الیوم من عبادک المؤمنین یا رب العالمین و اینکه شریک سازی

ما را در دعای نیک هر کس که ترا خوانده است درین روز از بندگان مومنان ای پروردگار جهانیان

وان تغفر لنا ولهم انک علی کل شیء قدیر و اینکه بیامرزی ما را و ایشان را که تو بر همه چیز توانایی

اللهم الیک تعمدت بحاجتی وبک انزلت الیوم فقری وفاقتی ومسکنتی

وانی بمغفرتک ورحمتک اوثق منی بعملی ولمغفرتک ورحمتک اوسع من ذنوبی

فصل علی محمد وآل محمد تعمدت ای قصدت یعنی بار خدایا بسوی تو قصد کردم که حاجتی دارم

و بسوی تو فرود آوردم درویشی و احتیاج و مسکنت خود را امروز و بدرستی که من بمغفرت و رحمت تو استوارترم

از عمل خود و مغفرت و رحمت تو وسیعتر از گناهان منست پس رحمت فرست بر محمد و آل

او وتول قضاء کل حاجة هی لی بقدرتک علیها وتیسیر ذلک علیک

الغوی

وبفقری الیک وغناک عنی وصول برامدن هر حاجتی که مرا هست بقدرت تو توانایی بر آوردن

حاجت و آسان بودن آن بر تو و احتیاج من بسوی تو و بی نیازی تو از من فانی

لم اصب خیرا قط الا منک قط بفتح القاف وضم الطاء المشددة بمعناه الزمان الماضی

یعنی زیرا که من نیافته ام نیکویی هرگز مگر از تو ولم یصرف عنی سوء قط احد غیرک

و برنگردانیده است و دفع نه کرده است از من بدی هرگز هیچکس غیر از تو ولا ارجو لامر آخرتی

ودنیای سواک سوای مسلمه لیس منها و امید ندارم بکسی برای امر آخرت و دنیای خود بغیر

از تو اللهم من تهیأ وتعبأ واعد واستعد لوفادة الی مخلوق رجاء رفده

ونوافله وطلب نیله وجائزته تهیأ وتعبأ بمعنی تهیأ والتکرار للتاکید و ضد آن لاختلاف اللفظ

لقال عبأت الجیش وعبأت تعبئة ای رتبتهم فی مواضعهم وهیأتهم للحرب میمنه و میسره و قلبا

وجناحین وکذا اعد واستعد بقال اعد لامر کذا هیأه والاعداد واللام الهیئة والوفد

الیه یفد وفودا ووفادة قدم ورجاء منصوب بنزع الخافض والمعد برجاء رفده

وکذا طلب نیله والرفد بالکسر العطاء والصلة والنوافل جمع نافله وهی عطیة التطوع

لالکف ومنه نافلة الصلوة وکذا النیل والجائزه العطیه بقال اجازه بجیزه اذا اعطاه

الا انفک الا اجیزک ای اعطیک یعنی بار خدایا هر کسی که مهیا و مستعد شد

مخلوقی رونده بامید عطا و بخشش او و طلب جایزه و عطیه از وی کننده فالیک یا مولای

کانت الیوم تهیئتی وتعبئتی واعدادی واستعدادی رجاء عفوک ورفدک

وطلب نیلک وجائزتک پس بسوی تست ای خداوند و صاحب من امروز مهیا شدن و اعداد

و استعداد من بامید عفو تو و عطیه تو و طلب کردن عطیه و جایزه تو اللهم فصل علی محمد وآل محمد

ولا تخیب الیوم ذلک من رجائی بار خدایا رحمت کن بر محمد و آل او و نا امید مکن مرا از

امیدواری من یا من لا یحفیه سائل ولا ینقصه نائل لا یحفیه ای لا یبالغ فی الطاوه

المبالغه فی الشیء وفی الطلب ومنه حدیث انس انهم سألوا النبی صلعم حتی احفوه ای استقصوا

حاله ای الاکثر فی نهایته ای لا یملّه سؤال السائلین واملال المؤمنین علی ضاده واستقصاء فی

الجود وتکلف والحشم فی العطاء اذ کل عظیم فی مذهب جوده حقیر وکل عسیر علی منه یسیر

وفی بعض النسخ لا یحفیه من احفاه اذا حمله علی الحفی للمشی کما اذا بر مزید اذا حمله علی الزیاده

ای لا یرجو سائل مستضرع وسمعت الیه فی الحفی علی احد اذا اعتدا علیه بل انما یستضرع المستضعفین

ولعنت المستوفین ومأخذ للمتطلبین من الظالمین بالقسط والعدل والنائل العطاء مالا فی

السوال العطاء والنائل مثله یعنی ای کسی که طلب سوال کنندگان و سایل نباشد او را

او در جود و عطا اگر چه عظیم باشد که از طلب مینماید درهب جود او حقیر و تعدد

سؤال

سؤال سائلان وداد خواهان و شکوه مظلومان او را بمسل و ضعیف نگرداند بلکه بر طرف میکند

از روی قسط و عدل میکند و کم نمیگرداند خزانه جود او را عطائی که به بندگان خود میفرماید فانی

لم آتک ثقة منی بعمل صالح قدمته ولا شفاعة مخلوق رجوته الا شفاعة

محمد واهل بیته علیه وعلیهم صلواتک وسلامک پس بدرستی که نیامده ام بنزد تو

از روی اعتماد بکردار نیکی که پیش فرستاده ام و نه بجهت امید کردن شفاعت مخلوقی

نزد تو که امید داشته ام از او مگر شفاعت درخواست کردن محمد و اهل بیت او صلوات تو

وسلام تو بر او و بر اهل بیت طاهرین او باد اتیتک مقرا بالجرم والاساءة

علی نفسی آمده ام ترا در حالتی که اقرار کننده ام بگناهکاری و بدکاری و بد کردن بنفس خود

اتیتک ارجو عظیم عفوک الذی عفوت به عن الخاطئین آمده ام ترا در حالتی

که امید دارم عفو و در گذشتن عظیم ترا آن عفوی که در گذشته بسبب آن از گناهکاران

ثم لم یمنعک طول عکوفهم علی عظیم الجرم ان عدت علیهم بالرحمة والمغفرة

عکف علی الشیء یعکف ویعکف عکوفا ای اقبل علیه مواظبا ومنه قال فلان عاکف علی فرج حرام

وعدت بضم العین المهمله والعید بالدال المهمله بمعنی تکرمت یعنی پس باز نداشت ترا از خطیئت

وعداوت نمودن و اتصال کردن ایشان بر گناهان بزرگ اینکه مکرمت نمایی بر ایشان برحمت و آمرزش خود

يا من رحمته واسعة ورأفته عظيمة يا عظيم يا عظيم يا كريم يا كريم صل على محمد وآل محمد
وعد علي برحمتك وتعطف علي بفضلك وتوسع علي بمغفرتك العظيم يعني العظيم
والجلال الذي لا تحيط بكنهه العقول وقيل انه العظيم لانه الخالق للخلق العظيم كما ان معنى اللطيف الخالق
للخلق اللطيف والجليل الذي المقاطع معانيها واعداد المتكبر للتاكيد واختلاف اللفظ وعد فضل من عاد
اي تعطف يس اي اكم رحمت او وسيع است و فرو كرده [illegible] عفو و درگذشتن او بسيار است
اي صاحب بزرگی و جلال كه احاطه نتواند كرد بكنه ذات تو عقول قادر شده اي جواد بخشنده و فضل
كننده و مكرر ارباب مبالغه است رحمت كن بر محمد و آل او و مكرمت و عطوفت نما بر من بخشش خود
و عطوفت و مهربانی كن بر من بفضل خود و احاطه فرما بر من آمرزش خود اللهم ان هذا المقام
لخلفائك واصفيائك ومواضع امنائك في الدرجة الرفيعة التي اختصصتهم
بها قد ابتزوها لفظه مواضع روي منصوبا على انها اسم ان والخبر قد ابتزوها اي المراد به
الجار والمجرور وما يتعلق بذلك متعلقه بمواضع واما على رواية الرفع فهي الخبر وابتزوها فرويت على البناء
للفاعل والمفعول والعايد للمواضع اي استلبوها تعالى ابتززت الشي استلبته يعني [illegible]
مرتبتي كه اختصاص كه خلافت و امامت و رياست عامه بوده باشد بحسب دين و دنيا مر خلفاء
و بر گزيدگان تست و جايگاه امينان تست كه تا [illegible] در مرتبه بلندي كه مخصوص گردانيدي

بان آن

بآن تخصيص كرده بودند آن گروه كه مواضع را از ايشان متغلبين [illegible]
خلافت [illegible] و فلان بني اميه و فلان بني عباسيه وانت
المقدر لذلك لا يغالب امرك ولا يجاوز المحتوم من
تدبيرك كيف شئت وانى شئت ولما انت اعلم به غير
متهم على خلقك ولا لارادتك وحی آنكه تو تقدير كننده بودی مر
اين مغصوب شدن و فرمان تو دور نمی گردد از آنچه واجب كرده از تدبير تو
كه خواسته و هر جا كه خواستی و از وجه آنچه دانا تری بآن متهم نيستی بر خلقان خود
كه فعل شر نموده باشی بجهت ايشان و نه در اراده خود متهم نيستی باينكه
اراده شر نمايی حتى عاد صفوتك وخلفاؤك مغلوبين مقهورين
مبتزين يرون حكمك مبدلا وكتابك منبوذا وفرائضك
محرفة عن جهات اشراعك وسنن نبيك متروكة قوله
عليه السلام حتى عاد متعلق بابتزوها [illegible] بودند آن گروه كه مواضع را
از ايشان تا آنكه گرديدند بر گزيدگان تو و خلفاء تو مغلوب و مقهور [illegible] كه آنچه
از براي ايشان مقرر فرموده بودی از امر خلافت می بينند حكم ترا كه مبدل گشته و كتاب ترا يعني

احكام كتاب تو دور انداخته شده است كه كسی [illegible] احكام [illegible] و واجب ساخته محرف ولعن
از جهات و طريقه كه بوضع كرده بودی [illegible] اللهم
العن اعداءهم من الاولين والآخرين ومن رضي بفعالهم واشياعهم واتباعهم يعني بار خدايا
دور گردان از رحمت خود دشمنان خلفای خود را از پيشينيان و پسينيان و هر كسی خشنود باشد
بكردار ايشان و فرمانبرداران ايشان و پيروان ايشان اللهم صل على محمد وآل محمد انك حميد
مجيد كصلواتك وبركاتك وتحياتك على اصفيائك ابراهيم وآل ابراهيم وعجل الفرج والروح
والنصرة والتمكين والتاييد لهم يعني بار خدايا رحمت فرست بر محمد و آل او [illegible] كه تو حميدی
يعني محمودی و ستوده [illegible] ستايش بكردارهای نيك و مجيدی يعني كرم تو واسع است تعالى [illegible] ای
كثير العطا مثل رحمتها و بركتها و درودها و سلامها كه بر برگزيدگان خود كرده از ابراهيم و آل ابراهيم
تعجيل فرما در رهيدن از اندوه و غم ايشان و در راحت [illegible] رستگاری و دست دادن ايشان را [illegible] كار خود
يا جا دادن ايشان در جای خود و دست دادن مر ايشان را اللهم واجعلني من اهل التوحيد
والايمان بك والتصديق برسولك والائمة الذين حتمت طاعتهم ممن يجري
ذلك به وعلى يديه آمين رب العالمين يعني بار خدايا بگردان مرا از اهل توحيد يعني
تصديق باينكه خدا يكيست و باور داشتن بتو و گرويدن برسول تو و با امامانی كه واجب ساخته

اما

بر ما طاعت و فرمان برداری ايشان را از آنكسانی كه جاری گردانيده امامت را بر ايشان و بر دستهای ايشان مستجاب كن
بار خدايا اين دعای مرا ای پروردگار جهانيان اللهم ليس يرد غضبك الا حلمك
يعني بار خدايا باز نگرداند خشم ترا مگر بردباری تو ولا يرد سخطك الا عفوك
الرضا و باز نمی دارد خشنودی ترا مگر عفو تو ولا يجير من عقابك الا رحمتك و زنهار
نمی دهد از عقاب و عذاب تو مگر رحمت تو ولا ينجيني منك الا التضرع اليك
وبين يديك فصل على محمد وآل محمد ينجيني بسكون النون وفتحها على الافعال او التفعيل كلاهما
مرويان وقرئ بهما قوله تعالى فاليوم ننجيك ببدنك [illegible] مرا از عقاب تو مگر زاری
كردن بسوی تو و در برابر تو [illegible] رحمت را بر محمد و آل او عليهم السلام وهب لنا يا الهي
من لدنك فرجا بالقدرة التي بها تحيي اموات العباد وبها تنشر ميت البلاد
الميت روي مخفف و مشدده و ببخش ما را ای خداوند ما از پيش خود [illegible] خوشحالی
كامله خود احسان [illegible] كه زنده ميكنی بندگان مرده خود را و زمان مرده [illegible]
شهرها را ولا تهلكني يا الهي غما حتى تستجيب لي وتعرفني الاجابة في دعائي
واذقني طعم العافية الى منتهى اجلي و هلاك مساز مرا ای خداوند من از غم
و اندوه تا آنگاه كه مستجاب سازی دعای مرا و اجابت كنی در دعا و بچشانی مرا

تمکنه

ماشی عاقبت در ستکاری تا آخر رسیدن وقت آمدکانی من وَلا تُشْمِتْ بي عَدُوّي وَلا تُمَكِّنْهُ
مِنْ عُنُقي وَلا تُسَلِّطْهُ عَلَيَّ و شاد مساز من دشمن مرا و ممکنی مده او را در کردن من و الهی کمات
از عدم تسلط او و مسلط مساز او را بر من اِلٰهي اِنْ رَفَعْتَني فَمَنْ ذَا الَّذي يَضَعُني وَاِنْ
وَضَعْتَني فَمَنْ ذَا الَّذي يَرْفَعُني یعنی ای خداوند من اگر بلند گردانی در رتبه و پایه مرا پس کیست
که او پست کرداند و اگر پست سازی در رتبه مرا پس کیست که بلند سازد او را وَاِنْ اَكْرَمْتَني
فَمَنْ ذَا الَّذي يُهينُني وَاِنْ اَهَنْتَني فَمَنْ ذَا الَّذي يُكْرِمُني و اگر اکرام و تعظیم
نمائی مرا پس کیست که اهانت و خواری نماید مرا و اگر اهانت و خواری نمائی پس کیست که گرامی دارد مرا
وَاِنْ عَذَّبْتَني فَمَنْ ذَا الَّذي يَرْحَمُني و اگر عذاب کنی مرا پس کیست که رحمت کند مرا
وَاِنْ اَهْلَكْتَني فَمَنْ ذَا الَّذي يَعْرِضُ لَكَ في عَبْدِكَ اَوْ يَسْاَلُكَ عَنْ اَمْرِهِ و اگر
هلاک فرمائی مرا پس کیست که معارضه کند مر ترا در حق بنده خود تا باز پرسد ترا از کار او
وَقَدْ عَلِمْتُ اَنَّهُ لَيْسَ في حُكْمِكَ ظُلْمٌ وَلا في نَقِمَتِكَ عَجَلَةٌ وَاِنَّما يَعْجَلُ مَنْ
يَخافُ الْفَوْتَ وَاِنَّما يَحْتاجُ اِلَى الظُّلْمِ الضَّعيفُ وَقَدْ تَعالَيْتَ يا اِلٰهي
عَنْ ذٰلِكَ عُلُوّاً كَبيراً یعنی بتحقیق دانسته ام من که نیست در حکم تو بیدادی و نه در مکافات
دادن تو بعقوبت شتابی چرا که چنین نیست که شتاب کسی میکند که بترسد که کار از او فوت

شود و محتاج به ظلم و بیداد کسی باشد که ضعیف و ناتوان باشد و تو برتری از اینها ای خداوند من برتری بزرگ
اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَلا تَجْعَلْني لِلْبَلاءِ غَرَضاً وَلا لِنَقِمَتِكَ نَصَباً النصب بالسکون ضبط لفظ
الغرض بالعین المهملة والمعجمة وفتح الراء المهملة و کتب علیه معا روی عن ذلک السهم و نسخه ابن سعادت حال
الغرض بالعجام یعنی الهدف الذی یرمی فیه و یا جعل لها معنی مرضا و النصب بالنون والصاد المهملة
مرحمی الغرض یعنی رحمت را از خدا کن رحمت را بر محمد و آل او و مکردان مرا نشانه بلاها و مکردان مرا در معرض
بلاها و نه از برای عقوبت خویش نشانه وَمَهِّلْني وَنَفِّسْني وَاَقِلْني عَثْرَتي تعالی نفست عنه
ای رفهت و تعالی نفس الله عنک کربته ای فرجها و الاقاله المسامحه و السیاه و العثره الخطیئه
الرحل و مهلت ده مرا از عذابها و مرد ساز مرا از اندوه و غم خوردن و درگذر از من لغزشی که من کرده ام وَلا تَبْتَلِيَنّي بِبَلاءٍ عَلى اَثَرِ بَلاءٍ تبتلینی بالحفوظه فالنون المشدده روایه
و بحذف الیاء و النون الوقایه المکسوره روایه ابن ادریس والاثر بکسر الهمزه و فتحها و اسکان التاء المثلثه
تعال و حرص علی اثره ای بعده بفعل یعنی و مبتلا مکن مرا به بلائی در عقب بلائی یعنی بلا در پی بلا مسلط مکن فَقَدْ تَرى
ضَعْفي وَقِلَّةَ حيلَتي وَتَضَرُّعي اِلَيْكَ الحیله بکسر الحاء القدره علی التصرف پس بدرستی که می بینی تو
ضعف و بیچارگی مرا و کمی قدرت مرا و تضرع و زاری کردن مرا بسوی خود اَعُوذُ بِكَ اللّٰهُمَّ الْيَوْمَ مِنْ غَضَبِكَ
فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاَعِذْني و پناه میبرم بتو ای خداوند من در این روز از خشم تو پس افاضه کن رحمت را بر محمد
و آل او و پناه ده مرا وَاَسْتَجيرُ بِكَ الْيَوْمَ مِنْ سَخَطِكَ فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاَجِرْني یعنی زنهار میخواهم بتو

فَصَلِّ عَلى
از ناخشنودی تو پس افاضه کن رحمت را بر محمد و آل او و زنهار ده مرا وَاَسْاَلُكَ اَمْناً مِنْ عَذابِكَ
مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَآمِنّي و میخواهم از تو ایمنی از عذاب تو وَاَسْتَهْديكَ فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاهْدِني
و طلب میکنم هدایت ترا پس افاضه کن بر محمد و آل او و ثابت دار مرا بر هدایت وَاَسْتَنْصِرُكَ
فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَانْصُرْني و یاری میخواهم از تو پس رحمت کن بر محمد و آل او و یاری ده
مرا وَاَسْتَرْحِمُكَ فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَارْحَمْني و رحمت میخواهم از تو پس رحمت کن بر محمد و آل او
و ببخش مرا وَاَسْتَكْفيكَ فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاكْفِني و کفایت میخواهم از تو پس رحمت کن بر محمد و آل
او و کفایت کن مهمات مرا وَاَسْتَرْزِقُكَ فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَارْزُقْني و روزی میخواهم از تو پس رحمت
کن بر محمد و آل او و روزی ده مرا وَاَسْتَعينُكَ فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاَعِنّي و استعانت میخواهم
از تو پس رحمت کن بر محمد و آل او و اعانت ده مرا وَاَسْتَغْفِرُكَ لِما سَلَفَ مِنْ ذُنُوبي فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ
وَآلِهِ وَاغْفِرْ لي و طلب آمرزش میکنم از تو از گناهانی که سابقا از من صادر شده پس رحمت کن بر محمد و آل او و بیامرز گناهان مرا
وَاَسْتَعْصِمُكَ فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاعْصِمْني و نگاهداری میخواهم از تو از ارتکاب
معاصی پس رحمت کن بر محمد و آل او و نگاه دار مرا فَاِنّي لَنْ اَعُودَ لِشَيْءٍ كَرِهْتَهُ مِنّي
اِنْ شِئْتَ ذٰلِكَ يا رَبِّ يا رَبِّ يا حَنّانُ يا مَنّانُ يا ذَا الْجَلالِ وَالْاِكْرامِ پس بدرستی که
باز نگردم من بچیزی که تو کراهت داشته باشی از آن از من اگر خواهی آن را که ای پروردگار من ای صاحب

رحمت و ای صاحب عطا کننده نعمتها و ای صاحب غنای مطلق و فضل عام صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاسْتَجِبْ
لي جَميعَ ما سَاَلْتُكَ وَطَلَبْتُ اِلَيْكَ وَرَغِبْتُ فيهِ اِلَيْكَ طلبت الیک ای طلبت منتهیا طلبی
الیک یعنی رحمت کن بر محمد و آل او و مستجاب کن از برای من جمیع آنچه در خواست نموده ام از تو و طلب
نموده ام در حالتی که طلب منتهی بسوی تو است و از کسی دیگر طلب ننموده ام و رغبت کرده ام در آن بسوی تو
وَاَرِدْهُ وَقَدِّرْهُ وَاقْضِهِ وَاَمْضِهِ وَخِرْ لي فيما تَقْضي مِنْهُ وَبارِكْ لي في ذٰلِكَ
تعالی خار الله لک فی الامر ای جعل لک فیه الخیر فخر لی ای اجعل فیما تقضی منه خیرا لی یعنی و اراده کن
آنرا که خواسته ام و مقدر کن آنرا و حکم کن آنرا و روان ساز آنرا و بگردان آنچه قضا کنی از آن
از برای من خیر و برکت ده مرا و برکت در آن وَتَفَضَّلْ عَلَيَّ بِهِ و تفضل کن بر من بآن
نه از روی استحقاق وَاَسْعِدْني بِما تُعْطيني مِنْهُ و نیکبخت گردان مرا بآنچه عطا میکنی مرا از آن
وَزِدْني مِنْ فَضْلِكَ وَسَعَةِ ما عِنْدَكَ فَاِنَّكَ واسِعٌ كَريمٌ السعه بفتح السین و کسرها
الوسع و الغنا و الطاقه و بکسرها کرینه الوساعه والاتساع و زیاده کن مرا از فضل و جود
تو و سعت آنچه نزد تست زیرا که تو صاحب توانائی و بخشندگی کریمی وَصِلْ ذٰلِكَ
بِخَيْرِ الْآخِرَةِ وَنَعيمِها يا اَرْحَمَ الرّاحِمينَ و پیوند از ره نیکی آخرت و نعمت آن ای
بخشاینده ترین بخشایندگان ثم تدعو بما بدالک و تصلی علی محمد و آله الطاهرین

یعنی مطلبی که داشته باشی در روایت کن از حضرت و تصلی علی محمد و آله الف مرة و صلوات

بر محمد و آل او هزار نوبت میگذار کان یفعل علیه السلم یعنی بود حضرت سید الساجدین که صبحی بشکرند

بود از خواندن این دعا هزار مرتبه صلوات بر سید عالمیان و آل او و مسموع شد از بعضی علام

و ائمه کرام روایت این کتاب مستطاب ماثور شده که اگر وقت تنگ باشد و کفایت نکند اکتفا بسیصد بار کند

هزار مرتبه صلوات فرستد بگوید اللهم صل علی محمد و آل محمد الف مرة و کان من دعائه علیه السلم

الدعاء التاسع والاربعون

فی دفع کید الاعداء و رد باسهم دعای چهل و نهم در دفع مکر دشمنان و رد دفع ایشان

الهی هدیتنی فلهوت و وعظت فقسوت لهی عنه غفل و الوعظ النصح والتذکر

بالعواقب و قساوة القلب قساوة غلظ و صلب یعنی ای خدا و ندمن راه راست بودی و ارشاد کردی

مرا و من غفلت ورزیدم و پند و نصیحت دادی مرا و من سخت دل بودم و قبول آن نکردم وابلیت

الجمیل فعصیت تعالی ابلیت فلانا عندی اذا بینته له بیانا لا لوم علیک نعده و حلقه

جعلته بالیا بالعذر ای ظاهر الامر علانا بکنهه من بلاه اذا خبره و جربه و هو من الاصل معدی الی

مفعولین ای ابلیتنی و الظاهر ان الجمیل حاله من المعروف یعنی بیان کردی و ظاهر ساختی از برای

من نیکوئی را و من عصیان ورزیدم و بیان نیکوئی عمل بکردم جمیل نیکو و من عصیان ورزیدم

ثم عرفت ما اصدرت اذ عرفتنیه فاقلت صدر یصدر صدرا و صدورا

فصدر

فصدر ای رجعته و صدر یعنی پس ساختم مرا که صادر ساخته بودم از خطاها و گناهای که بسبب اشکار کرده

بودی مرا پس استغفار کردم پس سامحه کردی و عفو نمودی از آن فعدت فسترت

عاد الیه یعود عودا ای رجع ای رجعت پس باز بسر گناه آمدم پس تو پوشیدی ان را فلک الهی

الحمد تقحمت اودیة الهلاک و حللت شعاب تلف تعرضت فیها لسطواتک

و بحلولها عقوباتک تقحم فی الامر رمی نفسه فیه فجاة بلا رویة والاودیة جمع الوادی

و هو معروف و الشعاب جمع شعب بالکسر و هو ما انفرج بین الجبلین والتلف الهلاک و تعرضت

ای تعرضت لمال تعرض الحبل فی الجبل اذا اخذ فیه یمینا و شمالا لا الصعوبة الطریق حاله

الجوهری فی الصحاح و السطوات جمع السطوة بمعنی القهر یعنی پس مهربان ای خداوند من

انداختم خود را بی رویت در وادی هلاکت و فرود آمدم در میدان در سر راهها و ردم در آن

و راهها از جهت حمله آوردن قهرهای تو و فرود آمدن عقوبتهای تو و وسیلتی الیک

التوحید و ذریعتی انی لم اشرک بک شیئا و لم اتخذ معک الها و ادم

تو توحید و یکی دانستن و تصدیق بیکتایی تست و وسیله من آنست که شریک نگرفتم با تو چیزی را

با تو معبودی دیگر و قد فررت الیک بنفسی و الیک مفر المسیء و مفزع المضیع لحظ

نفسه الملتجی الملجوء الملجا الملتجی من التجات الی فلان اذا اسندت الیه و قصدت

وبعض کرما زکر کتم بسوی تو بعض خود و بسوی تست گریزگاه بدکاران و پناه صالح کننده
حولش شاه و پناه دیده فکم من عدو انتضی علی سیف عداوته نضیت السیف بضربه
وانتضیته سللته یعنی بسا بار دشمنان که سر عداوت را از نیام برکشیده بر من
لی ظبته حد نیته تعالی تشحذ السکین اشحذه تشحذا ای حددته وظبه السیف والسهم طرفه
والمدیه سلته الحیم الشفره وهی السکین العظیم یعنی و تیز کرده اند او برای من کناره کارد خود را
وارهف لی شباحته یقال رهفت السیف وارهفته فهو مرهوف ومرهف ای
رققت حواشیه واکثر ما یقال مرهف والشبا طرف السیف وشباه کل شی حد طرفه والجمع
الشبا و تنک و باریک کرده او برای من تیزی کناره انرا و داف لی قواتل سمومه
یقال دفت الدواء والمسک وغیره ای بللته بماء او بغیره فهو مدوف ومدووف و کذلک
مسک مدوف ای مبلول وباب ضبا نیده او برای من زهرهای کشنده خود را وسدد
نحوی صوائب سهامه درست کرده بجانب من تیرهای درست خود را ولم تنم
عنی عین حراسته و خواب نبرده او از چشم پاسبانی خود را واضمر ان یسومنی المکروه
و یجرعنی زعاق مرارته یسومنی ای یولینی و یصیبنی و یجرع غصص الغیظ فیجرعه ای یطعمه
والزعاق کغراب الماء المر الغلیظ المالح والطعام مزعوق اذا اکثر ملحه و در دل داشت که برساند

بمن مکروهی و جرعه دهد مرا شوری ابله تلخی آن گروه را که طاقت پاسیدن آن نداشتم
فنظرت یا الهی الی ضعفی عن احتمال الفوادح وعجزی عن الانتصار ممن قصدنی
بمحاربته الفوادح الامور المثقله وهو فادح فادح در من فادح الی الفضل والنصر منه ای الاسم
نظر کردی ای خدای من بناتوانی من از برداشتن این امور ثقیله شاقه و عجز من از انتقام
کشیدن از کسی که قصد کرد مرا بکارزار کردن خود و وحدتی فی کثیر عدد من ناوانی
وارصد لی بالبلاء فیما لم اعمل فیه فکری ناواه مناواه عاداه یقال ادرا
الرجال فاصبروا ارصدت له العقوبه اذا اعددتها له و تنهایی مرا در میان عدد کثیر
قصد خصومت و دشمنی دارند و مهیا ساخته اند از برای من بلا را در انچه بکار نبرده
بودم در آن اندیشه و فکر خود را فابتدأتنی بنصرک و شددت ازری بقوتک
الازر الظهر و شدد ازری کنایه از تقویت پس ابتدا کردی مرا بیاری کردن خود و محکم
کردی پشت مرا بقوت خود ثم فللت لی حده و صیرته من بعد جمع عدید
وحده الفل واحد فلول السیف وهی کسوره فی حده پس کند کردی از برای من کناره
انرا و ان کنایه است از نصح ان یعنی او را ضایع کردی و گردانیدی او را از پس انبوهی
بسیار تنها و بی کس واعلیت کعبی علیه الکعب الشرف والمجد فی حدیث قبلة اذا

لا یزال کوکبک عالیا معناه الشرف یقول نجمک اسمه و یشرفک والاصل فیه کوکب لقناه
و هو انهو بها و انبوب ما بین کل عقدتین کوکب و کل شئ علا و ارتفع فهو کوکب و منه سلکت الکعبة
قاله الهروی فی کتابه و او فرشته کردی شرف و بزرگی فرا برد و حکایت شاسید ده
ترددوا علیه فرددته لم یشف غیظه و لم یسکن غلیله العلیل بالعین المعجمة العطش
والحقد و کردانیدی آنچه اورا بت کرده بود بر من باز کرد ایندیشده بروی سینش کردآورد سوی
او را در حالی که تنفا نشا فته بود خشم او و ساکن نشده بود سوزش و حرارت باطن ی و السکی
و کینه او و قد عض علی شواه و ادبر مولیا قد اخلفت ثرایاه سوی
الادمی اطراف بدنه کالیدین و الرجلین و السرا ماح السربه و بی طایفة من الجیش سلغ
اقصاها اربعمائة بعث الی العدو و یعنی بهمی که دندان گرفت و کزید دست خود را
و نهزمت نمود در حالتی که گشته شده بود در حال و لشکر ها او هلاک نموده اورا و ما او موقعت
نمودند و کم من باغ بغانی بکاتبه التقی التقدی تعانی ای نوعلی حذف الجار و اوصل
الفعل الی الضمیر و نفی الرجل علی الرجل استطال و بغی الوالی ظلم و کل مجاوزة و افراط علی المقدار
الذی هو حد الشئ فهو بغی و بسیاری از ظالمان و ازحد تجاوز کنندگان بی نوظلم کردند سر من
بکرها و حیلهای خود نصب لی شرک مطالبه و الشرک الموکب حبالة الصائد الواحد
تنزکه
تزکه و المصاید جمع المصید و المصید بکسرهما ما یصاد به و دامهای گردوار برای من دام صید کنندگان کرده
حودرا او و تکل بی تفقد رعایته تفقده طلبه عند غیبته و موکل ساخت بر من جهت تحقیق احوالات
خودرا دیدهبانان ای رضبا الشیع النظرة فیه انتظارا للایتهاز الفرصة لفضی الکبیر
و هو یظهر لی بشاشة الملق و ینظر فی الی شدة الحنق ضبا اطضا دالمعجمه کنغ
لصق بالارض و اختباه الاستتر و اضبا کتم القرنیة ما طردت من صید دعنمرة النهزة الفرصة
و انتهز ها اغتنمها و الفرصة بعرض الاسد و الملق محرکة الود و اللطف و ان یعطی باللسان ما لیس
فی القلب و فی الحدیث لیس من خلق المومن الملق و ینظر فی کینصرفی معنی ینظره و سطره اداره تقته
و تاتی علیه و الحنق بالحا ، و النون محرکة الغیظ یعنی و در کمین نشست بجهت من همچه کمین نشستن دیدکان
بجهت شکار بی خود در حالی که منتظر بود هم جهت بردن و فرصت را از برای شکاری خود و حال آنکه
او ظاهر میکرد از برای من چرب و خوشحالی های ملوسی او نگاه میکرد ما کمال سختی خشم و غضب
و در نسخه کفعمی کای ینظرنی بیطنی حیث ای یکون فی الباطن علی شدة الحنق یعنی در باطن او کینت
کمال خشم و غضب او اقلق رایت یا الهی تبارکت و تعالیت دغل سریرته و قبح
ما انطوی علیه ارکسته لام راسه فی زبیته و رددته فی حفرته و حفیرته
دات بصوة الخطاب و کذا ارکست و رددت اسطعا علی صنوة الخطاب و تبارکت ای تنزه بیت

وتقدست وتعاليت اي ارتفعت من صفات مكانه في اعلى المراتب لا يساوي له احد ولا عدل

ما الوتت الف وتعال قد اوغل في الامر او دخل عليه ما افسده وتحالفه والسر الذي يكتم

والمراد منها القلب لانه مستور والطوى انفعال من الطوية بمعنى الضمير اي ما جبل طويته وضميره عليه والركس

رد الشيء مقلوبا فاركسته اي جعلت راسه مكان رجله ورجله مكان راسه وام الشيء اصله وام الراس الجلدة

التي تجمع الدماغ وتعال لما اشتمل ام الدماغ واللام في قوله عم لام راسه بمعنى على كقوله يخرون

للاذقان اي على الاذقان وان اشام [illegible] والزبية حفرة [illegible] الاسد ومهوى حفرته

اي محل موتي وسقوط حفرة لي ومن ذلك مثل من حفر بئرا لاخيه اوقعه الله فيه [illegible]

اي خداوندي كه مقدس ومنزه است صفات تو ومتعالى است از انكه كسي با او برابري تواند نمود فساد

باطن آن ظالم را درستي آنچه ضمير او بر آن مشتمل است نكونسار ساختي بر ميان سر او در واو مكاهي

كه براي تو ساخته بود برگردانيدي او را در چاهي كه كنده بود از براي من فانقمع [illegible]

ولسناني في ربق حبالته التي كان يقدر ان يريكني فيها [illegible] اي [illegible] وادبلته

فانقمع حاله الجموعي وطال عليه استطالة التطاول اذ علاه ومن ترفع عليه من الحدث [illegible] في الربا

الاستطالة في عرض الناس اي استحقارهم والترفع عليهم والربق بالكسر حبل فيه عرى تشد به البهم

كل عروة ربقة بالكسر والفتح والحبالة بالكسر واحدة الحبائل وهي مصيادة يصاد بها [illegible]

بل

ابن ذي اليزن ومضمون له الحبائل ليس جوار ودليل شده بود از آنكه گردن كشي ميكرد جوار رشتاني

در ريسمانهاي دامي كه بعد بر كرده بود كه به بندد مراد ران دام وقد كاد ان يحلني لو لا رحمتك ما حل

لياحيته محل بضم الحاء المهملة بمعني حلول ونزول است ومحل بضم الحاء منزل وكلمه ما في محل النحل و تحقيق

كرار كسته ما بود كه فرود آيد من اگر نه بودي رحمت تو كه فرود آمده بود بعضاي خانه او وكم من

حاسد قد شرق بي بغصته وتنجي مني بغيظه وسلقني بحد لسانه ووحرني بقرف

عيوبه الشرق الشجو والغصه وقد شرق بريقه اي غص به وفي الحديث تؤخرون الصلوة

الى شرق الموتى اي الى ان يبقى من الشمس مقدار ما يبقى من حيوة من شرق بريقه عند الموت

وشجي كرضي لا من الشجو بمعني الهم والحزن ملى من الشجا وهو كل شي موقف في الحلق ولا يتحدر ومنه ماتت

ما اعترض في الحلق من عظم ونحوه يقال فلان شجي بغصته اوهم او غيظ او حسد بالكسر تشجي

بالفتح فهو شجي مشدد الياء على فعيل اي نشب فيه وصعب عليه فصار مهموما مشجوا به

اي سلبا فهو صلو به عليه وسلقه بالكلام سلقا اذا اذاه وهو شدة القول باللسان قال الله تعالى

سلقوكم بالسنة حداد ووحرني اي استعمل الوحر وهو الحقد والغيظ مني وفرقت الرجل

اي عيبه در گلو مانده غصه او وسبب شد و در حلق او گره شده خشم او از هر كه در من [illegible]

از شدت غصه وخشم او وبعني ولسانه اي ارجعه بزبانه كان متحقق العيوب المعايب وادنيت منه

مرا به تیز زبانی خود و در خاطر خود کرفته کینه بعیب کردن معایب او وجعل عرضی غرض غنا
الوفض بکسر العین المهمله والضاد المعجمة ای امره وجانبه الذی یصونه من نفسه وحسبه کجای عن آن
منتقص و ثیلب و در قبل عرض الرجل حسبه والوفض بالفتح والضاد المعجمه ما یقصد الرامی
اصابته والمرامی جمع المرماة بالکسر کمسحاة وهی سهم صغیر او سهم یتعلم به الرمی وهی ا
وارد لها یعنی و کردانید ناموس مرا نشانه تیرهای دشنام خود و قلدنی خلالا لم تزل
فیه ای جعل قلادة عنقی خلالا ای خصالا یعنی و در کردن مرا انداخت و ثابت کردانید برای من
خصلتهائی که بمنزله خصلتها در و بود و وحرنی بکیده بالحاء والراء المهمله بمعنی حقد
در روی و ضرنی بالی والراء المعجمه ای طعنی بالرمح یعنی کینه ورشد با من بکند و مکر خود
مرد بن نیزه مکر خود وقصدنی بمکیدته ای المکیده ای المکیدة وقصد کرد مرا ...
فنادیتک یا الهی مستغیثا بک واثقا بسرعة اجابتک عالما انه لا یضطهد
من آوی الی ظل کنفک اضطهده قهره ومضطهد ای مقهور ومضطر والتآوی نزل
منزلا الاستعال یعنی پس خواندم و ندا کردم ترا ای خدای من در حالی که استغاثه کننده بودم و طلب
فریاد رسی میکردم از تو و واثق و استوار بودم بزودی اجابت تو دانا بآنکه مقهور و مغلوب
نشود کسی که جا کیرد در سایه حمایت تو ولا یفزع من لجأ الی معقل انتصارک فحصنتنی

من بأسه

من بأسه بقدرتک ای ملجأ انتصارک ملتجئون الیها کما یلتجی الوعل الی راس الجبل
والمعقل بفتح المیم وکسر القاف الملجأ الحصن ومنه الحدیث لیعقلن الدین من الحجاز معقل الاروية
من الجبل ای لیتحصنن ویعتصم ویلتجی الیه کما یلتجی الوعل الی راس الجبل والاعتصار بالصاد المهمله
بمعنی الاستعصام یعنی بتر سد که پناه برد بقلعه استعصام کشیدن و داد خواستن نبود کلام
بر استعاره است پس نکاه داری نمودی مرا از عذاب و سختی او بقدرت خود وکم من سحائب
مکروه جلیتها عنی وسحائب نعم امطرتها علیّ السحاب جمع السحابة وهی
الغیم جلی الشیء ای کشفه و بسیاری از ابرهای مکروه و دشواری را که بر دفی از من
و ابرهای نعمتها که بباراندی ابرا بر من وجداول رحمة نشرتها وعافیة
البستها واعین احداث طمستها وغواشی کربات کشفتها الجدول النهر
والاعین جمع العین والاحداث جمع الحادثه وهی النازله من نوازل الدهر و [illegible]
الطمس المحو یقال طمست طمسا محوته وطمست الشیء طمسا استاصلت اثره والغواشی
جمع الغاشیة وهی ما یغشی الانسان من انواع العذاب یعظم و بسیاری از جویهای رحمت
خود که روان کردی بسوی من و قباهای رحمت که پوشانیدی او را بمن و بسیاری از چشمهای
حوادث روزکار را که نابینا کردی و در قم محو کردانیدی و بسیاری از انواع عذاب [illegible] کرفته

بود مرا از نشر بد وبشی وکلام در همه این فقرات حتی بر سبیل استعاره بلیغ است وکم من طعن

حسن حققت وعدم تجبرت وصرعة ابعثت ومسکنة خولت العدم اللوک

الفقر وکذا العدم بضم العین وسکون الدال والصرعة بفتح الصاد المهملة وروی بکسر الصاد

واسکان الراء الوقوع فی البلیة والبعث بالنون والعین المهملة واخره سین مهملة ای حققت

یعنی بسیاری از کمانهای نیکو که راست کردی وگردانیدی آنها را وار بعد از کج که کج بود

وتلافی آن کردی نقصهای خود ومرا غنی گردانیدی وبسیار در بلیهها افتادم مرا بر ورستی از آنها

واز فقر ودرویشی ومسکنت که داشتم تغیر آن دادی کلی ولک الفا ما وتطولا امنک وتی

جسیمة ای نعما کامنة علی ما حسک ای الغمک والامر مقرر ح والانهاک التمادی ای التسارع

والتجاوز فیه یعنی این همه نعمتهای که ستاده نموده ام از روی انعام وتفضل بود از جانب تو

که منم در جمیع این احوال مایه رانع بودم بر ضد کردن والحاح نمودن در ناروایی بودم منهمک

اسائة ای [illegible] اتمام خیانت ما زدت شرا بدکرداری شر از تمام کردن نیکویی تو بر من

ولاتجر فی ذلک عن ارتکاب تساقطک تحرفی بالراء المهملة والزای کلاهما مروی

فی هذا المقام ای فضیخ وما زدت مرا این همه نعمتها که تو انعام کردی از مرتکب شدن امور

که باعث سخط وخشم تو باشد لاتشغل عنا لفعل لمنسوب بی ازالة مکتنی بجهت انکه منفردی در الوهیت

وتسلط

ولم تسال

وتسلط مالکت پس کرا مارای آن که در مقام توبیخ سؤال درآید ولقد سئلت فما عطیت الوطا

فابتدات واستمنح فضلک فما اکدیت الاستماحة استفعال من المنح وهو العطاء ای سلبت

من فضلک فما اکدیت ای ما قطعت من جوائزهم الکدی الحافر اذا بلغ الکدیة وهی الصخرة الصلبة

فترک الحفر وتحقیق که مسئول شدی یعنی سائلی سؤال رحمت از تو کردند پس عطا کردی ابتدا

وخواستند از تو پس ابتدا کردی بو بعطا کردن وطلب عطا از فضل وجود تو نمود پس قطع

نکردی خیر وجود خود را ابیت یا مولای الا احسانا وامتنانا وتطولا وانعاما ای ابیت

ان تفعل خلالا الا احسانا والا ما اتسد الاقتناع ومدلا الفاظ الاربعة بطارد لتکریر للتاکید

یعنی ابا نمودی از انکه کاری کنی مگر نیکویی کردن ونعمت دادن وتفضل نمودن [illegible] وابیت

الا تقحما لحرماتک وتعدیا لحدودک وغفلة من وعیدک ای ابیت ان احصل علی الا الهجوم

ای الدخول فی حرماتک فجاوه بلا رویة والحرمات جمع حرمة کظلمات جمع ظلمة والحرمة

ما لا یحل هتکه عن الاوامر والنواهی الشرعیة والحدود جمع الحد وصله المنع والفصل

لکانه حدودی بین فصلت بین الحلال والحرام [illegible] آنکه کاری که ستم الا

واهل شدن در حرمتهای که شکستن تو صاحب حرمت وحیر الم است بحاوز نمودن مرحدها

وضعتها که قرار داده اند از اوامر ونواهی تو وغفلت ورزیدن از خبرهایی که [illegible]

یتحمل

نموده سرکشان خود را از آن ملک الحمد یا الهی من مقتدر لا یغلب وذی أناة لا
تغلب و یعجل بصنوف غایب و حاضر هر دو و روایت شده بنا بر مجهول در فعل اول والاناة کقناة
الحلم یعنی پس هر [illegible] سپاس [illegible] ای خداوندی که از توانائی که مخلوق بسوی یا نشود
و خداوند بردباری که شتاب نکنی یا نکند [illegible] مقام فرا اعترف بسبوغ النعم
وقابلتها بالتقصیر واشهد علی نفسی بالتضییع یعنی اعتراف کسبت که اعتراف
دارم بنعمتهای شامله تو و مقابل آن نعمتها هر وقت بتقصیر و کوتاهی کردن در شکر آن گواهست
بر نفس خویش بتضییع حقوق آن نعمتها اللهم فانی اتقرب الیک بالمحمدیة الرفیعة
والعلویة البیضاء وأتوجه الیک بهما ان تعیذنی من شر کذا وکذا اشاره
الی محمد وعلی صلوات الله علیهما ووصفهما بالبیضاء تعبیرا علی کرمهما وفضلهما لان
الساطع لما کان افضل اللون عند العرب عبر به عن الکرم والفضل [illegible] لم [illegible]
یعاب [illegible] بعض الوجوه والمراد بالبیضاء العفاف والطهارة عن دنس الشرک [illegible]
فلان نقی العرض والشیم والجیب [illegible] یعنی [illegible] که [illegible] بسوی تو
ملت محمدی بلند [illegible] مرجع [illegible] علی بن ابی طالب علیه السلام
در روی [illegible] بوسیله این دو [illegible] بناه [illegible]

یعنی

هر کس را که از خوف و ترس [illegible] از دیدن تو [illegible] لا الصق علیک [illegible]
ای [illegible] که این [illegible] و [illegible] بزرگی
ولا ینکاء ذلک فی قدرتک [illegible] در جنب قدرت و توانائی تو وانت علی کل شیء
قدیر و [illegible] خواهی [illegible] یا الهی من رحمتک [illegible]
سلما اعرج به الی رضوانک وآمن به من عقابک یا ارحم الراحمین یعنی بخش مرا ای
[illegible] بسبب آن [illegible]
سوم بسبب آن از عقاب [illegible] بندگان **وکان من دعائه علیه السلام فی** الرهبة
دعای [illegible] اللهم انک خلقتنی سویا وربیتنی صغیرا
[illegible] سوی الخلق [illegible]
که تو خلق کردی [illegible] که [illegible]
از [illegible] مرا [illegible]
تمام که [illegible] اللهم انی وجدت فیما انزلت من کتابک وبشرت به
انی قلت یا عبادی الذین اسرفوا علی انفسهم لا تقنطوا من رحمة الله ان الله یغفر
الذنوب جمیعا [illegible] کتاب [illegible]

الدعا [illegible]

و بشارت دادی ایشانرا اینکه گفتی ای بندگان من آنانکه اسراف ورزیدند بر نفسهای خود نومید مشوید
از رحمت خدا درستی که خدا می‌آمرزد گناهان را همه‌اش و قد تقدم منی ما قد علمت و ما انت
اعلم به منی فیا سوأتاه مما احصاه علی کتابک السوءة فی الاصل العورة و ما لا یحب
ان ینکشف من البدن ثم نقل الی کل کلمة او فعلة قبیحة او فضیحة لقبحها نداء للسوءة کانها قیل
لها تعالی یا سوءة فهذه من اوانک التی خلقتک ان تحضری فهذا وهی حال احصاء الکتاب
علی من القبائح والاعمال الغیر اللائقة یعنی و تعجب کردار بس که ای من از اعمال ناشایسته که تو
دانائی بآن و توانائی دانا تری بآن رضی پس ای شناعت و رسوائی تو کجائی بیا که وقت تو است
و سزاوار است که تو حاضر باشی از آنکه شمرده است آنرا از من کتاب تو یعنی آنکه مکتوب است
در صحائف اعمال من از اعمال و اعمال ناشایسته فلولا المواقف التی اؤمل من عفوک
الذی شمل کل شیء لالقیت بیدی القیت ای طرحت و بیدی ای بنفسی و منه ولا تلقوا
بایدیکم الی التهلکة ای بانفسکم والباء زائدة یعنی پس اگر نه آن موقفها بود که امید دارم از عفو
تو که فرو گیرنده است همه چیز را اگر عفو کنی در آن موقف هر آینه انداختمی خود را در آن مهالک
ولو ان احدا استطاع الهرب من ربه لکنت انا احق بالهرب منک و اگر کسی
توانستی که بگریزد از خداوند خود هر آینه من سزاوارتر بودمی بگریختن از عقاب تو و انت لا تخفی

علیک

علیک خافیة فی الارض ولا فی السماء الا اتیت بها و کفی بک جازیا و کفی بک حسیبا
الخافیة بمعنی المخفیة کالراضیة بمعنی المرضیة والحسیب هو الکافی و هو فعیل بمعنی مفعل کالالیم بمعنی مولم من
احسبنی الشیء اذا کفانی و حسبته تحسیبا بالتشدید ای اعطیته ما یرضیه حتی یقول حسبی و تو ای
آنکه پوشیده نیست بر تو هیچ پوشیده نه در زمین و نه در آسمان الا آنکه آوردی آنرا ظاهر ساخته و او را بسندی
تو از روی جزا دادن و بسنده‌ای از روی کفایت کردن اللهم انک طالبی ان انا هربت و مدرکی
ان انا فررت یعنی بار خدایا بدرستی که تو جوینده منی اگر بگریزم من و دریابنده منی اگر وا رمم از تو
پس کجا گریزم من فها انا ذا بین یدیک خاضع ذلیل راغم الراغم الذلیل الی صنع
والرغام بالفتح التراب کانه لذلته لصق وجهه بالتراب فهذه الالفاظ الثلثة مترادفة یعنی پس اینک منم
در برابر تو ایستاده ام فروتنی کننده خوار عاجز ان تعذبنی فانی لذلک اهل و هو
یا رب منک عدل و ان تعف عنی فقدیما شملنی عفوک والبستنی عافیتک
اگر عذاب کنی مرا پس بدرستی که من مر آن عذاب را سزاوارم و آن عذاب ای پروردگار از تو بر من
عدل است و اگر عفو فرمائی از من پس دیر نیست که فرو گرفته است مرا عفو تو و در پوشانیده مرا عافیت تو
فاسئلک اللهم بالمخزون من اسمائک و بما وارته الحجب من بهائک الا رحمت هذه النفس
الجزوعة و هذه الرمة الهلوعة التی لا تستطیع حر شمسک فکیف تستطیع حر نارک

بالمخزون السابقة للعلم ای بهتک بحق المخزون در آسمانهات ای المستورة عن علم الناس ولا یعلمها الا هو

وقیل للغضوب ... و وارت الشی اذا خفیته والحجب جمع حجاب

والبهاء الحسن والجزوع ای کثیر الجزع ... الصبر والرمة العظم البالی والهلوع

الحرص والهلع افحش الجزع یعنی سوال میکنم و درخواست می نمایم ترا ... که پوشیده است

از علم مردم ... و بحق بها و حسن که پوشانیده است آنرا پردها یعنی

کسی بکیفیت آن حسن و بها نمی رسد مگر آنکه رحم کنی این نفس ناشکیبا را و این استخوان پوسیده بسیار

ناشکیبا را که در آن وقت ... سوال میکنم ... مگر آنکه رحمت کنی ... طاقت

... توانائی ... آفتاب ترا ... چگونه استطاعت و توانائی حرارت آتش ترا داشته باشد

والتی لا تستطیع صوت رعدک فکیف تستطیع صوت غضبک و آنکه توانائی ... آواز رعد تو ندارد

چگونه تاب آواز غضب تو داشته باشد ... فارحمنی اللهم فانی امرء حقیر

... وخطری یسیر ای قدری ...

من ... ولیس عذابی مما یزید فی ملکک مثقال ذرة الذرة اصغر النمل ...

... ولو ان عذابی مما یزید فی ملکک

لسألتک الصبر علیه واحببت ان یکون ذلک لک ...

بود

نبودی ... پادشاهی ... افزودی ... بودی

ولکن سلطانک اللهم اعظم وملکک ادوم من ان تزید فیه طاعة المطیعین او تنقص

منه معصیة العاصین ولیکن سلطنت ... پادشاهی تو پاینده تر است از آنکه

... طاعت فرمان برندگان یا بکاهد از ... گناهکاران فارحمنی یا ارحم

الراحمین وتجاوز عنی یا ذا الجلال والاکرام ... ای بخشاینده ... بخشاینده

... ای صاحب بزرگی و ... فضل وجود و

... وتب علی انک انت التواب الرحیم ... التوبة الرجوع

... التواب ... الرجوع ...

عن المعصیة فالتواب ... الرحیم ...

...

الدعاء الحادی والخمسون

وکان من دعائه علیه السلام فی التضرع والاستکانة ...

... الهی احمدک وانت للحمد اهل علی حسن

الی وسبوغ نعمائک علی وجزیل عطائک عندی ...

...

لتمامها و سعتها یعنی خداوندا خرسند نیستم از ستایش تو و حال آنکه تو مرا داده ای هر سپاس را نیکو کرامت

و عطاهای نیکو تو بسوی من و نعمتهای شامله تو بر من و بخششهای عظیم تو نزد من و علی ما فضلتنی

من رحمتک و اسبغت علی من نعمتک و سپاس بر آنکه تفضل داده مرا از رحمت خود و اتمام کرده

بر من از نعمت خود فقد اصطنعت عندی ما یعجز عنه شکری الاصطناع افتعال من الصنوة

و هی العطیة و الکرامة و الطاء بدل من تاء الافتعال لاجل الصاد پس بدرستی که عطا داوی احسان

تو نزد من المقدار ... که عاجز است از آن شکر گذاری من و لولا احسانک الی

و سبوغ نعمائک علی ما بلغت احراز حظی و لا اصلاح نفسی یعنی و اگر

نبودی احسان تو بسوی من و شمول نعمتهای تو بر من نرسیدی بنگاهداشتن بهره و نصیب خود

و با صلاح آوردن نفس خود و لکنک ابتدأتنی بالاحسان و رزقتنی فی اموری

کلها الکفایة سو لکن تو ابتدا کردی بمن بنیکوی و روزی دادی مرا از آنکه من سعی ... کردی مرا

در همه کارها المقدار کم ... بود و صرفت عنی جهد البلاء الجهد بفتح الجیم المشقة

قال ابن الاثیر فی النهایة و قد تکرر فی الحدیث لفظ الجهد و الجهد کثیرا و هو بالضم الوسع و الطاقة

و بالفتح المشقة و قیل المفتوح ... الدعاء اعوذ بک من جهد البلاء ای الحالة الشاقة

و قال الهروی فی کتابه و فی دعائه ... اعوذ بک من جهد البلاء قیل انها الحالة التی یمتحن بها

الانسان

الانسان حتی یختار علیها الموت و یتمناه و قیل جهد البلاء کثرة العیال و قلة المال یعنی و گردانیدی از من

سختی بلا را گفته اند جهد البلا حالتی است که ممتحن شود آدمی بآن تا آنکه اختیار نماید مرگ را بر آن حالت

و آرزوی مرگ کند و بعضی گفته اند جهد البلا اکثرت عیال است و قلت مال و منعت منی محذور

القضاء یعنی و بازداشتی از من قضائی که از آن حذر و پرهیز کنند الهی فکم من بلاء جاهد

قد صرفت عنی ای خداوند من بسیار از بلاهای سخت رنجش که تو از من بگردانیدی

آنرا و کم من نعمة سابغة اقررت بها عینی و بسیار از نعمتهای ... که چشم مرا بآن روشن

گردانیدی و کم من صنیعة کریمة لک عندی الصنیعة العطیة و الاحسان و الکریمة الکثیرة ... و بخلاف کریمه

از اطلاق جملها و کثیر و بسیار از عطیه کریمه کرد ... رغایت خوبیست مر ترا نزد من انت

الذی اجبت عند الاضطرار دعوتی تویی آنکه اجابت کردی وقت اضطرار دعای مرا

عند الفناء زلتی و سامحه و عفو کرد ... نزد ... بر آمدن ... مهلکها

و کنا ... و اخذت لی من الاعداء بظلامتی الظلامة بضم الظاء و کسرها اسم ما احده الظالم

منک و گرفتی برای من از دشمنان ... که گرفته بودند از روی ظلم و عدوان الهی ما وجدتک

بخیلا حین سألتک و لا منقبضا حین اردتک منقبضا ... اسم ... فاعل ... لتقبل

و منقبضا ... اسم فاعل من باب الانفعال و کلاهما ... یعنی ای خداوند ... نیافتم

خیلی وقتی که از تو سوالی کردم بلکه هرچه سوال کردم من آدمی و نیافتم اثرا کر بیکی کننده بر قبی که ترا
خواستم بل وجدتک لدعائی سامعا ولمطالبی معطیا بلکه یافتیم که شنونده دعای
مرا و اجابت کننده اثر و عطا کننده مطالب مرا ووجدت نعماک علی سابغة
فی کل شان من شانی وکل زمان من زمانی فانت عندی محمود نعماک اتصیم لنون
وفیهما مروان ون الخطب الالام یعنی و یافتیم نعمت ترا بر خود تمام و شامل در هر امری و حالی
و کاری از کارهای من و هر زمانی از زمانهای من پس تو نزد من ستوده شده وصنیعک لدی
مبرور ای لا تخالطه منا ولا اذی و احسان و عطای تو نزد من مبرور است یعنی مخلوط بمنتی
انه ای نیست تحمدک نفسی ولسانی وعقلی حمدا یبلغ الوفاء وحقیقة الشکر
حمدا یکون مبلغ رضاک عنی فنجنی من سخطک می ستاید ترا نفس من و زبان من
و عقل من ستایشی که برسد بسر حد وفا و حقیقت شکر ستایشی که برسد بسر حد خشنودی تو از من
پس برهان مرا از خشم خود یا کهفی حین تعیینی المذاهب تعیینی بالیاء من المسائل علی صیغة المضارع
من اعیاه الامر واعیا علیه اذا عجز عن تدبیره ولم یهتد لوجهه ای یا ملجای حین تعیینی
الخلق وتردد الی الیهم ولا اهتدی الی سلوکها یعنی ای پناه و ملجا من در وقتی که تعجب سازد
مرا راههای من بسوی ملجا و راه نیابم بسوی سلوک کردن آن راهها ویا مقیلی عثرتی یعنی

الی

وای در گذرنده از گناه من فلولا سترک عورتی لکنت من المفضوحین پس اگر نبودی پوشیدن
تو صالح مرا اسراینه بودمی از رسوا شدگان ویا مؤیدی بالنصر فلولا نصرک ایای
لکنت من المغلوبین وای قوت دهنده مرا یاری دادن خود پس اگر نه یاری کردن تو بودی
مرا هر اینه بودم از مغلوب شدگان ویا من وضعت له الملوک نیر المذلة علی
اعناقها فهم من سطواته خائفون النیر بکسر النون وفتح الیاء الخشبة المعترضة ای که بنهاده اند ازبرای او پادشاهان
نیر الفدان ای الخشبة المعترضة فی عنق الثورین یعنی ای آنکه نهاده اند ازبرای او
چوب یوغی که دو گاو در حالت شیار زمین بر گردن میگذارند بر گردنهای خود
پس ایشان از حملهای قهر او ترسناکانند و کلام مبنی بر استعاره است ویا اهل التقوی
ای اهل هوشیاری سان بیفتی عقابک وما من له الاسماء الحسنی یعنی ای آنکه سزاوار
آنکه بترسند و پرهیزند از عقاب تو وای آنکه مراو راست نامهای نیکو یعنی دال بر صفات
جلال و بعضی بر صفات اکرام اسئلک ان تعفو عنی وتغفر لی فلست بریا
فاعتذر ولا بذی قوة فانتصر میخواهم از تو و سوال میکنم ترا اینکه عفو کنی و در گذری
از گناهان من و بیامرزی مرا زیرا که بیگناه نیستم تا عذر خواهم و عذر در آیم و نه صاحب
قوتم تا بازدارم مکروهی را از خود ولا مفر لی فافر واستقیلک عثراتی وبه حالی

رتعد ... الیه ... ویبقی ... الکریم ...

که بخشی بهتر مرا تا دران گرفتم و از تو میخواهم که درگذری از گناهانهای من یعنی گناهان من

وَاَتَنَصَّلُ اِلَيكَ مِن ذُنُوبِيَ الَّتي قَد اَوبَقَتني وَاَحاطَت بي فَاَهلَكَتني تنصل

تفعل من النصل بالنون والصاد المهملة تعالی تنصل فلان من ذنبه ای تبرء ملتجیا الیک

و وبق یبق وبوقا ای هلک وفیه لغة اخری وبق یوبق وابقا واوبقه ای اهلکه قاله الجوهری

فی صحاحه یعنی و تبرا می جویم در حالتی که التجا کننده ام بسوی تو از گناهان خود از گناهانی

که مرا در هلاکت انداخته اند و گرداگرد من در امده اند پس بهلاکت افکنده اند مرا منهزما

فَرَرتُ اِلَيكَ رَبَّنا تائِباً فَتُب عَلَيَّ یعنی از ان گناهان منکسر گریختم بسوی تو ای پروردگار

من در حالتی که توبه کننده ام از گناهان پس بازگشت نما بر من برحمت خود و ببخش توبه مرا

معوذاً فَاَعِذني پناه جوینده ام پس پناه ده مرا مُستَجيراً فَلا تَخذُلني ای رسوا مکن خوشنود

پس فرو مگذار بحضرت خود در لا امن سائِلاً فَلا تَحرِمني بالکسر و سوال کننده ام ترا پس

محروم مساز مرا مُعتَصِماً فَلا تُسلِمني ای لا تخذلني علی صیغة المضارع من اسلمه ای خذله

دست در تو زننده ام پس دست از من باز مدار داعِياً فَلا تَرُدَّني خائِباً خواننده ام

ترا پس باز مگردان مرا نا امید دَعَوتُكَ يا رَبِّ مِسكيناً مُستَكيناً مُشفِقاً

خائِفاً وَجِلاً فَقيراً مُضطَرّاً اِلَيكَ المسکین مفعیل من السکون ای اهدی اسکنه

الفقر

الفقر المسکنة موالی ضیع الدلیل تعالی استکان و مسکن ای خضع والاشفاق الخوف مشفقا خائفا

وجلا بمعنی والتکریر للتاکید واختلاف اللفظ والمضطر مشتق من الضر واصله مضترر فادغمت الراء

وقلبت التاء طاء لاجل الضاد یعنی خوانده ام ترا ای پروردگار من در حالتی که درویش بودم و خوار

بودم و محتاج و بیچاره در حالتی که پناه اورنده ام بسوی تو اَشكُو اِلَيكَ يا اِلهي ضَعفَ نَفسي

عَنِ المُسارَعَةِ فيما وَعَدتَهُ اَولِياءَكَ وَالمُجانَبَةِ عَمّا حَذَّرتَهُ اَعداءَكَ یعنی

شکوه میکنم بسوی تو ای خدای من ضعف تن خود را از شتافتن دران که وعده کرده دوستان خود را

و دوری نمودن از انچه حذر فرموده دشمنان خود را وَكَثرَةَ هُمُومي وَوَسوَسَةَ نَفسي

و از بسیاری اندوه من و وسوسه نفس من اِلهي لَم تَفضَحني بِسَريرَتي ای السریرة العمل السر

الاعمال التی سترها العباد واخفاها من العقاید والنیات وغیرها یعنی ای خداوند من رسوا مساز مرا

باعمالهای پنهانی من وَلَم تُهلِكني بِجَريرَتي و هلاک مساز مرا بگناهان من اَدعُوكَ فَتُجيبُني

وَاِن كُنتُ بَطيئاً حينَ تَدعُوني میخوانم ترا پس اجابت میکنی دعوت مرا و اگرچه هستم

کشنده ام حین بخوانی مرا یعنی در بعمل اورنده ام اوامر ترا وَاَسأَلُكَ كُلَّما شِئتُ مِن

حَوائِجي و از تو میخواهم هرچه خواهم از حاجتهای خود وَحَيثُ ما كُنتُ وَضَعتُ عِندَكَ سِرّي

فَلا اَدعُو سِواكَ وَلا اَرجُو غَيرَكَ و هرجا که باشم میگذارم نزد تو اسرار پنهانی خود را

پس نمیخواهم سوای ترا و امید ندارم غیر ترا لبیك لبیك تسمع من شكا الیك وتلقى من
توكل علیك ای اجابت میکنی [illegible] حاصل بود اجابة على التوالی من لب بالمكان ولب اذا قام
بود ایا که قبل هنا یك ای رحمة بود رحمه [illegible] اجابت کردن دعوت من ترا حاصل بود از
دری [illegible] مراد کسی که شکوه آورد بسوی تو وکفایت میکنی مهم آنکس که توکل واعتماد
کرد بر تو وتخلص من اعتصم بك وخلاص میسازی [illegible] از عذاب آنکس که چنگ زد در تو
وتفرج عمن لاذ بك ای لجأ الیك میبری غم واندوه آنکسی که پناه آورد بسوی تو الهی فلا
تحرمنی خیر الآخرة والأولى لقلة شكری واغفر لی ما تعلم من ذنوبی ای خداوند
من محروم مگردان مرا از خیر آخرت ودنیا از جهت کم سپاسی من وبیامرز مرا آنچه میدانی
[illegible] ان تعذب فانا الظالم المفرط المضیع الآثم المقصر المضجع و
المغفل حظ نفسی المفرط المقصر فیما امر به المضیع من ضایع [illegible] ضیع ای [illegible] المضجع
ای الآمر للتقصیر فیه المغفل من الغفلة والاهمال اگر عذاب میکنی پس منم ستمکار [illegible] کننده تقصیر کننده
کننده [illegible] غفلت ورزنده بهره وحظ نفس خود [illegible] وان تغفر فانت
ارحم الراحمین واگر میآمرزی پس تو بخشنده ترین رحمت کنندگانی وكان من دعائه علیه السلام
فی الالحاح على الله تعالى دعای [illegible] در الحاح ومبالغه نمودن در مسئلت از خدای تبارك وتعالى

الدعاء الثانی والخمسون

یا الله

یا الله الذی لا یخفى علیه شیء فی الأرض ولا فی السماء وكیف یخفى علیك یا الهی ما انت
خلقته ای خداوندی که پوشیده نیست بر وی هیچ چیز در زمین ونه در آسمان وچگونه پوشیده شود بر تو
ای خداوند آنچه تو آفریده آنرا وكیف لا تحصی ما انت صنعته وچگونه شمار نتوانی آورد
آنچه صنع کرده آنرا مراد کمال علم است واحاطه آن بر جمیع معلومات یعنی جمیع معلومات مطلقا از
علم تو خارج نیست [illegible] ودانستنی است در دو جهان نیست از علم تو پنهان او كیف یغیب
عنك ما انت تدبره یاچگونه غایب شود از تو آنچه تو تدبیر کرده آنرا او كیف یستطیع
ان یهرب منك من لا حیوة له الا برزقك یاچگونه استطاعت [illegible] کسی که بگریزد
از تو آنکه زندگانی نیست مر او را مگر برزق تو او كیف ینجو منك من لا مذهب له
فی غیر ملكك یاچگونه رستگاری یابد از عذاب تو آنکه نباشد او را راهی در غیر پادشاهی تو
سبحانك اخشى خلقك لك اعلمهم بك [illegible] عبادة العلماء [illegible]
حتى خوفه ولا [illegible] خوف [illegible] العلماء الذین یعرفون [illegible] الخشیة موقوفة
الخشیة والعلم [illegible]
وعن الصادق علیه السلام یعنی بالعلماء من صدق قوله فعله ومن لم یصدق قوله فعله فلیس بعالم [illegible]
ترا از هر چه نه لایق است بکبریایی تو [illegible]

میمنت فرجام آنست با آنکه در قرآن مجید وارد است که بهترین بنده کسی است که بترسد از خدای از جمله
بندگان او دانایان اند شرط خشیه دانستن محقق مرتبت و علم به صفات و افعال او بس هر که دانش
بیشتر ترس او افزون تر و از آنست که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرموده که من ترسکارترینم مر خدای را
وَأَخْضَعُهُمْ لَكَ أَعْلَمُهُمْ بِطَاعَتِكَ و فروتن‌ترین ایشان مر ترا کار کننده‌ترین ایشان است بطاعت تو
وَأَهْوَنُهُمْ عَلَيْكَ مَنْ أَنْتَ تَرْزُقُهُ وَهُوَ يَعْبُدُ غَيْرَكَ و خوارترین ایشان بر تو کسی است که روزی
دهی او را و عبادت و پرستش کند غیر ترا سُبْحَانَكَ لَا يَنْقُصُ سُلْطَانَكَ مَنْ أَشْرَكَ بِكَ وَكَذَّبَ
رُسُلَكَ پاکی ترا میکنم ای خداوند اشتر هر کردنی کم نمیکند پادشاهی ترا کسی که شرک آورد بتو و تکذیب نمود
پیغمبران ترا وَلَيْسَ يَسْتَطِيعُ مَنْ كَرِهَ قَضَاءَكَ أَنْ يَرُدَّ أَمْرَكَ و نمیتواند آنکس که کراهت
دارد حکم و فرمان ترا آنکه باز گرداند امر ترا وَلَا يَمْتَنِعُ مِنْكَ مَنْ كَذَّبَ بِقُدْرَتِكَ وَلَا
و سر باز نتواند زد از حکم تو آنکس که تکذیب کرد قدرت ترا وَلَا يَفُوتُكَ مَنْ عَبَدَ غَيْرَكَ
و فوت نشود از تو و از تصرف بیرون نرود آنکس که پرستید غیر ترا وَلَا يُعَمَّرُ فِي الدُّنْيَا
مَنْ كَرِهَ لِقَاءَكَ و زندگانی نیابد در دنیا آنکس که کراهت دارد لقای تو را سُبْحَانَكَ
مَا أَعْظَمَ شَأْنَكَ وَأَقْهَرَ سُلْطَانَكَ پاکی میکنم ترا ای خداوند اشتر هر کردنی چه بزرگست شأن تو
و چه قاهر است سلطنت و پادشاهی تو که هر که هست مقهور اوست وَأَشَدَّ قُوَّتَكَ

ادم

و به حکم آنست مر قدرت تو وَأَنْفَذَ أَمْرَكَ و چه نافذ و رواست فرمان تو سُبْحَانَكَ قَضَيْتَ عَلَى
جَمِيعِ خَلْقِكَ الْمَوْتَ مَنْ وَحَّدَكَ وَمَنْ كَفَرَ بِكَ وَكُلٌّ ذَائِقُ الْمَوْتِ پاکی ترا ای خداوند
حکم کردی بر جمیع مخلوقات خود مرگ را خواه آنکس که یگانگی دانست ترا و خواه آنکس که کافر شد بتو
و همه چشیده اند شربت مرگ را وَكُلٌّ صَائِرٌ إِلَيْكَ و همه باز گردنده اند بسوی تو فَتَبَارَكْتَ
وَتَعَالَيْتَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ پس بزرگی و برتری مر تراست نیست هیچ
معبودی سزای پرستش الا تو در حالتی که یگانه و هیچ انبازی نیست مر ترا آمَنْتُ بِكَ وَصَدَّقْتُ
رُسُلَكَ وَقَبِلْتُ كِتَابَكَ وَكَفَرْتُ بِكُلِّ مَعْبُودٍ غَيْرِكَ وَبَرِئْتُ مِمَّنْ عَبَدَ سِوَاكَ
ایمان آوردم بتو و تصدیق کردم به پیغمبران تو و پذیرفتم کتاب ترا و آنچه در آن کتابست از اوامر و نواهی
منقاد شدم و کافر شدم بهر معبودی غیر تو و بیزار شدم از آنکس که عبادت و پرستش نمود غیر ترا
اللَّهُمَّ إِنِّي أُصْبِحُ وَأُمْسِي مُسْتَقِلًّا لِعَمَلِي مُعْتَرِفًا بِذَنْبِي مُقِرًّا بِخَطَايَايَ بار خدایا
بدرستی که من بامداد کردم و شبانگاه کردم در حالتی که اندک شمارنده ام کردار خود را اعتراف کننده ام
گناهان خود را اقرار کننده ام بخطاهای خود أَنَا بِإِسْرَافِي عَلَى نَفْسِي ذَلِيلٌ من باسراف کردن و تجاوز
نمودن از حدود بر نفس خود خوار و بیمقدارم عَمَلِي أَهْلَكَنِي کردار من هلاک گردانید مرا
وَهَوَايَ أَرْدَانِي الهوی میل النفس اردانی ای اوقعنی فی مهلکة و منه قوله تعالی ارداکم

شریعت از حدود
الذی ظننتم بربکم اردیکم ای اهلککم و سهل نفس بمقتضیات طبیعت خود از لذت دنیویه که بیرون
باشد مراد مهلکه انحت و شهواتی حرمقتضی الشهوة کل شیء من المعاصی بضیره معاقبه بصیر علیه
وان لم یعمله و سهل شمردن بری جاریه حسنا هنیعض طرفه ثم ینظر الکعبه کما کان ینظر بعینه
وا زرهای سرم محروم کردار لوات فاسلک یا مولای سوال منی نفسه الاهیه عن الطول
ایکه لاهیة ای غافلة ومنه قوله تعالی لاهیة قلوبهم ای تشاغله عما یدعون الیه من اسن مراهم
از نوای خداوند من خواستن آنکسی که نفس او غافل باشد از جهت دارای مید او در امور
دنیویه و بد شر غافل لسکون عروقیة الورق من الحیوان ای العرق الذی یکون فیه
الدم والجمع عروق فانه انی لا اثر فی نهایته و بدن او غفلت ورزیده از جهت
سکون رگهای او و این کنایه است از عدم اتیان طاعات و عبادات [illegible] اتیان
مانها مسلکرفم حرکت عروق است و قلبه لم یعتفون بکثرة النعم علیه ای و
مبتلا شده باشد بسیاری نعمتها بر وی و جگر ده فلمل ما نمو منایر الیه و فکر او اندک
باشد از برای آخرتی که او باز گردنده است بسوی او و نعمی از امورات سوال منی علت
علیه الامل و فتنه الهوی ای ضلله والفاسق المضل عن الحق سوال آنکسی که غالب شده باشد
بر وی امید و مبتلا ساخته باشد و در فتنه افکنده باشد او را هوا و هوس و بزرگ عاطف

در این مقام تحت ایکه یا کیدات مرضوه اولی و استمکنت منه الداوینا
مکنه من الشی وامکنه منه فیمکن منه واستمکن قاله الزمخشری ای من البلاغه
و دست یافته باشد و بنا بر او و اظله الاجل ای دنا منه وقرب حتی القی علیه
ظله یقال اظلک فلان ای دنی منک کانه القی علیک ظله ثم قیل اظلک امر کذا
و اظلک شهر کذا ای دنا منک و فی الحدیث انه خطب اخر یوم من شعبان فقال ایها الناس
قد اظلکم شهر عظیم یعنی رمضان ای اقبل علیکم ودنا منکم کانه القی علیکم ظله مال الی الاسرع بنهایته
و مرد ننگ شده باشد او را اجل یعنی اجل او نزدیک شده بکمانی و اوقات حیوة او و سوال من اشتکرته
ذنوبه الخطیئة و غمرته و موا آنکسی بسیار الکا باشد گناهان خود او را و عمرت
کرده باشد گناه خود سوال من لا رب له غیرک ولا ولی له دونک ولا منقذ له منک
ولا ملجأ له الا الیک آنکسی که پروردگاری نباشد مر او را غیر از تو و متولی
نباشد او را سوای تو و رهاننده نباشد مر او را از عقاب تو و پناهی نباشد مر او را از عقوبات تو
مگر آنکه پناه آورنده باشد بسوی تو الهی اسئلک بحقک الواجب علی جمیع خلقک
ای خداوند سوال میکنیم من از تو بحق که واجب است بر همه خلقان تو و باسمک العظیم الذی امرت رسولک
ان تسبحک به اشاره الی ما قاله سبحانه فی سوره الواقعه فسبح باسم ربک العظیم و بحق نام بزرگ که فرموده رسول را

تفنی

که تسبیح گوید ترا مانند نام و بجلال وجهک الکریم الذی لا یبلی و لا یتغیر و لا یحول و لا

ای بعظمة ذاتک الکریم لان الوجه کنایه کرده از الوجه و هر چیز به صاحبه کما قرئ بالنصب یبلی

یبلی ای بالکسر کرضی یرضی ای نه کهنه میشود و لا یحول ای لا یتحرک یتغال حال الی حال اذا کرد و منه

الحدیث ان رسول الله صلی الله علیه و آله کان یقول اذا لقی العدو اللهم بک احول و بک اصول و بک

اقاتل ای بک احرک و بک احمل علی العدو یعنی وجه بزرگی ذات کریم تو که کهنه نمیشود و برورار ایام

و لیالی و متغیر نشود از حالی بحالی و متحرک نشود و فانی نگردد ان تصلی علی محمد و آل محمد

و ان تغنینی عن کل شیء بعبادتک ان تصلی معمول ثان لاسئلک ای اسئلک ان تصلی

یعنی سوال میکنم ترا از اینکه رحمت کنی بر محمد و آل او و از اینکه بی نیاز گردانی مرا از همه

چیز بعبادت پرستش خود و ان تسلی نفسی عن الدنیا بمخافتک تسلی من الافعال

و التفعیل یقال سلاه من همه تسلیة ای کشفه عنه و الی الاصل ان تطیب ای و اینکه

خوش داری نفس مرا از دنیا بترس خود و ان تثنینی بالکثیر من کرامتک بحرکتک

علی صیغة المضارع من باب الافعال من الهبة و فی بعض النسخ تثنینی من الثناء و الواو

و بی مرا با نیاکی بسیار از کرامت و نوازش خود برحمت خود تعالیک آفریت

و عسکر بزرگوار اخاف و بک استغیث و ایاک ارجو و لک ادعو الیک ملجاء سوی ترا

الهی

وگر نیز گاه من نیست بغیر از تو و از تو میترسم نه از غیر تو و به سوی تو فریاد رسی میخواهم نه بغیر تو و به تو امید دارم

نه بغیر تو و به تو استوار و وثوق دارم نه بغیر تو و از تو یاری میخواهم نه از غیر تو و ایمان آورده ام به تو نه بغیر

تو و بر تو توکل و اعتماد دارم نه بغیر تو و بر جود و کرم تو اعتماد دارم نه بغیر تو وکان من دعائه

علیه السلم فی التذلل لله عز وجل دعای پنجاه و سیوم در رام شدن و منقاد شدن از برستش

الهی ربّ افحمتنی ذنوبی وانقطعت مقالتی فلا حجة لی رب منادی محذوف عنه

حرف النداء ای یا رب افحمتنی ای اسکتنی یقال کلمة حتی افحمته ای اسکته یعنی ای پروردگار من

ساکت گردانیده مرا گناهان من و منقطع شده گفتگوی من پس هیچ حجتی و دلیلی نیست مرا گویان

منکشف شوم فانا الاسیر ببلیتی المرتهن بعملی البلیة ما البلاء و المراد منها

العمل لانه یمتحن به فیظهر به خیره و شره فاطلق المسبب علی السبب و المرتهن علی صیغة اسم المفعول

من ارتهنه اخذه رهنا ای الماخوذ بعملی فاللام بمنزلة التاکید لما و الی نفی پس منم اسیر و گرفتار

بعمل خویش و گرو کردار خود خلاصی من موقوف است بر ادای قرض تحصیل خلاص نفس

از عذاب موقوف است بعمل صالح المتردد فی خطیئتی مردد و سرگشته در گناه خویش المتحیر

عن قصدی المتحیر فی امره ای لا یهتدی لجهة امره و القصد من الطریق المستقیم و لعله ضمن معنی العدول

الانحراف ای المتحیر فی امری مائلا و منحرفا عن الطریق المستقیم حیران و سرگشته ام در کار خود در حالتی

الدعاء الثالث والخمسون

کرم خود از راه رحمت خویش المنقطع ای علی صیغة اسم المفعول وان سابالسعد قال التفتازانی
حراسه علی الکشاف فی اواسط سورة البقرة فی طی تفسیر قوله تعالی وابن السبیل حیث قال العلامة الزمخشری
ای الطالب المنقطع به ظاهره لفظ اسم الفاعل کانه انقطع عن سفره او رفقته ولکن المعنی المنقطع علی لفظ
اسم المفعول والتعدیة بالباء قال فی الاساس انقطع به اذا عجز عن سفره من رفقته ذهبت او دابته
قامت ای وقفت واعیت وانابه الامر لا العذر ان یتحرک معه انتهی کلامه یعنی بریده شده و عاجز
گشته که از رسیدن بر حضرت قدس او وقفت نفسی موقف الاذلاء المذنبین یعنی بهمین که باز داشتم
نفس خود را در جای ذلیلان و سقاء و شکستگان و فی نسخة ای السکون او وقفت بالالف ای گشت
موقف الاشقیاء المتجرئین علیک المتجرئین بالهمزة والیائین اسم فاعل من تجری علی صیغة
اسم الفاعل من تجرأ وهو التفعل من الجرأة والاقدام علی الشیء ای متسلطین [illegible] وفی بعض
النسخ متجرین بترک الهمزة وحذف احدی الیائین وهو ایضا لغة فی متجرئین قال الجوهری فی
صحاح الجرأة مثل الجرعة الشجاعة وقد تترک همزته فیقال الجرة مثل الکرة [illegible] ساختم خود را در
جای بدبختان دلیری کنندگان بر تو که نایب و ترسناک نباشند از تو المستحقین [illegible]
الوعد المستعمل فی الخیر والشر قال وعدته خیرا و وعدته شرا استخفاف کننده و سبک شمرنده
ما که خبر داده از ثواب و عقاب ساکت ای جرءة اجترئت علیک وای تغریر [illegible]

وازتر

غررت بنفسی قال فی النهایة لابن الاثیر التغریر حمل النفس علی الغرر [illegible] عاقبه امره [illegible]
خداوند من بر کردنی چه دلیری است که دلیری کردم بر آن و چه در خطر و هلاکت انداختن است که در خطر
انداختم نفس خود را مولای ارحم کبوتی لحر وجهی الکبوة السقوط للوجه قاله الهروی کما قیل
وقال الجوهری والرازی فی القاموس کبا کبوا وکبوا انکب علی وجهه وحر الوجه ما بدا من الوجنة
فقال لطمه علی حر وجهه یعنی ای خداوند من رحم کن بر رو در افتادن من بتمام روی از سقوط
تام وزلة قدمی ولغزش قدم من وعد بحلمک علی جهلی ای بکرم و مکرمت نما بر دانای
خود بر نادانی من وباحسانک علی اساءتی و بر نیکویی کردن خود بر بدکرداری من
فانا المقر بذنبی المعترف بخطیئتی پس منم اقرار کننده بگناه خود و اعتراف کننده بتره کاری
خود وهذه یدی وناصیتی استکین بالقود من نفسی استکین ای اخضع است و پیشانی
من [illegible] به ایشان در داده ام [illegible] از نفس من
ارحم شیبتی ونفاد ایامی واقتراب اجلی وضعفی ومسکنتی وقلة حیلتی
[illegible] بالکسر نفاد ای فنی رحم کن پیری مرا و باخر رسیدن روزگار عمر من و نزدیک رسیدن انقطاع
مدت زندگانی من و ضعف من و درویشی من و بیچارگی من مولای وارحمنی اذا انقطع
من الدنیا اثری ای خداوند من بخت مرا چون منقطع شود از دنیا اثر من وامحی من المخلوقین ذکری

الهی تحشره البیم اصله الهی انفعال من المحو تلبث اللون سیا وادغم المیم فی المیم
وفی بعض النسخ الهی وهو لغة فیه کذا فی الصحاح ومحی در طرف شود از میان
ذکر من وَکُنْتُ فِی الْمَنْسِیِّینَ کَمَنْ قَدْ نَسِیتَنِی تا هستم در میان فراموش شدگان همچو
آنکس که فراموش شده باشد مولای وَارْحَمْنِی عِنْدَ تَغَیُّرِ صُورَتِی وَحَالِی اذا
بَلِیَ جِسْمِی وَتَفَرَّقَتْ أَعْضَائِی وَتَقَطَّعَتْ أَوْصَالِی الاوصال المفاصل ای خداوند بر من
ببخش در هنگامی که متغیر شود صورت من وحال من وکهنه شود تن من وپوسیده گردد
گردد اعضای من وپاره پاره شود بند های من یَا غَفْلَتِی عَمَّا یُرَادُ بِی ای غفلت من تو
کجائی بیا که وقت تست این ندا از باب تحسر است یعنی دریغ از غفلت از آنکه خواسته
شده است از من کجاستی ور ده ام مولای وَارْحَمْنِی فِی حَشْرِی وَنَشْرِی
ای خداوند من ببخش مرا در وقت گرد آوردن اعضای من وجمع کردن آن وبرانگیختن
گردانیدن من در روز قیام قیامت وَاجْعَلْ فِی ذَلِکَ الْیَوْمِ مَعَ أَوْلِیَائِکَ مَوْقِفِی ای الموضع الذی
یقف فیه فی یوم القیمة وبگردان در آن روز یعنی در روز حشر ونشر جای ایستادن مرا با دوستان
خود وَفِی أَحِبَّائِکَ مَصْدَرِی ای مرجعی یقال صدر القوم عن المکان ای رجعوا عنه ومنه قوله
تعالی یومئذ یصدر الناس اشتاتا ای یرجعون من محل حشرهم من القبور الی الموقف یعنی بگردان

درمیان

الدعاء الرابع والخمسون

در میان دوستان خود محل بازگشت من وَفِی جِوَارِکَ مَسْکَنِی ودر همسایگی خود ساز جای آرامش
من یَا رَبَّ الْعَالَمِینَ ای پروردگار ما سوای خود از عالمیان وکان من دعائه علیه السلام
فی استکشاف الهموم دعای پنجاه وچهارم در طلب واستکشاف وبرطرف شدن اندوهها وغمها
یَا فَارِجَ الْهَمِّ وَکَاشِفَ الْغَمِّ الفرج من الغم یقول فرج الله تعالی عنک غمک تفریجا
وکذلک فرج الله عنک غمک یفرج بالکسر والفرجة التفصی من الغم قاله الجوهری فی الصحاح
والهم کیفیة نفسانیة تتبعها حرکة الروح الی داخل وخارج لحدوث امر یتصور منه خیر او شر
مرکب من خوف ورجاء فایهما غلب علی الفکر تحرکت النفس الی جهته فان غلب الخیر المتوقع
تحرکت الی خارج وان غلب الشر المنتظر تحرکت الی داخل فلذلک قیل ان الهم جهاد فکری والغم کیفیة
تتبعها حرکة الروح الی داخل خوفا من موذ واقع والفرق بین الهم والغم ان الهم ما یقدر الانسان علی
ازالته کالافلاس مثلا والغم ما لا یقدر علی ازالته کموت الولد وقد یفرق بینهما بان الهم قبل
نزول المکروه والغم بعده وبان الهم ما لا یعلم سببه والغم ما یعلم سببه یعنی ای برنده اندوه
وبردارنده غم که آن کیفیتی است نفسانی که مقتضی حرکت روح حیوانی باشد ومرکب است از خوف
وداخل بجهت ترس از چیزی که واقع شده باشد یَا رَحْمَنَ الدُّنْیَا وَالْآخِرَةِ وَرَحِیمَهُمَا
صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَافْرُجْ هَمِّی وَاکْشِفْ غَمِّی ای بخشاینده در دنیا وآخرت

ومهربان در هر دو سرا افاضه کن رحمت را بر محمد و آل او و بیامرز مرا و مادر [illegible]

در دنیا و آخرت ومهربان در هر دو سرا عم مرا یا واحد یا احد هما اسمان دالان علی معنی

الوحدانیة وقیل هما بمعنی واحد وهو الفرد الذی لا یأتلف من شیء ولا یتحد بشیء قال الشهید

الفرق بینهما ان الواحد یقتضی نفی الترکیب بالنسبة الی الذات والاحد یقتضی نفی الترکیب

بالنسبة الی الصفات یعنی ای یکتایی که ترکیب نیافته از چیزی و یکی نیستی با چیزی که شریک

مر ترا در ذات و نه در صفات یا صمد ای الذی یصمد الیه فی الحوائج ای یقصد وای یکی که

مقصودی در حوائج و حاجات است تو مقصد یا من لم یلد ولم یولد ولم

یکن له کفوا احد ای آنکه نزاده و زاده نشده یعنی نه والدی و نه مولودی است

و نبوده مر او را هیچ کس [illegible] کرا اثبات والدیت و مولودیت

وکفو نموده انداز مرای تو عصمنی وطهرنی واذهب بلیتی لما ای الرکس فی النسخ

بلیتی علی تقدیر ان یکون اذهب من الثلاثی المجرد وفی بعض النسخ بلیتی علی تقدیر

ان یکون اذهب من باب الافعال نگاه دار مرا از لوث [illegible] خطا کار و آلودگی

گردان مرا از گناهان و ببر بلای مرا واقرأ آیة الکرسی والمعوذتین وقل هو الله

احد یعنی و بخوان آیة الکرسی که الله لا اله الا هو الحی القیوم است تا هم فیها خالدون

المعوذتین

وهو [illegible] یعنی قل اعوذ برب الفلق وقل اعوذ برب الناس وقل هو الله احد مرتبه یا آخر

وقل اللهم انی اسئلک سؤال من اشتدت فاقته وبگو و بخوان این دعا را بار خدایا

بدرستی که میخواهم از تو مسئلت آنکسی که شدید شده باشد درویشی او وضعفت قوته

وضعیف شده باشد قوت و توانایی او وکثرت ذنوبه و بسیار شده گناهان او سؤال

من لا یجد لفاقته مغیثا بالغین المعجمة والیاء المثناة والثاء المثلثة اخیرا وفی بعض النسخ

بالغین المعجمة والنون ثم الیاء المثناة اخیرا علی ان یکون اسم فاعل من اغناه یعنی سؤال میکنم سؤال

آنکسی نیابد مر درویشی خود را فریادرسنده یا بی نیاز کننده ولا لضعفه مقویا و نه مر ضعف خود را قوت

دهنده ولا لذنبه غافرا غیرک یا ذا الجلال والاکرام و نه مر گناه خود را آمرزنده

غیر تو ای صاحب عظمت و بزرگی خداوند و اکرام یعنی گرامی سازنده بفضل عام و کرم

تام هر که مستحق آن باشد اسئلک عملا تحب به من عمل به سؤال میکنم از تو کاری

که دوست داری بسبب کردن آن کار آنکسی را که آن کار را بجا آورد ویقینا تنفع

به من استیقن به حق الیقین فی نفاذ امرک و میخواهم از تو یقینی که نفع رسانی آن یقین

کسی را که یقین [illegible] در روان بودن امر و فرمان

تو اللهم صل علی محمد وآل محمد واقبض علی الصدق نفسی بار خدایا افاضه کن رحمت را بر محمد و آل

و فرا گیر نفس مرا در حالتی که بر صدق و راستی بوده باشم یعنی در حین قبض روح باشم
بر صدق و اخلاص توحید و اقطع من الدنیا حاجتی و قطع کن از دنیا حاجت مرا و اجعل
فیما عندک رغبتی شوقا الی لقائک سوی یافتن لذت مجتی باشد که لازم و ظ
ارادت باشد اصحاب علم معارف یعنی و بگردان رغبت و خواهش مراد اخروی که مراد رغبت
در حالتی که ارزو مند ملاقات ثواب تو باشم و هب لی صدق التوکل علیک
و بخش مرا توکلی صادق بر تو که تفویض امور خود نایم با قضائکه تقدیر تست بعمل آید و هر سند
و راضی باشم بآن اسئلک من خیر کتاب قد خلا و اعوذ بک من شر کتاب
قد خلا ای اسئلک خیر حکم و قضاء مضی و اعوذ بک من شر حکم و قضاء مضی و گذشت که
و لو لا کتاب سبق ای حکم و قضاء فی الماضی یعنی سوال میکنم مرا از بهتری حکمی و قضائی که
جاری شده و گذشته در لوح محفوظ و پناه می آورم بتو از بدترین حکمی و قضائی که
در لوح محفوظ اسئلک خوف العابدین لک و عبادة الخاشعین لک سوال میکنم
ترا ترس عبادت کنندگان مر ترا و پرستش ترسندگان مر ترا و یقین المتوکلین علیک
و یقین توکل کنندگان بر تو و توکل المؤمنین علیک و توکل اهل ایمان و ترا کافی شو
اللهم اجعل رغبتی فی مسئلتی مثل رغبة اولیائک فی مسائلهم یا رحم الراحمین .

اعن

رغبت و خواهش مراد سوال کردن من ترا مثل رغبت دوستان تو در سوالهای ایشان ترا
و رهبتی مثل رهبة اولیائک و ترسگاری مرا از تو مانند ترس دوستان تو از تو و استعملنی
فی مرضاتک عملا لا اترک معه شیئا من دینک مخافة احد من خلقک الولی هو
التکالیف من الاوامر و النواهی کی یشهد له قوله تعالی و ما امروا الا لیعبدوا الله مخلصین له الدین
حنفاء و یقیموا الصلوة و یؤتوا الزکوة و ذلک دین القیمة کلام علیه السلام و العذر منصرف الی الامر
موسعا من دست و کار در مراد خشنودی خود کاری که با زنگذارم با ان عمل چیزی از امور
دین تو از ترس یکی از خلقان تو اللهم هذه حاجتی فاعظم فیها رغبتی و اظهر فیها
عذری یعنی بار خدایا اینست حاجت من که بتو عرض کردم از حیثیت بس عظیم گردان در وی
حاجت و رغبت و خواهش مرا و روشن ساز در وی حاجت عذر مرا و این بسیار است
نهایت بلند که طلب مرضات الهی غایه ای انکه ترس از مخلوق و همه باشد و لقنی فیها
حجتی بالقاف و النون المشدد من التلقین و التفهیم و الحجة هی ما یحتج به العبد النفسه
یوم القیمة فان الناس فی ذلک الیوم یحتجون لانفسهم و یسعی کل منهم فی فکاک رقبته کما قال تعالی یوم یاتی
کل نفس تجادل عن نفسها و انه سبحانه یلقن مرتبة الحجة کما قالوا فی قوله تعالی یا ایها الانسان
ما غرک بربک الکریم اذا ذکر الکریم یلقن للعبد و تنبیه له علی ان یجیب و العول غرنی کرمک و جودک

بالقاف المشدده وتخفيف النون فى اللغة بمعنى الاعطاء حال عن قابل وتقاتهم نضره وسرورا
فى الكشاف اى عطاهم بدل عبوس الفجار وحزنهم نضرة فى الوجوه وسرورا فى القلب ومال اليه
ويلقون فيها تحية وسلاما اى يعطون التبقية والتخلية مع السلامة من كل آفة يعنى به نعيمان
مراد رضا حاجت مرا النعمى الحسنى كه اصلاح كنم از براى نفس خود دراز كردن نفس در عذاب
الّتى باعده لمن حجت مرا اوعاف فيها جسدى وعافيته مراد رضا حاجت جسد مرا اللهم
اصبح وله ثقة او رجاء غيرك فقد اصبحت وانت ثقتى ورجائى فى الامور
كلها تعالى اصبح الرجل اذا دخل فى الصبح يعنى بار خدايا هر كس كه بامداد كرد مر او رت واعتماد
باميد وارى بغير تو ليس مدرستى كه من بامداد كردم در حالى كه بتوست اعتماد وامید من در همه امور
فاقض لى بخير عاقبته اى احضر تعالى فاقض ما انت قاض اى امض ما انت ممض فى الامور
قاله ابو عبيده الهروى فى كتابه يعنى بگذران وجارى كردان حال مرا به بهترين امور از عاقبت
ونجنى من مضلات الفتن الاضافة بيانية اى المضلات التى هى الفتن والفتن جمع الفتنة
وهى الضلالة والكفر لقوله تعالى ومن يرد الله فتنته اى كفره وضلالته ومنه قوله تعالى وما انتم عليه
بفاتنين اى بمضلين وبمعنى الاثم وهو المراد هاهنا ومنه قوله تعالى الا فى الفتنة سقطوا يعنى و
برهان مرا از كمراه كننده كان كناهانست برحمتك يا ارحم الراحمين برحمت خداى

۱۷۸

رحم كننده ترين رحم كنندگان وصلى الله على سيدنا محمد رسول الله المصطفى وعلى آله
الطاهرين واخافه كناه خداى سبحانه بر بهترين وبهتر ما محمد كه فرستاده خداست و بر كزيده اوست
و بر آل او كه پاكند از كناهان صغيره وكبيره وسهو ونسيان از اول عمر تا آخر آن وقد تم الكتاب
بعون الملك الوهاب فى تاريخ يوم الجمعه سابع عشر شهر ذى الحجة الحرام
من شهور سنه ... بعد الهجرة النبوية صلى الله عليه وآله وسلم
على يد العبد الاقل محمد شريف بن محمد صادق خراتونى الماوى
عفا الله له ولوالديه ولجميع المؤمنين والمؤمنات
برحمتك يا ارحم الراحمين بحق محمد وآله
على محمد وآله اجمعين

